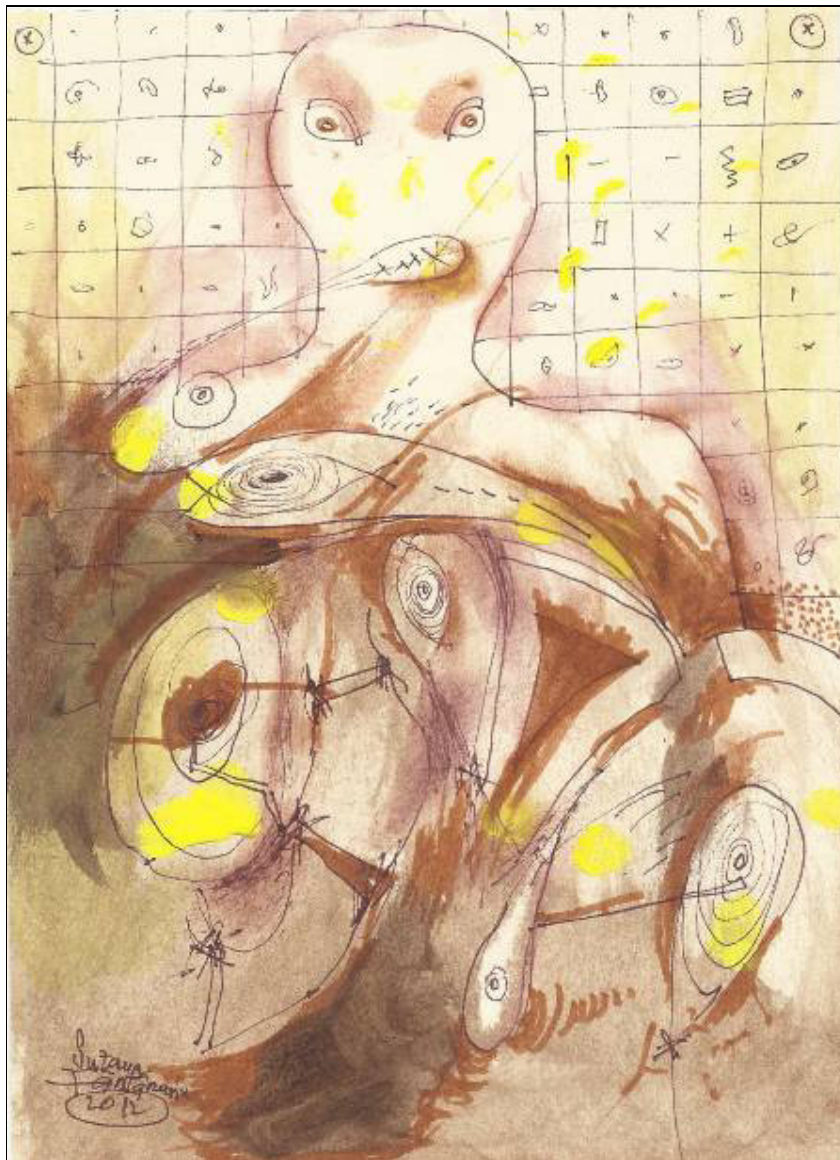

Vatra veche 3

Români din toate țările, uniți-vă!

Lunar de cultură * Serie veche nouă* Anul XIV, nr. 1 (159) martie 2022 *ISSN 2066-0952

VATRA, Foaie ilustrată pentru familie (1894) • Fondatori I. Slavici, I. L. Caragiale, G. Coșbuc
VATRA, 1971 • Redactor-șef fondator Romulus Guga • VATRA VECHE, 2009, Redactor-șef Nicolae Băciut

Suzana Fântânariu

CĂLCÂND PORTETELE DE APĂ

Apare o pisică
înfometată,
cu coadă și păr
de vulpe șireată
călcând apăsat
pe desenele umede
în acuarelă și baitz.

Erau resfirate
ca frunzele
în adiere de vânt
pe banca de lemn
lângă biserica albă,
atelier *plain-air*
de vară și vis

o ampretare de
felină
cu picior rotunjit
pe chipuri de viață
fragilă,
semnul sălbatic
către porumbelul alb
într-o clipă ucis
pe hârtie.

SUZANA
FÂNTÂNARIU

Vatra veche dialog cu Cleopatra Lorințiu

SUMAR

Călcând portretele de apă, de Suzana Fântânariu/1
Lecțiile istoriei, de Nicolae Băciut/3
Vatra veche dialog cu Cleopatra Lorințiu, de Nicolae Băciut/4
Gânduri despre Brâncuși, de Maria Cicilia Nicu/7
Să ne reamintim de Camil Petrescu, de Dumitru Hurubă/8
Relecturi. Zodia Cancerului (Mihail Sadoveanu), de Ionel Popa/10
Correspondența lui Dimitrie Stelaru, de Gheorghe Sarău/12
Memorialistică. Jurnalul inedit al lui Matei Călinescu, de Dorin Nădrău/13
Miezul unui ev aprins. Despre „adevărul vieții” și altele, cu A. Fadeev, de Aurel Buzincu/14
Puncte de vedere. Impostura ca politică de stat, de Silvia Urdea/17
Poeme de Dumitru Ichim/20
Vitrina. Noduri pe linia vieții (Cassian Maria Spiridon), de Christian W. Schenk/21
Portret. Adalbert Gyuris. Simplitatea e cea care atrage, de Claudia Izotov, O nouă specie lirică, de Dragoș Nelersa/22
Un volum neobișnuit, de Lucian Marina, „În doar trei cuvinte”, de Virginia Popovici/ 23
Cronica literară. Metafora din spărtura pietrei (Răzvan Ducan), de Lórinzi Francisc-Mihai/ 25
Cealaltă față a poeziei (Șerban Codrin), de Zenovie Cârlogea/27
Retorica unui jurnal existențial (Silvana Andrada Tcacenco), de Nicolae Suci/30
Sacralizarea emoției (Camelia Pantazi Tudor), de Mihaela I. Rădulescu/32
Libertatea cuvântului (Ovidiu Cristian Dincă), de Christian W. Schenk/33
Primăvara femeii în galben (Katie Nanu), de Ghiță Nazare/34
Drumuri și popasuri (Anica Facina), de A.I. Brumar/36
Enigmatică Ema (Tudor Cicu), de Corneliu Vasile/37
Întoarcerea în oglindă (Nicolae Suci), de Ioan Marcoș/38
Povestirile verii de miercuri (Ioan Barbu), de Mihai Posada/41
Un om, o carte, un destin (Ovidiu Dunăreanu), de Tuydor Cicu/42
Mărturisitorii (Radu Ciobanu), de Livia Fumurescu/44
Eseuri despre partea spirituală a omului (Olga Rodica Toma), de Constantin Stancu/46
Biblia literară și biblia dogmatică (V. Diaconu), de Zenovie Cârlogea/48
Dincolo și dincoace de ocean (Dorin Nădrău), de Cristina Sava/52
Să ne reamintim de... (Dumitru Hurubă), de Doina Bălțat/54
Căi sub fereastră (Matei Vișniec), de Vladimir Mitev/55
Poeme de Dumitru Mălin/55
Poeme de Răzvan Ducan/56
Documentele continuității. Transilvania, starea noastră de veghe, de Ioan-Aurel Pop/57
Convorbiri duhovnicești cu Î.P.S. Ioan, de Luminița Cornea/58
Amvon. Dumnezeu cântărește bunăvoința, de Gheorghe Nicolae Șincan/59
Autoritatea oarbă, de Justin Florin-Dumitru/60
Sfântul Nichifor Leprosul, de Claudia Voiculescu/61
Mitropolitul Veniamin Costachi, de Florin Bengean/63
Părintele Dumitru Stăniloae și filosoful Lucian Blaga, de Valeriu Tănăsă/64
Poeme de George Baciu/65
Poeme de Ioan Vintilă Fintîș/66
Biblioteca Babel. Seducția lui unu fără al doilea, de Simona Grazia Dima/67
Sarajevo 1914.... (Michèle Savary), de Nicolae Suci/68
Biblioteca Babel. Povești despre compozitori : J.W Haydn, de Veronica Pavel Lerner/71
Poeme de Ștefania Oprescu/73
Poeme de Elisabeta Furtună/74
Starea prozei. Fântâna din fundul pământului, de Gheorghe Jurcă/75
Poeme de Valeria Biț, Ioan Mugurel Sasu/ 77
Poeme de Nicolae Nicoară-Horea/78
Poeme de Dumitru Băluță/79
Asterisc. Nu vă jucați cu focul, de Alexandru Andy/80
Protocoloale de la Toronto, de Eugen Mera/81
Scena. Caragiale noul, eternul, tulburătorul, de Tamara Constantinescu/82
Literatură și film. Nuevo orden, de Alexandru Jurcan/83
Muzica zilelor noastre. Carnavalul copiilor cuminți, de Dalma Lidia Toadere/ 83
Doi vibrafoniști, de Adrian Simeanu/83
Catrene (pre)cordiale, de Nicolae Mățaș/84
Lumea lui Larco, de Vasile Larco/85
De la un clasic citire. Nichi Ursei/85
Curier. De la Vatra veche la Vatra nouă/86
Festivalul Internațional de Poezie „Ana Blandiana”, de Nicolae Băciut/87
Panoramic cultural 2022, foto-reportaj/89

Suzana Fântânariu

Număr ilustrat cu lucrări de Suzana Fântânariu, expuse la Institutul Cultural Român de la Paris, în cadrul expoziției de portrete „Trans-poétikon”

Lecțiile istoriei

Ce popor minunat, poporul român?! Cum a știut, cum a putut el să pună deoparte toate suferințele și nedreptățile din istorie și, fără resentimente, să-și pună la bătaie un arsenal întreg de reacție: generozitate, omenie, compasiune, solidaritate, voluntarism, jertfelnicie, pentru ucrainenii năpăstuiți de urgile unui război absurd, tragic, devastator.

Am trecut adesea cu înfrigurare și teamă granița cu Ucraina și am străbătut ținuturile Bucovinei de Nord încă din 1990. Am mers de nenumărate ori la frații noștri înstrăinați, cu tot ce puteam duce și dăru. Dar și cu inima mare, plină de speranță.

Am visat un teatru în limba română la Cernăuți, am fost în audiență la mai marii regiunii, am primit promisiuni și, ca urmare, au venit tineri basarabeni la Târgu-Mureș să învețe actoria, pentru a vindeca, odată întorși acasă, sufletele rănite ale românilor despărțiți de români printr-o graniță nedreaptă, au venit apoi și studenți la Medicină, ca să aibă grijă, după absolvire, și de trupurile suferinde ale celor înstrăinați.

Am dormit în casele fraților din Cernăuți și de prin satele bucovinene, ne-am rugat împreună, cu preoți mureșeni și preoți bucovineni, în bisericile pline de credincioși, care nu și-au uitat nici limba, nici credința strămoșească, am lăcrimat la Fântâna Albă, fluturând steagul românesc în memoria celor au vrut să trăiască demn.

Ne-am întâlnit cu scriitori bucovineni, de la Dumitru Covalciuc la Vasile Tărățeanu, cu cititori, în școli, cămine culturale, biserici, crezând în scrisul în limba maternă, care poate salva ființa națională de la rătăcire și pierzanie.

Am pus o floare la statuia lui Petru Movilă de la Mănăstirea Pecerska, de la Kiev.

Am fost în pelerinaj pe la lăcașurile sfinte din Bucovina de Nord, ne-am închinat la Mănăstirea Bănceni, uimiți de poate să facă credința adevărată, iubirea de semeni.

Am realizat ani buni, la Târgu-Mureș, trei publicații pentru românii din Bucovina de Nord, „Făgurel” (pentru copiii), „Țara Fagilor” și „Codrul Cosminului”, pe care le-am dus ani la rând, ascunse în bagajele noastre, de teama vameșilor, pentru ca să le fie de trebuință celor care sunt ființă din ființa neamului nostru.

Mi-e tolba plină de amintiri din drumurile mele bucovinene, pe care le-am făcut însoțit sau însoțind oameni deosebiți, între care și o poetă, Rodica Puia, originară de pe acele meleaguri pe care le-a părăsit cu inima strânsă și lăsând acolo toată viața ei, toată agoniseala, nu puțină, a familiei sale.

Dintre multe din visele, speranțele noastre, s-a ales, până la urmă, praful. Unii dintre cei cu care ne-am făurit iluzii s-au dus la Domnul. Neîmplinirile lor însă au rămas, unele ciopârțite bine, ba chiar luate în batjocură de o nefericită afirmație președințială ucraineană, cum că România ar fi ocupat Bucovina în 1918.

Dar românii, când a venit urgia, grozăvia unei invazii demente, au trecut peste toate acestea. Dovadă este măreția gesturilor pe care le fac în permanență pentru cei care și-au părăsit îngroziți totul, neputincioși în fața unei agresiuni iraționale, generatoare de suferință pe termen lung.

Au ieșit la iveală în astfel de circumstanțe, trăsăturile cele mai nobile care ne definesc pe noi, ca români și buni creștini. Nu știu cum a fost în 1968, când rușii și celelalte țări membre ale Tratatului de la Varșovia au ocupat Cehoslovacia, când românii a fost gazde bune pentru chehi și slovaci.

Acum însă, sub ochii noștri se petrec lucruri de mare înălțare sufletească, gesturi emoționante până la lacrimi.

Pentru cei care ne-au cunoscut doar din știrile despre români care au rătăcit, la propriu și la figurat, în Occident, românii au dat acum lumii o mare lecție de umanism, de istorie.

O lecție din care însă trebuie să învețe, când vremurile vor permite, și cei rămași corigenți la istorie.

„Cine uită, nu merită”, spunea Nicolae Iorga..

NICOLAE BĂCIUȚ

Arcadie Opaîț, Nicolae Băciuț, Vasile Tărățeanu, Rodica Puia, Carol Puia, Dumitru Covalciuc, cativa din initiatorii și realizatorii almanahului Țara Fagilor”. (Cernăuți, 30 ianuarie 2004)

Pelerini mureșeni și alba-iulieni în Ucraina, 2008

Ocrotiți de Eminescu, la Cernăuți. Dumitru Covalciuc, Dimitrie Poptâmaș, Rodica Puia, Carol Puia, Nicolae Băciuț, Anica Facina, 13 septembrie 2009

Nicolae Băciuț, Vasile Tărățeanu, întâlnire literară la Cernăuți

Vatra veche dialog

CLEOPATRA LORINȚIU

„Tot ce făceam, făceam numai cu gândul la literatură”

-Cleopatra Lorințiu, te cunosc de o viață, din anii de liceu bistrițean, unde erai déjà o vedetă, publicată, premiată, răsfățată. Cum au fost începuturile tale literare?

-Nu mă miră deloc faptul că ai început așa dialogul nostru...Cred însă că îmi oferi de fapt oportunitatea de a vorbi despre unele fapte și întâmplări despre care nu am vorbit niciodată, din convingerea că viața mea personală nu ar avea de ce să intereseze. Dar ce ar putea să intereseze? E doar atmosfera unui oraș de provincie din anii șaptezeci, în care am avut parte de educație adevărată și am putut construi planuri și vise. Nu e nimic spectaculos.

În judecarea unor momente ale vieții, ale istoriei mai recente românești, am remarcat un zel anume de a arunca apa din copăie împreună cu pruncul. Totul rău, totul de blamat sau ridiculizat. Oare din acel „totul rău” s-au format majoritatea intelectualilor, artiștilor, profesorilor, oamenilor de știință?

Oare e ceva tipic românesc ? Văd prin alte culturi o grijă enormă, chiar o dorință de a păstra, evoca, înțelege, conserva.... dar să revin la începuturi. Eram copil de școală primară la Năsăud, (am învățat într-o clădire care mi se părea atunci enormă, Liceul numărul 2, așa zis Pedagogic, clasele superioare erau pentru cei care erau „propunători”, viitori învățători. Fete în mare majoritate.)

Ai mei preferaseră acea clasă întâia pentru că învățătoare urma să îmi fie doamna Vranău Elisabeta, care avea renumele de foarte bună.

Îmi amintesc faptul că părinții mei, Virgil și Eleonora, mi-au arătat-o pe stradă și m-au întrebat dacă vreau să merg acolo la școală! Asta dacă ar fi să evoc atmosfera, hai să zic *open mind*, cu un termen brutal de azi.

Mi-a plăcut doamna Vranău, mergea pe stradă la braț cu o altă doamnă, dar eu aveam ochi numai pentru ea, era îmbrăcată într-un *deux pièces* verde, era blondă, cu părul ondulat, rujată puternic, mirosea a parfum și a râs sonor, zglobiu, când tata și mama au salutat-o.

Au avut mână bună. Doamna, care pe vremea aceea se numea tovarășa, era cu adevărat un bun pedagog. Soțul ei, Vasile Vranău, era profesor de pedagogie și predă violina. Îmi aduc aminte cu nesfârșită tandrețe de el, căci deja în clasa întâia ai mei m-au dat la ore particulare cu domnul Vranău. Soții Vranău erau foarte diferiți: el era blând și foarte calm, ea era mai agitată, dar într-un fel, veselă, se farda, se îmbrăca peștriț - era așa de diferită de tiparul tovarășelor clasice.

Îmi plăceau amândoi. Aveau două fiice: Dorina despre care se spunea că e excepțională, luase numai premiul I, cânta la vioară superb și i se prezicea o carieră mare. Ar fi fost posibil, din oraș veneau Liviu Comes și Tudor Jarda, adică vreau să spun că atmosfera acelui oraș minuscul contrasta cu numărul de personalități, de academicieni și valoroși artiști care

La Năsăud, pe treptele Școlii Generale Nr. 2

au plecat de acolo. Pe cealaltă fetiță o chema Crina, era mai mică și simpatia mea era totală pentru ea și pentru că ai mei în familie mi-au spus mereu Crina, era numele din casă, culmea, acela care nu era trecut în certificatul de naștere. O consideram tiza mea.

Primul caiet dictando în care începusem să scriu, poartă pe copertă anul 1966. Sunt așa zise poezii, dar și scurte notații. Mama îmi citise de foarte mică povești și de fapt pe când nu aveam încă vârsta școlii începuserăm să citim alături, seară de seară, prima carte adevărată: *Singur pe lume*, de Hector Malot. Un fel de foileton citit seara, sute de zile...

Tot mama îmi cumpăra absolut toate cărțile pentru copii care apăreau la librăria din oraș. Toate. Așa măsurată cum era ea, cu banii, adică extrem de chivernisită, chibzuită, când venea vorba de cărți, nu exista limită! Din sutele de cărți pentru copii ale acelui timp, chiar am mai salvat vreo câteva din incendiul care peste 55 de ani avea să-mi devasteze apartamentul bistrițean și să mi-lucidă pe tata.

Dar asta e o altă gâscă în altă straiță.

M-am fomat cu poveștile nemuritoare, cu colecția *Traista de povești*, cu *Amintirile din copilărie* ale lui Creangă, cu *A murit Luchi* a Otiliei Cazimir și *Păcălici și Tândăleț*, a lui Nicolae Labiș. Cu *Poveștile* lui Andersen, dintr-o ediție tipărită imediat după război la ESPLA.

-Putem vorbi de precocitate, în cazul tău? Ce evenimente te-au marcat în acei ani și căror oameni la datorezi preocupările literare.

- Nu aș putea spune cu exactitate momentul în care am început să visez să fiu scriitoare. „Poezăriță”, cum spune un personaj dintr-o viitoare carte a mea pentru copii, *Fetița care eram*, care reia vreo câteva sugestii de atunci, puține, căci ficțiunea e preponderantă, personajul principal însă este fetița care eram așa cum am văzut-o eu la o distanță de vreo 25 de ani.

În 68 ne-am mutat la Bistrița, era anul reorganizării teritoriale a țării.

Pentru mine (poate era influența mamei) a fost anul mării tristeți, lumea mică de la Năsăud avea să îmi lipsească, iar Bistrița cu atmosfera ei de oraș săseșc, mai rece, cu →

NICOLAE BĂCIUȚ

clădirea impozantă a liceului german în care urma să intru în clasa a cincea era o altă lume.

Deci timpul care avea să îmi rămână după lecții, puțin, căci învățam, așa îmi pare acum, aproape tot timpul, mai scriam în caietul meu de dictando cu coperti groase.

Primul profesor de română domnul Pop Petru, tot un domn Trandafir, de o blândețe și dragoste de limbă excepțională, m-a luat sub aripa lui imediat, căci devenisem o recitatoare deja recunoscută. Glumesc. Niciodată nu mi-a plăcut să recit, am învățat relativ greu pe de rost, aveam un trac nebun pe scenă și în general în orice adunare publică.

Asta a fost o răzbunare ciudată a timidității: toată viața a trebuit să vorbesc în public, să fac față zecilor, sutelor, miilor de priviri și televiziune făcând și chiar mai târziu a fost acesta chinul vieții mele, „defi-ul” cum zic francezii, ceea ce românește ar fi „provocare” dar cuvântul nu acoperă sensul.

Eu nu știu cum erai tu, dar eu eram de o timiditate cumplită, care-mi dădea dureri de burtă de câte ori mă urcm pe o scenă. Și în anii care au urmat, am tot urcat pe scenă, am început să iau premiu după premiu, chiar naționale, la ...recitări, pare incredibil acum. Și cine zice că atmosfera era de „constrângere”, am să le zic ca am luat premiile alea toate, „pe țară”) cu poezia *Răsfrângerii*, de Cezar Baltag... nu tu partid, nu tu altceva din limbaj de lemn politic. O poezie frumoasă, da` lungă...

-Cum ai debutat în presă?

-Cuza-mă, Nicu, dar am ars o etapă importantă. Apariția în presă, evident prin ziarul județean, tot cu vreo poezie sau notație și, culmea, nu îmi aduc aminte de loc de asta... Mi s-a șters din memorie. De ce?

Din pricină că în aceeași perioadă s-a întâmplat cea mai surprinzătoare întâmplare a copilăriei, cea care mi-a dat curajul de a ieși din oul bistrițeano-năsăudean.

-Și să vrei să te faci scriitoare?!

-Cred că am vrut să fiu scriitoare de când eram mică, iar după ce m-au abonat la *Arici Pogonici* (revista pentru copii din acel timp), desigur am vrut să fiu „alcătuitoare de reviste”, căci încă nu știam cuvântul redactor și, după ce am ascultat poveștile de la „Noapte bună, copii”, am vrut să fac povești. Ca să fiu

sinceră, singura publicație la care eram abonați era Programul Radio Tv. Așa s-a întâmplat că atunci când aveam vreo 10 ani, am citit pe ultima pagină a Programului Radio TV un anunț în care erau invitați toți cititorii, să scrie și să trimită povești pe adresa Radiodifuziunii Române, pentru un Concurs de povești și scenarii.

Eu nu știu dacă anunțul a fost dat eludând ideea că ar putea participa și copii, retrospectiv nu pricep ce s-a petrecut...

Eu mi-am scris poveștile pe foaia de dictando cu pixul albastru, mai multe și după toate astea s-a făcut consiliu de familie. Mama, tata și eu, asta era familia...

Au ascultat ei poveștile mele și tata a spus, „dacă asta e dorința ei, hai să i-o îndeplinim”.

În acest scop s-a apelat la o doamnă dactilografă de la serviciul lui tata, la syndicate, care a bătut așa cum se cerea în regulament acea povestire în mai multe exemplare: între filele albe se așeza o filă de carbon sau indigo, care asigura dactilografierea, cum am zis, în mai multe copii, așa cum cerea regulamentul concursului.

Sigur că la expedierea scrisorii prin poștă m-a ajutat tata, cu sentimentul că e bine să dai copilului un țel.

Nu ne-am mai gândit câteva luni la asta până când pe coperta a patra a aceleiași ghid TV (de menționat că la ghidul ăsta era abonat cam tot poporul...) au apărut rezulta-

tele concursului: erau acolo premiați scriitori de seamă, țin minte că la Concursul de scenarii radiofonice era Victor Eftimiu, la cel de povești pentru emisiunea „Noapte bună, copii” era Irimie Străuț, a cărui carte *Iepurașul Țup* era printre preferatele mele.

Uimirea, stupearea faptului că pe locul 3 era Dana Cleopatra Lorințiu (o necunoscută despre care nimeni nu știa cine e și de unde vine) a fost inimaginabilă!

Redacția mi-a scris, prin poștă, pe adresa de acasă, Odobescu 13, Bistrița, m-a felicitat, mi-au trimis banii de premiu tot prin poștă, țin minte că era o sumă mare pentru anii aceia, cred că 500 de lei, tot prin scrisoare am aflat când se va transmite povestea la radio, și așa a fost am ascultat înfrigurați la opt fără cinci la Radio, pe programul 1, povestea ...era citită de un domn, Octavian Cotescu.

Acel juriu din București al unui *Concurs literar național al Radiodifuziunii Române*, a dat un premiu unei persoane total necunoscute, doar pe baza unei povestiri care a plăcut. E evident faptul că nu știu că ”persoana ” e un copil ...

Eram fericită, la școală profesorul de limba română mă adora, într-un fel isprava mea era și rezultatul muncii lui. Aș adăuga că în primul rând felului în care mama de atunci și până în ultima zi a vieții ei, m-a încurajat, m-a inspirat, m-a susținut.

Tot ce făceam, făceam numai cu gândul la literatură, momentele de fericire erau cărțile pe care le citeam *Jack*, a lui Alphonse Daudet, *Nils Holgerson*, al Selmei Lagerlof, evident Mark Twain și *Alice în Tara Minunilor*, „Amintirile” lui Creangă le știam aproape pe de rost, dar cartea mea de căpătâi era tot *A murit Luchi*, cum v-am zis...

Doar că (paranteză) vă voi spune că peste 10 ani, când eram deja student, dar publicasem deja două cărți, aflându-mă în sediul Radiodifuziunii din Strada Nufurilor, l-am cunoscut pe domnul Mihai Jemăneanu, redactorul de la „Noapte bună, copii” care m-a abordat puțin dezorientat: eu eram o foarte tânără în 1979, iar numele meu se potrivea cu cel al premiatei de acum 10 ani... lucrurile nu se puteau dezlega pentru el ... așa i-am povestit întâmplarea și redacția (care m-a adoptat cu dragoste →

La stână, cu ciobani și părinți

și entuziasm) a aflat în sfârșit că atunci premiaseră un copil...

Am continuat să colaborez și să scriu pentru ei, ani buni. Până când Mihai Jemăneanu s-a stins, până când redactorilor nu le-a mai păsat de mine adică peste 40 de ani...

Anii care au urmat au fost un *tourbillon*, am început să scriu cu patimă și frenezie, uneori și noaptea sub plapumă, la lanternă, cum se nimerea, am început să fiu publicată, și iar premii peste premii, *Cutezătorii* și *Luminița*.

Aici, unde sunt acum pentru o vreme, adică la Tel Aviv, m-am întâlnit cu o doamnă centenară, o cheamă Biti Caragiale și era redactor la revistele pentru copii de atunci, faptul că ne-am revăzut aici peste 55 de ani, ea centenară și eu la o vârstă...împlinită, că am evocat debutul meu, cum scriam, cu trimeam plicurile prin poștă cum ei mă publicau și mă considerau un mic fenomen, vine acum către răspunsul la întrebarea ta cu precocitatea.

Am fost un copil precoce, pasionat, entuziast, naiv, puțin patetic, un copil miop care nu știa că e miop, care credea în bunătatea universală și plângea alături de mama la diverse melodii difuzate la radio și mai apoi la filmele văzute la televizorul marca *Temp*, alb/negru din apartamentul nostru gen vagon din strada Ursului. Of.

-În anii formării tale, existau cenacurile literare, azi, aproape că au dispărut aceste ateliere de creație, aceste filtre pentru afirmarea literară.

În ce măsură au contribuit acestea la formarea ta? În ce măsură afectează absența lor preocupările de creație literară?

-Adevărul este, dragă Nicolae Băciut, că noi, tu și eu, am trăit într-un oraș în care literatura era importantă, cenacurile funcționau, veneau grupe de scriitori care se întâlneau cu noi. Nu e puțin lucru să fii preadolescent și să te întâlnești cu scriitori ale căror cărți le-ai văzut în librărie...

Cert e faptul că tatăl meu, care se ocupa de syndicate în acei ani, a încurajat acest tip de activitate, Cenaclul literar, cu frenezie întâlnindu-se, așa zice, cred că în fiecare lună, era un **eveniment** și în jurul aceluia cenaclu deja se structurase o echipă din care făceau parte Vasile Dâncu, George Roș, Luca Onul, Emil Dreptate,

Alexandru Cristian Miloș, Virgil M. Rațiu, Gavril Moldovan, Adriana Rodica Barna, Olimpiu Nușfelean, eu... și mulți alții, ar trebui să completezi tu...

Mai exista și *Cenaclul* de la liceul nostru, *Liviu Rebreanu*, acolo în afară de tine mai erau Nicu Borșa și Domnița Petri, sigur că mai erau și alții, ar trebui să răsfoiesc revista *Zari senine* a liceului, apărută mai cu seamă prin energia profesorului Leonida Dănilă, care era un profesor foarte deschis, iubitor de literatură și care nu ne impunea felul rigid de predare a disciplinei, așa cum o cam cerea manualul. El avea un glas baritonal, o prestanță de profesor de modă veche, când preda, parcă oficia. Avea față de mine o deferență neobișnuită, cred că faptul că mă simțeam prețuită m-a ajutat, dar nu mi-am luat-o în cap. (În prima paranteză: eu sunt născută sub semnul Balanței și se spune că balanța, dincolo de armonie și înțelegere, are nevoie de recunoaștere din parte celorlalți. Altfel suferă, tânjește. Trebuie să recunosc, în cazul meu, e adevărat. Paranteza a doua :

Dacă păream uneori distantă față de colegi sau oameni, asta era din pricina faptului că de fapt eram mioapă, dar **nu** știam acest lucru, nu vedeam deloc bine și ca atare nu observam expresia de pe chipul oamenilor. Foarte, foarte târziu mi-am dat seama, sau mai precis și-au dat seama ai mei de acest cusur pe care îl înfruntasem ani de zile cumva de una singură... de pildă, cum cântasem la vioară, memoram partiturile pe de rost, fiindcă nu reușeam să deslușesc notele în timp ce cântam... ce vrei... trăiam într-o lume evident provin-

Alături de Biti Caragiale, fost redactor la Revistele pentru copii la București, în anii 60-70, actualmente trăiește la Haifa și a împlinit 100 de ani.

cială, o lume mică în care era de multe ori în ignoranță, dar pe de altă parte neperturbați în dorința noastră puternică de a învăța cât mai mult, de a deveni cineva...)

Revenind la orele de literatură, credința mea este că manualul continuă să îndepărteze copiii și adolescenții de la iubirea față de literatură printr-un soi de tehnicism care poate e necesar la examenele de intrare la Filologie dar care, cert, îi depărtează pe cei care vor face alte profesii, de literatură.)

Citeam mult în perioada aceea, atât cât puteam, Mama citea de asemenea foarte mult, literatură universală și românească, și practic ea cumpăra tot ce apărea, tot, tot, cărțile din Biblioteca pentru toți, din seriile importante de la Editura Eminescu, iar eu îmi cumpăram toate cărțile de poezie. Ce vremuri...

Și fiindcă vorbisem despre cenaclu, el a fost important atunci și nu doar pentru mine, pentru noi toți – căci veneau la Bistrița, la Cenaclu, Ion Oarcăsu, Lucian Valea, Teodor Tanco, Ion Câmpeanu, Vasile Igna și Valentin Tașcu, veneau Miron Scorobete, Cubleşan, veneau Aurel Rău, Petru Poantă, și Dinu Flămând, sincer veneau o mulțime de scriitori de la reviste diferite, majoritatea clujeni dar nu numai. Atunci a venit Teohar Mihadaș, atunci au ajuns la noi Ștefan Popescu și Horia Zilieru și Ion Gheorghe.

(va urma)

Cleopatra Lorințiu, Ion Gheorghe, la Bistrița

Gânduri despre Brâncuși

Drumul îngust prăfuit sub căldura verii păstra încă urme de car - primăvara ploua mult probabil și pământul era moale, argilos, intrau roțile până la jumătate - dar răcoros sub umbra pomilor și poarta casei se ivește brusc, o vezi numai pentru că localnicii o lasă larg deschisă, *bătătura* e goală ca și casa cu două odăi abia mobilate, *blănille* paturilor sunt acoperite cu cergi de lână țurcană, ca peste tot în locurile alea, șoprul se sprijină pe stânga casei și lumea aia închisă în capsula timpului "a fost" te învâluie, te îmbrățișează protectiv și vrând nevrând te așezi, te oprești, încremenești chiar intuind prezența geniului și atunci stai ca în fața unui altar, umil și respectos, copleșit de revelația că fără să meriți atingi permanenta.

Așa l-am văzut, locul acela unde s-a născut Constantin Brâncuși (la 19 februarie, 1876) Hobița - un sat din Peștișani, comună aproape de Tg. Jiu, în inima Olteniei și dacă am înțeles ceva din lumea aia chinuită de sărăcia pământului a fost ambiția oamenilor de a trece dincolo de limitele locale, solidul confruntării *intemperiiilor* vieții, capacitatea acceptării numai în măsură în care fiecare știe ori vrea să accepte fiind configurată ca o luptă dincolo de care trebuie să existe gestul definitoriu al reușitei.

Avea 10 ani când a plecat de acasă pe jos. Și tot pe jos a parcurs 2000 de km. până la Paris.

„La Craiova, am fost băiat de prăvălie la restaurantul Spirtaru, din fața gării. Am stat șase ani și munceam câte 18 ore zilnic. La ceasurile trei dimineața, mă sculau birjarii cu ciocănitul codiriștii de la biciușcă în ușa odăitei unde dormeam.”

Brâncuși povestește așa scurt și cuprinzător fără accente dramatice, preocupat fiind doar de relația om-existență și de puterea acestuia de a o întrebuița ca pe o șansă de a fi el însuși..

A spălat vase la București ca să poată merge la Școala de Arte Frumoase, a spălat vase și la Paris ca să studieze la École Nationale Supérieure des Beaux-Arts, dar sculptează, caută, experimentează

îngrijorat cumva că între timp, „*trec zilele, trec anii. Iar eu caut acea formă definitivă, nepipăibilă, alunecoasă*”...

Salturi spectaculoase croiesc o cale „*alunecoasă*”, dar strunită în forță așa ca artistul să-și poată recapitula intențiile și, mai ales, să verifice posibilitatea atingerii lor.

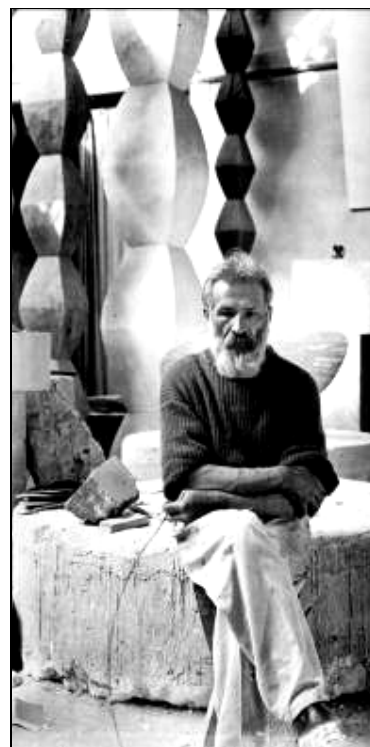
„*Arta nu este o întâmplare*” zice Brâncuși și atunci n-ar fi deloc greșit să o definim ca semn al destinului și o viață de muncă absolut necesară, impusă parcă de acest semn căruia el i se supune făcând abstracție de zbaterile căutărilor:

„*Trebuie să faci artă așa cum respiri, trebuie s-o faci fără dificultate, fără angoasă.*”

Am fost de multe ori la Tg. Jiu - am și lucrat vreo 2 ani într-o zonă apropiată - și trebuie să recunosc, Brâncuși a știut ce spune; lucrările lui respiră liniștea unei traduceri spirituale neașteptate, blocurile de piatră ale *Mesei Tăcerii* ori *Poarta Sărutului* dezvăluie înțelepciunea solidă, calmă, indestructibilă a pământului din care artistul le-a scos la iveală...în preajma lor rătăcirile care configurează existența și mai ales o cutremură par să dispară:

„*Arta trebuie să odihnească și să vindece contrarietățile interioare ale omului, aceste contrarietăți din destinul omului, din tragedia lui firească sau din prostiile societății.*”

În ce măsură *Coloana Infinitului* răspunde acestei convingeri rămâne, pentru mine, o continuare întrebare totuși pentru că o

anume semeție a confruntării dincolo de limitele umane depășește „*liniștea*” de care artistul vorbește și despre care el zicea că Michelangelo n-a sugerat-o niciodată.

Coloana mi se pare nu numai o întrebare fără răspuns dar și o îndrăzneală fără limite, marcă a unei neliniști fără sfârșit.

Dar ce știu eu?

Brâncuși este un artist complet ceea ce ar însemna chiar acumulări contradictorii și parcă nicăieri nu mi s-a părut mai posibilă asemenea concluzionare ca atunci când am vizitat acum câțiva ani - cu un grup de prieteni ghidați de Nicăpetre - *Philadelphia Muzeum of Art*.

Aparținând Muzeului, adusă de la Paris, din România și din lume arta Maestrului deschide porțile unui teritoriu conectat uman și nu tocmai pentru că ceea ce ar părea terestru la prima vedere se dovedește a fi un zbor adânc explorator...*endless*...așa ca spațiul către care ne trimite *Coloana* ori cum ne obligă să o urmărim în zbor *Măiastra* sau cum învățăm să ascultăm cântecul *Cocoșului* în zori.

Ce zice Maestrul că trebuie să facă un artist?

„Creează ca un Dumnezeu, comandă ca un rege, muncește ca un sclav.”

MARIA CECILIA NICU

Domnișoara Pogany

Să ne mai (re)amintim de...
CAMIL PETRESCU
(9 aprilie 1894 – 14 mai 1957)

(I)

Încercând o prezentare a unuia dintre marii noștri scriitori, consider că nu e greșit dacă mă folosesc de un scurt preambul al textului de față...

Poate greșesc, dar am obsesia că și în cazul lui Camil Petrescu se instaurează tot mai ferm pericolul uitării, sau cel puțin o formă a reevaluării operei, dacă nu cumva și a Omului/scriitorului. Noua clasă de teoreticieni, critici și istorici literari, cu unele excepții, par(?) prinși într-un proces profund de schimbare, de aducere a creației la numitorul comun în care literaturii autohtone să i se impună un fel de *modus vivendi* adaptat și adoptat cu respectarea normelor din afara țării. Ca să fim în rând cu lumea, dar „călcând totul în picioare”, inclusiv, sau mai ales, acel *tot* reprezentativ ca tradiție. Astfel, așa mai pe tăcute, Camil Petrescu și a lui creație, au cam devenit în istoria literară mai recentă un fel de zonă *tabu* pentru unii comentatori și, sper, nu diriguitori ai literaturii și culturii naționale. În orice caz, cert este că autorul unor opere precum *Danton*, *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, *Patul lui Procust*, *Act venețian*, *Jocul ielelor*..., începe să devină o necunoscută pentru tinerii actualelor generații, în timp ce învățământul *online* completează cu succes tot mai deficitară pregătire a elevilor. Pe de altă parte, cu toată cutezanța, invit pe oricine la recunoașterea unui adevăr care, prinzând viteză, proiectează nivelul de cultură generală spre mediocrul, dacă nu cumva chiar spre... sinistru. Și nu mă feresc aici să aduc în prim-plan un argument-detaliu al unei situații circumstanțiale: dacă admitem, ca mic derapaj de la idee, că și Camil Petrescu, așa cum se întâmplă la oricare scriitor, s-a adresat prin scrierile sale unei anume categorii de cititori, respectiv celor care au fost în stare să-l priceapă. Ceilalți? Simplu: acești *ceilalți* sunt înaintașii celor de azi, celor care, în gândirea lor îngustă și cultură submediocră, se organizează din... mers pentru a lămuri o dată pentru totdeauna că tradițiile trebuie distruse, în timp ce lumea literară de valoare ineptă să ocupe locul primordial, așa

cum bine... merită. În această ordine de idei, trebuie să se țină seama că atât tradițiile cât și clasicii trebuie băgați la index, fiindcă romantismul, sămănătorismul, poporanismul și alte „chestii” de astea, nu au cum să treacă de '89!

Începem o eră nouă – gata! Pășim vitejește alături de lumea bună a scrisului contemporan național și universal și vom da cititorilor din întreaga lume opere cu adevărat valoroase. Este de la sine înțeles că ne vom elibera încet de tarele unui anume soi de naționalism care a contribuit substanțial la marginalizarea creației noastre literare de până la noi, adică un provincialism din ghearele căruia nu prea am evadat, cu toate zbaterele câtorva generații. Dar, în sfârșit, avem cum și cu ce să demonstrăm că suntem în posesia capacității de a ne circumscrie în contextul general care, la rândul său, este parte al sistemului atotcuprinzător de globalizare, atât de dorit și adulat.

Un suprarealism problematic însoțit colegial de un postmodernism cam plin de ifose, plus alte apucături destul de paralele cu literatura de valoare, sunt unite într-o formație puternic-vocală cântând prohodul unei literaturi plină de entuziasm și de patos lansată într-un spectacol ieftin cu actori lipsiți, în multe cazuri, de individualitate. Dintr-un amestec de poeme ale unor autori diferiți, alegerea unei creații-poem, fie prin tragere la sorți, pentru a ghici autorul, va fi în cele mai multe cazuri, un eșec, fiindcă oricare poem poate fi al oricărui autor...

În aceste condiții, Camil Petrescu, cu opera sa, apare ca un intrus într-o literatură modernă-modernistă, fiind considerat un autor care nu numai că nu face trecerea de

la romanul tradițional la literatura actuală, ci constituie o stridență care distruge fără drept de apel armonia dintre creațiile literare actuale...

Așadar, Camil Petrescu, în contextul actualei noastre literaturi, este, din nefericire!, un autor total... depășit, respectiv cel pe care istoria literară, prin nume celebre, l-a consacrat ca fiind un romancier, dramaturg, doctor în filozofie, nuvelist și poet. Și nu doar atât: el pune capăt romanului tradițional și rămâne în literatura română, în special, ca inițiator al romanului modern.

Pentru cunoașterea cât mai lămuritoare a câtorva detalii din biobibliografia celui care a fost unul dintre scriitorii importanți din literatura noastră națională, consider oportun să mă folosesc de câteva informații... Astfel: autorul unor creații considerate de către critica literară opere-capodopere, Camil Petrescu, s-a născut în București în data de 9/21 aprilie 1894, fiul lui Camil Petrescu (mort, se pare, înainte de nașterea viitorului mare scriitor, și al Anei Cheler, fiind crescut de o doică din familia subcomisarului de poliție Tudor Popescu, din fosta mahalala Oborul Vechi. În legătură cu perioada copilăriei, se cunosc relativ puține detalii, unele informații fiind destul de contradictorii pentru a se reuși constituirea unui parcurs cu date certe. Într-un interviu, Camil Petrescu ne dă câteva informații pe care le putem interpreta ca fiind corecte, deși pe alocuri ambigue: „Copilăria mi-a fost umbrită de dispariția părinților. Tatăl meu a murit înainte de a mă naște, mama s-a dus curând după el. M-am văzut fără rude, fără familie, crescând de capul meu. Mi-am zis atunci: voi studia; m-am pus pe învățat cu temeinicie și îndârjire.” Și trebuie să mai adaug aici un amănunt care avea forma și substanța unei adevărate tragedii pentru sufletul unui copil: adevărul conștientizat mai târziu că maică-sa, Ana S. Cheler (sau Keller?), nu l-a recunoscut ca fiu născut fiind ca lipsit de tată. Și, dacă avem în vedere amănuntul nu lipsit de importanță că el și-a petrecut întreaga copilărie în lumea pestriță și, din punct de vedere comportamental dominată de un specific pitoresc al unei mahalale bucureștene→

DUMITRU HURUBĂ

(Mahalaua Oborul Vechi), avem un ansamblu interesant și important de înțelegere al perioadei. Iar dacă adăugăm aici și propria mărturisire despre copilăria sa: „Zbuciumată! Cu frumusețile ei de duritate.” (Cu Camil Petrescu despre el și despre alții, din revista „Rampa” (nr. 4119/an XVI/1927), putem avea imaginea clară, cel puțin a unei părți din copilăria scriitorului, însă aici, ca o contra balansare, este bine să adaug un amănunt extrem de important: încă începând cu școala primară Camil Petrescu a dovedit un nivel de inteligență depășind cu mult media. Este o realitate pe care o va consolida cu elemente noi ducând spre personalitatea complexă camilpetresciană...

După absolvirea cursurilor de gimnaziu și-a completat studiile la Colegiul „Sfântul Sava” și la Liceul „Gheorghe Lazăr”, ambele din București, pentru că începând cu anul 1913 se înscrie și urmează cursurile Facultății de Filozofie și Litere de la Universitatea București unde și obține licența în mod strălucit, iar calificativul obținut, „magna cum laude”, mă scutește de alte comentarii. În context să avem în vedere că titlul-licență a fost obținut în fața unei comisii prezidată de unul dintre universitarii de elită din domeniu, exigentul profesor de filozofie P.P. Negulescu. Mai apoi, devenind el însuși profesor de liceu la Timișoara, Camil Petrescu își ia doctoratul în filozofie și, probabil cu anumită presimțire a dramaturgului de mai târziu, își intitulează teza „Modalitatea estetică a teatrului”. În treacăt fie spus, dar punctând ca având o anume semnificație, într-o lucrare coordonată de filosoful Nicolae Bagdasar (1896-1971): „Istoria filozofiei”, Camil Petrescu a publicat un studiu legat de opera lui Edmund Husserl (1859-1938), astfel dovedindu-și capacitatea intelectului său în abordarea de tematici diverse pentru comentarii...

Trecând la o nouă etapă de viață, a lui Camil Petrescu, trebuie să încep cu debutul său în anul 1914 în revista *Facla* (1914), evident din Timișoara, semnând articolul „Femeile și fetele de azi”, cu pseudonimul „Raul D”. Și, dacă tot a venit vorba, Camil Petrescu a mai folosit o mulțime de pseudonime, între altele: *Gramaticus*, *N. Grămătic*,

Grămatu, *Ion Obiditu*, *Piramidon*, *Radical*, *Ion Răscoală* etc., etc., etc.

O etapă de viață care îi va marca profund existența pe tot cursul vieții, între anii 1916-1918 îl găsim ca ofițer participant la primul Război Mondial, iar experiența trăită în acea perioadă se regăsește cu detalii în arhicunoscutul său roman *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război* publicat în anul 1930.

Așadar, în 1916, Camil Petrescu este mobilizat și pleacă pe front, unde e rănit. Urmează o perioadă de spitalizare, iar după „stagiul” de tratament într-un spital militar, ajunge din nou în prima linie a frontului însă cade prizonier la unguri. Din păcate, după cum se știe, în timpul unui bombardament german el își pierde simțul auzului la o ureche, infirmitate care îl va marca greu tot restul vieții, fapt amintit de el în propriul *Jurnal*: „*Surzenia m-a epuizat, m-a intoxicat, m-a neurastenizat. Trebuie să fac eforturi ucigătoare pentru lucruri pe care cei normali le fac firesc(...) Sunt exclus de la toate posibilitățile vieții. Ca să merg pe stradă trebuie să cheltuiesc un capital de energie și de atenție cu care alții pot ceti un volum. Aici unde totul se aranjează «în șoaptă» eu rămân vecinic absent*”. Cuvinte care, cel mie, îmi sună asemenea unui strigăt de disperare motivat de o situație și o neputință cu imposibilitate de a putea fi rezolvată vreodată. Această dramă făcând parte din atmosfera, ca un fel de particularizare/individualizare a războiului, va fi cuprinsă în unul dintre cele mai faimoase romane din literatura noastră: *Ultima noapte de dragoste, întâia noapte de război*, din

Suzana Fântânariu

care încep să apară fragmente în anul 1930, în revista *Tiparnița literară* (cu apariție între anii 1928-1931) și în revista *Facla* (cu apariții în: 1910-1914; 1916; 1923; 1925-1926; și 1930-1940), în sfârșit, publicat la Editura „Cultura Națională” (1921-?) în 2 volume.

Mică paranteză: în data de 10 aprilie, 1918, Camil Petrescu a fost eliberat din lagărul german, demobilizat la 18 iunie, și a revenit la București reintrând în viața literară, iar începând cu anul 1920, participă în mod regulat la ședințele cenaclului *Sburătorul* al cărui conducător a fost Eugen Lovinescu, unde și-a citit pentru prima dată poeziile despre război, publicând apoi în revista cenaclului... Dar, să mai reținem că, la începutul anului 1919, respectiv, la 18 martie, își obține licența în filozofie prezentând lucrările: *Figurile silogistice, valoarea și funcțiunile lor și O indicare sumară a originilor filozofiei lui Kant*. În același an, prin relația cu deputatul Avram Imbroane, Camil Petrescu este numit profesor la Școala reală din Timișoara și ca redactor în ziarul *Banatul* din localitate, continuă colaborarea la *Banatul românesc* din Lugoj și, sporadic, la *Sburătorul* lovinescian, după plecarea la ziarul *Țara*. Ca o presimțire sumbră, în articolele sale Camil Petrescu pleda tot timpul în favoarea gospodăriei individuale considerând că aceasta ar fi unul dintre miracolele existenței noastre naționale. Pe de altă parte, încă la începutul anului 1920 (22 ianuarie), în calitate de director, el a început să editeze publicația *Limba română* cu trei apariții săptămânal: marțea, joia și sâmbăta, în trei limbi – română, maghiară și germană. (Foaia a apărut în doar 12 numere, respectiv până în 15 mai...). După cât se cunoaște, cea mai atractivă rubrică a fost cea intitulată *Cum vorbește Octavia* în care Camil Petrescu ținea adevărate lecții de limba română dominate de un umor distrugător la rubrica variantă: *Cum scriu autoritățile* (parcă ar fi scris-o postdecembrist! n. DH), constituindu-se într-o reală ofensivă împotriva maltratării limbii române. Se pare, însă, că activitatea sa, ca dascăl și publicist nu a fost tocmai pe placul autorităților de-atunci, fiindcă la 27 octombrie îi este comunicată decizia de demitere din învățământ...

Relecturi

ZODIA CANCERULUI

sau VREMEA DUCĂI-VODĂ,
ROMAN ISTORIC în HAINĂ
REALIST-BALZACIANĂ

(I)

Despre *Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă*, romanul lui Sadoveanu, s-au scris multe pagini de laudă. Nu le vom reproduce sau parafraza, interesul nostru se îndreaptă spre un aspect, se pare nesesiizat de critica literară, care, la prima vedere, pare un paradox pentru romanul lui Sadoveanu: roman istoric înveșmântat în haină realist-balzaciană. Desigur nu este o invenție a scriitorului nostru, dar este ceva deosebit și surprinzător pentru romanul istoric sadovenian în care evocarea vremurilor trecute este rapsoaică cu ramă de mit și epopee.

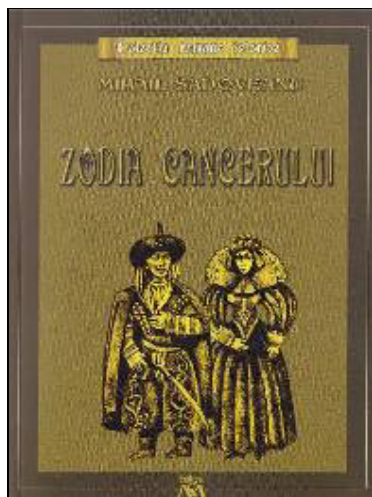
Pentru a decela specificul romanului istoric sadovenian și pentru a înțelege în ce constă ceea ce considerăm că este realism-balzacian în *Zodia Cancerului* e necesar un scurt popas teoretic.

Mai întâi trebuie făcută distincția între romanul istoric propriu-zis și romanul de aventuri, gen *capă și spadă*, în care, pe un fundal istoric foarte sumar și uneori vag, e proiectat un scenariu epic dinamic și bogat în aventuri, având în centru un **erou**, adică un personaj, de regulă tânăr, înzestrat cu însușiri fizice, morale și de caracter excepționale, întruchipând Binele care învinge Răul. Model universal este Alex. Dumas. Elemente ale acestui tip de roman găsim la Sadoveanu în *Neamul Șoimăreștilor*.

Există apoi romanul de aventuri, fără "capă și spadă", în care personajul - eroul e captivul unui mediu ostil, nevoit să lupte pentru supraviețuire și care, exemplar și tezig, iese învingător. Pe un asemenea model e construit *Măria sa puiulpădurii*. Pornind de la un subiect legendar-religios multiseclar - Povestea Genovevei de Brabant, însă propunând altă idee și mesaj, Sadoveanu realizează o mică capodoperă.

Simpla lectură a celor două opere va arăta că Sadoveanu, cu tot prestigiu și presiunea, el nu urmează modelele amintite, rămânând un scriitor original, cu personalitate.

În al doilea rând, în romanul propriu-zis istoric care reconstituie un moment (eveniment) istoric cunoaște

cel puțin trei direcții (modalități). Prima este cea a reconstituirii *vecină* cu erudiția științei istoriei. În deobște autorul ei este un "scriitor intelectual" (Constantin Ciopraga). Un exemplu de astfel de roman (destul de rar) este *Istoria lui Carol al XII-lea* de Voltaire. A doua direcție este ilustrată copios de Walter Scott care, pornind de la un eveniment consemnat de documentul istoric, imaginează o poveste menită să țină locul unei realități și adevăr istorice. În epoca modernă (se. XX) acest tip de roman bazat pe imaginație devine o parabolă a istoriei contemporane a autorului. În fine, a treia direcție o reprezintă romanul istoric - frescă, scris de un scriitor realist, model fiind *Război și pace* de Lev Tolstoi. De reținut că aceste tipologii de roman, prezentate în paranteza noastră teoretică, nu sunt *pure*. Un exemplu ar fi romanele polonezului Sienkiewicz.

Cu tot prestigiul și valoarea lor literară, cu toată presiunea de model, Sadoveanu nu urmează modelele menționate. El își creează propriul său roman istoric. Sadoveanu nu reconstituie în *stricto sensu* și nici nu se lasă pradă fanteziei imaginației, el **evocă, poveștește**, elementele fundamentale constitutive ale scenariului sunt **baladescul, mitul și epopeicul**. Sadoveanu propune o **viziune** asupra trecutului (Ciopraga), romanul său istoric atinge parametri unei parabole complexe. Din această perspectivă, *Zodia Cancerului* ca roman istoric se deosebește radical de *Creanga de aur*, *Frații Jderi*. Dacă despre *Frații Jderi* spunem că este o epopee, iar despre *Creanga de aur* că este un mit, despre *Zodia Cancerului* nu putem

spune decât că este un roman istoric în haină realist-balzaciană. Acesta caracteristică e de găsit în Observarea și descrierea stărilor social-politice, a moravurilor; în descriția minuțioasă a unor aspecte ale spațiului natural ori al interioarelor, în portretizarea personajelor, în curgerea domoală a narațiunii și chiar în construcția și conținutul dialogurilor, în primul rând al celor dintre călătorul francez și Alecu Roseti, ghid și tovarăș de drum pentru avă Paul de Marenne, în drumul său prin Moldova spre Instambul.

„Era la sfârșitul lunii septembrie, care, în Moldova, se numea brumărel, anul nou de la zidirea lumii 7188, iar de la Hristos, 1679. Vara fusese fierbinte și secetoasă. Bucatele puține, cât îngăduise Dumnezeu să se facă, fuseseră strânse de mult de necăjiții pământului. În podgorii culesul culesul se isprăvise și roada viilor fusese bogată [...]”

De câteva zile trecuse din Țara Leșească hotarul un străin, care venea mai de departe și urma, cu tovarășii, drumul cel mare din valea Siretului. Era un cuvios personaj sclezastic din ordinul sfântului Augustin.

De sub mantaua-i largă de postav întunecos se ghicea un trup, deși scund, încă destul de voinic și destul de sprinten, iar de sub glugă privea o față blândă cu trăsături fine și spirituale. Și alte semne ascunse ale întregii lui ființii dovedeau că haina aceea de umilit nu ascundea un călugăr de rând” (p.3 - toate citatele sunt din *Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă*, Ed. Minerva, col. Patrimoniul; reper istorico-literar de Roxana Niculescu, 1975).

Așa începe romanul, expozițiunea lui, urmând modelul romanului realismului clasic, indică timpul și spațiul, menționează viitoarele personaje, sugerează conflictul și liniile narative. În expozițiunea, destul de amplă, își dau bună întâlnire stilul cronicăresc cu cel modern al realismului. Numai Sadoveanu putea realiza un asemenea aliaj prețios, prezent în întregul text al romanului.

Contrar celor care susțin existența a trei nivele narative (trei povești): călătoria abatelui Paul de Marenne prin Moldova; povestea de iubire a lui beizade Alecu Ruset pentru domnița Catrina, fiica lui Duca-Vodă; domnia lui Duca-Vodă, susținem că planurile narative și →

IONEL POPA

de conținut sunt două: călătoria abatelui francez prin Moldova spre Instambulul sultanilor, ca trimis al lui Ludovic al XIV-lea regele Franței, în fond o *descriere a Moldovei* din 1678. Descrierea Moldovei este implicit și descrierea domniei lui Duca-Vodă. Descrierea Moldovei și a domniei lui Duca-Vodă e făcută prin urmare prin ochii călătorului străin care vede, reflectează și-și notează observațiile. Pe trunchiul acesta, scriitorul grefează povestea iubirii nefericite a celor doi tiner. Aceste două planuri, când parale, când contopindu-se, ca în ultima parte a romanului planul poveștii de iubire să rămână singurul, și independent. De la prima la ultima pagină, secvențele narrative sunt concepute și construite ca într-un roman realist, în care dominante sunt observațiile și comentariile impersonale ale naratorului și cele, mai mult ori mai puțin personale, ale abatelui francez și ale bezadei Alecu Ruset, asupra realităților concrete.

Zodia Cancerului sau Vremea Ducăi-Vodă o cronică shakespiriană a unei epoci tulburi, sângeroase (N. Manolescu), este o descriere a jafului și destrămării paradisului moldav lăsat urmașilor de Ștefan cel Mare.

Această destrămare a paradisului scriitorul o sugerează prin titlul romanului. În zodiacul popular sintagma metaforică „zodia cancerului”, căruia I se spune și „zodia racului”, — mersul înapoi, desemnează perioada dintre Ziua Sînzienelor și cea a pro-rocului Ilie, căreia în plan cosmic îi corespunde prima cădere a soarelui după momentul când acesta a atins apogeul. În astrul solar au loc explozii, iar conform superstițiilor populare apar semne prevestitoare de rău: pe cer apare comete, pe pământ cutremure și păsări nemaivăzute de oamenii locului. Scriitorul introduce asemenea semne pentru a descrie domnia sângeroasă a lui Duca-Vodă, a ceea ce bezade Ruset numește „paradis devastat”, în care „nu-i sigur, zice șătrarul Griga, lucru decât birul și moartea.”

În *Zodia Cancerului*, Sadoveanu e un scriitor realist prin modul de descriere a realității social-politice și a vieții particulare. Primul tablou care ilustrează realitatea consemnată realist de care ea cunoștința abatele de Marenne, este imaginea dezolantă a satului Săbăoani, prima așezare

văzută de abatele de Marenne după trecerea graniței. La mirarea întrebătoare a abatelui, bezade Alecu îi explică: “Nu-i decât atât, că la Săbăoani, venind slujitorii Domniei pentru strângerea dărilor, au fost împesurați de oștenii nemți [mercenari în Lehia]. Cei care au scăpat au strigat și-au chemat ajutor de la ținutul Cărligătura și de la scaunul Domniei. Venind steagul de răzăși, care e de rând în slujba domnească, a pus tăpânire pe sat. Dar nemților le-căzut ajutor de la margine; și-a fost acolo învăluire și bătaie” (p.11). Cei care au scăpat, cu tot ce au putut salva, s-au refugiat în codru.

Un tablou al “paradisului jefuit” este imaginea a ceea ce a rămas din satul Năeturei, întâlnit după trecerea peste apa Siretului. În pusteitatea prin care trece abatele cu însoțitorii săi “Deodată, pe neașteptate, într-o râpă nebănuită în partea pădurii, îi apare omul [abatele tresări] căci această apariție nu era în armonie [...] cu ceea ce în chip obișnuit cunoștea el despre această nobilă operă a Celui-prea-puternic. Din risipirile câtorva colibe acoperite cu stuh, grămădite în rovină, o ființă în zdrențe, răsări amenințătoare, înarmat c-un par [...]. Privirea speriată, printre pletele pe care i le zbătea vântul dinaintea ochilor, încâlcindu-se cu barba zbârlită. O droaie de câini slabi [...] un fel de lupi ai foametei, isie la cărare, în juru-i lătrând sălbatic și urlând, [...], omul răgnea nedeslușit, amenințând cu parul” (p.22). Abatele avu credința că în fața lui se află omul primitiv despre care știa din cărți. Numai după lămuririle bezadei înțelese că “sălbaticul” din fața lui e rezultatul sărăciei și asupririi pricinuite de tirania lui Duca-Vodă și de incursiunile de jaf ale podghezurilor căzăcești, tătare ori leșești. Liniștit de Vălcu Bârlădeanu, “omul strigă deodată cu glas nou și la întrebarea lui Alecu Ruset: “cine a părădăit satul”, răspunde: “- Oi, boierilor și domnilor, se tângui deodată omul c-o voce nefirească, parcă eu știu cine ne-a prădat? Zic să fi fost cazacii ori leșii. Alții socotesc c-au fost oamenii stăpânirii care îndeplinesc birul. Acu-i săptămâna, ne-au luat vitele. Și sculându-se satul, s-a bătut cu ei. Așa că ne-au tăiat, prpădindu-ne” (p.22).

Luând act de asemenea priveliști și întâmplări, abatele îl întreabă pe

bezade: “-Nu înțeleg. Ce face poliția domnească? Dreptatea și ordinea sânt primele elemente ale unui stat”. Bezade Alecu dă răspuns: “-Se poate, domnule abate, iată daruri cu care Dumnezeu ne va face surpriză într-un viitor [...]” (p.23).

În toial pregătirilor pentru trecerea peste apa Siretului, abatele, nedumerit, întreabă: “-Nu văd, prințule, nici un pod fix, nici pod umblător. Aș fi curios prințule, urmă el puțin malițios, să cunosc podurile pe care le aveți aruncate peste ape”. Rușinat de sărăcia și starea de înapoiere, prințul îi răspunde diplomatic: “-Domnule de Marenne [...]. La noi de la dacii cei vechi, am păstrat mijloace mai simple și mai sigure de trecut apele” (p.22). Abatele trece apa Siretului în cărca lui Vălcu Bârlădeanu.

Călătoria lui Paul de Marenne prin Moldova se încheie cu imaginea Iașului, sinecdocă a țării din vreme Ducăi-Vodă. Secvența respectivă fiind prea importantă și ilustrativă pentru cronică realistă care este “descrierea Moldovei”, chiar dacă suntem pasibili de acuzația abuz de citate, ne permitem s-o cităm *in extenso*: “Iașii era și-n vremea aceea un oraș vechi, cu faimă. De o sută și mai bine de ani aflându-se capitala statornică a Moldovei. [...] Totuși, cu tot sporul lui și mai ales cu toate strălucitele-i lăcașuri dumnezeiești, rămase o așezare a Orientului. Nu se cunoaște în orânduiala, sau mai degrabă în neorânduiala ulițelor lui, nici un plan. Fiecare pământean, șezător în el, fie boier, fie prost, pune să i se clădească, baierii cu mistria, și mai ales cu toporul acareturii și casa după fantezia momentului, având chiar deosebită plăcere să întoarne dosul ori coasta către alții, ghiotându-i, așa că, fiind casele ca de un vânt vesel sămănate, în chipul cel mai capricios, și ogrăzile lor, trecătorul se rătăcea, ca să găsească ce-i trebuia, în ulițe și ulicioare și fundături cotite, printre garduri de nuiel și zaplazuri dărămate, ziduri risipite, bălți urât mirositoare și mlaștini de cișmele, mârâit, urlete și zvăpăituri întărite. Lângă o curte de cărămidă și piatră de Orhei, boierește răsfățată, se tupila o casuță strămbă de bărne acoperită cu paie ori stuh” (p.66).

E un tablou realizat în pastă dikesină. Mai lipsește ceața și ploaia!

105 ani de la nașterea lui Dimitrie Stelaru (8 martie 1917)

Correspondența lui Dimitrie Stelaru

(XLVIII)

Scrisoarea trimisă de Eumene Stelaru, pe 9 decembrie 1968 (data poștei), din Constanța (Bd. "Tomis", nr. 99, Bl. SO, Sc. A, et. 4, ap. 13), tatălui ei, Dimitrie Stelaru, la București (Aleea Stupilor, nr. 6, Bloc E 9, sc. II, et. I, ap. 26).

Constanța, 9 decembrie 1968

"Dimitrie Stelaru

Aleea Stupilor, nr. 6, bloc E.9, Sc. II, et. I, ap. Berceni II, București
Dragă tată,

Am primit scrisoarea dumitale și m-am bucurat foarte mult. Încep cu sfârșitul. Vin la București în vacanța de iarnă, dar numai pentru vreo 5 zile. Ți voi da o telegramă. Mama nu crede că va putea veni pentru că n-are timp și nici bani. Voi ce mai faceți? Dumneata mai ales. Te-ai făcut mai bine?

Doamna matală ce mai face? E foarte simpatică și cumsecade. Mi-a plăcut de cum am văzut-o. Ce mai face Norișor? Tot așa sfirlează și inimos e? Mi-e tare dor de *dumneata*, de voi toți. Pînă la vacanță mai e, așa că sper să ne mai scriem.

Te rog frumos să-mi cumperi de Anul Nou: o haină Alain Delon (cam așa se numește, e o haină din piele de blană de oaie cu blană înăuntru, numai reverele sînt cu blană, în afară, și cu aspect de antilopă pe dinafară, o pereche de cisme de antilopă maro (nr. 37) și o maletă (bluză pe gît) supraelastică.

Aș vrea tare mult să mi le cumperi, dacă bineînțeles mai ai bani. Cred că mai ai și, în afară de mama, care n-are din ce-mi cumpăra așa ceva la ora actuală, n-am cui spune sau cere aceste lucruri decît dumitale.

Eu am 19 ani acum și nu mai pot umbla chiar oricum îmbrăcată. Din clipa în care voi cîștiga eu bani, nu-ți voi mai cere, dar pînă atunci, cu începere de acum (numai de acum te voi ruga pentru anumite lucruri care-mi sînt necesare).

Dacă nu vrei, sau nu poți, dar mai ales dacă nu vrei să mi le cumperi, te rog să-mi spui, că nu va fi supărare pentru asta.

Eu cred însă că n-ai să te superi pe mine pentru cele ce-ți spun în aceste

rînduri și că poate voi găsi la București (la tine) cele ce te rog. În altă ordine de idei, să știi că stau foarte prost cu mîna dreaptă și de aceea îți scriu așa aiurit. Dar, da-că te uiți bine și compari scrisul meu cu al tău, semănăm puțin la scris.

Scriu așa de prost pentru că dreapta (de la încheietură și pumnul) mă tot doare și se umflă de vreo doi ani încoace.

De cîteva zile s-a învinețit cam pe unde-ncep degetele și abia o mai mișc. Doctorii nu știu ce am și fiecare spune ce-i vine-n minte. Care mai de care cu o idee teribilă. Mai frumos e că, de aproape 2 ani, de cînd fac analize, n-a apărut nimic suspect în rezultatele analizelor. Dumnezeu știe ce am! Numai s-o mai duc anul acesta, că tare mult scriem, și pe urmă mă ocup mai serios de ea. Da! Dac-oi da tot de proști ca ai din Constanța, nu știu zău ...

Mi-ai spus să-ți scriu și ți-am scris, fiindcă am timp. De altfel, am terminat cu tezele.

Aș vrea tare mult să-ncercăm să ne apropiem unul de altul, măcar acum, și să-ncercăm să creem între noi niște relații de adevărată prietenie, înțelegere și prețuire reciprocă (cu te prețuiesc extraordinar de mult, să știi), așa cum trebuie să existe între tată și fiică. *Eu așa cred!* Dar tu?

Ceea ce-ți spun eu acum e ceva ce trebuia să se îndeplinească volens nolens.

Aș vrea, dacă bineînțeles îți menții invitația pe care mi-ai făcut-o, de a veni la București, după ceea ce scriu (de fapt sînt lucruri firești), să vorbim despre o mulțime de lucruri

care-mi stau la inimă de mult și poate că și tu le gîndești și vrei să le lămurești.

Te rog să-l întrebi, sau să-l iscodești pe Norișor ce vrea să-i aducă Moș Gerilă și să-mi scrii. Aș vrea să fiu Moș Gerilă al lui.

Să știi că e un băiețel și un frățior tare inteligent, comunicativ, frumușel și simpatic și mi-e *tare drag*. Mă bucur mult pentru acest frățior și vreau din toată inima să ne înțelegem mereu.

Ce mai face bunica de la Turnu? Mi-e foarte dor de ea și poate că și ei îi este dor de mine.

Aș fi vrut să merg vara asta pe la ea, dar n-am îndrăznit. Aș vrea s-o văd. Nici n-ai idee ce mult simt nevoia unei bunici. Toți copiii au bunici, bunice, numai eu nu mai am și-mi pare rău.

După cum știi, eu sînt în ultimul an de liceu. Vreau să urmez Defectologia (e o ramură a Psihologiei care se ocupă de copiii debili, bîlbîiți, orbi). Mă interesează foarte mult tot ce e în legătură cu sufletul omenesc.

Îmi place și să desenez (îți trimit 2 foi cu desene să vezi cum sînt) și să sculptez.

În fapt, nu știu să desenez după anumite reguli, nu cunosc legile sculpturii, sau ale desenului, și cît știu am învățat singură (adică mi-am format poate o linie, desenez destul de expresiv și nu complicat, cu multe linii, umbre, amănunte; nu știu însă dacă asta s-ar putea numi ~~eeva~~ ~~în~~ ~~să~~ o învățătură despre desen).

Îmi place și să dansez și îmi place tare mult muzica (atît cea modernă, cît și cea clasică). Îmi plac: Verdi, Ceaikovski, Brahms, Beethoven, Bach, Paganini). Îmi place teatrul modern și, în general, proza modernă. Îmi place poezia modernă, în măsura în care o înțeleg.

Ei, à propos de poezia modernă, abia aștept să te văd, ca să-ți cer o serie de lămuriri privitoare la ea. Ei, tot în legătură cu poezia modernă, mai vreau să-ți spun ceva. Am o colegă, Iolanda Șocher (parcă ți-am mai vorbit de ea în toamnă !?), care scrie versuri promițătoare și e foarte apreciată (asta, de altfel, nu constituie un indiciu). Are unele imagini cu totul inedite și unele versuri de o deosebită sensibilitate și profunzime.

Îmi permit să-ți trimit poezii, luate în întîmplător, și te rog să-mi scrii →

GHEORGHE SARĂU

ce părere și-au făcut. Ea are pentru tine o admirație colosală și-mi spune că se regăsește în tine și se miră cum de nu sînt și eu tot așa de exaltată în fața poeziei tale și cum de nu mă regăsesc și eu în ea (habar n-are cît doresc și ce n-aș da să ne regăsim și să fim prieteni buni noi doi!!!).

În ceea ce privește cît de mare poet ești, nu cred că e nevoie să-ți mai spun, cînd știi foarte bine, după cum și mama și eu am știut întotdeauna.

Acum la spartul tîrgului și-au dat și ei seama, că pînă acum nu te-au prea ridicat în slăvi. Acum se bat și se cîrîie care să te cînte mai sonor și mai îndelung.

Dar niciodată nu-i prea tîrziu și cînd îl am e ceva geniu, geniul ăsta nu se poate să nu iasă odată la iveală.

O parte din poeziile tale le înțeleg, dar nu pe toate. Poate pe parcurs le voi înțelege mai bine.

Și acum te pup, îți doresc sănătate și te rog să-mi scrii repede și-ți transcriu poeziile*.

Dacă scrisoarea e prea lungă și te obosește, citește-o și tu sub formă de serial, că tot e la modă serialul.

Eumene

[Stelaru Eumene,

B-dul "Tomis", nr. 99, bl. S0, sc. A, et. 4, ap. 13, Constanța].

Note

1.*Poezii de Iolanda Șocher, colegă de liceu cu Eumene Stelaru: „**Celui bolnav**/ În această după amiază liniștită/ Mă rog pentru cel bolnav/ Cînd pereții miros a aur și-a păcat/ Să vină binecuvîntata furtună./ Cu ape de somn să-l spele./ Puterea Magdalenei să-mi lumineze în pat durerea să i-o șterg de pe frunte./ Tristețea să ne alunge cu praful/ Și mai departe să-mi port/ Vindecarea la gît ca pe-o salbă”.

„**Eu, Pasărea**/ Și ceasul rîde./ Rîde de noi/ Și mă dor îndoielile/ În țara mea/ Cu ferestre de aur/ Agățată de cea mai înaltă schelă/ Eu, Pasărea./ Mă leg de curcubeul din basm/ Și prin mine vine povestea/ Cu miros de argint și de var/ Și suspendată/ Ca o grădină a Semiramidei/ Aud marea-nflorire/ pregătindu-se/ cu jerbe înalte./ Oamenii, semințe/ și ape bogate-mi .../ pe drumuri de suflete./ Pentru petale ca un fior/ Curcubeu-mi strecoară culori/ Și în așteptare/ Sînt cea mai frumoasă pasăre de pe steaua aceasta de bucurie”.

2. Anghelina (Angela) Stelaru i-a dăruit lui Gheorghe Sarău această scrisoare, în 1989.

Memorialistică Jurnalul inedit al lui Matei Călinescu

Matei Călinescu (1934, București -2009, Bloomington, Indiana, SUA), a fost un strălucit critic și teoretician literar, eseist și remarcabil profesor. Licențiat al Facultății de Filologie, secția engleză, a Universității din București, a devenit asistentul lui Tudor Vianu la Catedra de literatură universală și comparată. În 1973, a plecat din România cu o bursă „Fulbright” și a decis să rămână în Statele Unite ale Americii. Din 1979, a fost profesor de literatură comparată la „Indiana University” din Bloomington, Indiana, universitate care l-a declarat profesor emerit.

A publicat în Statele Unite numeroase eseuri și studii de literatură comparată. După 1989, a colaborat la mai multe publicații din România: „22”, „România literară”, „Steaua”. În 2003, a publicat la Editura „Poliform” o carte cu o încărcătură cutremurătoare sub titlul *Portretul lui M*, în care evocă sfârșitul la o vârstă prematură (25 de ani) a fiului său Matthew, suferind de autism și epilepsie.

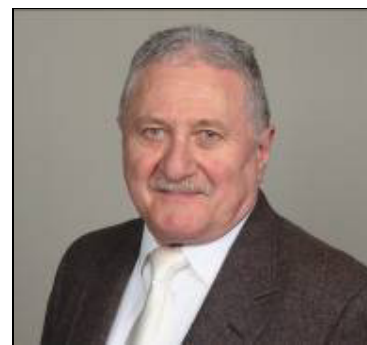
Spre România (2000-2002). Jurnal inedit se numește volumul apărut la Editura „Humanitas” în 2016. Opul conține extrase din caietele lui Matei Călinescu de notații de călătorie (Grecia, Spania, România) precum și însemnări de la reședința sa din Statele Unite.

Fragmente:

=„A scrie în șoaptă. Eu scriu aceste pagini cum ai vorbi în șoaptă. Aici, în România, fac eforturi să vorbesc numai în șoapta (o șoaptă a sensului).

Tocmai pentru ca aici trebuie să te răstești, să te rățoiești pentru a fi ascultat. În românește, scriu în șoaptă.”

=„Iarasi mi-am amintit de Romania. Am cumparat cateva cataloage de muzee si albume — intre care unul superb, in engleza, Treasures of Mount Athos (Thessaloniki, 1997), mare si foarte greu, cu nenumarate reproduceri in culori de icoane, mozaicuri, manuscrise byzantine ilustrate, sculpturi in lemn, broderii, coperte ferecate in aur si argint, sigilii si alte obiecte de arta minora; un capitol e despre documente

romanesti — multe chrisobule de la domnitori din Valahia si Moldova, care fondau sau inzestrau manastiri la Athos (de exemplu o chrisobula data de Mihai Viteazul, in slavona, in anul de la facerea lumii 7107, 1599 dupa Cristos, prin care daruia manastirii Sf. Nicolae, ctitorita de el, vreo douasprezece sate si alte pamanturi in Valahia, si pe deasupra doua familii de robi tigani — Manea si Cosma). M-am gandit sa trimit aceste volume in America prin posta aeriana, cum faceam, cand ma trezeam in preziua plecarii de la Paris, cu maldare de carti care nu mai incapeau in valize. Dar oficiul postal din centrul Atenei, de langa Piata Sintagma (Piata Constitutiei), n-are nimic comun cu cele din Franta; inghesuiala, cozile la ghisee, vocile iritate, caldura sufocanta — desi nu suntem decat in mai — seamana perfect cu cele din Romania, de unde a trimite carti prin posta era, si continua sa fie, un adevarat cosmar. Dupa o coada interminabila (nu atat in spatiu, cat in timp, caci toate operatiile se fac aici manual si fiecare chitanta e scrisa de mana, tacticos, fara nici o graba) mi se spune ca ambalajul nu e acceptabil; trebuie anumite plicuri, care pot fi cumparate la o papetarie din apropiere. Ma resemnez (fierband de furie in mine insumi), cumpar plicurile, fac o noua coada. In final, sunt gata sa explodez cand tanara functionara, scuzandu-se ca n-are timbre potrivite pentru costul substantial al expedierii, se apuca sa lipeasca imperturbabil, unul cate unul, vreo suta de timbre de valori mici pe fiecare din cele doua colete, lasand doar minimumul de spatiu necesar ca sa se poata citi adresa. Ma abtin si la sfarsit sunt rasplatit cu un suras. Singura diferenta fata de Romania e poate acest suras final. ”

DORIN NĂDRĂU
(S. U. A.)

Miezul unui ev aprins Despre „adevărul vieții” și altele, cu A. Fadeev (II)

Ce anume și cât a fost ”adevărul vieții” de important și la noi – preluat subaltern și precaut, cu un pas în urmă și unul lateral – e ușor de dovedit. Primii ani de după 1960, care este adevărat că sunt ai unor poziții tot mai amestecate, dar despre care riscăm totuși să avem o impresie mai bună decât e cazul, aduc, oficial – însă ce să nu fie oare oficial în toți anii socialismului biruitor? –, ecouri mai sumbre decât sursa lor ale evenimentelor sovietice „majore” din 1959: un congres al partidului, al XXI-lea, și un congres al scriitorilor sovietici, al III-lea, acestea legate ele însele între ele, însoțite de tot felul de dezbateri premergătoare și ulterioare și având un conținut de certă reșezare restaurativă în viața politică, în ideologie, cultură, artă.

În România, la începutul anului 1961, pregătit însă în anul anterior, apare într-un tiraj de 200 000 de exemplare (!) un volum de 650 de pagini intitulat *Lecții în ajutorul celor care studiază istoria P.M.R.*, în care „adevărul vieții” în versiune autohtonă încă se construiește pentru a fi larg împărțit, asta în timp ce conținutul i se explică pe bază de argumente din Marx și din Lenin (inevitabilitatea *dictaturii proletariatului*, spre exemplu, sau *unitatea de monolit* a partidului unic, incompatibilă cu existența *fracțiunilor*) și în relație strânsă cu cel al revoluției bolșevice și al marelui prieten de la Răsărit care tocmai s-a apucat de construirea comunismului. Tot în 1961, se editează în limba română, într-un tiraj destul de mare (20 000 de exemplare, încă peste obișnuit) volumul de aproape 700 de pagini intitulat *Bazele esteticii marxist-leniniste*, care este traducerea (“cu unele prescurtări”) într-un timp record a unei lucrări colective apărute la Moscova cu doar un an înainte – ”un manual de estetică marxist-leninistă” menit să ajute ”în studiul individual al esteticii”. Doldora de ”adevărul vieții” – care e obiect al atenției, dar și instrument, armă, călăuză, criteriu –, cartea are chiar un subcapitol cu acest titlu din care se poate afla, chiar la început, că ”Reflectarea artistică a adevărului vieții (...) a constituit dintotdeauna o particularitate a artei și corespunde naturii, menirii și rolului ei în societatea omenească”, precum și că „În

afara adevărului vieții nu există artă autentică”, iar ”capacitatea de a fi receptiv față de adevărul vieții, de a subordona acestui adevăr principiile estetice, de a dărâma principiile învechite, care limitează creația, pentru a elabora altele noi, corespunzând în mai mare măsură noilor sarcini ale însușirii artistice a realității” îi definește pe marii artiști ai lumii din toate timpurile. Doar epigonii ”jertfesc aspecte esențiale ale adevărului vieții” de dragul canoanelor și din respect și zel pentru programele estetice, în timp ce „adevărata artă reflectă întotdeauna anumite laturi și legități esențiale ale vieții”. Realismul însuși, cu însușirile și regulile lui, poate fi mai puțin important și se cere reconsiderat în temeiul „formelor istorice concrete de exprimare artistică a adevărului vieții”, pentru că n-ar fi o noutate că „în artă există și fenomene bazate pe legi false, pe principii ostile adevărului vieții și înseși naturii artei” și că, de fapt, „năzuința spre adevăr dă naștere realismului”, iar din punctul acesta de vedere, realismul socialist reprezintă apogeul, pentru că artistul realist-socialist pune sau trebuie să pună totul „în slujba întru chipării artistice a marelui adevăr al vieții”. „Adevărul vieții” poate avea și alte desemnări: „Pentru noi, veridică este acea operă de artă în care se îmbină în mod indisolubil conținutul de viață, caracterul plastic concret al reflectării lumii senzoriale și aprofundarea sensului lăuntric al realității”. „Importanța cognitivă a artei realiste, mai aflăm, este determinată de faptul că imaginile artistice nu sunt o simplă reproducere pasivă, ca într-o oglindă, a faptelor de viață, ci dezvăluie adevărul vieții, sintetizează și scot în evidență adevărul ei”, iar în salutul adresat de conducerea de partid Congresului al III-lea al scriitorilor din Uniunea Sovietică, citat în lucrare, se spune: „Viața ne arată cu o putere de

convingere de netăgăduit trăinicia de nezdruncinat și rodnicia principiilor creatoare ale realismului socialist, care prezintă în mod veridic și istoric concret conținutul principal al epocii noastre – mersul societății spre comunism”. S-ar putea menționa în context și alte lucrări ale momentului, dar una neapărat, pentru că-și întemeiază discursul de specialitate, pedagogic, pe viziunea oferită de cea mai sus în discuție, consultată direct în ediția sovietică și preluată *tale quale* și, mai mult decât atât, combinând puncte de vedere de un stalinism evident și deja depășit, ba încă vorbind și despre o „revoluție culturală” – Șt. Bîrsănescu, George Văideanu, *Educația estetică*, 1961 –, iar aceste lucruri împreună cu autoritatea în domeniu a autorilor, cu importanța lucrării prin adresabilitatea ei sunt de natură să explice rămânerea inerțială în circulație activă a unor clișee mult după intrarea în pasiv a sursei lor.

Revenind însă la A. Fadeev, pentru el, în 1932, când i se ”autodesființează” R.A.P.P., prin „metodă artistică” e de înțeles modalitatea în care se manifestă în practica de creație „concepția despre viața a artistului, atitudinea lui față de lume”. Realismul socialist e „metodă a materialismului dialectic aplicat în artă” – dar impunând multe nuanțări și cu insistență pe faptul că deși „concepția socialistă despre lume a proletariatului (...) e un *imperativ (s.a.)* pentru fiecare artist care vrea să fie exponentul *înainte* (s.a.) al ideilor, aspirațiilor, intereselor, sentimentelor, frământărilor noii societăți”, ea nu este și „condiția unică și suficientă pentru a fi un *artist (s.a.) înainte*, revoluționar”. Se cer neapărat, pentru asta, „aptitudini artistice, talent” (care nu este „expresie a unei concepții boierești!”), „acumularea continuă a experienței scriitoricești, o anumită iscusință, măiestrie” – pentru că „niciodată și nicăieri marxism-leninismul n-a considerat opera de artă ca o consecință inerentă *fatală (s.a.)*, care ar decurge exclusiv din concepția despre lume a artistului” –, apoi „o muncă uriașă, stăruitoare, și migăloasă”, precum și „cunoștințe multilaterale, în special cunoașterea faptelor, a realităților despre care scrii”. Despre metodă artistică, dar și despre stil, ar trebui vorbit abia după ce opera îndeplinește aceste condiții, după ce probează că a atins „nivelul artistic la care se pot pune și trebuie puse problemele stilului și ale metodei literare”. *Metoda* nu trebuie să devină →

AUREL BUZINCU

scop în sine, scop al creației, ci ”să ajute operei literare să fie cât mai convingătoare, mai bine gândită, mai veridică”, încât opera să fie și să facă ceea ce se așteaptă de la ea. Ținta n-o constituie apropierea de vreo metodă considerată ideală, ci „înfățișarea artistică veridică a vieții”, apropierea de ”adevărul istoric obiectiv”, pe care viața ce se cere cercetată profund îl conține. În temeiul acestui considerent, toți marii scriitori ai lumii, de la Homer la Flaubert și chiar la Zola, Swift și Dostoievski sunt mari realiști. Mai departe, firește că ce este, cum este și cum e de privit ”viața”, acestea duc toate la ”adevărul vieții”: un curs determinat social-istoric, reprezentat și preconizat în conformitate cu teoria revoluționară a proletariatului și considerat legic. Idealul în materie, pentru A. Fadeev, pare să-l reprezinte ceea ce citează din Engels: ”deplina îmbinare a profunzimii ideilor, a conținutului istoric conștient... cu vioiciunea și bogăția acțiunii shakespeariene”, iar literatura sovietică a făcut deja pași importanți în acest sens atât prin asigurarea premiselor, cât și prin creatori precum Maiakovski (dispărut de doi ani – suicid) sau Gorki. Scriitorul e chiar entuziasmat – ori numai se arată așa – și are de susținut puncte de vedere pe care le va reitiera mai târziu: ar trebui renunțat la vechile definiții, pe seama unor criterii formale, ale curentelor literare, iar realismul cel adevărat ar trebui văzut ca incluzând obiectiv o componentă romantică – a visului revoluționar, a zborului gândirii, ”scrutarea îndrăzneată a viitorului, prevestirea înflăcărată a zilei de mâine”. De asemeni, un mare scriitor este și o individualitate puternică, iar în preluarea moștenirii culturale trebuie să conteze ”funcția istorică obiectivă a artistului” prin raportare la condițiile istorice concrete în care el a trăit și în care opera lui a fost creată. Este ilustrarea unei prime vârste a ”adevărului vieții” aici – văzut mai ales ca un criteriu, o atracție, sursă a unei însușiri, încă destul de sărac în conținut și vag obligatoriu.

Mesul spre vârsta următoare este însă alert. Lucrurile au o înfățișare mult schimbată în 1934, întrucât, în primul rând, raportarea la ele a lui A. Fadeev este alta. Nu din vreo inițiativă proprie, pare destul de evident, ci rezultat al unei angajări față de niște rigori asumate. Textul unei cuvântări prezentate la o plenară pregătitoare și destul de tehnică a congresului

scriitorilor este dominat de o temă a *constrângerii* – pe care se consideră că scriitorul sovietic este necesar și firesc să o resimtă și căreia se impune și este firesc, din nou, ca el să consimtă să i se supună. Scriitorul trebuie să devină *autocritic*, aceasta este viziunea partidului revoluționar. A fi doar critic în evaluările lui nu numai că a devenit insuficient, ci chiar dăunător și în scurtă vreme, profund greșit ideologic. Critica, obiectivă sau nu, vine dintr-un *afară* inacceptabil și e nevoie de un alt fel de implicare. Autocritica este „totdeauna o discuție creatoare”, „arma care ne ajută să grăbim ritmul de dezvoltare al întregii literaturi sovietice” și apără de stagnare. Mai ales, însă, vine cu mijlocul prin care se despart brusc și ferm apele în lumea artiștilor – producătorii de imagine, comunicatori publici activi și influenți –, îi obligă pe aceștia să aleagă între a fi la vedere de o parte ori de alta a baricadei și, contându-se pe faptul că mai nimănui nu-i poate da mâna să rămână dincolo, în tabăra dușmanilor (unde stau, știm, toți cei care nu sunt cu noi), artiștii, ca toți cetățenii sovietici, dar mai mult decât ceilalți, sunt împuterniciți și mai ales responsabilizați în legătură cu decizia, cu mersul înainte, cu succesul și cu eventualul opus al acestuia. Asta nu în fapt, nu real, și nu va putea fi niciodată astfel, ci în planul vizibilizării, ca o imagine, declarativ – de unde varietatea infinită a prefăcătoriei, falsului, ipocriziei socialiste, cu nenumărate efecte negative și cu avantajul că toate acestea sunt mai ușor de tolerat în relația ierarhică decât critica. În atare context, al impunerii autocriticii, și astfel se motivează dispariția „grupărilor literare”: ele „s-au dovedit a fi de prisos”, pentru că, neavând de apărut vreo poziție de clasă, ba încă putând fi folosite de „rămășițele dușmanului de clasă”, „nu sunt impuse de viața însăși”,

Suzana Fântânariu

și ca urmare, problema lor ”a fost ștersă de pe ordinea de zi de însuși procesul istoric de dezvoltare a literaturii sovietice”, întocmai celei a ”plugului de lemn, care a fost înlocuit prin tractor”. ”La noi, spune A. Fadeev, nu există decât două tendințe sociale serioase: drumul poporului de multe milioane, care sub conducerea partidului bolșevic pășește spre socialism și, pe de altă parte, lupta rămășițelor vechii lumi, care vor să întoarcă istoria înapoi. Cu aceste rămășițe însă nu trebuie discutat, ele trebuie demascate și împotrivirea lor zdrobită fără cruțare”. Drept care: „Literatura sovietică nu se poate dezvolta prin grupări și curente, ci prin discuții rodnice, tovărățești, despre creație, prin întrecere în cadrul unei singure organizații, Uniunea Scriitorilor Sovietici”. Nu e nicidecum vorba despre vreo uniformizare, ci doar despre adepți și adversari ai unor păreri emise de oameni care se află ”pe o poziție ideologică comună”. Și iată „adevărul vieții” îmbogățit și gata să explice și, de fapt, să legitimizeze atitudinile, acțiunile, „măsurile”.

De partea foloaselor și necesității autocriticii, ca un promotor al acesteia, A. Fadeev ține să dea și un exemplu și face o mică demonstrație în acest sens. Vorbește despre imperfecțiuni, datorate tinereții, din compoziția romanului propriu *Ultimul din Udeghe* și despre altele ale sale care l-au nemulțumit sau care îl nemulțumesc în prezent și ajunge la exclamația de felul: ”Dar vă rog să-mi spuneți cine dintre noi e titanul care s-o fi scos la capăt cu o astfel de temă!”. E și tema în sine importantă, pentru că vizează ”arta construcțiilor monumentale, *dintr-un singur bloc*” – obsesie a scriitorului și un complex totodată, ale realismului socialist sovietic și nu numai –, dar mai ales spiritul ei, care se luminează în cuvântarea de la congres, când A. Fadeev ajunge, printr-un discurs cu dibăcie alcătuit și condus, la ceea ce avea de spus – două lucruri: ”Dacă noi, scriitorii, nu am reprezenta o forță reală, atunci nu ne-am bucura de atâta atenție și căldură, de atâta dragoste din partea maselor de milioane de muncitori și colhoznici” și imediat, chiar grăbit, parcă anume ca logica înlănțuirii să nu se risipească înainte de a se impune: ”Când citim însă părerile cititorilor noștri, ne dăm numaidecât seama că, din punctul de vedere al oamenilor celor mai înaintați din țara noastră, noi încă nu răspundem cerințelor vremii noastre, că în raport cu perspectivele de→

dezvoltare ale țării, literatura noastră este încă nedesăvârșită”. Mai mult, e vorba de ”lipsuri de care suntem cu toții vinovați într-o măsură mai mică sau mai mare”. Nu știm cu precizie dacă ”oamenii cei mai înaintați” sunt muncitorii sau conducătorii lor, activiștii partidului, dar ceea ce e de înțeles se înțelege, pentru că niciodată un conducător al clasei muncitoare n-a acceptat că el n-ar fi parte a acesteia, întocmai partidului însuși. Altceva e mai important. Într-o traducere nu chiar liberă, ci dimpotrivă, destul de obligatorie, avem condiția scriitorului în cele două planuri rezultate din dedublarea vizibilă în oficial și real a edificiului în care este și el parte. Oficial, ”masele de milioane” cer, evaluează și califică prestația și rezultatele scriitorului, care le este acestora dedicat și îndatorat, iar partidul îndrumă și controlează activitatea breslei, ca pe oricare alta, conștientizându-l și responsabilizându-l pe artist în privința rolului, misiunii, țintei și veghind asupra îndeplinirii sarcinilor. Există, ideologic și prioritar, o reprezentare a situației și în consecință, politic, un program. În celălalt plan, cel real și în mare parte ocultat, nu avem, aparent, diferențe majore – dar o realitate radical alta. Toate elementele planului oficial sunt prezente, doar că ele sunt altfel dispuse unul față de altul și au între ele alte raporturi. Diferențele sunt date de faptul că politicul este aici prioritar și determinant, el decide, organizează și mișcă totul, inclusiv ideologicul, iar ”adevărul vieții” este, de fapt, un produs ideologic structurat politic, din perspectiva și incluzând componentele luptei pentru putere. Le lipsesc, în realitate, ”maselor de milioane” o mulțime de atribute și însușiri, dar asta nu schimbă condiția, în edificiu, a breslei artiștilor. Masele construiesc – curent, ceea ce li se spune că trebuie să construiască – și chiar se emancipează și le cresc pretențiile sub toate aspectele, dar partidul are de spus un cuvânt greu întotdeauna și în orice privință, iar ”creșterea rolului” și a severității lui sunt determinate politic, din interese legate de lupta pentru putere. ”Forța reală” a scriitorilor și a scrisului nu este una artistică, ci propagandistică, necesară partidului, iar prezentarea autocritică de către un ”eu” în numele unui ”noi” a nemulțumirii față de rezultatele proprii, în sine un procedeu ipocrit și propagandistic, este modalitatea în care, de fapt, se introduce în scenă o temă a *vinovăției* de breasă. Încă una

pe lângă cele care trimit la datorii, obligații, constrângere. O forță, un detașament profesional creditat ca atare, a dezamăgit și își recunoaște vina în fața partidului. E grav – în pragul sancțiunii – și doar plecaciunea recunoașterii amână verdictul. Iar pentru asta se cere ca vinovăția să fie detaliată și recunoașterea ei repetată, pentru ca însăși plecarea capului să se repete și lucrurile să devină fapte de conștiință încărcată care acceptă dominația. Drept aceea, ”Noi nu avem încă o perspectivă revoluționară destul de largă, nu suntem încă îndeajuns de însuflețiți de visul revoluționar despre care scria Lenin în lucrarea sa *Ce-i de făcut*. Noi nu am descoperit încă noile forme monumentale în care să poată fi turnat acest vis revoluționar al omenirii muncitoare”. Se și exemplifică această monumentalitate necesară – care însă pretinde ”destule cunoștințe, destulă îndrăzneală și talent”: țăranul mijlocăș Nikita Gurianov, care, refuzând să intre în colhoz, umblă călare pe mârtoaga lui ca să găsească un loc necolectivizat și, negăsindu-l, revine în sat tocmai când președintele colhozului se întoarce cu avionul dintr-o delegație; ei, și ”Nikita Gurianov putea fi pus să străbată țara noastră de la Marea Baltică la Oceanul Pacific, de la Marea Neagră la Oceanul Înghețat, iar pe drum să întâlnească udarnici, colhoznici fruntași, oameni de știință, aviatori și așa mai departe” – asta pentru a se înfățișa măreția țării socialismului biruitor și, desigur, pentru un plus, tot necesar, de formă națională a conținutului socialist; dar ”Noi n-am învățat încă îndeajuns să zugrăvim caractere. Aceasta e o greșală de neiertat pentru un artist...”, pentru că ”La noi se formează caractere foarte puternice” și ”Trebuie să recunoaștem că literatura noastră zugrăvește încă în prea mică măsură caractere viguroase” și n-a dispărut încă ”nărvul de a prezenta nu oameni, ci figuri ticluite în situații ticluite”. Și se continuă astfel șirul motivelor pentru care literatura sovietică ”este încă nedesăvârșită”, iar încheierea cuvântării nu este doar triumfalistă: ”Să ne ferim cât mai mult de dogme, să ne sprijinim cât mai mult pe experiența vie, pe practica vieții și a literaturii înseși, pentru a lumina cu farul teoriei vastele perspective socialiste ale dezvoltării noastre”.

Vinovățiile se vor dovedi, atunci când va fi cazul, mari și nepermise, încât vor fi suficiente nu numai pentru confiscarea unor manuscrise, refuzul publicării altora sau retragerea unor

cărți din circulație, dar și pentru arestări, deportări în Siberia, condamnări la moarte și execuții. Congresul nu e atât un început de drum cât un final organizatoric în viziune și versiune stalinistă și probabil că dacă o teză a lui Gorki era aici ușor amendată (că *realismul critic* este ascuțit și *realismul socialist* este afirmativ n-ar trebui repetat prea des), faptul avea în primul rând o dimensiune simbolică în lumea celor care îi dirijau pe ”inginerii de suflete”: nimic definitiv, dar și nimic sigur. Iar ordinea instituită acum în Uniunea Sovietică urmează să fie exportată, după război, în cursul colonizării culturale și ideologice a „lagărului socialist”, iar de ascendentul stalinist asupra lumii artiștilor, ca și de „adevărul vieții”, nu-i va da mâna mai niciunui șef comunist să se despartă. Și nici nu ar avea de ce să încerce, dimpotrivă.

Vorbindu-le în 1938 unor prieteni ai Uniunii Sovietice din Praga despre literatura sovietică, A. Fadeev ajunge la realismul socialist, pe care îl prezintă explicând pe rând termenii pe seama cărora crede că acesta trebuie definit. *Realism*, spune el, ”pentru că realismul e adevărul vieții, iar adevărul e steagul poporului care transformă lumea veche în lume nouă” și *socialist*, asta „pentru că în caracterul oamenilor, în conținutul relațiilor dintre ei au apărut trăsături noi, pe care numai socialismul le poate genera. Iar oamenii și relațiile dintre ei constituie obiectul principal al literaturii”. Al treilea termen, *veridicul*, este strecurat în discuție, iar nu explicat: „Arțiștii noștri vor să înfățișeze veridic lumea” – nu știm de ce anume, dar se poate constata că nicio vorbire despre realismul socialist nu-l ocolește. Ar fi un ceva în sine *veridicul*, un fel de ambiție. De fapt, însă, dacă sunt înțesate de ”adevărul vieții” atât *realismul*, cât și conținutul *socialist*, nu mai e nevoie, în privința asta, decât de un *veridic* apăsător pentru ca opera realist-socialistă să poată lua naștere.

Bătrânele realisme se revendică din „adevărul vieții” ca să evite cât se poate de mult orice influențe prescriptive. Viața și adevărul ei erau garanții de libertate, teritoriul de dincolo de norme. Realismul critic, în măsura în care există ca atare înainte de a i se aloca eticheta, e deja unul tutelat, însă fără obligații ferme de veridicitate încă. Cel socialist e ilustrarea unui „adevăr al vieții” asupra căruia s-a intervenit în prealabil cât și cum a decis cineva care a făcut asta mizând pe obținerea unui anume folos.

Puncte de vedere

Impostura ca politică de stat

Viața Elenei Ceaușescu analizată cu spirit critic și cu mult discernământ de Lavinia Betea în cartea *Tovarășa. Biografia Elenei Ceaușescu*, Ed. Corint, 2021 ne confruntă cu avaturile existenței noastre sub directivele unei nomenclaturi ahtiate după putere și acumulare de bunuri. Având acces la documente inedite, care reflectă detaliile luptei elitelor comuniste impuse cu forța de armata sovietică, Lavinia Betea compune minuțios tabloul mașinațiunilor din interiorul unei lumi dezumanizate, care-și justifică aberațiile și chiar crimele invocând jertfa pentru fericirea poporului român. În numele acestei cauze vag formulate au fost eliminați Ștefan Foriș, Lucrețiu Pătrășcanu din mișcarea comunistă au fost aruncați în închisoare vârfulurile noastre intelectuale din perioada interbelică, au fost deportați țărani harnici, etichetați drept chiaburi, au fost aruncați la canal o mulțime de oameni nevinovați, dar condamnați după patul procustian al doctrinei Cominformului.

Ascensiunea Ceaușeștilor găsește teren prielnic în condițiile tulburi de după Al Doilea Război Mondial și al victoriei Uniunii Sovietice, statul în care se instalase "dictatura proletariatului". Norocul lor a fost că au pariat pe calul câștigător, intrând în mișcarea ilegalistă, controlată de partidul comunist care pe atunci număra doar o mie de membri, majoritatea etnici evrei și maghiari, aceștia din urmă atrași de principiul autodeterminării naționale formulat de Lenin și aplicat recent unitei Transilvanii în cadrul României Mari.

Deși monografia are ca obiect personalitatea Elenei Ceaușescu, inevitabil apare în planul investigației și Nicolae Ceaușescu deoarece datorită parvenirii lui la cele mai înalte funcții în structura partidului unic și în stat consoarta lui și-a putut materializa aspirațiile ei nefondate în domeniul politic, cultural, științific. Lavinia Betea relevă viguros acest aspect al ridicolei ei ascensiuni: "Fără extraordinara șansă pusă de talerul marii istorii în fața lui Ceaușescu, Lenuța din Petrești ar fi rămas o oarecare femeie cicălitoare și strânsă la pungă, maniacă la

curățenie, certăreață și clevetitoare." (op. cit., p. 287). Ea, observă autoarea, evoluează într-o perioadă favorabilă emancipării femeilor susținută în lagărul socialist, care și-a făcut din asta un titlu de glorie. Elena Ceaușescu e contemporană cu femeii care și-au dobândit celebritatea într-un domeniu sau altul, precum: Marie Curie, Simone de Beauvoir, Greta Garbo, Eva Peron, Indira Gandhi, Golda Meir. Deosebirea dintre aceste celebrități și Elena Ceaușescu rezidă în caracterul nejustificat al faimei ei clădită pe o eronată complicitate a puterii cu o veleitară ambițioasă. Așa cum întemeiat remarcă Lavinia Betea: "În istoria celor mai mari descoperiri științifice, performanța ca o semianalfabetă să treacă drept savantă de renume mondial" e însă unică". (op. cit., p. 9) Absurdul acestei situații o implică pe ea, pe noi ca națiune care nu l-a sancționat și într-o oarecare măsură chiar și forurile străine care i-au acordat diplome de recunoaștere doar pentru că aveau interese economice și politice în România.

"Sindromul hybris" datorat excesului de dopamină, notează autoarea, din păcate se manifestă și la unii politicieni de azi din România. Mobilul scrierii cărții, mătrisește L. Betea, este tocmai analiza acestui sindrom în scopul vindecării și a prevenirii reiterării lui: "Duhul ei de savantă și om politic" bântuie gloata aspiranților la putere. Astfel că efortul cercetării și descrierii unei vieți clădite pe compromisuri și duplicități, derutant la prima vedere, îl văd ca pe o exorcizare". (op. cit., p. 9), proces cu atât mai necesar cu cât autoarea remarcă efectul deciziilor Ceaușeștilor asupra propriei vieți: "am copilărit, am studiat, am intrat în câmpul muncii", am fost soție și mamă". (op. cit. p. 9).

Rezidenții din Cartierul Primăverii au constituit obiectul mai multor investigații ale Laviniei Betea, care a devenit de-a lungul anilor experta acestei teme. Deși putem spune ca Ion Neculce cu secole în urmă că aspectele relevate cu talent de autoare au fost scrise în inima noastră, adică le-am trăit cu amărăciune timp de o jumătate de secol, n-am putut să avem o viziune din interior a acestei lumi. Ceea ce le-a lipsit cu desăvârșire soților Ceaușescu a fost simțul efemerității tuturor celor omenești. Nu le-a trecut prin cap niciodată că vor fi lipsiți de putere la un moment dat al existenței lor și deci ar fi fost bine să facă un pas în spate când istoria le-a cerut-o. Îmi place punctarea Laviniei Betea inspirată din istoria romanilor: "La romani cel care înregistra un triumf era purtat într-o lectică și ovaționat de mulțime, dar era acompaniat de un sclav care îi repeta întruna "memento mori". (op. cit., p. 11).

Liantul cuplului Ceaușescu a fost puterea la care amândoi râvneau în aceeași măsură, ba chiar în ultima perioadă a dictaturii lor, tovarășul fiind grav bolnav, tovarășa devenise euforică, impertinentă, preluând o mare parte din sarcinile lui. S-au născut amândoi în ianuarie, ea în 7 ianuarie 1919, el în 26, 1918. Așa spun informațiile oficiale, dar noi știm că Elena a umblat la data nașterii ei ca s-o modifice deoarece era cu doi ani mai în vârstă decât el. În 1921 ia ființă PCdR ca secție a Internaționalei a III-a cu sediul la Moscova.

Lenuța din Petrești, județul Dâmbovița provine dintr-o familie care s-a bucurat de o viață modestă, dar nu pauperă de vreme ce Nae Petrescu avea patru ha de pământ și prăvălie cu mărfuri amestecate, iar mama ei Alecsandrina n-a prestat nici o zi la câmp, jucând șah și fumând. Nici fiica ei nu a știut ce este munca pe ogor. În 1936 vine la București, unde era deja fratele ei Gogu, căsătorit cu o ilegalistă Rașela Rozenfeld. Lenuța se atașează de anturajul fratelui și intră să lucreze ca textilistă, ocupându-se cu munca ilegalistă comunistă în diferite ocazii, dar nu cu prea multă înfocare, dimpotrivă. Nu se știe cum l-a cunoscut Lenuța din Petrești pe N. Ceaușescu, pe care sora Niculina l-a adus să lucreze în cizmăria lui→

SILVIA URDEA

Săndulescu. Într-o versiune se pare că ea l-a cunoscut pe viitorul soț prin fratele lui Marin cu care a flirtat o scurtă vreme. Știm însă că la o petrecere în parcul Veseliei în vara lui 1939, unde Lenuța a fost desemnată *Regina muncii*, Nicolae, dansând-o "i-ar fi spus, Leano, o să te fac cu adevărat regină". (op. cit., p. 60). Tânărul a fost fascinat de ea și va rămâne așa pentru toată viața, așa cum șoarecele este fascinat de șarpele boa, comentează Lavinia Betea. N. Ceaușescu este condamnat la trei ani de închisoare din lipsă de vigilență deoarece se întâlnea cu Lenuța în case conspirative închiriate de ilegaliști, dar compromise, cunoscute de Siguranță. Maria (Rița) căsătorită Agachi, soră a deținutului, ar fi declarat că în timp ce logodnicul era la închisoare, Lenuța împreună cu Rașela, cumnata ei se distra cu nemți. L. Betea subliniază că întâlnirile amoroase ale viitorului cuplu devin ulterior în declarațiile de activitate acte revoluționare. În lagărul de la Târgu-Jiu N. Ceaușescu s-a bucurat de protecția și simpatia lui Gheorghiu-Dej.

După câștigarea războiului de către sovietici, comuniștii la București organizează mitinguri de întâmpinare a cuceritorilor. În acest context Ceaușescu a ținut primul lui discurs public din balconul *Palatului Societății de Asigurare "Generală"*, având-o pe Lenuța, "stând dreaptă și solemnă lângă el". (op. cit. p. 83). Rândurile partidului cresc văzând cu ochii. Foști ilegaliști, tineri cu "origine sănătoasă", precum și numeroși etnici evrei "au devenit activiști de partid - o meserie nouă având ca obiect al muncii mobilizarea maselor în înfăptuirea obiectivelor Moscovei". (op. cit. p. 85) La prima conferință a partidului în libertate în toamna lui 1945 Nicolae Ceaușescu intră în Comitetul Central deși, observă L. Betea, erau alții cu merite revoluționare mai mari. Dar el și Drăghici erau oamenii lui Dej. După sosirea trupelor sovietice în capitală Ana Pauker și Teohari Georgescu au încheiat un pact cu legionarii care, dacă nu erau criminali de război, au fost primiți în partid ca să se lărgească rândurile organizației. Pe 23 decembrie 1947 Lenuța din Petrești și Nicolae Ceaușescu se căsătoresc. La starea civilă ea își schimbă numele în Elena. Era gravidă

în 7 luni cu Valentin. Nu și-au botezat copiii, dar Zoia după decenii s-a botezat într-un sat din apropiere de Giurgiu. Din 1949 familia Ceaușescu s-a mutat în Cartierul Primăverii. Elena era prietenă cu Martha Drăghici cu care se certa mereu. Din vara lui 1947 Elena a fost casnică. Cei care au cunoscut-o îndeaproape au spus despre ea că era certăreată și cicălitoare, încredută și orgolioasă, nereceptivă la critici (op. cit. p. 91).

După 1944 pentru o mare parte din populație timpul este dramatic. S-au înființat tribunalele poporului pentru lichidarea celor care fuseseră implicați în politica anterioară comunizării țării. Pentru foștii ilegaliști în schimb viața se schimbă ca în basme. S-a înființat Gospodăria de Partid, o antrepriză cu statut secret care îi deservește cu bunuri pe cei din activul de partid. Fiii poporului se detașau clar de popor. Vechii proprietari din Primăverii au fost dați afară fără preaviz, iar Gospodăria de Partid din 1948 a renovat acele case în regim de urgență. În total au fost plasați în acest cartier interzis publicului, 350 de familii. Noile elite au început să aibă slujitori. Marea deosebire față de elitele anterioare constă în educația precară a noii elite, care se cerea a fi de origine preponderent muncitorească. L. Betea subliniază carierismul celor aranjați în cartierul de lux din Primăverii. Erau inși care făceau mari eforturi pentru promovare "recurgând la delafuni și servilism în fața superiorilor." Acesta va fi un mediu propice pentru ascensiunea Ceaușeștilor. În toamna lui 1950 Elena se întoarce la activism, angajată la CC, Secția Relații Externe. Se lăuda că împreună cu soțul și-au îngrijit copiii, când în realitate au avut dădace, paznici, șoferi și bucătărese. Elenei Ceaușescu i se recunoaște membră de partid din 1939, deși Constantin Părvulescu, vechi ilegalist care era la Comisia Centrală de Verificare îi recunoștea Elenei vechimea doar din 1944, motivând că în ilegalitate n-a avut o activitate susținută. Ulterior Tovarășa va face presiuni să împingă debutul ei în ilegalism spre anul 1937.

A avut loc o răsturnare a ordinii firești a lucrurilor, a ierarhiei valorilor. Muncitorii cu patru clase au devenit directori de întreprinderi, săracii satelor au fost puși primari, iar

școlile de partid au înlocuit diplomele tradiționale. A apărut categoria ofițerilor pe puncte. Ceaușeștii au primit diplome de bacalaureat printr-un telefon la Ministerul Învățământului. Ei ardeau etapele și profitând de puterea lor politică abuzau de instituțiile de învățământ, procurându-și diplome peste diplome. Nu se știe cum Elena a trecut de la revista Cominformului în domeniul chimiei, figurând ca laborantă între 1944-1957 la ICECHIM, înființat în 1950. În 1957 biografia ei menționează că a absolvit *Facultatea de Chimie Industrială* a Institutului Politehnic București, cursuri fără frecvență. Soții erau meditați acasă de profesori specialiști: el la științe politice, ea - la chimie. Se spune că secția fără frecvență a facultății de chimie a fost înființată special pentru ea. Solomon Ozias, titularul cursului de chimie macromoleculară o avea ca subalternă laborantă pe Tovarășa. El a fost coordonatorul lucrării ei de licență și probabil autorul ei. După licență a sărit pe postul de cercetătoare la ICECHIM. Ea semna studiile de cercetare cu *Elena Ceaușescu și colaboratorii*. Cu tupeul caracteristic s-a dorit trecută pe un brevet de invenție, motiv pentru care a intrat într-un conflict cu Ozias. Prin anii '70 Ozias a imigrat în SUA.

N. Ceaușescu este complice în toată această mascaradă. Spre deosebire de Elena Ceaușescu celelalte soții de activiști s-au mulțumit cu diplome de la școlile de partid, dar ambițiile Elenei erau nemăsurate. După 1961 Dej trece puterea mai tânărului Ceaușescu. În 1961 se instalează guvernul condus de Ion Gheorghe Maurer. Gheorghiu-Dej moare în 19 martie 1965. Maurer și Dej au căzut de acord ca Gheorghe Apostol să fie succesor, dar s-au opus mai tinerii Ceaușescu și Drăghici. A câștigat Ceaușescu, deoarece Drăghici avea la activ crimele represiunii staliniste. Maurer l-a ales pe Ceaușescu în speranța că el va fi mentorul lui pe calea puterii, dar s-a înșelat profund.

Folosindu-se de garantata ascensiune a lui Ceaușescu, soția ajunge prin ordinul ministrului chimiei și petrolului, Mihai Florescu directoare a ICECHIM-ului, după ce directorul în funcție a fost debarcat, înscenându-i-se că este homosexual. Din vara lui 1965 concomitent cu parvenirea pretențiile familiei au

crescut vizibil, ordonând amenajări costisitoare în vila lor, după ce se mutaseră până atunci de vreo patru ori. Cu slujitorii Elena nu se purta ca o doamnă, "ca prima doamnă", ci "drăcuind și jigînd ca o muiere fără frâu la gură din Petreștiul natal". (op. cit. p. 189). Falsele studii universitare nu-i fasonaseră caracterul vulgar și nu puteau suplini lipsa unei educații alese, cum s-ar fi convenit să primească cineva recomandat pentru poziția ei. Între ei față de slujitori se chemau cu *tovarășul* și *tovarășa*. Interesant este că Elena susținea față de străini că și-a făcut studiile așa cum se cere numai că nu la timp din cauza războiului.. În realitate era o semianalfabetă cu patru clase.

Recurgând la aceeași impostură, bazându-se pe cariera politică a soțului, Elena Ceaușescu se înscrie la doctorat în 1964 la *Institutul de Chimie Macromoleculară "Petru Poni"* din subordinea filialei Iași a Academiei RPR. La 8 decembrie 1967 ea și-a susținut teza, după ce prin decret guvernamental (nr. 1058) se modificaseră exigențele doctoratului pe perioada necesară ei să-l finalizeze. Doctoratul fusese planificat pentru ora 10 a.m., dar pe ușă apăruse anunțul că se ținuse la ora 7 dimineața. A doua zi, la 9 decembrie Ceaușescu și-a atribuit funcția de președinte al Consiliului de Stat. Devenise primul în partid și în stat. Cercetările de valoare pentru teză se făcuseră la ICECHIM sub coordonarea profesorului Solomon Ozias. Abia în 1983 rectorul *Institutului Politehnic București*, profesorul Voicu Tache i-a semnat Elenei Ceaușescu diploma de doctor. Lăcomia ei de funcții în domeniul cercetării nu se oprește aici. Imediat după doctorat ea "s-a și ales în conducerea CNCS" (Consiliul Național pentru Cercetare Științifică), prezidat de Al. Bârlădeanu. Făcând modificări în raportul Consiliului pe 1967 l-a iritat pe Al. Bârlădeanu care s-a rupt de Ceaușești, iar aceștia la rândul lor s-au despărțit zgomotos de familia Drăghici, între altele și din cauza scandalurilor dintre Martha și Elena. Ajuns în pozițiile râvnite, Ceaușescu scapă în 1969 și de Gheorghe Apostol, contracandidatul său la șefia partidului.

După 1968 Nicolae Ceaușescu se lansează în arena politicii externe. În 1974 Ion Gheorghe Maurer se retrage

din politică, așa că Elena Ceaușescu scapă de Lilica Maurer care o eclipsa în vizitele de stat. Ceaușescu este acum șeful statului și al partidului, așa că prima doamnă nu mai are nici o altă soție de demnitar alături. Datorită intereselor economico-politice în relație cu România prima doamnă va fi cadourisită cu titluri academice nemeritate. Astfel primul titlu primit a fost acela de membru de onoare al *Societății Internaționale de Chimie Industrială* din Paris. În vizita din SUA din aprilie 1978 i s-a acordat Elenei Ceaușescu titlul de membru de onoare al *Academiei de Științe a statului Illinois*. Succesele ei în SUA se datoră profesorului chimist Emanuel Merdinger, originar din Moldova, emigrat în America după 1947. Cel care a aranjat elogierea ei în străinătate a fost generalul Pacepa.

În paralel cu titlurile științifice primite în stăinătate pentru pseudomerite, soția dictatorului are grijă să urce scara demnităților politice. Gheorghe Stoica, un apropiat al lui Ceaușescu a propus-o pentru primirea în CC și la scurt timp, în 1973 "vicleanul Ceaușescu", cum îl califică autoarea, îi cere lui Emil Bodnăraș s-o propună pe Elena pentru avansarea în Comitetul Politic Executiv. E. Bodnăraș era șantajabil deoarece fusese spion sovietic și contribuise la eliminarea lui Foriș și Pătrășcanu. În ședința din 25 februarie 1974 Prezidiul Permanent al CC PCR a propus primirea tovarășei în Academie. Astfel, în primăvara lui 1974 au fost titularizați Constantin C. Giurescu, Ana Arslan, Vasele Pavelcu, Miron Constantinescu și Tovarășa. Dar cea mai mare putere a obținut-o ea în toamna lui 1976 când a devenit președinta Comisiei pentru probleme de cadre de partid și de stat a CC PCR. Parvenirea pe scara demnităților politice și de stat se transformase într-un monopol de familie. Lavinia Betea notează sarcastic despre lingșitorii nenumărați care i-au elogiat pe Ceaușești: "Cu cât s-au umilit mai mult lingșind-o, cu atât mai tare o vor ponegri după moarte." (op. cit., p. 277). **Relațiile feudale dintre vechil și slugă n-au dispărut în România, ci doar s-au transferat în domeniul celor mai înalte afaceri din guvernarea țării.**

În octombrie 1976 s-a lansat Festivalul "Cântarea României" în

care poetul de curte Adrian Păunescu va juca un rol pivotal. Să ne amintim tablourile pictorului Sabin Bălașa, portretizându-i scârbos de idilic. Au curs poeme, piese de teatru întru elogierea grotescă a unui cuplu paranoic. Fenomenul Ceaușeștilor nu ar fi avut o atare amploare dacă nu s-ar fi găsit batalioane de adulatori și carieriști în națiunea noastră. Graba cu care au fost executată chiar de către cei care îi elogiaseră ne arată cu prisosință că avem ca neam niște carențe asupra cărora trebuie să reflectăm, dacă vrem să ne cucerim un loc demn sub soare. Condamnații au realizat dimensiunile trădării în timpul simulacrului de proces asemenea celor din timpul stalinismului. Elena Ceaușescu a și punctat întreaga mizerie morală: "Și i-am avut lângă noi, trădările vin de lângă tine". (op. cit. p. 25) Mordantul bun simț popular a circumscris patologia dictatorială într-un catren memorabil: *Caligula imperator/Și-a făcut calul senator,/ Ceaușescu, mai galant/Și-a făcut iapa savant.*

Generalul Atanasie Stănculescu, un apropiat al casei, cel cu scâlămbăiala punerii piciorului în ghips a ordonat parașutiștilor de la Boteni executarea Ceaușeștilor în prima zi de Crăciun 1989, că tot se face caz de creștinismul nației noastre. Morții au fost transportați cu elicopterul pe stadionul Ghencea la București, unde au fost abandonați în paza parașutiștilor până a doua zi deoarece generalul, notează ironic Lavinia Betea, se grăbea să prindă petrecerea de Crăciun organizată de Clubul "Steaua". Adulatorii se metamorfozaseră brusc în detractori.

Bolnav, confuz și inflexibil Nicolae Ceaușescu și-a pregătit sfârșitul inevitabil. N-a fost însă atât de confuz ca să nu perceapă exact că a avut loc o lovitură de stat cu ajutorul agenturilor străine. Ne amintim că am auzit această rostire în timpul procesului. Au trecut 31 de ani de la acel Crăciun însângerat. În februarie 2014 Ucraina trecea prin momente oarecum similare, încercată fiind de o lovitură de stat pentru înlăturarea unui președinte ales democratic. Și iată-ne astăzi la începutul unui război în Ucraina cu consecințe neprevăzute. Lumea nu a devenit mai bună. Dimpotrivă.

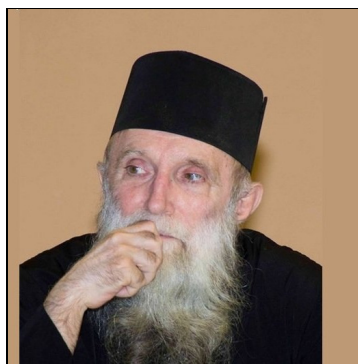
CÂNTEC SUMERIAN

Pâlpăia
ultima floare de cer
în unda Eufratului amar.
Îndrăgostitul din Sumer
în luna Apelor
de la primul sărut,
spin cuneiform cu foc îl scria
pe tăblița de lut:
"Mai stai lângă mine...
Numai la ora aceasta de noapte
migdalul înflorește.
Numai la ora aceasta din noapte
migdalul înflorind
lumina ne-o cântă
din fără de strune.
Numai la ora aceasta din noapte...
Acoperă buzele mele,
albul opririi-n minune
să nu ni-l scuture.
Nu cumva...
Mai stai lângă mine.
Numai la ora aceasta,
când părul tău
întreaga noapte și-a despletit,
privighetoarea
își sfâșie gherusul amar.
Singurătăți ascultă-i
prin miresme de tei.
Acoperă buzele mele,
nu cumva,
nu cumva să rostească,
la ora aceasta de noapte
nimic din tristețile ei.
Mai stai lângă mine
ca luna sorbind din scorușă.
Dimineață
o să ne prindă Olarul,
cum stelele
ne-au ars prin sărut
pân-au tăcut cântecul lor
în cenușă,
pe tăblița aceasta de lut.
Mai stai lângă mine
până la ultima floare din cer.
Numai la ora aceasta din noapte
și doar pentru tine
voi înflori precum migdalul din
Sumer."

OARE DE CE-AM VORBI DESPRE POVESTI?

Toate poveștile
încep cu aceeași tristețe,
cum apele prin cetini
foc din luceafăr sorbind
devin cântec.

- Așa cum în brațe te țin,
orice poveste cucutei
geloasă i-ar bea din venin!

Ce-ar fi
să spunem basmul și altfel?
Un sărut pentru o dată,
de două ori...
- Vezi că ai scris greșit!
- Ce contează? Acel "odată"
nu-i pentru noi,
ci pentru "niciodată".

Și cum "niciodată"
demult a trecut
spre codrul lui, cu "a fost"-ul,
o fac pe prostul
și-ți mai fur un sărut,
așa,
precum ape prin cetini
focul sorbindu-l din stele
devin cântec,
ca trupul tău de lumină
în brațele mele...

OFTÂND, UN FLAUT ÎMI CÂNȚA

- Ce fel de acvatic gherghef
i-a cusut ghiocului
ape și flăcări șoptite-n sidef?

- Depărtările, depărtările...
(mi-au răspuns mările)
Cu urechea sărută-l
și-ascultă-i în zvâcnet
inima mea și a focului.

- Eu care-am ars
până m-am stins în sărut,
mai am o întrebare
sub pleoapă:
De ce nu mi-ai zidit
ghiocul din apă
precum cleștarul crud?
Nici Tu nu vrei ca să-mi răspunzi?

Nici Tu, nici marea...
De ce
în ghiocul acesta de lut
Ți-ai ascuns
până-n străfundul tristeții
însingurările?
Iar eu când prin ele mă caut

de ce
numai plânsul Tău îl aud
prin pustiuri de flaut?.

PSALMUL MĂRȚIȘORULUI

"Îngrămădiți de-a valmul, pe-o
catifea-n tarabă:
Cerbi, ghiocci, safire, iar printre
mărțișoare,
Turcoaza-n filigranuri de literă
arabă.
Din porțelan, sidefuri - lăstuni și
căprioare,
Cheițe ca mărganul, corn care-n
basm ecouă,
Potcoava ce-o purtase-al norocului
balaur,
Și inimi, ca vâpaia valsurizând prin
rouă,
Cu fluturi ce-au aripa suflată numa-n
aur.
Tors firu-i din crin roșu, din albul
dor, liana -
Închipuirea nunții ce-și bea din inimi
firea.
Ca fagurul ce-și strânge, în seara lui,
poiana,
Cei dragi, cu două fire, își leg
neîndrăznirea.
Iubirii de vrei templu, cucernic fii cu
dorul:
Întâi săruți iubita, și-apoi dai
mărțișorul!

CÂNTEC PENTRU LUNA MEA

Apele și cu păunii
mi-adormeau pe hoața lunii:
"Dormi, trag clopotul de rază
vis din mugur s-ai de pază.
Dormi, ca steaua în smaraldă
când în umbra ei se scaldă.
Dormi, ca răsufatul ierbii
când îl bea cu ochii cerbii..."

Obosit e nucul, credu-l,
tot cercând să-adoarmă iedul.
Macu-nfoclit în rochii
și-a-nchis sufletul și ochii.
Somn din stea izvorul beu-l
să-și adape curcubeul.

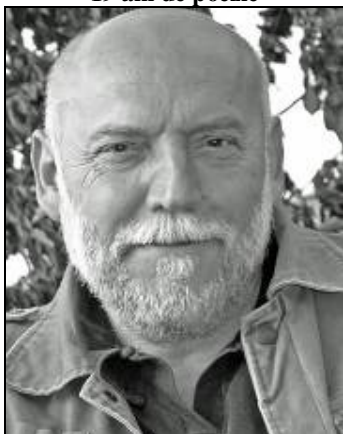
Unde-o fi ultimul tril?
După vis, tiptil, tiptil,
somn ușor, pe ape line,
cânte ea acuma trecu-l:
Nani, vis de mărgărit..."

- "S-o crezi tu c-am adormit,
zise hoața. Stinge becul
și-aide fuga lângă mine!"

DUMITRU ICHIM

Noduri pe linia vieții

- 19 ani de poezie -

Cassian Maria Spiridon

sau un alt fel de receptare poetică văzută nu prin prisma unui critic literar, ci prin cea a unui poet și mai ales traducător înverșunat de poezie!

Este oare poezia un anacronism astăzi, când predomină automatizarea și când orice erudiție a tehnicianului pare umilită, depășită de performanțele mașinilor sofisticate, specialistului fiindu-i atribuită doar supravegherea unui proces tehnic de mare perfecțiune a producției?

Tehnica de vârf atrage mult mai multă lume, un imens procentaj de tineri desigur, decât literatura, decât poezia mai ales, care concentrează o stare de suflet, un orizont subiectiv al relației și imaginației, cristalizând puterea cuvântului ori sensurile unei imagini capabile să miște inima cititorului. Și totuși, poezia nu a murit, - nu va muri, pentru că ea este o componentă esențială a sensibilității umane; - ea își are locul discret în adâncul ființei umane un modus vivendi a naturii noastre. Așa credea și poetul național al românilor, acum mai bine de un secol, așa crede azi și un poet autentic al vremii noastre cassian Maria Spiridon, - pe același meridian, cu alt limbaj, cu alte orizonturi ale recepției lirice în vălmășagul realităților contemporane!

Romanele, eseurile, revocările, articolele și studiile întregesc profilul de scriitor autentic, Pentru care poezia este dragostea supremă, iar cuvântul,- chinul cel mai adânc în căutarea imaginii care să sugereze

tumulul meditației și nevoia dramatică de a rosti adevărul cel mai adânc și mai complex al vieții interioare, un reflex al spiritului contemporan, al spiritualității creatoare... (Acestea se simt cu mare forță afectivă în „Poeme în balans“, 2013 – prima parte „Pemele din tinerețe“).

Lumea cuvintelor încărcate de înțelesuri E purtătoare de mesaje ale poetului care mai crede în miracolul poeziei, în arta sublimării adevărului subiectiv, dar care vorbește inimii semenilor săi. Astfel în antologia de poezie – 1985-2006 - „**Noduri pe linia vieții**“ (paralela 45, 2007), descoperim aceste versuri grele puse într-o matrice însuși existenței poetului:

Glonțul turnat pentru inima mea

Umblă rădăcini prin lume

Mă caută fără odihnă

Închis în dosarele

Cu trei sau patru parafe

Prin care legea a căzut la-nînvoială

Să fie ștanțate câteva grame de plumb

(Glăsuirea bufonului, pag. 8)

Ilustrul principe savant, membru al Academiei de științe din Berlin, Dimitrie Cantemir, care a domnit puțin (1710), contemporan cu Petru cel Mare, aliat al acestuia contra turcilor la Stănilești, rămas în memoria posterității prin opera sa genială, care l-a înscris în rândul celor mai de seamă oameni din Europa aceluși timp, pe frontispiciul bibliotecii St. Généviève (patroana Parisului=, aflate alături de Pantheonul Franței, Cantemir a scris acest mare adevăr în Hronicul vechimii româno-moldo-valahilor din 1716: *Limba nebăruit martor este (Lingua invincibile testimonium est)* ceea ce este adevărat nu numai pentru istorie, pentru arta literară cât mai ales în primul rând pentru poezie! Iubirea față de frumos, iubirea golită de straie pămîntești țintind înverșunat spre moralitate, spre moralitatea poeziei:

În sanctuarele tale și-a găsit loc în iubirea

Dezbrăcată/ golită de micile întâmplări pămîtene

Numai smintiții te pot nesocoti

În truda continuă a zilei

La tine se îndreaptă sufletul

Tu trimiți omul în clipele tale de forță

Încrustată ai pe frunte/ legea morală

(Cine nu iubește, pag. 10)

Limba lucrează prin cuvinte: ele sunt pivotul, credința și mijlocul concret de cristalizare și de potențare a

mesajului poetic pentru Cassian Maria Spiridon, scriitorul care ne-a dat cele mai ample și mai convingătoare mărturii de credință despre puterea cuvintelor în magia unei sihăstriei populată totuși de străzi pustii, femei singure, orașe triste dominate de cumpăna divinității timpului adusă la cunoștință de gongul unei Mitropolii:

Duc viața

Celor din marile orașe

Ale industriei și învățaturii

Localități împărțite pe zone

Duc și nu mă plâng

Dar nici mă felicit

la etajul doi al unui bloc oarecare

Viața

Străzile la anumite ore pustii

Casele oarbe femeile singure

Goale rătăcind din cameră în cameră

Copiii adormiți

Întoarcerea din schimb a bărbaților

Gongul Mitropoliei bătând miezul nopții

(Poem uman, pag. 12)

În realitate, cuvântul este – sub condeiul poetului – un început, un izvor și o perspectivă a cunoașterii și a afirmării, iar nu am morții cumplite prin „sunetele tobelor lumii“. Deci sintagma trebuie înțeleasă în contrasensul uzului curent (repetiția întărește afirmația):

Femeia stă pe masă

Tobele lumii răsună

Stă goală femeia

Tobele lumii răsună

Femeia naște în

Tobele lumii răsună

Pe mine pe altul

Tobele lumii răsună

.....

Tobele lumii sunt sparte

(Leme la pierderea numelui, pag. 25)

Cuvântul stă la începutul lumii, și în tradiția sacră sunt pasaje fundamentale despre Dumnezeu cuvintelor, care fiind la început desigur a creat lumea prin cuvânt, precum azi poetul își creează universul propriu prin cuvânt. Căci stă la începutul evangheliei Sf. Ioan acest uimitor preluu al istoriei umanității: *In principio erat Verbum, et Verbum erat apud Deum, et Deus erat Verbum... Omnia per hoc →*

CHRISTIAN W. SCHENK

Verbum facta sunt... Deci: la început era Cuvântul și Cuvântul era la Dumnezeu și Dumnezeu era cuvântul... Toate s-au făcut în acest cuvânt. Acest întreg complex, care poate pleca chiar din Geneză, îl găsim în primele versuri ale poemului „Non plus ultra” unde uimitoarea constatare a *sinucigașilor* o putem tâlmăci prin încercarea uciderii cuvintelor spălate prin lacrimi:

Am sângele tău și sângele tău nu mă lasă

Am mâinile tale și mâinile tale mă trag în nămol

Am fruntea ta dar inima a plecat

În ierburile tari/ ucigașe/ semețind în menhire

S-a spălat pe gură cu lacrimile sinucigașilor (pag. 30)

Sau neputința perfecte sacralității, a nevinovăției:

Nu am ucis

Nu am făcut – măcar un război

Am mamă

Tatăl/ nu l-a otrăvit nimeni/ încă

De n-o fi murit de moarte binecuvântată (pag. 31)

Una dintre poemele care condensează expresiv ceea ce Paul Valéry a numit *eterna luptă a spiritului cu limba* renunță prin titlu perceptul biblic citat mai sus, adăugând foșnetul Veșnicului sau un însetat cal îngenunchat bând din izvoarele timpului. Poema se numește „Primus movens” și cităm din ea începutul și încheierea care sugerează eliberarea prin adevăr a permanentei lupte cu spiritul:

Cunoaștem formele iubirii

Retrași cum plantele în somnul iernii

Percepem foșnetul/ greoi/ ai timpului

Cum peste trup își lasă durerea de limax

.....
Cal îngenunchat/ ochiul soarbe lumină

Află întinderea/ sabia învăpăiată

Izvoarele adâncului

(pag. 37)

G. Bachelard vedea cultura sublimată în limbă, iar cuvintele, Purtătoare de filozofie, de sensuri adânci, căci este sigur că „ne culcăm pe patul nevăzător din prima generație” (pag. 45), ducând cu sine lumina înțelepciunii și glodul ereziilor care au născut dramele istoriei. Cunoștința și conștiința autorului de față se află

în cuvinte, în limbajul creației, al culturii. Cuvântul poetic este la Cassian Maria Spiridon totdeauna mai încărcată de ecurile și adevărurile intime ale omenirii; de aceea adevărații poeți au fost numiți din antichitate *poetae vates* (poeți profeți), pentru că instinctul și arta cuvântului sunt deschizătoare de drumuri noi pentru mințile înzestrate cu puterea creației durabile. Ieri ceea ce se vede limpede în creația poetică a lui Cassian Maria Spiridon care pune mare preț pe capacitatea verbelor de a transpune toată încrederea lăuntrică a unei meditații ilirice de autentică implicare în realitatea contemporană, în toată această lume congestionată parcă, în fața acestui început de mileniu, dominate de putere și aspirații materiale, sunt în voia destinului marile valori ale spiritualității creatoare.

Memoria poetului înfruntă *teroarea istoriei* (Mircea Eliade) și când evocă dramele conștiinței, ea și avertizează asupra viitorului. Belșugul poetului e vestirea cea bună făcută cititorilor, care știu să prețuiască adevărul, noutatea, puterea existenței poetice, poeziei încărcate de mesaj umanitar, de imagini sugestive ale lumii de azi:

... stă goală inima

Înfiptă adânc în rădăcinile vieții

În sângele mării

Trupul negru al nopții

Lasă întreaga lui greutate

Liniștea devorează carnea mută

Împreunare pătimașă a focului cu apa

Sigur și luminos

Îndeplinind cele zece porunci

Mă mulțumesc cu pustiul

(suferința materiei, pag. 52)

sau:

Pe treptele împrôscate cu sânge

Începe amara tânguire

A unor suflete/ cum sunt atâtea

Îmi cer și pre pământ

Și fiecare

Același lapte crud îl gustă

În urmă/ fumul înghețat

Tăcerea

(Herr Tod=Doamna Moarte, pag. 98)

Volumul de versuri „Noduri pe liana vieții” este expresia deopotrivă, emoțională și ideatică, al unui jurnal intim și totodată radiografierea unor

stări sufletești traduse în imagini lirice de o modernă notație, bine cultivată, prin care se declară contopit într-o existență naturistă adresându-se indirect celor apropiați, naturii sau iubitei ceea ce dă versului o notă deosebită:

Primăverii i-au îmbobocit sânii

Ce tineri sunt

Nesăturați

De buze reci și lacrimi

Ce altceva pe râul iute

Va rămâne

Din fericita îmbrățișare a frunzelor

În ochiul de cristal al liniștii

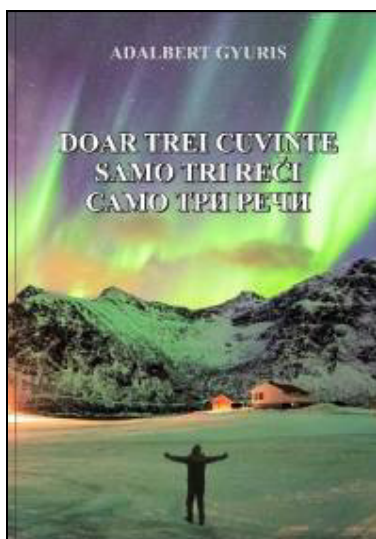
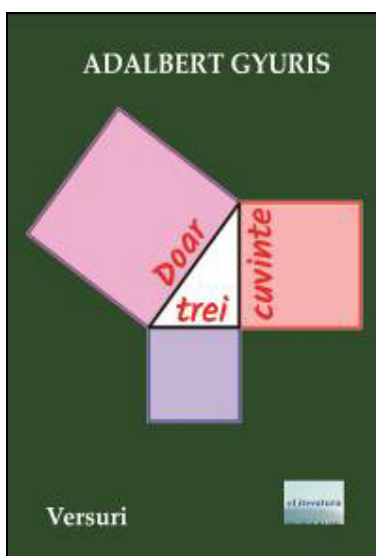
(Pastel alb, pag. 106)

Începând de la volumul de versuri „*Pornind de la zero*” (1985), trecând prin „*Nimic nu tulbură ca viața*” (2004) și ajungând la „*Noduri pe linia vieții*” (2007) putem spune fără rețineri: „Clădirea poetului” este vestitoare a adevărului, străbătând timpul și târâmurile în numele umanismului, trezind la viață nouă puterile latente ale minții și sensibilității umane. Mesajul lui, trecând treaptă cu treaptă, a trezit interes și atașament în cea mai elevată, sufletește, parte a umanității ce crede și speră în puterea spiritului creator de cultură – aceasta fiind „puterea popoarelor”, dar și puterea omului. Cultura este astăzi forța invocată de toate competențele preocupate de destinul popoarelor.

Creația poetică a lui Cassian Maria Spiridon, prin substanța sa umanistă, reflex spiritual și sinteză a multor generații, poate trezii noi vibrații afective și un sporit grad de reflexie în cititori, ca un mesager sincer, erudit, inspirat al adevărurilor vieții noastre de toate zilele. E o picătură de eternitate într-o astfel de lucrare a talentului și a zelului creator, încât poetul poate spune cu Horațiu: *Non omnis moriar* (nu voi murit de tot), căci partea cea mai bună a ființei, care a cristalizat în versuri memorabile, cum s-a văzut din atâtea citate date mai înainte, gânduri și simțiri profund umane la temperatura cea mai înaltă a verbului tămăduitor de suferințe.

Lirism, modernitate, expresivitate autentică în densitatea și culorile verbului, poezia lui Cassian Maria Spiridon este mesajul unui talent literar indiscutabil, un reper cert în configurația liricii de azi...

Portret
Adalbert Gyuris
DOAR TREI CUVINTE

Simplitatea este ceea ce atrage

Dumnezeu ne vorbește prin oameni și tot Dumnezeu ni-i pune în cale. L-am primit pe domnul Gyuris, cu cererea dânsului de a traduce versurile-i albe „Doar trei cuvinte” în limba rusă cu mare drag. Am fost fascinată de creația dânsului în cele trei cuvinte, atât de pură, de sinceră și am acceptat să-l ajut.

Simplitatea este ceea ce atrage. Aș adăuga și eu la acest trio în versuri destul de multe strofe, căci tare mă caracterizează simplitatea și prudența adevărului spus pe scurt. Am putea vorbi aici și de relevanța cifrei fatidice „trei”.

În aceste câteva cuvinte, în acest pumn de strofe, este asimilată toată învățătura vieții – embrion ce a fost crescut, educat, dezvoltat, practicat și demonstrat de-alungul întregii vieți. Se simte drumul vieții cutureiat de-a lungul și de-a latul, al cărui final și totodată răspuns s-a întors la simplitate. Ea poate fi dedusă la rândul său atât de oameni cu o mare istorie cât și fără.

„Esențele tari se țin în sticlute mici” . Aparent sunt versuri simple, primitive, așa cum vorbește un copil, dar însăși copilul vede adevărata parte a lucrurilor. Noi, oamenii maturi complicăm lucrurile și ne folosim de clișee, copilul însă, nu „înflorește realitatea” el o vede ca atare. Rușii au o zicală „устами младенца глаголет истина” – adevărul vorbește cu buzele unui copil.

Traducând acest text în limba rusă m-am aprofundat în sensul adânc al celor „doar trei cuvinte”. Îi mulțumesc pe această cale domnului Gyuris pentru faptul că m-a ales pe mine pentru a face această traducere. Sper să mai putem colabora și în viitor.

CLAUDIA IZOTOV

O mini cântare a cântărilor

Răspund și eu, știu, târziu, cu scuzele de rigoare, traversez o perioadă de supraîncărcare profesională, care chiar nu îmi mai lasă timp de nimic. Nu e nicio rea intenție, poate ai reușit să mă cunoști și să recunoști că atunci când fac ceva, o fac cu toată omenia. Mult succes!!!...

Adalbert Gyuris, neobosit căutător al comorilor lirice, forând adânc în

filoanele sufletului său luminos, reușește să aducă în fața cititorilor crâmpoie ale unei înțelepciuni înrădăcinate în firea sa de bun creștin, de Om, de părinte și fiu. DOAR TREI CUVINTE reprezintă tocmai această nevoie de înțelepțire și de exprimare a înțelepciunii, cu simplitatea și dăruirea creatorului de frumos, care nu încetează să vorbească despre lucrurile esențiale ale vieții: Credința, Nadejdea, Dragostea.

„Doar trei cuvinte” reprezintă emoțiile și percepțiile unei gândiri filosofice intrinseci, care doresc să reconfirme faptul că discursul liric este de fapt un... "multum in parvo", așa precum tăcutele raze ale soarelui umplu planeta de forfota vieții. „Doar trei cuvinte”, o mini cântare a cântărilor, pe care Adalbert Gyuris ne-o dăruiește, din preaplînul sufletului său, cu mâinile încărcate de lumină.

GHEORGHE A. STROIA

O nouă specie lirică...

Am primit cu bucurie și cu plăcere volumul *Doar trei cuvinte*, semnat de vechiul nostru colaborator Adalbert Gyuris, mai ales că-l știam un bun prozator, rebusist, publicist dar nu știam nimic despre activitatea sa poetică.

Asemenea poezilor avangardiști ai secolului nostru, autorul ne propune prin această carte o nouă specie lirică, respectiv poezia formată din trei cuvinte.

La început am fost sceptic în abordarea acestui gen literar dar, odată cu lectura am descoperit că puterea extraordinară a peniței poate da naștere la un tumult de sentimente în numai trei cuvinte.

Cu mult talent, Adalbert Gyuris ne trezește prin poeziile sale sentimente, gânduri, trăiri care ne răscolesc prin profunzimea lor.

Sunt și unele versuri a căror asociere nu o înțelegi de prima dată dar aici descoperim profunzimea autorului care te îndeamnă la reflexie astfel încât îți trezește sentimente unele parcă adormite într-un colț al sufletului tău în timp ce altele parcă au propria lor viață la care devii părtaş.

Am savurat cu plăcere cele „trei cuvinte” ale lui Adalbert Gyuris și am ajuns la finalul cărții cu regretul că→

DRAGOȘ NELERSA
președintele Asociației Scriitorilor
Israelieni de limbă Română

parcă s-a terminat prea repede, dovadă că mi-a plăcut acest joc al cuvintelor, această poveste a vorbelor iscusit narată de autor.

De aceea îl îndemn să continue pe acest drum și să se mai „joace” cu cuvintele pentru a ne desfăta în continuare cu această putere a vorbelor puține dar pline de esență.

Un volum neobișnuit...

Volumul de față, intitulat „Doar trei cuvinte” este unul neobișnuit, din mai multe motive. E un volum de poezie dar, mai de grabă de povește, de cuvinte înțelepte. Volumul e bilingv româno-sârb și fiecare poezie are doar trei cuvinte dar, cu un mesaj clar.

Autorul este un scriitor și publicist român, de etnie germane - maghiară, născut la 23 august 1953, în comuna Vermeș, județul Caraș-Severin, România, ca al doilea fiu al lui Eugen Gyuris, fiind de etnie maghiară și Ana Gyuris, născută Bitte, de etnie germană - șvabă din Banat.

Autorul Adalbert Gyuris, în anul 1997, a emigrat în Germania și s-a stabilit la Augsburg.

Conducerea Societății de Limba Română din Voivodina este dispusă pentru orice formă de colaborare benefică și atunci când Adalbert Gyuris a oferit acest manuscris pentru tipar am acceptat ca acest volum specific să vadă lumina tiparului la Editura S.L.R.

Cititorii vor descoperi din acest volum înclinațiile filosofice ale autorului, meditațiile profunde care oferă răspunsuri plauzibile, uneori surprinzător de bine cunoscute și care, acum, trecute printr-un filtru al autorului, încârcat de sensibilitate, devin maxime, sentințe călăuzitoare în viață.

Vă dorim o lectură plăcută a acestui volum asupra căruia suntem convinși că veți stăruii, că veți reveni cu drag, pentru a reciti și a vă reaminti de unele gânduri exprimate în doar trei cuvinte.

Nu în ultimul rând, dorim să subliniem și nobilul gest al autorului acestui volum care, totodată, a suportat o bună parte a cheltuielilor de procesare și tipărire a acestei publicații, pentru ca 100 de exemplare să fie făcute cadou bibliotecilor școlare și sătești.

LUCIAN MARINA,
președintele Societății de Limba Română din Voivodina - Republica Serbia

În „DOAR TREI CUVINTE” descoperim imposibilul și misteriosul în noi

Prima dată când am început să citesc volumul de versuri „Doar trei cuvinte” al poetului, sculptorului și pictorului Adalbert Gyuris, mi-am pus întrebarea dacă aceste versuri sunt de fapt poezie, niște gânduri existențiale, memorii despre viața poetului din trecut sau opinii despre adevăr și imposibil, despre dragoste și dor de copilărie.

Atunci când am început să traduc versurile în limba sârbă, am observat, odată în plus, că nu le pot traduce prin simpla transpunere a cuvintelor, ci trebuie să traduc ideea artistică.

Trebuia să înțeleg experiența de viață a autorului, talentul său pentru șlefuirea strofelor formate din trei cuvinte, fără prepoziții, conjuncții și alte cuvinte de legătură sau nici măcar interpuncție.

Am înțeles că atunci când traduci gândurile care emană optimism, argumentate prin concluzii... despre iubire, energia universului, cuplul implicit, fericire, bucurie și minunea de a trăi într-o lume unde ești judecat zilnic, traduci sentimentele, povestești trăirea, pe când gândul nu mai primește forma momentului ci îi stâlcești prin traducere forma, îi dai adosuri - alte cuvinte, care într-o limbă străină au sens, dar în limba poetului sunt un surplus, o risipă de cuvinte...

Din versurile poetului înțelegi că în spatele acestor versuri descoperi cuvinte deștepte, care ne îndeamnă să învățăm din greșeli, să fim corecți iar, dacă suntem cinstiți și dorim ceva mult de tot, în viață vom reuși să avem, chiar dacă între timp, vom greși.

În cele trei cuvinte descoperim o viață trăită prin speranța poetului că adevărul va domina peste tot și că ne vom regăsi pe noi înșine dacă în continuu căutăm să învățăm și să descoperim o lume nouă.

Necunoscutul, acele cuvintele care nu se văd, „succintele creionări” (Vasile Bogdan), pe care le descoperim în urma lecturii celor trei cuvinte, sunt dorința poetului-artist să descoperim imposibilul și misteriosul în noi și să ne strecurăm „să mergem înainte” prin viață cu o nouă energie, cu trei cuvinte noi și credința în Dumnezeu.

VIRGINIA POPOVICI

Doar trei cuvinte în format A9

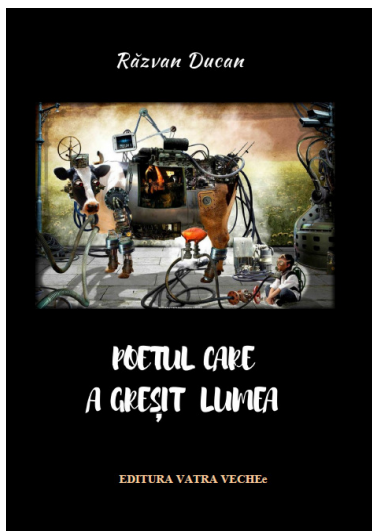

Metafora din spărtura pietrei

Răzvan Ducan practică o lirică virulentă, un pamflet cizelat, uneori cu un strat abraziv, o poezie în care sarcasmul, ironia, ludicul și ironicul sunt în substanța cuvântului. Dar poemele sunt voalate prin metafore, care roiesc din abundență. La acestea se adaugă parabola, cugetarea gravă, meditația, iar anecdoticul și umorul, uneori cu nămol greu, vin cu o combustie personalizată. Este o poezie ușor invazivă pentru obișnuința unei liniarități a confortului, sedați de rigorile clasice. Răzvan Ducan practică o poezie fără clemență în fața tiparului și a stereotipului. Verbul său nu face concesii.

Poemele au forță. Cuvintele și se opresc uneori ca un nod în gât. Te sugrumă, dar apoi îți oferă și servicii de resuscitare și de reaşezare în meditație, în chaise-longul multisensului. Poemele se grefează pe rodul extrem de nuanțat al cotidianității, dar aventura cuvântului depășește notațiile zilnice și deferlează în sensuri profunde, dincolo de limitele textualității. În lumea sufocantă a subcerescului de azi, poeziile au o desfășurare zigzagată, penetrând hățișul derutant al prezentului, poetul gășind mereu un călcâi ahilean, spărtura prin care să își insereze ideile până în inima cuvântului și dincolo de umbra acestora.

Locul de meditație propus în volumul de versuri *Saga unui vârf de cui* este scăunelul de pescar amator: *stau cuminte pe scăunelul de pescar amator de metafore de urgență și aștept cuminte să nu se întâmple nimic grav*. Este o poezia a revoltei în fața enigmaticului, a paradoxalului: *pandemie pe câmpii, / să ne culeagă de vii; revoltă interioară febrilă, nu mor caii, / când vor...coronaviruşii. Pe diverse paliere de înțelegere a fricii, mediatizarea care s-a adaptat timpurilor noi vinde rețete, pentru că în deznădejde/ se formează plaja largă a înfrângerii*. Este o altă minunată lume nouă, *triumful lesei, libertatea îngăduită*. Despre bălciul pandemiei depune mărturie Răzvan Ducan în aceste poezii scrise în culori vii și tușuri vivante, în care limbajul devine ușor abraziv: *până la urmă am devenit/ alba-neagra acestui COVID*.

Poeziile sunt notații zilnice, de multe ori îmbrăcând forma unor distihuri, urmărind evoluția febrilă a pandemiei, stadiilor fricii induse de virusul necunoscut și manipularea care a succedat-o, un fel de mozaicare vitriliantă a unei stări care se vinde diferit, în fiecare zi, cu otrăvuri din ce în ce mai sofisticate.

Cu luciditate și cu umor, poetul imaginează descinderi în mit, translatând vreme și timpuri cu nemăsură, într-o talasoterapie esențială: *De jur împrejurul meu am numai cărți, / dacă aș fi Manole și să sar mi s-ar cere, / de pe biserica, cu aripi de cărți m-aș scăpa, / cu portanța unor puncte de vedere*.

Poetul este un observator lucid, sarcastic și acid, un floretist al pamfletului, care face radiografii asupra pandemiei, alcătuiind crochiuri lirice nepărtinitoare, cu tușuri păstoase, cu exclamații și stări febrile care gășesc în *metaforele de urgență* soluția unor maluri de cuvânt pentru viiturile memoriei. O pledoarie galactică gășim în poezia *Licuriciul*, de o finețe lirică magică, cuvinte bine distilate și umplute cu sens, într-un moment al unui discurs meditativ: *După materia vie ce pulsează în ea, / Licuriciul este un multiplu de stea. // Decât stele din cer, fără viață în salbă, / La gâtul anilor, vreau licurici din iarbă*.

Poemele sunt jurnale lirice care se scriu pe nerăsuflăte. Satiricul e efervescent. Polemicul, grimasele ludice și felinele tușe ironice sunt prezente în fiecare cută a gândului și a versului. Limbajul este acid, de multe ori dă afară din matcă, prinde gust de sârmă ghimpată, de șrapnel

lingviform. Este o poezie eliberată de orice fel de constrângeri stilistice. Nezăgăzuit. Poetul nu e dispus să facă nicio concesie realului. Răzvan Ducan scrie o poezie neîncorsetată.

Între experiența cotidiană actuală, apăsătoare, năclăioasă și cuvintele care roiesc în poem este o consubstanțialitate: *aștept ca umbra turnului cu ceas/ să îmi cadă-n halbă. / pleosc, atâtea veacuri!* Mărturisirea este uneori plină de revoltă, ad-hoc. Cuvintele devin neîncăpătoare pentru dinamica furiilor interioare și atunci rigolele aventurii lingvistice se umplu la refuz, ajungând la un sarcasm de *sânge ușor vâcos*. Refulările își caută canalul de etaij unde să curgă, în acel carusel gravitațional care să permită meandrările sedimentelor profunde, nedezvăluite; să erodeze în mod natural într-o mărturisire care nu suferă amânare.

Poemele primesc uneori turnuri halucinante, prind contururi nesigure, având o evoluție spre sensuri multiple, deltaice. Autenticitatea stărilor e amprentată de cuvinte și construcții grave, virale. Lumea nu poate fi lăsată să umble fără mască pe ochi, pe nas, pe gură, pe mâini, pe inimă, pe suflet. Poeziile sunt reflecții lirice acide la adresa unui timp în care ruina este definitorie. Ritmul alert, obsedant al cuvintelor, al înțelesurilor, care nu au o sală de așteptare a lor, creează impresia unei necesități apăsătoare de a fi născute, pe loc, așa colțuroase cum sunt, uneori angularitatea neputând fi evitată din lipsa unui timp interior de șlefuire a cuvântului: *într-un centru de fier vechi/ cel mai gălăgios e acul de gămălie*. Referințele sunt de cele mai multe ori punctuale: *acul lui Pepelea, vârful de cui, așadar angularitatea, vârful, incizia, împunsătura*.

De aceea angoasa stărilor, neliniștile metafizice și croșeele verbelor și sfâșierea lor lăuntrică, sângerarea substantivelor. O adevărată harababură în care poetul face *alpinismul unei necesități obiective* și își caută liniștea: *propria „Biblioteca din Alexandria” / va fi antidotul meu mental, față de COVID*. Răzvan Ducan scrie o poezie inedită, cu un limbaj corpolent, care are o toleranță largă pentru exprimarea unor stări uneori extravagante și care au nevoie de →

LÓRINCZI FRANCISC-MIHAI

nemăsura cuvântului pentru a putea fi cu-prinse în albiile lirice.

Aceste *metafore de urgență* tranșează realitatea, visceralitatea gândului, *terapie de agricultură virtuală*, balsam și refugiu în același timp, în crevasalele verbului. Georeferențierea teritoriului are o extensiune apreciabilă: *o țară închisă, / dar se joacă „Nabucco”/ cu casa deschisă, într-o nouă formulă, / în corul sclavilor cântă acuma români, cu masca pe gură*: Poeme vitriolante, incisive, *saga unui vârf de cui, / căutând un lemn al lui... saga dintr-o tâmplărie, / cu The End la pălărie*. O poezie cu șariaje lexicale, vocalize stridente, cuvinte cu pânțec pantagruelic, în care te poți pierde sau învia deopotrică ca într-un uriaș cetaceu: *mă cațăr pe cărțile de pe pereții propriei biblioteci*, alpinism la limită, practicat pe pereții abrupti ai crevasalelor cuvântului, acolo unde aerul e tare, *plin de ozonul unui neastâmpăr/ ce și-a pus sufletul în palmă*, cuvânt scormonitor care filează puternic în aluatul substantivelor și mai ales forează în verb până la adâncimea sensului, cuvântul parcă durduie, cum se zice prin Transilvania, parcă ar vrea să iasă din margini și să sfărtece totul în jur. Poeziile meandreză aluatul timpului, în malurile erodate distingându-se maladivul și nefirescul, docilitatea sangvinică, o supunere oarbă de turmă: *vom fi asemenea merelor umflate cu pompa și lustruite cu ceară* sau problematica înșingurării: *individul se varsă în turmă, / luând forma locului/ unde a lăsat la intrare/ orice speranță*, parcă este avertismentul dantesc „lasciavi ogni speranza voi ch' intrate”.

Poeemele în proză miezuiesc aprofundări, aduc argumente extrasenzoriale, la limita paranormalului, invadator și invadat, omul sau virusul, *cine suntem*, o problematică arhaică ce nu își găsește dezlegare: *virusii au fost pe pământ înaintea oamenilor cu miliarde de ani. Care au drept moral mai mare de a fi aici?*

Volumul antologic de poezii *Poetul care a greșit lumea* constituie un corpus liric definitoriu pentru arta poetică a lui Răzvan Ducan. Cartea este, așa cum scrie Nicolae Băciuț în prefața cărții, „chiar dacă opera lui s-ar reduce la această antologie și tot ar

merita un loc distinct în casa dinainte a poeziei românești”.

Poeemele au un umor specific, în care sarcasmul și ludicul coabitează, distilându-se în formulări diluviene: *oamenii merg la biserici cu convingerea ascunsă/ că intră în mașini de spălat păcate, / dar apele înaltului au o cu totul altă menire și/ la fel de dalmațieni ies precum au intrat*. Poezia Răzvan Ducan ia atitudine, este implicată în misterioasa derulare a vieții diurne, virulentă, cu o sondare neîntreruptă a socialului, poezia având o umbră interioară majestuoasă, care păstrează *caligrafia poemului [...]s-au îngrășat metaforele, / hainele peisajelor le-au devenit strămte, / s-au hrănit fără măsură / cu amănunte. / Și s-au mutat în poeme, în chirie, / că doar acolo există înțelegere la bulimie*.

Practicând un soi de haiducie lirică, în ideea de libertate pe care ți-o dă această tâlhărire a cuvântului la drumul mare. Din trebuința zilelor lipsește gura de aer, respirarea prin artă, omului i se suprimă libertatea de a juca la risc și ultimul cuvânt: *poetii nu mai beau solstiții din cornul lunii, / nu mai degustă echinoxuri. / Gustă mai ales ceea ce e gratis. / pungile lor nu-s mai largi și generoase ca odinioară*. În volumul recent de versuri, *Poeemele Târnăveniului*, poetul Răzvan Ducan ține un discurs liric magistral despre tofophilie, cu nemăsura iubirii locului natal, *cerul locului meu de naștere, / port maritim, fără ieșire la mare*, dar scrie și despre devălmășia și derapajul

cotidian: *Florile demagogiei te îmbie, / Cu libertatea de exprimare dată-n rații*.

Am auzit nu demult, la o școală de vară, sintagma creativitate de necesitate. Răzvan Ducan recurge la *metafore de urgență* pentru a găsi o breșă, pentru a lua o gură de aer respirabil în atmosfera tot mai apăsătoare a subcerescului. *Colivia de pasăre* este un poem definitoriu al libertății și al captivității deopotrivă. Unde este libertatea noastră? Interogație sau afirmație profundă? *În rest e mult zgomot de fond, / pe bila asta fudulă, / numită mapamond*, o concluzie de sorginte shakespeariană revine în atenție.

Deasupra tuturor tronează dargostea pentru cuvânt, poezia în rodire, *poeme coapte, de-a fi auzite-n cădere, / mustind în arome, alunecând pe retine și, pe de altă parte, având ca fundament autohtonul limbii: limba română este uleiul care unge/ osiile lumii*, definiție a ființei profunde, coborâtă în subterană. Iar timpul așteptării este sărbătorec, ca pentru o liturghie: *poemul se pregătește totdeauna până la filigran de metaforă*.

Vă invit să citiți aceste afirmații expresive și să le probați autenticitatea în jarul conștiinței: *vreau o lupă de mișcorat necazuri, voi merge din nou/ în piața de legume și fructe a orașului/ să vând parcele de pământ pe lună, măcar să ningă cu un singur fulg, fac jumping cu propriul gând, meșteresc mânere la cuvinte, cumpăr timp, trăiesc în pielea cireșii de pe tort, mi-am deschis firmă: repar poezii, lucrez bine, / căci sunt calificat în munca sufletului*.

Poetul Răzvan Ducan din Târnăveni probează gravitatea schimbărilor esențiale. Este un barometru sensibil care înregistrează fluctuațiile stărilor de alertă, de la nivelul inferior al singularului și al introvertitului până la efectul extins al memoriei colective, ca instanță superioară, de la nesiguranță la condamnarea la singurătate, la *dilema ce facem cu bătrânii*, amendând anomalii diurne, pledând pentru patriotism și cumițenie chistică, într-un discurs final meditativ: *trăiesc apăsător și tandru, / dar cine-mi poate contabiliza cu adevărat/ densitatea bucuriei*.

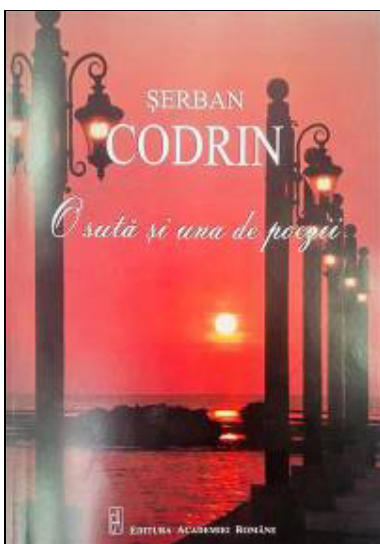
CEALALTĂ FAȚETĂ A POEZIEI

Între cele o sută de apariții de până acum în colecția *O sută și una de poezii* a Editurii Academiei Române a apărut și o reprezentativă antologie din poezia lui Șerban Codrin. Selecția textelor, a reperelor critice și nota bibliografică aparțin autorului, iar prefața, *Un altfel de scriitor: Șerban Codrin*, este semnată de Ion Papuc.

Poetul, cărturarul și creatorul unui *Omagiu lui Ion Budai-Deleanu* printr-o „recitare” a *Țiganiadei* ajunsă la a patra ediție, Șerban Codrin, a excelat inclusiv în publicarea a zece volume de poeme zen, tanka, renku, haiku, senryu, haibun, precum *O sărbătoare a felinarelor stinse*, *Între patru anotimpuri*, *Dincolo de tăcere*, *Vedere prin oglindă*, *Sălcii vechi și noi*, *Missa Requiem*, *Păsări ezoterice*, *O pată pe zid*, *Scoici fără perle*, *Grădina Zen*.

Cu toate acestea, ediția *O sută și una de poezii* din 2020 realiza o selecție din volumele care-l reprezintă cu adevărat pe poet, atât la nivelul imaginării cât și la acela al artisticității, autorul dovedindu-se un virtuoz al versului, atât în sutele de prozo-poemele din *Testamentul din strada Nisipuri* (redactat între 1980-1989, tipărit în variantă scurtă 2002, în variantă completă 2019), *Baladierul* (2012), *Rodierul* (2018) și *Casandrierul* (inedit). *Baladierul*, bunăoară, fără să amintească de *Canțonierul* lui Petrarca, conține sonete admirabile și balade pe diferite teme, dar deloc în stil petrarchist, sau *Rodierul*, culegere subîmpărțită în 26 de rapsodii, cuprinzând poeme/balade „ale boierului de rit erotoman”. Tot astfel, *Testamentul din strada Nisipuri*, considerat de același cronicar Ion Papuc drept „o antiteză radicală a tot ce s-a scris în contemporaneitate” și amintind de aventura plurilingvă a americanului modernist Ezra Pound din *The Cantos*, un amplu poem-pamflet destul de complicat, de un realism „feroce” anticomunist, un poem-fluviu „monstruos de mare, o operă vastă cât acel secol douăzeci care îi este subiect, nu poetică deloc, ci literară, adică impecabil scrisă, fără a beletriza nicio clipă”.

Scriind despre antologia respectivă, noi înșine realizăm că avem a face cu un virtuoz demers artistic cu alonjă livrescă și simț epopeic, ceea ce putem vedea și acum în masiva culege-

gere de poeme „Marea tăcere”, alcătuită din asumarea unor specii ale poeziei zen, buddhiste, precum secvențe tanka, renku, haiku. În universul poeziei zen, Șerban Codrin a primit titlul de „mare maestru”, iar actualul său editor, poeta Clara Toma, apreciindu-l, îl consideră, pornind de la titlurile unor volume precum *Baladierul*, *Casandrierul*, drept un *poezier*, dedicându-i în consecință un poem tanka omagial: „Marea tăcere/ dăltuită în versuri/ de Poezier -/ ucenicii adunând/ așchii sărite din trunchiuri.”

Marea tăcere este o carte experimentală, așa zice, atât pentru asumarea acestor genuri de poezie, acclimatizate în ultima jumătate de secol și la noi, dar și pentru spiritul viu, concurențial și de colaborare, dacă amintim că poemele din capitolul *Vedere în oglindă* sunt scrise în colaborare fie cu Laura Văceanu (precum *Păzind via culeasă*. Rengay, șase poeme-legate, doi autori), fie cu Mioara Gheorghe (*Picătura în aer*. Rengay, șase poeme-legate, doi autori”), fie cu alți autori precum David Alexandru, Teodora Moțet, Radu Patrichi, Daniela Zglibușiu, Sonia Cristina Coman, Virginia Popescu, Manuela Miga, Constantin Severin, Valentin Busuioc, Elena Manta-Ciubotariu, Emilia Dumitrescu, ba chiar „în trei” (cu Radu Patrichi, Șerban Codrin, Vasile Moldovan).

Așa-numitele „poeme-legate”, cu „formă și aranjament clasic” sau „liber” și purtând diferite titluri simbolic-metaforice, ce sună deopotrivă livresc și exotic (*Păzind via culeasă*, *Picătura de aer*, *Ultima noapte de primăvară*, *Piața Ovidiu*,

Fructe de pădure, *Sfârșit de secol*, *O stea nevăzută*, *Hanarengay*, *Visul și ursitoarele*, *Bușnița din turn*, *Stâncă în spațiu*, *Petală pe coarda sol*, *Fisură albastră*, *Jucăria pierdută*, *Orga lui Johann Sebastian*, etc.), menționează cu inițiale „contribuțiile” respective. Nu știm cum, intrând într-o rezonanță „concurențială”, starea poetică a contributorilor reușește să exprime o congruență de gând și spirit; volumul în cauză, *Vedere prin oglindă*, rămâne unic în această antologie, unde, în ciuda poeziei de formulă foarte condensată, în cele 332 de pagini ni se înfățișează trăsăturile spiritului excesiv al poetului, năvalnic, tumultuos, de o varietate aproape redundantă, binecunoscut din cărțile precedente.

Marea tăcere este o culegere adăugită, rescrisă de texte din apariții editoriale mai vechi sau mai noi, *Între patru anotimpuri*, poeme zen, 1994; *Dincolo de tăcere*, poeme zen, 1994; *Scoici fără perle*, poeme zen, 1997; *O sărbătoare a felinarelor stinse*, poeme zen, 1997; *Missa Requiem*, poeme zen, 1999. Șerban Codrin a alcătuit și tipărit inclusiv o antologie sezonală comentată de poezie epigramatică haiku de autori români, *Stâlpi de felinar*, 2018, cu întinse analize, explicații filozofice, istorice, estetice, de teorie literară, bibliografii de istorii literare, reviste, volume editate, indice de nume de autori români și străini editați în limba română.

Să ne oprim, însă, la poemele *tanka* și *haiku*, unde poetul se dovedește cu adevărat virtuoz. Se știe că *tanka* este o specie literară cu formă fixă, alcătuită din 5 versuri cu numărul de silabe 5-7-5 / 7-7, prima parte, superioară / *kami-no-ku*, având trei versuri cu număr de silabe 5-7-5, iar o doua parte, inferioară (*shimo-no-ku*), formată din două versuri de 7-7 silabe. În istoria practicii poetice din societatea japoneză, această formă fixă de poezie implica inclusiv o „colaborare” între doi sau mai mulți autori („brain storming”), iar poemul de acest tip s-a numit *renga/renku*. Șerban Codrin subtitrează multe poeme „rengay”, un renku scurt, cu șase legături/strofe.

Dar autorul nostru mai cultivă și alte specii mai puțin cunoscute în poezia română, precum *haibun*, un fel de îmbinare a prozei cu haiku, dar având un mai larg registru tematic și disponibilități variate de exprimare, →

ZENOVIE CÂRLUGEA

de biografism, eseu, jurnal, așa cum știm de la marele haijin Bashō Matsuo.

Dincolo de aceste considerații mai speciale de poetică japoneză, să vedem concret cum se materializează mesajul acestor texte, scrise cu multă perseverență de „poezierul” nostru, căruia i se trebuie registre ample de creație, precum în volumele amintite.

În volumele *Baladierul, Casandrierul, Pendulierul* sau în *Testamentul din strada Nisipuri*, veritabil document literar antitotalitar, autorul mergea fie pe ideea reliefării unei fresce sociale cuprinzând tipuri și moravuri specifice totalitarismului incriminat, universului uman concentrațional, într-un sens vădit „dantesc” de neagră parafrază (vezi structura triadică a uriașului poem-roman-epopee de sute de pagini), fie pe evidențierea unei panorame de tipuri umane și psiho-comportamente, în forme baladești, amintind de Cercul literar de la Sibiu (Doinaș, Radu Stanca), de baladele țigănești ale lui Miron Radu Paraschivescu sau de baladele lui Francois Villon, atât de suculent transpuse în românește de Romulus Vulpesco. Poetul ilustra acolo vocația cuvântului creat ad-hoc, a creației lexicale sau a găsirii resurselor lingvistice adecvate, inventiv mai totdeauna ca un alt Șerban Foarță sau debordând de un lirism erotoman ca la Emil Brumar. Resursele livrescului sunt nelimitate în acest spirit creator de larg orizont, în balade, în sonete baladești; se amintesc nume ilustre din cultura și istoria lumii întregi, inclusiv al lui Shakespeare: „Poznașul Will din prea parșivă sete/ Egal se împarte-între băieți și fete.” Sau, bunăoară, pomenindu-i laolaltă, cu partea lor de „merit”, pe Caesar, Alexandru cel Mare, Hannibal, Gînghis-Han, Tamerlan, Napoleon, Lenin, Mussolini, Hitler, Stalin, Mao, precum în *Balada jucătorilor de zaruri îndârjiți de-a pune stăpânire pe globul pământesc*.

Mai apoi, spiritul erotic al *Baladierului* era de o savoare spectaculară, căci acolo regăsim cam tot ceea ce amintește de istoria erosului, de la figuri mitologie și antice (Afrodita, Venus, Sappho etc.), la Aspasiile și Messalinele vestite, la Lucrezia și Ecaterina, până la Isadora lui Serghei Esenin sau fatala George Sand, în general toate curtezanele și vestitele reprezentante ale „Academiei

de orgie” („*Balada curtezanelor în liniștea și neliniștea tuturor vremurilor*”).

De o expresivitate picarescă, abrașă, mai degrabă demnă de „groapa lui Ouatu”, erau baladele țigănești, *Baladă pe cât regală pe atât imperială cu sumedenie de belșuguri, Balada cerșetorului de zile sărace în mărînimie creștinească, Balada țigăncii blonde cu ochii albaștri dincolo și dincoace de maidane*, căreia „Un boschetar, făcând pe cuțitarul,/ Îi dă curaj, cu-o țuică dinainte:/ „Bea, proasto, ori te tai, pârlî-te-ar jaru’/ Până la moarte să nu-ți ies din minte!” (*Baladierul, CCCLIX*).

Observație ascuțit-umoristică pe latura caraterologică, apetit de erotoman versat, jocul acesta imaginar pe o vastă scenă a lumii, din mitologii și antichități până în vremuri mai recente, muzicalitatea compozițională, unde de reținut sunt refrenele ce încheie strofele, în general, dispoziția unui hedonist/*juiseur* modern, bun cunoscător al „temelor” și „motivelor” evocate, toate acestea recomandă „Baladierul” drept o carte de mare realizare artistică.

Aceeași fervoare joculară de „erotomanie” („Fac dragoste cu muza Poeziei./ Puștoaică savuroasă-în felul ei”) se întâlnește în volumul de rapsodii/balade *Rodierul* (2018), evocând arborele roditor al rodiilor, cu gustoasele 365 de bobite roșii, o altă metaforă-simbol a *poetului/baladierului/ poezierului*, aflat într-o vervă versificatoare de zile mari, amintindu-ne de lăuta lui Cezar Ivănescu, cu muzicalitatea ei înfășurătoare și laitmotivică, de exorcizată tansă psiho-mentală.

În totul, fragmente din cărțile antologate în antologia „Una sută și una de poezii” erau vaste panorame lirice de teme și idei, de destine omenești și artistice, privind lumea în mijlocul căreia poetul încearcă să-și găsească și să-și identifice rostul său creator, deși acesta nu se situa pe primul plan, ci pe o poziție de promontoriu, de expectativă în fața marelui „bâlci al deșertăciunii”. Totul era văzut hiperbolic, printr-o uriașă lentilă comico-satirică, și perceput cu gravități și ironii de conștiința unui artifex, care se juca nu numai cu imaginile „catagrafiate” ci și cu limbajul, cu muzicalitatea versului, cu nepuizabile procedee de exprimare artistică în tipare baladiere și sonetiste.

Acest spectacol de „comedie umană”, cu varii figuri din epoci culturale și istorice, deopotrivă ilustrisim și gregar, furnizează prozoasa „materie primă” pentru un demers artistic cu alonjă livrescă și simț epopeic.

Într-adevăr, Șerban Codrin s-a impus ca „un altfel de scriitor”, trăindu-și cu vervă lirică singularitatea, într-un spectacol funambulesc de celebrități, ca într-o „comedie umană” de proporții epopeice. Poetul vede lumea în tipologii, decantează sensuri, semnificații și simboluri (fie ele shakespeariene, dantești, boccacciene, kafkiene, sau românești, caragieliene, urmuziene, ionesciene), în general percepând epopeic și reținând din toate esențialul. În concluzie, Șerban Codrin se impune drept un liric de pânze monumentale și un ludic de fervori epicureice, nu rareori chiar un poet profund în sensul „implicării” și definirii sale în aceste debordante reliefuri cu vegetație luxuriantă, un suveran „poezier” niciodată ispășit și fără de prihană în alodiul balcanic inexprugnabil al lumii sale imaginare.

*

Odată cu această reeditare, avem prilejul să constatăm că, încă în urmă cu douăzeci de ani, *Marea tăcere* modifica registrul poeziei lui Șerban Codrin, poetul ne arăta atunci/ne arată acum fața gravă a spiritului său contemplativ, de o sensibilitate delicată a poeziei buddhiste, zen. Tumultul prozodic și verslibristic de altădată se liniștește și curge într-o solemnitate de meditații existențiale, potolite, aproape contemplativ. Alta este starea poetică a creatorului; tumultul și energetismul expresiv s-au sublimat în secvențe de tanka, în poeme-legate, renku, în concentrări de haiku, ba chiar în „senryū”, poeme similare formal haikuului, dar de o accentuată dispoziție ironic-fantezistă, chiar cinică, surprinzând trăsături și comportamente, în versuri de un laconism celebru și de esențializări ideatice. Să reținem că Șerban Codrin a fondat revistele de inițiere și promovare a poeziei zen, „Orion” și „Micul Orion”.

Marea tăcere face loc majoritar poemului *tanka*, apoi *haiku* organizat în secvențe; avem de la bun început ciclul de deschidere al antologia, *O sărbătoare a felinarelor stinse*, unde ne este sugerată o stare de disconfort vizionar, într-o tângire după →

puritatea salvatoare: „Coboară suprem/ și invizibil din cer/ negrul zăpezii - /până răsare albul/interior și intim.” Sau acest final salvator în ideatica lui: „Am găsit calea/ perfectă spre nirvana/ de-acum și de- aici - /plimbare printre măceși/ înfloriți în tăcere”.

Unele organizări strofice poartă subtitlul „gunsaku”, unde se specifică o viziune anume: „Oamenii prin vremi/și spierietorile - /aceeași soartă”), precum în secvența *Reculegere, secvență senryu*, din capitolul *Scoici fără perle*: „Dintodeauna/ sub litere de aur -/ tragediile”. * „Ateneu Român -/ un Eminescu-în locul/ lui George-Enescu”. * Pe zi ce trece -/ striviți între filele/ calendarului.”

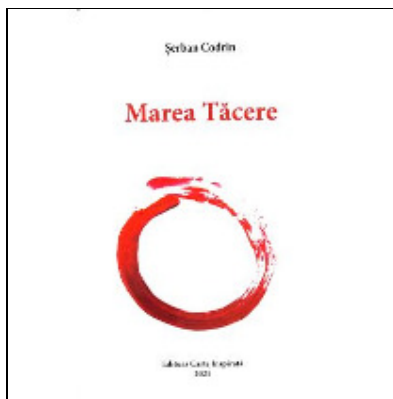
Iată, tot într-un „gunsaku”, această traducere adaptată după Matsuo Basho: „La săritura/ broaștei în smârcu-adormit - /sunetul apei” (*Despre sunetul și liniștea apei*).

În *Scoici fără perle*, avem și un poem definitoriu intitulat *Haijinul*, îmbinând proza denominativ-sugestivă cu intruziunea unui haiku: „*Taifun, ciclon, uragan, vântul nostru cel de toate amărăciunile îmi cutremură pereții de hârtie./ Se năpustesc talazuri de forma sfărâmată a munților sub ape, din greu vârtejuri se răsucesc asupra mâinilor mele caligrafind pe fâșie îngustă câteva semne umile./ Mare-în furtună -/ liniște-în cimitirul/ marinarilor/ Nu știu când se limpezeste în fereastră negrul de fum, încât eu însumi îmi devin străin odată cu zorii, descoperindu-mă într-atât de singur după uragan, ciclon, taifun*”.

Sau în amplul capitol *Missa requiem*, unde găsim astfel de îmbinări între tanka și haiku, precum în această *Zi a mâniei*: „Doamne al zilei -/ se umple universul/ de salcia Ta.” * „Către Dumnezeu/ cu smerenie brazii/ urcă muntele -/ *Dies irae* orga lor/ de lemn umple azurul”. (*Dies irae*)

Frumoase 366 de tanka întâlnim în amplul poem de închidere/epilog *Grădina Zen*: „Nisip și pietre/ șlefuite îndelung/ de ape și vremi - / de-ajuns pentru-o grădină/ oglindind universul”. Sau: „Până la fluviu/ merge drumul de pământ/ al săracilor - / mai departe răzbate/ în cer Calea Lactee”. Sau: „Fără barcagiu/ nu-i cu puțință calea/ spre celălalt țarm - / luna trecând prin fluviu/ se oglindește în cer”.

Într-o cursivitate imagistic-sufletească, poetul alternează texte privind anotimpurile anului cu zodiile,

reușind un „ospăț” fast de lirism sugestiv, auster, concentrat, filtrat în sentimente și percepții angajându-i sufletul: „Bărți fără vâsle/ în golf și țipetele/ pescărușului - /brusc și-aproape dureros/ mă cutremură frigul”. Sau această *tanka* din *Zodia Scorpionului*: „Nimic altceva/ decât poemul pentru/ o zi ploioasă - / număr treizeci și una/ de păsări negre pe cer”; sau cu gândul la Sfântul Mihai: „De Sfântul Mihai/ cumperi o crizantemă/ în loc de trei pâini - /umana fericire/ de-a uita prețul foamei”.

Poem al vieții în devălmășia zodiilor și anotimpurilor, *Grădina Zen* concentrează o epopee de gânduri și simțiri în tot atâtea percepții și imagini. Sunt meditații grave transpuse în versuri pacificatoare, armonizând antinomiile sub semnul sapienței, versul devenind el însuși gnostic, sentențial: „Astfel sfârșește/ o viață fie oricât/ de glorioasă - / o picătură de ploaie/ pe suprafața apei”. Alte versuri surprind intimitatea familială și atracția spre nocturnitate ca „insomnie” a spiritului: „Când mă întrebă/ soția-îngrijorată/ «De ce nu adormi?» - / o noapte fără lună/ îmi luminează geamul”. Nu lipsesc ironiile caustice abia sugerate: „Încă-o molie/ în aula cu fotolii/ academice - /tăcerea e un răspuns/ desăvârșit la toate”. Astfel că „marea tăcerea” din titlu implică multiple sugestii și atitudini, sugerând o carte a unei conștiințe reținute, covârșite de un prea-plin sufletesc, pătrunsă de neliniștile sugerate de peste tot: „Privesc uneori/ cu mare teamă dacă/ aleargă norii - /din ce în ce mai tragic/ cerul deasupra lumii”; „Un cântec în cer/ de o perfecțiune/ aeriană - / apoi devine două/ aripi de ciocârlie”.

Grădina Zen exprimă o imagine complex-difuză a întregii lumi, o multitudine de priveliști ale felului

cum „vede” poetul existența, viața, moartea, valorile, transcendența salvatoare. Totodată *Grădina Zen* sugerează, desigur, un excelsior ideatic, o soteriologie, un sentiment de redempțiune, concentrând universul: „Numai spiritul/ calcă nisipu-ondulat/ și încăpător -/ acea grădină goală/ concentrând universul”.

În total, *Marea Tăcere*, poemul alcătuit din peste două mii de haikai (tanka, hokku, haiku, legături de renku, senryu, haibun), reprezintă cealaltă fațetă, minimalistă, de meditație apăsată asupra lumii și vieții, în concentrări de lirism imagistic armonizat cu starea poetului, care, după „oboseala” panoramică de a surprinde umanitatea în arheitatea ei ipostazică, din volumele precedente, simte acum imperios nevoia unui exercițiu de reperi în forme fixe și deloc incomode pentru cel ce își îndreaptă mintea și spiritul către împăcări de sine, liniștiri, echilibrări, pacificări sufletești. Poetul descoperă universul sugerat din puține cuvinte, laconismul extrem al poeziilor extrem-orientale cu forme fixe și, reluând mai totdeauna ideea într-o succesiune de imagini, reușește să ne fluture pe dinainte fantomele marii poezii printr-o reperi de artă poetică angajând un minim de cuvinte, într-o ecuație expresivă pornind de la concret spre abstract. Este tot mai vizibilă ideea că, exersând cu pathos imaginativ, în ritmurile acestor poeme zen, buddhiste, poetul își regăsește identitatea de sine odată cu luciul metalic pe care i-l relevă oglinzile conștiinței artistice. Imaginea metonimică a ideatei „austere” nu poate fi decât *Grădina Zen* care „conține potențial toate anotimpurile anului, toate peisajele lumii, toate nuanțele sufletului”. Citindu-se „ca un poem”, „autorul unei grădini zen știe că funcția poetului nu e de a simți inspirația de unul singur, ci de a o trezi în sufletul cititorului” (din mottoul poemului, Michel Tournier, *Meteorii*).

Cu alte cuvinte, este însuși crezul poetului, un virtuoz al esențializării precum țâșnirea unei raze din ciobul de sticlă: „Citind o carte/ despre urât pe-o lume/ fără Dumnezeu -/ dau perdeaua de-o parte/ și-aprind Calea Lactee”. (*Grădina zen, Zodia Leului*)

Șerban Codrin, *Marea tăcere*, Editura *Carte Inspirată*, București, 2021, cu un Cuvânt al editorului, Clara Toma.

RETORICA UNUI JURNAL EXISTENȚIAL

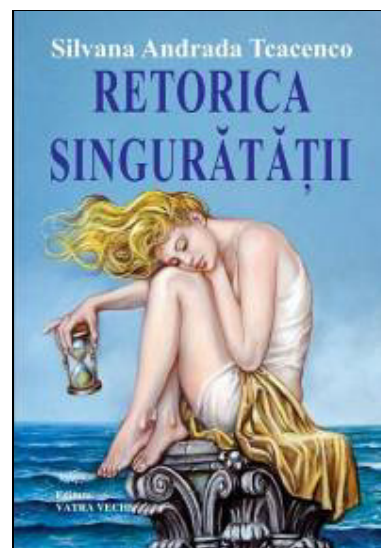
Convins că poezia nu-i orice fel de strigăt și că discursul liric nu devine *cânt* până nu trece prin focul nașterii din tăcere a Cuvântului dintâi, deschid volumul de versuri al Silvanei Andrada Tcacenco, *Retorica singurătății*, la a cărei lansare am avut onoarea să particip, cu înaltul gând că Poezia este una dintre cele mai nobile șanse de salvare a omului din brațele nimicității. Că ea este o „retorică a singurătății” omului forfecat de labilitatea propriei sorți, tot așa cum poate și o retorică a tăcerii.

Pentru o optimă relectură, prezentul volum de poezii (1) nu întâmplător, pare se deschide la pagina 67, chiar cu poezia *Retorica singurătății*, în care eul liric pare a lua la rost Duhul, ca în *Satiră. Duhului meu*, a lui Grigore Alexandrescu, adresându-i o întrebare retorică pe cât de banală și ostentativ nemarcată de semnul întrebării, pe atât de pertinentă, ca pretext de deschidere spre o profundă confesiune: „Poate mai crezi că timpul se reîntoarce-n timp./ Precum un val se reîntoarce-n mare/ Că infinitul este un ultim anotimp/ În lumea-abia născută și totuși muritoare./ Se mai întorc doar păsări, ce nu mai pot de dor./ Din zborurile lor precum o evadare/ Din compulsivul omenesc răătăcitor./ Ca antidot deplin la setea de visare” (*Retorica singurătății*, p. 67). Astfel poeta constată că, deși omul adamic fusese creat de Dumnezeu cu capacitatea de a zbura, totuși el nu zboară („Și totuși n-am zburat nici nu m-am ridicat”) decât numai atunci când este propulsat de sacrele aripi ale Poeziei. Abia atunci omul poate dobândi un *auz special*- înțelegere, propriu poetului orfic, de a asculta aceea *erste Musik* care nu poate fi auzită doar cu urechea exterioră: „Am stat pe loc, unde-întotdeauna stam./ Uitând că mi-am dorit odat’ să înțeleg/ Atunci când disperată ascultam/ Cum ciripea-n cădere timpul cel întreg” (p.67). Finalul poeziei, concentrat într-un distih, concluzionează dând de înțeles că numai poetul poate auzi cum, gata personificate, *singurătățile-și vorbesc*: „Așa cum doar singurătățile-și vorbesc, Singurătăți învăluite-n

omenesc”. Și pe bună dreptate, acest poem rezumă în cele patru catrene și un distih, alături de conturul temei, chintesența întregului volum de poezii cu același titlu.

Cântecul acesta care se dovedește a fi însăși Poezia frământată din cuvânt și tăcere, dobândește o și mai mare valoare în momentul în care se recunoaște în oglinda mitului orfic. Numai asumându-și moartea, poetul orfic are capacitatea de a trăi iubirea dual, atât ca absență, cât și ca prezență, esențializându-se prin capacitatea lui Orfeu de a o pierde pe Eurydice: „Dar niciodată nu, nu mai privi’napoi” (*Răstimp*, p.62). Astfel cântarea ca artă, alcătuită rilkean din cuvânt și tăcere, nu poate crea doar trup, ea fiind îndeletnicirea umană „capabilă să unească două tărâmurii” (2). Chiar dacă „totul este piatră trecătoare/ În oglinzile amăgitoare”, iubirea este, așa cum aflăm la începutul poemului, fie „ancoră-n nisipuri./ în stânca cerului, în picuri”, fie „genială scenă repictată/ Pe toate templele deodată” (p.62).

În această lume marcată de „inutilitatea (...) chinuitoare” (p.62) a libertății și de moarte, eul liric din *Acel Michelangelo neverosimil* (p. 9) se vede „o statuie înfiptă în confuzul coruptibil/ Al unui Michelangelo profund neverosimil./ Cea dăltuită de un geniu nesperat”. Se vede o „simplă piatră, care a scăpat/ Dintr-un experiment profund și decelat” sau în *Îndrăgostita muritoare* (p.80), o „cariatidă retezată din picioare./ Granit topit de dalta împlinirii”, întrucât Poezia, amintindu-i omului dintotdeauna că Adevărul care este unul singur și începe cu „A”, este ca o unică șansă a iertării: „Poezia./ Cu siguranță./ Mă va./ Pe deplin./ Veșnic, ierta” (*Adevărul începe cu „A”*, p.58). Originală este adresarea din poezia *Întru infinit* în care eul liric face una dintre cele mai pertinente mărturisiri, evidențiind ideea că singurul mod al poetului de a supraviețui artistic este să treacă în mod obligatoriu, prin trupul Poeziei identificată ca fiind *suflet din poezia mea*: „Să trec în trupul tău, eu palidă vocală./ Precum o jumătate ce nu-ți este egală./ Să trec în trupul tău, să pot respira./ Tu, poezie, suflet din poezia mea” (p.61). Poezia, în calitate de „caligrafie a unei clipe” (p. 68) poate fi așadar unica șansă a omului, de a înțelege a Cuvântului care poate

fi consubstanțial Adevărului: „Astfel, fără tremur./ Poate fi înțeles cuvântul./ Acela care zidește” (p. 68). În același discurs liric „adevărul va rămâne definitiv./ Nesupus infinitului./ Cât timp gravitația nu se supune/ Adevărului/ Gravitația nu e pentru clipe” (*Caligrafia unei clipe*, p.68), de unde se poate deduce foarte ușor că și Poezia, zidind adevărul, poate învinge gravitația. Poezia îi conferă omului certitudinea, chiar și iluzorie, că prin iubirea sinceră și immortalizată *pe plăcile de teracotă ale confesiunii lirice* poate înfrunta timpul mai abitor decât o poate face „piatra trecătoare” (p. 62) sau concretul acestei lumi evanescente. „Ape, triste ape, despletite, crude./ Pietre șlefuite-n gemetele ude./ Dăltuite-asemeni celor ce-am iubit./ În coloane sparte fără infinit” (*Celor ce-am iubit*, p. 83). Astfel, mărturisirea crezului artistic – una dintre temele majore ale liricii volumului de față – se fortifică evident pe umerii celorlalte teme ale liricii universale: iubirea, fortuna labilis, societatea, timpul ș. a.

Condiția *sine qua non* a izbândeii dintotdeauna, a cântecului orfic este, așa cum se știe, *Iubirea*. Consubstanțială poeziei, Iubirea pare a fi pentru Silvana Andrada Tcacenco, ca și pentru autorul *Ultimelor sonete închipuite ale lui Shakespeare*, „unica vecie dată nouă”, iar bărbatul și femeia, care stau față în față în relația Eu-Tu, răspund fiecare la apelul celeilalte, nu pentru că ar fi înrudite între ele, →

NICOLAE SUCIU

ci tocmai pentru că fiecare este radical alta față de cealaltă. Bineînțeles, nu e vorba de o experiență, de o cunoaștere a alterității ca atare. Relația buberiană este întâlnire, prezență, adresare reciprocă, dialog. Accesul adecvat la alteritatea celuilalt nu e o percepție, ci o tutuire”- (3), se dovedesc a fi cei doi veritabili stâlpi pe care se sprijină cerul existenței omenești: „Această poezie nu este doar a mea./ Sunt miile de vise ce par asemenea./ Iubirea mea, femeie, iubirea ta, bărbat./ Să nu dedăm pieirii, ce Dumnezeu a dat” (*Iubirea ta, Femeie*, p. 86). Ideea că iubirea este unică prin faptul că ea cere totul, nu jumătăți de măsură este subliniată și în *Nevoia de îngeri* : „Am înțeles însă mult prea târziu/ Că pustiul urmează altui pustiului./ În iubire nu sunt jumătăți de măsură/ între adorație și ură” (p.150). Prin sacrificiu, ea e fără vină: „Căci a iubi e totul, iubire fără vină./ Iubire disperată, definitiv deplină./ Așa te-a conceput rupându-te din sine./ Dar încă nu ți-a spus că simte că e bine” (*Și a văzut că este bine*, p.64). Mai mult decât atât, prin iubire, femeia e o Ană care, deși zidită, renaște, pentru că ea însăși zidește: „Ana se aplecă/ fermă spre mistrie:/ piei, durere seacă./ Ce va fi, să fie!// Unde să se ducă?! Cum să facă față?! Mistria apucă/ Spre a-și zidi o viață (...) Ana o nălucă./ Ană femeiască./ Singură se-apucă/ Să reconstruiască” (*Emancipare*, p.21). Iubirea e, pentru autoarea volumului de poezii *Eu tind spre fericire*, și atracție pentru celălalt, dar e și „părghie care animă uriașele virtuți plămăuitoare ale originilor”, așa cum a mărturisit-o și R. M. Rilke în *Elegia a treia*: „Una este să cânti iubita. Alta, vai./ acel ascuns, inovat Zeu-fluviu al sângelui”.

În măsura în care se dezice de la „arta găunoasă a retoricii umane de toate zilele”(4)

Cuvântul poetului dobândește puteri magice, deoarece are capacitatea de a declanșa „marele mecanism incantatoriu al universului” (5): „Atât de simple, precum mama și iubirea./ În lumea complicatelor averi./ Deschid în tine nemurirea./ Ce nici măcar nu îndrăznești cumva să speri (...) La început a fost cuvântul./ Un singur verb, probabil o povață./ ce dăruit s-a risipit în cântul/ Rostirii lui adam, în prima-i muritoare, zi de viață” (*Cele mai simple cuvinte*, p.17).

Nichitean, pe autoarea *Conturului contre-jour* o doare cuvântul încă nerostit: „Mi-e greu, mi-e dor, mă doare/ Cuvântul, cel nezisul./ Cuvântul cel ce n-are/ Destin de întrebare” (*Deșertul ca o stare*, 25), pentru că, odată rostit, el va zidi: „Astfel, fără tremur./ Poate fi înțeles cuvântul./ Acela care zidește” (*Caligrafie unei clipe*, p.68). vezi și *Cuvinte cu literă mică*, p.140.

Așa cum precizează Ștefan Borbely referindu-se la *Elegia a noua* a lui Rilke „Omul are privilegiul de a transforma văzutul în nevăzut, fiind că el deține puterea cuvântului”, poeta simte salvarea prin cuvinte: „Căci nu pot schimba legea dură a firii./ Nu pot înfrunta precizia muririi./ În schimb, amestecându-le cu simțăminte./ Le pot decela și salva prin cuvinte...” (*Virtuți esențiale*, p.241), deoarece deține „forța de a mânuși o realitate care este și nu este simultan” (6).

Sfredelitoare asemenea arghezienelor interogații retorice, sunt și în *Retorica singurătății*, întrebările care vizează labilitatea ființei umane și criza ontică: „ Eu umbră a umbrei, pășesc peste gânduri,/ Mă mușcă-ntunericul de gleznă firavă (...) și singurul care cunoaște sfârșitul/ Rămâne un timp, ce-și ascute cuțitul/ A ceea ce perre-n prăselele fricii” (*Casa de medici*, p.79); „Mă întreb: când oare m-am lăsat predată/ Acestei neînțelegeri care/ E lipsă de răspuns la lipsa de-ntrebare” (*Secolul neprosper*, p.228); „Conjugați sau ești conjugat./ Pretinsule etern condamnat./ Icar fără de har/ Înecat în amar./ Viitor cu

literă mare// la întâmplare” (*Tu viitor, frază neterminată*, 233); „E lumea asta prea amară/ Să nu o poți cânta, să-i spulberi/ Acele infinite pulberi./ Prin care-a preschimbat visarea ta în altceva...” (*Singura definitiv splendoare*, p.235); „Câtă zădărnice și, totuși, ce sfidare./ Să fii un muritor, să fii o muritoare” (*Celor implicit copleşitoare*, p. 240).

O prospețime rar întâlnită o conferă volumului de față, ingenioase metafore cum ar fi: vocala luminii; haina unei făuriri; holograma lumii; oglinda/ zâmbetului omenirii; refrenul firii; prăselele fricii; prispa bunului rămas; bărbia unei lumi; tâmpla unei zări; cerul doar o frunte luminoasă; ieslea acestor clipe; umbrele tăcerii; semicercul conjugal etc.

De asemenea, plasticitatea imaginilor artistice o asigură originalele epite: lumea aceasta tot mai căruntă; dogmaticului zbor; aspri spini; Realitate aspră; fapta ideală, valoarea...incomodă; vast infern; aer tern; piatră trecătoare; oglinzile amăgitoare; peștii infideli; lacul de albastru vers sintetic; răscolitoare săgă etc., comparații: viața, ca pe o poezie; viața ca o visare etc., personificări: luminii care știe/ Că este veșnicie; cuvântul/ Acela care zidește; ciripea-n cădere timpul cel întreg; cerceii lumii scapăr triști; singurătățile-și vorbesc, Singurătăți învăluite-n omenesc etc.

În concluzie, *Retorica singurătății*, rămâne în arealul liricii românești actuale ca „veritabil un jurnal existențial” și ca o „(auto)biografie derulată între fluxuri și refluxuri”, cum pe bună dreptate afirmă editorul Nicolae Băciut în *Între cifre și cuvinte, poezia*.

BIBLIOGRAFIE:

1. TCACENCO, SILVANA ANDRADA, *Retorica singurătății*, ed. Vatra Veche, 2021
2. BORBELY, ȘTEFAN, *Pomind de la Nietzsche*, ed. Limes, 2010, p. 118
3. BUBER MARTIN, *Eu și TU* (Traducere din limba germană și prefață de Ștefan Aug. Doinaș) ed. Humanitas, 1992, p. 17.
4. BALOTĂ, NICOLAE, *Arte poetice ale secolului XX*, ed. Minerva, 1976, p 35.
5. BORBELY, id., p. 122.
6. BORBELY, id., p. 140.
7. TCACENCO, id., p. 8.

Sacralizarea emoției

sau calea desăvârșirii...

Afirmată în domeniul prozei și al eseisticii, Camelia Pantazi Tudor ni se dezvăluie de această dată sub semnul poeziei. Cu atât mai interesantă e această ipostază, cu cât ne transpune într-o lume onirică, unde semnul lingvistic se desfășoară în linia transcendentului. Volumul de versuri *Îngerii din lună* supune mesajul ideatic unui proces mistic, trăirea fiind o expresie a revelației, desprinderea de mundan făcându-se prin prisma unor alegorii în care semnele sacralului sunt intuite la nivel afectiv. E un fel de călătorie lăuntrică, de unde sensurile se adună printr-un algoritm al divinației, fără ca spațiul-matrice al sinelui să își piardă unicitatea: „, Continuă să zbori / Printre aștri / vei afla menirea. / Nu renunța. / Nu te teme de înălțime. / Zboară cât mai sus. / Dar, nu uita, / sus și pretutindeni e doar Unul. / Îndreaptă-te spre el cu încredere. / Doar el își va întări aripile.”

Poeemele în număr de 64 alcătuiesc o poveste încărcată de coduri secrete, poveste care poate fi descifrată prin așezarea ei într-un context adecvat. Ce-i drept, poeta nu se lasă ușor prinsă în jocul decriptării semantice, ci sporește taina, prin ordonări metaforice uluitoare, menținând curiozitatea lectorului, supunându-l unui proces de interpretare plurivalent. Camelia Pantazi Tudor vrăjește și dezvrăjește, face și desface prin actul poetic, construiește și deconstruiește lumi, spațiul oniric fiind vectorul declanșator al trăirilor de ordin mistic. Cu viziunea unui alchimist, poeta destructurează materialitatea, corporalul, elementele realității concrete, transferându-le într-un plan al abstractului, inefabilului: „, Crezi că teiul este un arbore? / Gândește! / Lângă el îndrăgostiții / spun doar adevărul. / Alături de el dorințele / înfloresc asemenea florilor. / Genezitatea crește / sub frunzele verzi. / Devii bun, și darnic, / ție și celorlalți. // Teiul nu este un arbore.” Ceea ce se naște în reveriile poematice, e o poveste lirică absconsă, percepută în linia afectivității alegoric-simbolice; transpunerile imaginarului ademenesc registrul interpretativ într-un cadru al misticii, al sacralului, explorând zonele semnificative esoterice. Dincolo de

sensuri inițiatice, poezia este o reflecție a nevoii de recuperare a sacralului, înțeles ca fenomen esențial în regăsirea fericirii primordiale.

Misterul revelat în imagini devine un act de creație sui-generis, eul creator instituind demersului vizionar, funcții metafizice, sublimul estetic al poemelor dezvoltând o stilistică aparte. Imaginile, simbolurile, alegoriile, metaforele supun discursul liric unui proces subconștient de distilare a peisajului mundan, anulându-l, proiecția universului nou construit, derulându-se în spațiul oniricului, al fantasmelor revelatoare. Arhitectura poemelor mizează pe abstractul simbolic, cromatica având un rol esențial în descifrarea codului textual: „, Fascinată de culorile nemaivăzute, / simt răsuflarea artistului / în pictura de pe șevalet. / Roșu nu e roșu. / Albastru nu e albastru. / Maro nu e maro... / Nimeni nu știe ce culoare are un suflet. / Dar eu știu când privesc pictura de pe șevalet - / acolo e sufletul artistului. / Acolo e taina ascunsă în culori, / dezvăluită celor cu aceeași culoare a sufletului. // Culorile se atrag. / Sufletele se ating. / Lumile se intersectează într-un punct - / pictura de pe șevalet.”

Dacă vechii fenicieni pot fi considerați primii alchimiști, pentru că dețineau secretul obținerii culorii roșu-purpuriu, Camelia Pantazi Tudor este un alchimist contemporan, cunoscând îndeaproape simbolistica albastrului, deținând astfel, în planul ideaticului, puterea de a da imaginii, forță ființatoare. Secretul descifrării mesajului poematice constă în capacitatea de receptare în registre sinestezice, coroborând imaginea cu

răsfrângerea ei în planul semnificativului. Culoarea-reper, albastru face referire la înțelesuri inițiatice, simbolizând adevărul prim, veșnicia, nemurirea, misterul increatului. Cadrul selenar proiectat în discursul liric imprimă aerul de magie, mister, împingând vizionarismul spre tărâmurile transcendente. Eul poetic fuzionează într-un plan alegoric cu spațiile revelațiilor mistice, construcția poematice devenind expresia sacralului în plan artistic.

Volumul de versuri e realizat pe principiul simetriei: imagistic și compozițional, cele două dimensiuni interferând pe de-a-ntregul. Poeemele sunt în număr de 64, cifra îngerului păzitor, titlul cărții (*Îngerii din lună*), fiind așadar, un preambul în desfășurarea structurilor semantice ale versurilor, încorporând de la bun început substratul simbolic al mesajului. Astrul selenar nu este doar simbol al visului revelator, ci e o extensie e elului feminin capabil să rezoneze cu intuiția, cu actul divinației, asumându-și codul secret al unei vieți ce se desprinde cu totul de lumea prozaică.

Irumperea în sacru se face chiar în momentul creației, al derulării actului propriu-zis, versurile devenind transfer de energie, mesajul construind așadar o lume nouă, percepută doar de cei aleși. Scrierea poemelor se face pe căi inițiatice, prin ajutor Divin, mesagerii Îngeri fiind percepuți ca forțe supreme ce facilitează legătura dintre artist și Cer. Într-o altă ordine de idei, revelația Sacralului presupune deschidere, pregătire spirituală, așteptare cuvioasă, chemare, construcția textuală fiind rezultatul iluminării. E un proces complex, presupunând cunoaștere, înțelepciune dobândită în timp, și desigur, un nivel înalt al conștiinței religioase. Toate acestea compun calea spre iluminare, deschiderea spre dimensiunea sacralului, receptarea mesajelor revelatorii și transpunerea lor în coduri alese, pe care să le tălmăcească doar cei aleși, cu adevărat pregătiți.

Scrierea versurilor coincide într-un plan al afectivității cu o recompunere a eu-lui în oglindă, traiectoria retrospectivă a memoriei, hașurând harta inimii, proiectând orice manifestare în emoție. Interiorul sufletesc se armonizează cu macrocosmosul, devenirea fiind propice→

MIHAELA I. RĂDULESCU

Libertatea cuvântului

Poetul Ovidiu Cristian Dinică caută neîncetat „cuvântul ce exprimă adevărul”, un fel de motto după renumitul vers eminescian *Criticilor mei*. Aceasta este tema „recurentă”, în mod aproape obsesiv folosită și bine încheșată a poezilor șaizeciști ca *Nichita Stănescu*, *Marin Sorescu*, *Mircea Ivănescu* sau *Ana Blandiana*.

Dragostea pentru cuvinte nu este una superficială, cum se practică foarte des în poezia modernă ci de multe ori în sensul arheizian al secretului „cuvântelor potrivite”, extrem de vii în mesajul persuasiv, interior al poemelor, marcate de ritmul viguros al gândirii sale poetice, cu multe imagini și versuri remarcabile, cu simboluri și culori strălucitoare a substanței lor afective.

Poetul construiește catedrale de cuvinte simțind în limbajul poetic un spațiu securizant și mai ales securizat!

Poetic și plin de har, strălucitor și înțelept, Cristian Ovidiu Dinică filosofează despre viață și dragoste, despre bucuriile dar și despre viciile speciei umane, despre culmile și coborâșurile existenței noastre uneori frumoase, alte ori chiar minunate. Poetul talentat gestionează actul de echilibru, uneori dificil, dintre poezia magică și afirmația prozaică, între limbajul liric și cuvintele clare, inconfundabile, între idealism și realism, și astfel aduce la suprafață acești doi poli care nu trebuie neapărat să se contrazică, ci dimpotrivă care se pot completa într-un echilibru sănătos – cu condiția folosirii bunului simț liric!

Cuvintele, frânturile evlavioase ale cuvintelor, aurora cuvintelor, calea cuvintelor seducătoare, culorile cuvintelor, magia sunetelor dau un plus poemelor cuprinse în acest volum.

La poetul Cristian Ovidiu Dinică se întâlnesc și alte muze în „atelierul” său poetic: muza elegiacă, muza

traumei existențiale (ca în viziunea lui Heidegger), muza poeziei de dragoste sau cea a regretului... Poetul cultivă într-un mod cât se poate de virtuos oximoronul, starea de tensiune indusă imaginarului. În această poezie cu accente muzicale pot fi recunoscute frânturi de simbolism, expresionism târziu, postmodernism și suprarealism, dar și accente problematice ale vieții

cotidiene, oscilând stilistic între modernismul poeziei de notației și cea a clasicismului (de la Eminescu până la Lucian Blaga).

Multitudinea conceptelor filosofice și estetice, repetiția discursului poetic fac dificilă încadrarea lui într-un curent anume, într-o anumită mișcare literară sau estetică, fapt ce conferă autorului originalitatea la care este evidentă.

Poeții care au urmat calea clasicismului modern nu au abandonat tema cuvântului, dar nici nu au pus-o în centrul mitologiei lor lirice. Între poezia lui Cristian Ovidiu Dinică, pe de o parte, și cea a poeziei românești de după secolele al XVI-XX, există – ca drum propriu spre originalitatea indiscutabilă pe care o are - o detașare

tematică substanțială precum se cuvine poetului modern, dar nu modernist. Poetul nu se încadrează postmodernismului, celui postmodernism care provoacă la mulți poeți contemporani criza declinului liric printr-un ex-centrism forțat.

Versurile de față rup echilibrul unui limbaj tensionat al dând frâu liber liricului; poezia capătă un caracter eruptiv, schimbă structurile limbajului, lasă impulsului - de multe ori liric-fantomatic - o libertate aproape nelimitată în câmpul reflexiv și valoric.

Prăbușirea în toamnă a splendorilor naturii pare a fi o lungă simfonie a melancoliei din care s-au născut acordurile romantismului dar și dramele celui mai rece, cel mai obiectiv realism care a generat atât scepticism cât și filozofie lirică, găsite în literatura marilor clasici și contemporani a secolelor trecute ca Valéry, Rilke, Blaga sau Arghezi. Scepticismul, deseori fulminant față de viață, despre istorie, zdrobit de timp și răsturnat de erezii, conflicte, ambiții umane, se extinde și în poezia poezilor de astăzi. Păstrarea armoniei, a echilibrului dintre trup și suflet, dintre individ și societate este o condiție sine qua non a condiției artistului în general, care ar trebui fi perpetuată de poezia contemporană.

Deci, ce putem face pentru a menține acea armonie dintre suflet și corp – pentru a o „păstra”?

Pe bună dreptate, înțeleptul Solomon, regele vechiului Israel, le-a dat copiilor săi următorul sfat: „Pazeste-ti inima mai mult decat orice, caci din ea ies izvoarele vietii.” (Proverbe 4:23).

Astfel poetul nostru se încadrează perfect, urmând liricul marilor înaintași, în forma modernă a poeziei de concepție!

Fie ca inima să fie dorința sufletelor noastre!

CHRISTIAN W. SCHENK

SACRALIZAREA EMOTIEI

→mesajelor îngerilor. Felul în care Divinitatea se face cunoscută nu ține doar de interlocutor, ci și de o anume stare, de aceea poeta are acces la dimensiunile celelalte, fiindcă vibrația ei sufletească e pură, e înaltă. Prin poezie, autoarea găsește calea desăvârșirii, emoția sacralizând astfel, întreg universul înconjurător. E o regăsire, o revelație, o cuprindere a inexprimabilului, a începutului și a sfârșitului, prin poezie, viața și timpul prind conturul indeterminabilului.

Stilistica poemelor îmbracă haina esențializării ideii poetice, comprimarea versului amplificând abstractizarea trăirii.

Sinestezia, alegoria metaforica, substituția sunt câteva din reperele artistice bine inserate în structura de adâncime a discursului liric, asigurând o estetică aparte, nu doar în planul conținutului, cât și în cel al expresiei poetice. Trăirile vibrante, emoțiile pure, fluxul interior imprimă caracterul autenticității. Plăsmuirile născute din vibrații cosmice,

percepute la nivel subiectiv au dat naștere unui incitant volum de versuri.

Autoarea cărții ni se înfățișează în formule poetice îmbietoare, în idei provocatoare, ne ademenește pe o cale necunoscută, misterioasă.

Parcurend poezia Cameliei Pantazi Tudor începi să deprinzi gustul unei existențe încărcată de înțelesuri absconse, mergi pe drumul inițiativ fără să conștientizezi, ca la finalul lecturii, să te trezești deodată, să ajungi la iluminare.

Primăvara femeii în galben

Katia Nanu a scris de când o știu. A scris versuri, a scris eseuri, a scris romane, a scris proză scurtă, a scris teatru. Scrie de mai bine de 50 de ani. A scris versuri pentru copii și pentru adulți, romane pentru toate vârstele. Jurnalistă prin vocație, Katia Nanu a scris, evident, și publicistică, fiind, aproape 30 de ani, un reper în presa gălățeană. De la debutul editorial, în anul 1984 („De demult cu elefanții”, versuri, Editura „Ion Creangă”, București), a cunoscut un ritm alert de apariții, în anul 2013 semnând deja cea de-a 20-a carte („Ochiul de sticlă”, dramaturgie, Editura „Axis Libri”, Galați), pentru ca tocmai peste patru ani să trimită cititorilor volumul de proză scurtă „Cine a golit Prutul de pește”, apărut la aceeași editură, „Axis Libri”. Au trebuit să mai treacă încă cinci ani, până la începutul lui 2022, pentru a ne oferi, considerăm noi, apogeul creației sale literare, „Primăvara femeii în galben” *, carte care face acum obiectul însemnărilor noastre.

Cartea Katiei Nanu este dincolo de tipare, de genuri literare, este un fericit amestec de fapte de viață, adesea banale, dar cu semnificații filosofice, sau privind viața de Dincolo, bucurie sau nostalgie. Repetarea obsedantă a cântecului *Ieruselema* în împrejurări în aparență inadecvate – dansul pe melodia respectivă într-o cameră mortuară, în care dansatorii împing spre perete cosciugul unui mort pentru a-și face loc de dans, într-o scenă halucinantă – reprezintă, de fapt, bucuria dansatorilor de a merge Dincolo, în viața veșnică, strigând către Dumnezeu: „Salvați-mă, salvați mă, salvați-mă/ Nu mă părăsi aici./ Locul meu nu e aici./ Regatul meu nu e aici./ Slvează-mă! Însoțește-mă!” Este explicit, versurile fac referire la faptul că dansatorii/pământenii îi cer lui Dumnezeu să-i ducă într-un loc unde este „fericire și bucurie”.

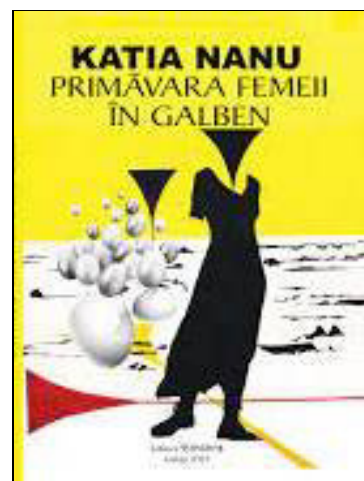
Și titlul cărții, „Primăvara femeii în galben”, îndeamnă la judecăți contradictorii. În mod obișnuit moartea în lumea pământească este asociată „doamnei cu coasa”, dar Katia Nanu o redefinește drept „femeie în galben”, care poate apărea oricând și oriunde. Dar chiar culoarea galbenă, asociată aici cu moartea, are

semnificații contradictorii: poate inspira atât dragoste, fericire, optimism, iluminare și creativitate, cât și ură, lașitate, trădare, egoism. Mai mult, galbenul poate atrage atenția unor pericole, fiind asociată cu boli incurabile. La fel de contradictorie pare a fi și relația dintre primăvară – reînvierea naturii, viață, bucurie, veselie-, și moarte, trecerea Dincolo, în viața veșnică. Poate fi asociată femeie în galben bucuriei primăverii pentru viața de Dincolo? Dar ilustrația copertei ne sugerează o femeie în negru.

Citim cartea Katiei Nanu într-un registru contradictoriu: este o carte de proză/poezie, ancorată într-un peisaj pestril, într-o mare aglomerație cotidiană, este o carte de filosofie a vieții și a morții, realități adesea complementare. Autoarea ne spune explicit că moartea altuia face parte din viața noastră. Mai mult, Katia Nanu ne surprinde când afirmă că moartea își are cauza în existența vieții, că dacă nu ar fi viață nu ar fi nici moarte. „Nu știm să ne detașăm, să cântăm, să dansăm la despărțire”, că n-am preluat această practică chiar de la strămoșii noștri daco-geți, care se veseleau când unul dintre ei pleca Dincolo (și ne mai laudăm că suntem urmașii lor!).

Moartea avea o înfățișare omenească încă din copilăria Katiei Nanu: „Moartea era ceva care se petrecea rareori în prezența noastră și aproape întotdeauna în vecini. Șia mici erau ținute departe de tragediile familiilor, cu cravata de pionier la gât și ghiozdanul din carton plin de caiete învelite în hârtie albastră. Școală, casa la bloc, fundul curții la bunici sau la rudele de la țară, în vacanțe.”. (p.11). Mai mult, continuă: „Te obișnuiești cu moartea exact la fel cum te obișnuiești să-ți conștientizezi viața”. (p.27). Cartea Katiei Nanu se poate asemui cu un testament scris cu luciditatea vieții: „Cu uimire și mai apoi cu teamă, omul începe să se împrietenească puțin câte puțin cu sentimentul că i-a murit pe undeva, prin preajmă, chiar propria lui nemurire. Știe că va pleca și el”. (p.28).

Visele Katiei Nanu îi readuc în fața ochilor pe mulți dintre cei cu care, cândva, a viețuit: părinți, rude, prieteni, colegi, vecini, cunoscuți etc. „Sigur îi cunosc. Dintr-o altă viață. Da, din copilărie”. O lume

care nu i-a mai rămas decât în vise: mama, tata, Sonia, Volodea, Doina, Anton, Nicuțu, profesorul de matematică, Lucica, Irina/Irușca, Cristina, Pavel, David, Aluna și...tot neamul lor cel adormit. Katia Nanu își amintește că este și poetă și încearcă să versifice durerea: „Dispar oameni din existența noastră/Se surpă case, se îndepărtează amintiri/ Pierdem prieteni, lucruri, obiceiuri, puteri./Și, uneori, pierdem cuvinte”.

Katia Nanu rămâne însă obsedată de trecerea în viața de Dincolo a lui Alin Andrei. Alin Andrei „A fost, este? mentorul meu. Ei bine, Alin Andrei are stofă de spectator inteligent, subtil și un simț al umorului inegalabil. Îl văd, îl aud și nu mi se pare ciudat să-l povestesc...dacă nu l-aș fi cunoscut, ar fi trebuit să-l inventez. Aveam un loc gol în existența mea, un loc ce se cerea populat cu un prieten special. Un om pentru care lumea era fascinantă ca un spectacol și atrăgătoare ca o mereu altfel de aventură. Știa să se bucure și să îi bucure și pe cei din jur. Era generos, dăruia și se dăruia pe sine, lucru pentru care era mereu înconjurat de nenumărați băgători de seamă, unii adulându-l pur și simplu, alții copiind ce puteau, luptându-se cu el și cu ei înșiși pentru o clipă de atenție, o fărâmă de interes” (p.97). Alin Andrei, și-l amintește Katia Nanu, „Ajunse să fie supărat pe oameni, revoltat pe prostia și suficiența lor arrogantă”. (p.98).

Marcată de obsesia pentru Alin Andrei, acesta îi apare în vis stând pe o bancă în compania femeii →

GHIȚĂ NAZARE

în galben. Realitatea visului este zguduitoare: „Femeia în galben, aproape transparentă, strălucește câteva secunde, așezată alături de el, pipăindu-i nemișcarea. Este statuară și maiestooasă, virându-și înspre amiază culoarea. Stă picior peste picior, încrunțată și demnă. Mai clipește odată și ea dispăre lăsând doar razele de soare să măture nesigure parcul.” (p.61). Într-un alt vis, „Femeia în galben are un farmec molipsitor, dar rece, care mă înapăimântă. Dar îmi și lipsește. Mă strânge, aruncă peste trupul meu un giulgiu de ceață. Îi consemnez absența. Sunt dependentă de amintirea ei? Locuiește în mintea mea laolaltă cu Alin Andrei. Sunt, deodată, inseparabili. Cum să le explic îngemănarea?” (p.66). Doar prin faptul că ei sunt împreună Dincolo și-și trăiesc viața în moarte, în vreme ce autoarea este sigură și încântată că Alin Andrei a devenit înger: „Pentru că înger s-a făcut după trecerea în lumea cealaltă, asta era sigur, mai sigur decât existența balustradei de la etajul 12 a unui bloc cu carton gudronat deasupra” (p.74). Este, poate, singura consolare pentru Katia Nanu și să nu regrete acea fracțiune de secundă când l-a urât pe Alin Andrei, atunci când, pe pământ fiind, a pierdut singura luptă din viața lui: „O fracțiune de secundă l-am urât pentru singura luptă pierdută din viața lui. El care era un învingător, un ales, un binecuvântat, special, unic, se lăsase învins de o boală.” (p.123). Ce mai putea face Katia Nanu acum pentru Alin Andrei? Doar să-i îplinească porunca venită de Dincolo, în mod repetat, în ureche: „Eu când o să dispar întru Domnul/ tu să scrii o povestire/ în amintirea mea./ Despre mine cum eram cu adevărat,/cum m-am purtat cu oamenii/ și chiar cu dușmanii...” (p.131). Și Katia Nanu a scris această carte.

Într-un alt registru tematic, descrierile Katiei Nanu sunt de un realism debordant. Ochiul critic al autoarei nu iartă pe nimeni și nimic: comunismul, revoluția decembristă, democrația postdecembristă, pribegia românilor peste hotare și instalarea prostocrației. Este impresionată, dar și revoltată, de tragediile care ne-au marcat viața în ultimii ani: epidemia de covid, nenorocirea de la Clubul Colectiv

din București, incredibila moarte a celor peste 2/3 dintre bătrânii de la Căminul din Galați, ajunși acolo tocmai pentru aș trăi liniștiți bătrânețea, crimele oribile de la Caracal, dar...

Autoarea este moralistă, judecă, dar este și conciliantă cu viața, este meditativă din dorința de a fi puternică: „Zilnic asist la spectacolul morții și mie, personal, nu mi-e neapărat frică de virus, de boală, de suferință. Însă mi-e frică de singurătatea bolii, de faptul că poate nimeni nu mă va compătimi.” (p.56). Adesea se hrănește cu amintiri, dând chiar impresia că regretă că mai există pe acest pământ, atât de legată este de cei plecați Dincolo, atât de mult le duce lipsa. „Dacă eu am șansa de a mai face umbră acestui pământ populat de bezmetici, nebuni și inconștienți, cum noi nu am fost niciodată (sic!), ci doar trăitorii de astăzi se îngărmădesc să fie, dacă eu încă mai sunt, am voie să rumeg alune și să mă dedulcesc la niște choux a la creme sau la un tort cu două feluri de ciocolată.

În amintirea lor. Fie-le eternitatea plină cu mese îmbelșugate și băuturi fine, că tare le-au mai plăcut chiolhanurile și pokerul cu păhărelul de-a dreapta! Și discuțiile lungi, inteligente, despre cărți și filme...” (p.86). Mai mult chiar, când femeia în galben nu mai apare, Katia Nanu pare îngrijorată, întrebându-se: „Unde a dispărut femeia în galben?”.

Suzana Fântânariu

Katia Nanu vede cu ochi pătrunzători/iscoditori/întrebători realitatea strâmbă în care trăiește pe pământ, încercând să o îndrepte, aducându-și aminte, brusc, de o întâmplare semnificativă: „Îmi aduc aminte cum m-am ridicat odată într-o întâlnire a consiliului profesoral să spun cum vorbim...discuții. „Lozincile nu țin loc de căldură în clase și nici de lumină după ora înserării”, peroram înflăcărată. Atunci, frica de a coborî trei etaje cu aproape 40 de copii, pe întuneric, mi s-a părut mai mare decât cea de a arăta cu degetul adevărul. Nu s-a schimbat nimic. Colegii profesori au zâmbit scrâmb și au schimbat subiectul. Ce-ar fi putut să facă? Economia de curent electric și căldura era o directivă a partidului comunist. Cine eram eu, o mucoasă, să comentez condițiile în care se învăța, în trei schimburi, cu ore și pauze reduse, într-o școală mărunț de cartier?”. (p.92). Iar astăzi am ajuns acolo unde am fost acum 30 de ani.

Cartea Katiei Nanu este una complexă, greu de încadrat în anumite tipare tematice sau metodologice. Poate că este nimerită doar pentru o anumită categorie de cititori, nu pentru toți, care să o citească pe zi lumină și nu la venirea amurgului și a întunericului. Este o carte grea, despre filosofia vieții și a morții, sugerând chiar o continuitate între cele două lumi, de Dincoace și de Dincolo, o comunicare permanentă între acestea.

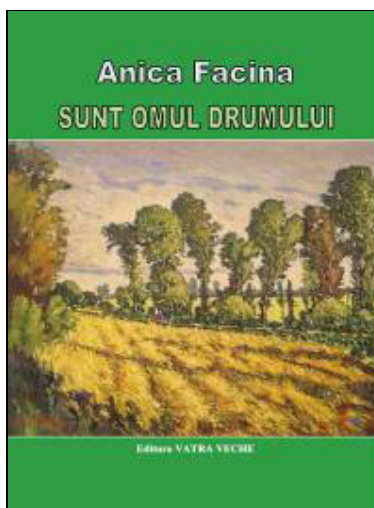
Katia Nanu are știința povestirii, are cultul cuvintelor, rigoarea analizei, focalizarea pe realitatea social-politică a momentului, a esențialului. Sunt convins că autoarea „Primăverii...” este conștientă de faptul că tot ce va mai scrie de aici încolo se va raporta la această carte, care va reprezenta un reper pentru creația ei viitoare.

Asociem la succesul cărții și contribuția editurii gălățene PHOEBUS, a editorului Violeta Ionescu, reputata scriitoare a urbei noastre, a realizatoarei copertei, plasticiana Anca Tofan și acuratețea tehnoredactării realizate de Camelia Lupu.

*Katia Nanu, *Primăvara femeii în galben*, Editura PHOEBUS, Galați, 2022

DRUMURI ȘI POPASURI

Distinsa poetă Anica Facina nu se află la întâia sa carte de proze și publicistică, acestea, când apar, să fie doar pauza, destinderea între, cum ar spune gânditorii secolelor 19 și 20, un Immanuel Kant, un Martin Heidegger, o lume între manifestarea insului ca individ într-o lume sublinară și, apoi, în aceea a paradisului și a cerului înstelat - a lumii deja mănuite/mănuțuibile: lumea poeziei? Nicidecum: cartea **Sunt omul drumului** (Editura Vatra veche, Tg.Mureș, 2020) a fost redactată (mi-ar plăcea, subiectiv fiind, să fie astfel) pentru a evoca moartea, ar trebui să scriu trecerea în eternitate, a marelui poet Eugen Axinte, fost profesor al Ținutului Dornelor, dar care, ajuns la Brașov, și-a reamintit de vocația, nu uitată, dar conserată, ocrotită, - nu prea târziu, într-o prea fericită întârziere: a scris, în două, trei volume, aceste poeme memorabile, strălucite...I. Întru toate, tu, cea din zidirea luminii/ai rămas o identitate ce înmulțește/lubirea, supliul și limba/tăcerii//te aud doar îngerii, tr caută/sârguindu-ți acestui senin de cuvinte/într-un grai abia împlinit/vrednic de un alb infinit//Tu jinduiești metamorfoza/unui cuvânt nerostit, ești/una dintre imana-nețele acestui exil//când și când, tăce-rea-ți înfruntă un vis, rânduind dimineți nesfârșite//relieful acesta este doar umbra/unei specii, smulsă din lacrima/acelui pierdut anotim//III. Cum stai acolo între metamorfoze/prin imanența unui vag univers//nicicând nu vei ști ce este/tristețea acestei dimineți infirme//neîndoelnic, tu ești pentru pulberi/speranța înaripată a acestui exil/ești graiul ce perpetuează/ orbirea...// Rămâne-vom pe buzele tale /imponde-rabili, precum zeii/pierduți în obârșii” (**Un alt anotimp**). Și: „Clară și unică noaprea aceea.../aducerea aminte este cu totul a ta/în patul de rouă doar sinele nostru/prin negre păduri, somnu nostru călcat/era de șoaptă. Iederea de o atare/existență egală cu înșine visul//și rodnică veghe zidirile tale/în erul acesta înstelat de uitare.../Liniște.De parcă surpare/pulsează pe tencuiala singu-rătății...//Era absentă în tine/umbrele noastre visau un nu-știu-ce laș armis-tiții...//În seara aceea eram o pustietoare sete/șerpilor-orologii întineau gleynele tale de gheață/de la o viață la alta, frunzele cădeau/fără de vină/și, mai apoi, rămase pustie-amintire/lucrare de spaimă căderea miremelor nopții/pe runele zorilor; au cine-o să vină?/ Liniște. De parcă surpare pulsează pe tencuiala singurătății (**Solie**).

Într-o inspirată precuvântare la carte, **Drumul, frate cu românul**, editorul, scriitorul instancabil (căci a scris enorm, nicio specie nefiindu-i străină) Nicolae Băciuț face o schiță de, aș spune, „metafizică a drumului,, la români. „Noua carte a Anicăi Facina pune accentul, sintetic, conclusiv, scrie el, pe un statut definitoriu, fără echivoc: „Sunt om al drumului,,. Traseele literar-cognitive sfidează granițe și lumi, într-o regăsire a resorturilor intime devenite sursă de energie spirituală. „Om al drumului,, , Anica Facina și-a ales locuri și oameni, întâmplări pentru popas, pentru a-și potoli setea integrării în absolut,,.

Dar să mai întrebăm și altfel: cât din *a fi pe drum* ar putea consemna firea românului. Drumul nu înstrăinează, nu pierde, e încă în măsura ființei tale. Trebuie doar să nu te abați, să iei și să ții drumul drept. Lui Ernest Bernea (în memorabila sa lucrare **Cadre ale gândirii populare românești**), o țărancă îi arată, la 1950, următoarele în acest sens: „Omu, când merge, să meargă pe drum; e bine și e sănătos..... Deși „la drum nu-i ca în ogradă, că de, nu ești la locul tău,, , drumul drept (sau ca să convocăm un model european, întrebarea cea dreaptă din **Parsifal** de Wagner care, așa pusă, îndreaptă, suspendă tainele rele, blestemul), acest drum nu mai este totuși ca un *loc (locuire)*, un „loc bun,,. Și pe el, apoi, „tot mai bine-i decât să mergi pustiu peste țarină sau mai știu eu cum,,. Drumul, am spus cu alt prilej (în **Ființa muzicală**, 2005) e și el (ca locul acela „ființelnic,, - adică și esențial, și statornic, și așezat etc.) ceva de ordinul ființei. Când el e „drept,, , „bun,, , e și mai „ferit,, , el adăpostește adică, e acum ocrotitor, va arăta întoarcerea, revenirea; pe el poți acum cumpăni, doar aici prudența, deja euristica, mai

sunt cu puțință. Acest drum are acum (și chiar este) o *așezare*, precum a ființei depline. Nu e defel străin ființei (închisului aceleia), dar o asediază, așa cum toate ființările noastre, ale lumii o fac. Sarcina ființării e să deschidă mereu către ființa deplină, o ființă ce i se opune: ea își apără închisul. E, într-un fel, ca o poartă (din Maramureș, din Gorj), iar poarta, deschizătura, intervalul prin care intrăm (ieșim) nu e, cel puțin la români, una care să închidă definitiv, dimpotrivă, ea poartă mai departe. Prin poartă ieși, apoi, și purtând ceva; ba, poate, chiar mai mult, purtând-o - intrarea, poarta, ieșirea cu tine însuși. Îți duce ea lucrul tău, locuirea, locul. Ești firește - fiind *pe drum* - și singularicul, omul care mereu rătăcește, risipindu-se câteodată. Dar mai ești așa (și cu un *loc* încă) tocmai *către locul acela al tău*, către ființa deplină (nedespărțită) ce te așteaptă; ești deja *fiindul* care (ca străin într-o devenire - și ca un inamic al acesteia etc.) aduce cu sine către ființă ceva străin, ca pentru a mai încerca în plus o deschidere, sau ca spre a mai proiecta un drum către aceea. Drumuri așadar totdeauna ale casei („popasuri,, , cum ne avertizează editorul). Unde se întorc din lumea largă chiar și risipitorii.

Fie că se află în Canada, în Deep River (la fiul ei), unde compune inspirate reportaje lirice, evocări (poetul și preotul Dumitru Ichim, Dorin Nădrău, fizicianul, laureat Nobel, Arthur McDonald etc.), documentate pagini istorice („lanțul slăbiciunilor”, în **Canada, pentru o carte...** etc.) , fie că e în călătorire prin Dorne, aci poeta nu se dezmințe (vezi în caz, de exemplu, haiku-ul intercalat „Drumul de munte/sinuos ca un șarpe/alb șirul de oi,, etc.), Anica Facina resimte în toate, cum s-a mai zis, înfățișarea splendorii voiajului (dar și al întoarcerii *acasă*). Sunt reamintite întâlnirile din „Sala oglinzilor” de la Primăria din Vatra Dornei, sau sala „Ion Luca” a Bibliotecii „G.T.Kirileanu,, ,cu lansările, acolo, de carte, în prezența lui Eugen Axinte („Eugen Axinte avea atâta dorință de viață, atâta dragoste de România, scrie Anica Facina, se considera DAC adevărat, suferea pentru orice cuvânt nelalocul lui, ofensator la adresa românilor... Colindase lumea cu Ilona, dar se simțea bine doar acasă,,), Corneliu Merlău, Mirela Neagoș, Constantin Bărcan, Aurel Podaru, poetul ieșean Nicolae Turtureanu ș.a. între care mă prenumăram eu însumi. Nu mai spun de agapa ulterioară, care se petrecea, cu foc de tabără, la cabana din codru.

A.I.BRUMARU

Enigmatica Ema

Parcurgând romanul (*Enigmatica Ema*, Editura Editgraph, 2018) scris de acest autor buzoian, de origine dobrogeană, cititorul e familiarizat deja cu personajele feminine care ocupă locul central în romane, ca Penelopa din opera lui Homer, Emma Bovary a lui Gustave Flaubert, Adela lui Garabet Ibrăileanu, Otilia din romanul *Enigma Otiliei*, al lui G. Călinescu cu titlu asemănător, Molly Bloom din romanul lui James Joyce, Anna Karenina a lui Lev Tolstoi.

Autorul apare, la sfârșitul cărții, numai cu o listă de 22 de cărți publicate anterior, începând cu volumul „Cu marea în suflet”, versuri, 2005, până la „Pe Carul Mare abia zărit”, publicat după 2017, poezii, schițe și prozopoeeme.

Deși acțiunea se desfășoară în trecut, în perioada de după 23 August 1944, când, prin întoarcerea armelor, armata română a fost trimisă să lupte contra fostei aliate, Germania hitleristă, autorul folosește mijloace moderne de construcție. Astfel, alternează faptele cotidiene cu lungi citate dintr-un roman, pagini întrerupte frecvent, prin citirea fragmentată, de către personajul feminin. În afară de Ema, mai apar Iulia (sunt surorile Crângașu), Tamara, Caterina, țigancă Rad, Valentina, soția lui Victor..Personaje masculine care apar episodice sunt Mihai Gruzescu, Alexandru Grideanu (prima iubire a Emei), arheologul Șerban Stelaru, ordonanța Igor Vasiliu, preotul Elisei. Din realitate în ficțiune și invers trecerea se face pe nesimțite, ajungând să se confunde personajele, de exemplu Victor Sidoriu, autor care trăiește la București, dar revine adesea în orașul B (presupunem Buzău) din Subcarpați, în special în Parcul Crâng, unde se întâlnește cu aleasa sentimentelor sale, se confundă cu Vladimir Dinulescu, titlul romanului comentat fiind „Mesteceni în ploaie”, cartea cu care doarme sub pernă personajul feminin.

În titlurile capitolelor, sunt numeroase reluări livești din autori și scrieri literare celebre („În vreme de război” de Ion Luca Caragiale) sau la capodopere cinematografice („Să ucizi o pasăre cântătoare”, roman de Harper Lee,

ecranizat, cu actorul Gregory Peck, trei premii Oscar, în rolul principal, titlu adaptat în forma negativă). În cuprinsul evenimentelor, apar și alte elemente livești, enunțate de Victor Sidoriu în special: cartea „Toate leacurile la îndemână” scrisă de Vasile Voiculescu, pânzele lui Amedeo Modigliani, castelul de la Elsinore, Polonius și Hamlet, „Halima sau 1001 de nopți”, „Cântecul lui Roland”, Pliniu cel Bătrân – „Istoria naturală”, „Pasărea spin” de Colleen McCullough, Dostoievski, Raskolnikov, Godot, Beckett, Cehov, Kafka, „Ciulinii Bărăganului” de Panait Istrati etc. Unele comparații și evocări din lumea artelor plastice sunt explicabile prin faptul că eroina era pictoriță pasionată. Ziarist, inclusiv corespondent de război, personajul masculin principal a scris cartea „Marea...Ah, marea!”, ceea ce poate justifica faptul că el îl reprezintă pe autorul Tudor Cîcu, care a publicat „Cu marea în suflet”, „Iarba de mare” și „Balaurul mărilor”.

Acțiunea acestui roman de mici dimensiuni este palpantă, desfășurându-se în locuri diverse: în parcul Crâng, într-o casă din apropierea Gării de Nord din București, pe frontul de vest, într-un spital din vestul țării, într-o gară în care cei doi se despart, eroina reușind să plece cu trenul în străinătate, iar protagonistul rămânând forțat, în urma unui incident din perioada stării de război. Asemănarea cu alt personaj, un ofițer din tabăra inamică, a personajului principal, duce, pe baza unei confuzii, la declanșarea urmării lui, fiind suspectat de trădare, dar ultimele secvențe, cu pierderea cunoștinței, a memoriei, și mai ales cu pierderea femeii iubite, plectate în Occident, reduc această perspectivă, lăsând să lucreze imaginația cititorului.

Ca aspecte de proză modernă, evocând, poate, romanul fluxului conștiinței din literatura engleză, noul roman francez sau tehnica proustiană, această carte alternează unghiurile de vedere, în afara autorului fiind prezente gândurile fiecărui personaj important, fragmentele din cartea citită de Ema întrerupând desfășurarea unor evenimente din realitate, iar gânduri și fapte din trecut se suprapun, din loc în loc, peste realitățile timpului prezent.

Autorul se dovedește a fi un bun cunoscător al psihologiei feminine, dar și al posibilităților multiple de evoluție a unor sentimente puternice, nu numai în relația de dragoste dintre Victor și Ema, dar și în privința relațiilor copii-părinți, a evaluării oportunității sau consecințelor unor căsătorii în care diferența de vârstă este considerabilă. Pe alocuri, povestirea capătă trăsături ale romanului polițist, eroul ajungând, de exemplu, să exploreze, pe timp de noapte, locuința goală din zona Gării de Nord, sau în episodul fugii celor doi de la spital într-un loc izolat de lângă o biserică, apoi la gară, cu speranța de a-și pierde urmele plecând în străinătate.

Deloc liniară, ci plină de meandre, ascunzișuri, dezvăluiri, întorsături, dispute cu rivalii, pretenții, rudele sau cunoscuții, povestea de dragoste este plină de puritate și frumusețe. Încrezători în Dumnezeu și în viitor, cei doi sunt tulburați de ceea ce le ghicește în cărți țigancă Rada, persoană care îi ocrotește, pe când se aflau în ascunzătoarea oferită de părintele Elisei.

Deși, de fapt, erou rănit pe front, și bănuț, prin confuzie, de trădare, ziaristul nu emite pretenții de recunoaștere a meritelor, ci acceptă situația existență, încercând să evite, pe cât posibil, un deznodământ nefericit. Eroina este prezentată cu eternul mister și farmec feminin, fiind o subțire graniță între a crede că s-a îndrăgostit la prima vedere sau/ și că a conștientizat treptat iubirea care, tot mai mult, o cucerește.

Tudor Cîcu este un prozator cu certe calități literare, dovada talentului său fiind faptul evident că, în rândurile scrise, cititorul se poate recunoaște, într-o ipostază sau alta.

CORNELIU VASILE

ÎNTOARCEREA ÎN OGLINDĂ

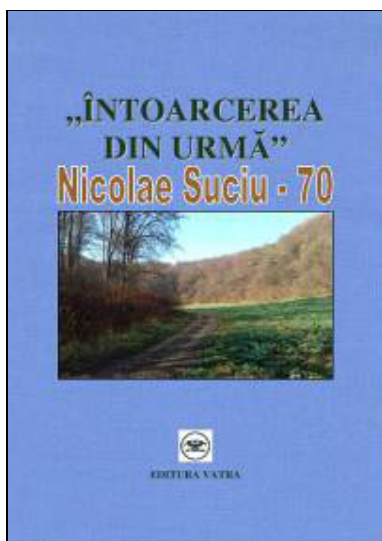
În seria de referințe critice, Editura Vatra veche a publicat recent volumul aniversar *„Întoarcerea din urmă”*. Nicolae Suciu – 70. Cartea (385 de pagini) e însoțită de un consistent set de fotografii și de câteva pagini de concise „reperre bio-bibliografice”, din care reiese prezența activă a scriitorului „în cetate”, implicarea în mișcarea culturii din urbea sa de rezidență și, în ordinea scrisului, mobilitatea ieșită din comun a textelor sale (în teatru, eseistică, proză).

Într-o succintă prefață editorul Nicolae Băciu scoate în evidență „ritmul alert al creației” vizate: „într-un deceniu a reușit să adune în raftul de bibliotecă o operă respectabilă (cât alții într-o viață)”; „a ales condiția alergătorului singuratic de cursă lungă”; „bonom și cu simțul măsurii, n-a asaltat instanțele critice la modă”. O idee consistentă la care prefațatorul ține este aceasta: „Cartea asigură salvarea de risipire până la pierdere a comentariilor critice ... în hățișul unei prese literare oscilante, între varianta tipărită și cea electronică”. Reținem aprecierea justă a meritelor grupării *Vatra veche* (revistă și editură) care a publicat o parte și a găzduit „marea majoritate a comentariilor critice la cărțile acestuia”.

Argumentul introductiv, de subtile nuanțe al autorului comentat are rezonanță unei revelații: creația e „întoarcerea din urmă” în spirit a faptului trăit. „Periplul” omului pe „orizontala vieții” înseamnă, pentru artist, și periplul de pe verticala acesteia, cel sufleteș. Complementar, reflexia creației pe fațetele multiple ale interpretărilor critice e oglindire complexă ajutând, crede scriitorul, „să-mi descopăr tot alte și alte dedesubturi ale adâncurilor sufletului”.

Lucrarea întrunește comentariile critice la opera autorului grupate în jurul cărților în ordine cronologică.

Din referințele la cartea de debut (*ZIGURATUL IUBIRII*, 2011) iese în evidență maturitatea din start a exprimării sale artistice. ION BRAD, creditat de autor drept „nașul” său literar, identifică două aspecte definitorii: tenta eseistică și spiritul critic „viguros”, practicând ironia și autoironia. VALENTIN MARICA decelează în volumul menționat „proze relevând arhitectura misterului”. Invocând varietatea de abordări a scriitorului („o abordare răsfirată spre toate genurile literare”), MONICA GROSU apreciază pozitiv cele „unsprezece schițe și povestiri, mai lungi sau mai scurte, în care îmbină ficțiunea cu descriția naturalistă și

infuzii de realism psihologic, evocând astfel evenimente, întâmplări supradimensionate de memoria afectivă”. Universul prozelor „stă, oarecum bacovian, sub semnul morții iminente” și de aici o anume tensiune, specifică tragicului”. „Realitatea psihologică și cea exterioară” concură „într-o mixtură narativă ce introduce postmodern visul, fantasticul, ambiguitatea și călătoriile stranii prin halourile imaginației”. În completarea aspectelor de fond, exegeta aduce nemarcat oportune sub aspect formal: „Se combină povestirea cu reportajul și dialogul, mizând pe ironie, pe forța frazelor scurte, dinamice, la obiect, penetrante”; „un laborator narativ deschis experimentului postmodern”, menținând însă și „metoda realismului naturalist”(!) Într-un text mai amplu, integrator, centrat pe devoalarea sensurilor din prozele-matrice, timpurii, LORINCZI FRANCISC-MIHAI circumscrie universul propriu epicii autorului, mai ales cel interior, drept măsură a sincerității (*Proza de sertar*), a trăirii autentice (*Fascinantul corn de vânătoare*), a conștiinței traumatizate (*Avatarii valetului de pică*). Volumul debutului dezvăluie „preocupări asupra sensurilor ultime”. Criticul identifică „autenticitatea scrierii”. O altă dominantă a operei în cauză este „raportul dintre vis și realitate”. „Motive reprezentative: (...) oglinda, vitrina, groapa (...) sicriul, caruselul, visul, iluzia, lumea ca teatru, călătoria”. Prevalează oglinda. Aceste motive prime – notează Lorinczi, „se regăsesc în pasta narativă a tuturor scrierilor în proză și în teatru”. Legătura intimă între cărțile autorului e subiectivitatea acestuia („Cărțile mele sunt propriile-mi oglinzi sulfetești”). Un exemplu concludent este *Burgul din vitrină* (din „Un selfie pentru UE”), povestire axată

pe tema „descompunerii eului prin dedublare”, motivul oglinzii/vitrină fiind placa turnantă a devierii dublului înspre imaginar, paranormal, absurd. Schițele din „Ziguratul iubirii” pot fi, din perspectiva realului inculcat, „proiecții pamfletare despre tranziția” politică lentă românească. Tot Lorinczi observă persistența în proza autorului a teatralității („totul e teatru la Nicolae Suciu, e Scenă” - p. 16). Pentru dimensiunea fantastică a unora din prozele volumului de debut, comentatorul face o bine articulată analiză a simbolisticii acesteia (*Dincolo, sauna*). El mai remarcă, pe linia fantasticului, buna asimilare a influenței declarate a lui Mircea Eliade. În *Avatarii...* e semnalată logica absurdului, inconsistența lumii în care se zbate Gerard, una desacralizată. Aici tehnica prozatorului pendulează între realism și „suprarealism”. Dintre textele ultime, *Didactica Nova* conduce, în formulă alegorică, o ofensivă „virulentă la adresa societății românești” ante și post-89. LUCIA SZOMBATI întrevide în statutul personajelor „alter-egoul autorului” căutând „lumi compensatorii”. Opoziția centrală din volumul „Ziguratul iubirii” este aceea dintre real și absolut. Simboluri contrastante: copilărie/școală. „Raiul” copilăriei e luminat de figura tutelară a mamei, în vreme ce lumea cenușie a școlii e spațiu infernal, al represiunii. Aici spiritul protector al Ariadnei e întrupat în persoana Sandrei. Ambele sunt călăuze pe „drumul desăvârșirii”, al aspirației spre absolut. Drumul spre absolut este chiar „ziguratul iubirii”, iubire ca șansă a absolutului. Eseista stăpânește o bună înțelegere a discursului epic, dând faptelor analizei o elucidare constantă și coerentă.

Aprecieri informate întrunește volumul *AVATARII VALETULUI DE PICĂ*, (2012). În comentariul său condensat, plin de subtile sugestii, STEFAN MELANCU observă faptul că Nicolae Suciu e „un autor format, intrat în literatură cu temele gândite și trăite”. Între „reperrele” lecturii acestuia, Melancu include: teme comune ale prozelor din volumul de debut și ale noului roman *Avatarii...* (teme „axate pe un social... deformat (și deformant)”; standardul (comun) al „sincerității” literaturii „de sertar”, dar și a celei din *Avatarii...*; aspectul „autenticității”, ca și opusul acesteia – „demiurgia cuvintelor *stricate*”, scăpate de sub control; insistența, în ambele cărți, asupra dinamității tarelor unui real „derealizat”, din ambele faze – comunistă și postcomunistă”; →

IOAN MARCOȘ

contrastul între voința de autenticitate a personajelor (intelectuale) și lumea deformată în care trăiesc. Comentariul se referă, avizat, și asupra aspectului tehnic al romanului: "scriitură mulată pe jocul de roluri narative... odată cu pendularea permanentă a planurilor temporale". MONICA GROSU surprinde, cu o vervă specială a comentariului, preponderent aspecte de scriitură, cantonate în opinia sa "în sfera postmodernismului prin intertextualitate și apetența pentru deconstrucție". Ea semnalează datele specifice unui roman "polemic", "experimental", cerând o lectură "bine amprentată livresc", "stratificată", ținând spre o "posibilă ieșire din stereotip". Glosatoarea atribuie romanului "estetica postmodernă" implicând "indeterminare, ambiguitate(?), amânarea epicului, fragmentare, confuzie de roluri..., acronii, reveniri și rezumări". Tot ea citează pasajul edificator pentru sensul titlului: "Câteodată am senzația că eu însumi am devenit, de-a lungul vieții, un valet de pică... da, un valet de pică și nu tocmai un as".

FASCINANTUL CORN DE VÂNĂTOARE (2013) e văzut, în interpretarea LIGIEI CSIKI, ca parte solidară cu mesajul din *AVATARII...*, ambele romane aparținând unei aceleiași lumi – proiecție a personajului Gerard, dascăl de filosofie, și a unor conștiințe correlate, care se zbat să-i țină viu mesajul, acela al unei conștiințe elevate, rezistând unei lumi a absurdului concentraționar. Evenimentele romanului sunt conținutul a două serii de jurnale/Gerard, una originară, alta – revizuire a primei dintr-o altă perspectivă de conștiință, ambele urmate de notele și interpretările colegului său, cu intenția pozitivă a cultivării memoriei lui Gerard. Sub raport tehnic, romanul "exploatează toate resursele jurnalului". Eșecul vieții e și al jurnalului, ca neputință a asumării. Având un statut de exilat de la centru, de "persona non grata", eroul e văzut de interpretă ca "un exclus și din propria viață", a faptei ca și a contemplării. Conturul personajului urmează modelul "efigiei". Se insistă pe rosturile multiple ale ironiei: de "detașare", de "temperare a pasiunii", de "autoironie" a privitorului.

"Arta prozei" autorului "înseamnă un lung proces de decantări ale realului", "detașare de real", "plonjare în realul propriei ființe", sondare în "zone obscure ale inconstienței", "spații de subterană". Eseista face trimitere la "epicul dublu" invocat de

Sorin Alexandrescu, un mod de adresare pe dublu nivel – către cititorul obișnuit dar și spre cel "avizat", atent la nuanțe. În final ni se oferă și o trimitere la "simbolică titlului": "viața ca hăituire" unde "cornul nu-i decât sunetul destinului". Ligia Csiki aduce, între pasaje elaborate, uneori greu accesibile, iluminări esențiale, de ambițioasă interpretare. Tot în sfera experimentului postmodern încadrează romanul și VALERIA BILȚ, a cărei lectură așează textul pe linia unei "povești cingetice" dublate de o poveste "ilicită" de iubire în spațiul de umbră al bibliotecii, mediu al ambiguității în care partenerii devin "doi îndrăgostiți fără umbră" ademeniți de moarte. Ingenioasă este decriptarea simbolică a cornului și umbrei, elemente cheie în economia romanului: "Cornul, în simbolică modernă, semnifică ambivalența, existența într-un singur receptacul a celor două principii sexuale, feminin și masculin... Umbra, pe de altă parte, este... principiul feminin, iar absența ei induce ideea morții". Statutul romanului, aflăm, este de "experiment literar asumat", de unde "dimensiunea metaliterară dominantă în această operă". Tentativa eseistică a tinerei ANDREEA SĂMĂRTINEAN se sprijină pe citate ambițioase din autori de referință (Tvetan Todorov, Maurice Schneider, Peter Penzoldt) spre a proba ipoteza unui filon fantastic în textura romanului. Fantastice îi apar, în text, eseistei fosa subterană a scenei, existența unui tunel "din spatele unei uși-panou", "camera sepulcrală" abia vizibilă, povestea "fantomei fără cap", imersia somnambulă a lui Gerard în subsolurile clădirii "periculoase", realitate nici vis nici aevae, confruntarea cu "cele trei bibliotecare"-chirurgi, judecători ai "clienților"-muritori. Fantasticul "diseminat în realitate" (A. Cosma), conchide analista, este unghiul insolit prin care creatorul accede la real, la fața lui ascunsă – sufletească.

POVESTIND VEI DOBÂNDI (2018), al doilea volum de proză scurtă al autorului, cu piese de o bogată diversitate, beneficiază de câteva analize aprofundate. Prefața extinsă (semnată de I. MARCOȘ) rezervă analize succinte textelor, insistând pe hermeneutica sensurilor, pe decriptarea strategiilor narative, dar și, în final, pe tehnica "epicizării" (teme "dialogate", introspecție, eseu, versiuni de comunicare, efecte mitologizante sau din zona absurdului, ori a registrului comic). Cu un discurs critic de

intensitate metaforică ("cuvântul e suplu și felin"; autorul are "saltul panterei și precizia leului"; "pictează cuvinte cu suflet" etc), în termeni preluați frecvent din sfera limbajului tehnic, LORINCZI F. MIHAI situează constant proza lui Nicolae Suciuc sub incidența scenei. O specială atenție e acordată bucății *Povestind vei dobândi*, în care el detectează un "timp elastic ca la Proust" și unde "pepenel roșu devine madlena prin care se face trecerea". Introspecția eroului e asimilată cu "marea înșingurare dostoevskiană". Autostrada menționată în final, simbol al lumii noi, vine cu "moartea celei vechi", a copilăriei. Lorinczi revine, într-un eseu secund asupra prozei scurte a lui N. Suciuc, cu o interpretare avizată a sensurilor probabile din două proze rezonante cu orizontul epic al autorului: *Povestind vei dobândi* și *Burgul din vitrină* (din UN SELFIE PENTRU UE). Analiza pieselor selectate e susținută de o sigură perspectivă sintetică, în care sunt consemnate temele prozei în cauză, rolul scenei ca "platformă virtuală" de comunicare, asumarea ridicolului în căutarea nemuririi (cu trimiteri subtile la lecturi din Eliade, Unamuno, Rudolf Kastner, Ion Vartic ș. a.). Protagonistul Natu din *Povestind...* își descoperă identitatea interioară ("adevăratea salvare a lui se adresa unei alte lumi din el") prin mărturisire, în dialogul eului copilăriei cu sinele matur. Altfel spus: povestind, Natu dobândește împăcarea de sine. *Burgul din vitrină* e decodată pe simbolică oglindă/vitrină. Criticul asimilează oglinda (după C. Mihai Ionescu, *Cercul lui Hermes*) "cunoașterii de sine". Tot el trimite la interpretarea hermeneutică heideggeriană - "jocul în oglindă al cercului". Oglinda are, în proza în discuție, materialitatea vitrinei. Iar aceasta e invocată repetat ca mediu prim, condiționare a realului. Concluzionând, criticul declară "virtualul mai atrăgător decât realitatea". Prin analogie reflecția, "timpul interior" primează pentru individ. Punerea acestuia în postura dublului, oglindire asimetrică, include motivul degradării persoanei într-o dinamică inautentică. Mai intervine, în jocul oglinirii și "elasticitatea timpului", defazarea chiar dacă infimă între schimbările "din centrul" urbei și răsfrângerea lor în oglindă. În interpretarea lui Lorinczi scriitorul urmărește "dinamica umanului prin tehnica reflexiei în oglindă". Formulă de mare interes a tehnicii la vârf în proza inovatoare. →

Opoziția oglindă/realitate e interpretată ca una între real și virtual, cu pericolul alunecării în dependența de virtual, în "subjugarea omului prin forța virtualului". Criticul încheie seria convertirii de sensuri într-o generalitate sugestivă: prozatorul Suciu este un scriitor "cerebral plin de patos" al cărui demers epic trimite spre "subterană dar și... suprateranul speculativ". RĂZVAN DUCAN face o alertă, spirituală trecere în limbaj critic a prozelor volumului, degajând în formulări succinte un evantai de sensuri subiacente, însoțite de replici proprii memorabile. Butada finală îl definește pe prozator, ca și pe glosator: "Aș fi vrut să scriu eu această carte!"

UN SELFIE PENTRU UE (2019) are o bună suită de ecouri critice. Prefața aplicată a editorului NICOLAE BĂCIUȚ conturează un sugestiv portret intelectual al autorului (p. 96), urmat de o descriere avizată a mediului prozelor ("parcul cu cioate al orașului"), a statutului personajelor, ca și a individualității acestora, cu trimiteri la puterea lor de semnificare. Remarca pertinentă finală apreciază prozele cărții ca putând fi "privite și într-un registru coerent, romanesc, ca imagine a unei lumi care și-a pierdut busola". RĂZVAN DUCAN etalează în al său raport de lectură detaliat o bună serie de observații de spirit în marginea textelor, între care și această evaluare a imaginii generice a absurdului ("ideea peștelui înghițit", "absurdul în "jos", înspre "mic", și absurdul în "sus", înspre "mare"). LORINCZI F. MIHAI remarcă, în volumul vizat, și în genere în proza autorului propensiunea spre situații împinse la extrem, spre "grotesc, diform, ludic, absurd". Complexitatea realului oscilează, sub observația sa, între banal și absurd, preluat în registru satiric, ironic. Lumea vizată e dereglată, "cu raita-n sus", una de personaje periferice, dominând însă centrul, controlând camerele de supraveghere, ca parte a unui mecanism de "manipulare generalizată". Oamenii parcului au totuși un ce pozitiv – comunicarea directă, în vreme ce altundeva indivizii alunecă treptat în izolare și virtual. Din trecerea succintă prin detaliile prozelor criticul degajă aprecieri de nuanță, linii de sensuri specifice prozatorului. În final vine cu ferme considerații de sinteză – aspect în care excelează și pe care diversitatea imaginarului studiat îl impune. Pentru I. MARCOȘ, în prozele volumului domină carnavalescul. Evocarea are "aspectul unui joc de unghiuri și suprafețe, de contururi sumare,

expediate intenționat, fără adâncime... Față și revers sunt egalmente inconsistente, fețe duble ale unicei deriziuni a umanului".

Tablourile schițate de privirea „rea”, sarcastică a autorului, de tentă postmodernă, sunt o „tentativă acidă de reducere la absurd”, de „construcție și deconstrucție a unei realități dovedite în final iluzorii”. Povestirile dezvoltă teme corelate, precum cea a Centrului și aceea a justiției sociale legată la rândul de principiul Libertății. Socialul domină dezbaterile privind relațiile din educație. Tema altor proze o constituie „aspectele instituționale ale constituției”. Relația de cuplu e probată inconsistentă în *Camera de tortură* sau în pilda cuplului Anton-Efemi, pe tema cunoscută a înșelătorului înșelat. În *prag de centenar* oferă o reprezentare concludentă a psihologiei de grup. O criză a identității individului întâlnim în *Libertatea de a fi normal*. Câteva bune povestiri se înscriu în "câmpul de tensiuni și virtuți al vecinătății". Volumul mai include o saga eroi-comică (*Doar buzunarele le-gii*) și o amirabilă feerie (*Când ajunul bate la ușă*). O excelentă punere în context, al studiilor (Universitatea București) ca și al uceniciei literare (anii optzeci, ai experimentului postmodern românesc) reușește VALERIA BILȚ, care asociază schițele din volum prozei scurte, "miniprozei" din programul epic postmodern, în esență experimentală. Cu o bună cunoaștere a fenomenului, comentatoarea situează arta prozatorului în modelul optzecist profesat post-festum, însă cu trăsături distincte atribuibile curentului. O obiecție, totuși: autorul are desigur apetență pentru dezbaterile epică, eseism, ironie și parodiare (postmoderne) fără a fi neapărat "nedelcian" sau "vișniecian".

Trilogia romanescă *SINDROMUL DE EXALTARE ÎN SUD-ESTUL NOII EUROPE* a stârnit, firește, un val de comentarii, întrunind eforturi de elucidare, din varii unghiuri, a sensurilor unei construcții epice complexe. Reacția promptă (devenită marcă personală) a lui RĂZVAN DUCAN, întrunește observații referitoare la tarele educației postdecembriste (exemple: "testul psihologic" copiat din Vest, salarii și pensii infime, mania reformelor de fațadă, libertăți duse la extrem în comportarea elevilor ș.a.), ca și ale societății pe care o deservește. Condiția "cadrelor didactice" e definită, printr-o butadă, aceea a... "cadavrului" didactic. I. MARCOȘ atribuie *SINDROMULUI...* caracterul unei "șarje critico-ironice" la adresa tranziției, atmosfera de "bâlci" epic dar

și "labirint de reliefuli... interioare", un "concret lunecos, saturat de imaginar". Romanul nu mai e "centrat pe eroi și acțiune", de inspirație modernă, ci urmează "seria negativă, reducția postmodernă la absurd". Are loc un proces de "hibridizare a epicului" în special prin formula romanului-eseu. Metamorfoza epicului tinde spre o "proză de vigoare hibridă, împinsă în stil postmodern" în sfera anti-epicului. LORINCZI F. MIHAI (p.146), în ale sale impresii "subiective" asupra "SINDROMULUI..." percepe, în volumul secund, un "roman în formă alegorică", reprezentare a școlii românești postdecembriste și a "societății tranziției". Axa centrală a romanului ar fi opoziția între modelul didactic aplatizant și dascălii de relief intelectual autentic, care-și ascultă personalitatea, "vocile înteeioare". Criticul selectează, pentru a arăta degradarea societății/școlii românești depictată de prozator, imaginea "omului cu jumătate față de bou", asociind-o cărții-alegorie a lui Ștefan Zeletin - *Din țara măgarilor*. Dacă pamfletul lui Zeletin e o filipică documentată sociologic, cel al lui N.Suciu este edificat în termenii ficțiunii. Pentru I. MARCOȘ, partea secundă a romanului e o "comedie a erorilor" dublată de "comedia limbajului". Comentarii la volumul III al romanului aduc MIRCEA PETEAN (detectează o "viziune dominată de un spirit critic necruțător"), RĂZVAN DUCAN (autorul "probează relativitatea lumii în care trăim... totul putându-se reinterpretă... prin negare la absurd, prin aprobare la absurd... unde partea infinit-zecimală din întreg răstoarnă întregul"), I. MARCOȘ ("Dezvoltarea epică demontează tabuurile valorice ale centrului, făcând loc vocilor marginale, ale periferiei"), LORINCZI F. MIHAI (carte "scrisă în tehnica narativă a romanului etajat"), MARIA VAIDA ("volumul este un experiment intertextual"). Ediția a doua a romanului, revăzută, apărută cu titlu nou (*DIDACTICA NOVA*) a stârnit puternice ecouri în sfera criticii. În bine informată sa postfață ȘTEFAN BORBELY stabilește linia sinuoasă a filiației de idei ce structurează compoziția romanului. Adâncește sugestia apropierei de *Ţiganiada* lui Budai-Deleanu, calificând cartea drept o nouă epopee eroi-comică, o altă "Rromiadă". ZENOVIE CÂRLUGEA invocă, cu argumentata sa perspectivă istorico-literară, subtextul documentar al multor scene din cuprinsul cărții. El degajă din masa densă de fapte ale →

romanului interpretări bine articulate, preia sugestii de sensuri cu adaosuri proprii într-un comentariu pozitivist, ce aduce detaliile construcției epice la un sugestiv numitor comun. Reflecțiile succinte, de coerență compactă ale VALERIEI BILȚ conțin, între alte remarci pertinente, aceea privind motivul "scheletului din dulap" asociat cu acela al "vânzării șirei spinării"/demnității; sau tema "desincronizării cu politicile educaționale europene", adoptate, nu însă și adaptate, clasică perpetuare a "formelor fără fond"; construcția epică a autorului, aflăm, surprinde "toate simptomele unei boli sociale cu multiple morbidități". I. MARCOȘ enunță, după o sumară trecere în revistă a opiniilor critice despre roman, palierele demersului critic al romanului. Pe baza "atitudinii critice în fața realului" ca și față de acel "grande narrative" modern, lui Nicolae Suciu i se atribuie o realitate construită (postmodernă), una "manipulată pe varii forme de simulare". LORINCZI F. MIHAI consideră cartea un pamflet virulent „la adresa societății românești de azi care promovează” nonvalorile. Ca tehnică narativă el o apreciază drept „un roman cu accente polifonice”. Complexitatea evocării scoate la suprafață conștiința „omului contemplativ” care realizează o ”analiză dureroasă” a lumii din jurul său, cu o premoniție a apocalipsei. Pentru DARIE DUCAN cartea e ”un veritabil și robust Criticon contemporan”.

Analize extinse la dramaturgia autorului (volumul *DE-A TEATRUL...*) propun Mihai Ardelean, I. Marcoș, Lorinczi F. Mihai, Răzvan Ducan sau (la *O LUME CU RAITA-N SUS*) Darie Ducan, I. Marcoș, Lorinczi Francisc, Răzvan Ducan.

În domeniul criticii, volumul de eseuri *OBSESIA ARHETIPULUI* (2012) reține atenția unor Ion Brad și Ioan Popa. Cel destinat valorilor Blajului (*DE LA PÂNĂDE LA ZĂPADIA ȘI ÎNAPOI*, 2019) e comentat de Răzvan Ducan și I. Marcoș. Monografia liricii blagiene (*POEZIA LUI LUCIAN BLAGA*) are interpretări de Zenovie Cârlogea, Monica Grosu, Ion Mărginean, I. Marcoș.

Succinte recenzii aduc în dezbatere titluri rămase (încă) neincluse în volume, de proze scurte sau piese de teatru.

Amplul volum de referințe critice la un efort de creație redutabil, publicat în răstimpul unui deceniu de exprimare artistică întinsă și variată probează validitatea unei *opere* și înzestrarea superioară a creatorului ei.

Povestirile verii de miercuri

Datate „martie-iunie 2021”, narațiunile adunate în volumul *Vara cade într-o zi de miercuri* (Râmnicu Vâlcea: Editura Antim Ivireanul, 2021 – 65 p.) alcătuiesc un *nonameron sui generis*, exemple de povestiri realiste cu infuzii onirice, scrise în duioșia și fermitatea stilului cu care Ioan Barbu – Nenea, pentru apropiați – și-a obișnuit, de câteva decenii, cititorii. Istorisirea conține fragmente de istorie adevărată, autobiografie cu intarsii de istorie veche, încât ai întotdeauna ceva de învățat din ea. Bunăoară în textul de început, intitulat *Centrul lumii*, autorul explică cine a fost, pe la 1809, Pazvante Chiorul, rămas de pomină după ce Iancu Jianu i-ar fi scos un ochi în luptă. Firescul cu care autorul istorisește impresia din copilărie, cum că satul lui se află în centrul lumii, are o dulceață inegalabilă. Al doilea și cel mai amplu text: *Blestemul din caseta de argint* (este) dedicat Mamei. Cu acțiunea în aceeași vreme a copilăriei octogenarului autor, conține și transmite o tristețe irepresibilă, salvată de zodia nenorocului doar prin frumusețea poetică a unor tablouri ca acesta: „Punctele albe și negre, păsările migratoare care pleacă înspre depărtările calde. Și-au început plutirea pe deasupra livezilor cu străluciri, ca niște dinți ai unor fierăstraie de sunete, încercând să taie copacii încărcăți cu stele și să-i scuture în mare cu rod cu tot” (pp. 16-17). Aceeași nostalgie cotropitoare, în bucata *Memento*, din care aflăm că: „Toate poveștile mamei începeau cu: «Mi-aduc aminte»” și că: „Poveștile mamei mi-au umplut viața”.

Povestirile curg lin, ca torsul pisicii. Sunt descrise obiceiurile vechi, datinile legate de nunta țărănească din zona satului natal, Corbu și din împrejurimi. Astfel, proza lui Ioan Barbu dobândește valoare de document etnografic, scris cu har literar și cu dragostea amintirii. Evocările au forța transpunerii cititorului în atmosfera narațiunii. Povestirea *Visul unei nopți* e o scufundare în fantastic, din simbolica înălțime la care planează avioanele, în subteranele cutureierate de metrouri, iar de aici, în vis. Efectul, admirabil.

Un tânăr, student la 31 de ani, proaspăt căsătorit, trece prin boală primul an de studii, pe șantiere: la Lotru, Petrimanu și de aici, pe Olt; un tată așteptând un copil: „El sau EA?”, în textul *Un om în așteptare*. Ca majoritatea povestirilor, și în *Lacrima se făcea candelă*, proza este împănată, după cuviință, cu versuri din tezaurul popular sau scrise de autor.

Cel mai mult aduce aminte de proza «reportericească» a lui Geo Bogza povestirea *Sub cerul verde*, cu tot amarul unei vieți triste și grele, înluminate de dragostea omului pentru calul său, iarna, între păduri cu lupi. Textul *Surâs în ploaie* aduce surpriza unei schimbări totale de peisaj: Toscana. Iar portretul eroinei, în detaliu, constituie și el o raritate în economia volumului. Eroina, ea însăși o figură exotică, o orientală. Misterul crește, pe măsură ce identitatea unui prunc se face cunoscută: Leonardo, autorul de mai târziu al Mona Lisei del Giocondo...

Ultima povestire, *Fata în alb*, cu ultima ei frază, ar explica titlul volumului, dar important rămâne siajul între real și oniric, amintind, cum notează Emil Lungeanu pe coperta a patra, de fantasticul eliadian; prozele lui Ioan Barbu fiind alcătuite: «în ansamblu, drept un vast jurnal personal dezarticulat, în bun acord cu conceptul gidian de literatură profesat de un Camil, Eliade sau Eugen Ionescu». Îndrăznim a crede că narațiunile lui Ioan Barbu, din *Vara cade*→

MIHAI POSADA

Un om, o carte, un destin

Ovidiu Dunăreanu își scrie cărțile ca de pe „un tărâm de poveste” pentru a surprinde o lume (aparent) basmică a spațiului dobrogean. Ținut fabulos în povești magice, fantastice, învăluite în mister: „Partea de sud-vest a Dobrogei, de la Dunăre, îmi place să cred că este *comitatul meu literar*”, spune într-un dialog purtat pe teme literare. Este acolo, în acea parte mirifică a Dunării, o lume care „purta cu ea întâmplări” și pe care omul, de oriunde ar fi el, le-a căutat cu insistență și credință povestea. Asta arată cât de legat este literar și biografic Ovidiu Dunăreanu de o geografie a zonei de sud-vest a Dobrogei: „Un teritoriu epic, unde obișnuitul se împletește cu fabulosul, dând sentimentul unei libertăți fără margini”. Cultivarea miticului și basmicului în creația sa i-au fost repere de suflet într-o proză de atmosferă, de fantastic și oniric. Cărțile lui sunt oglinda magică a fluviului Dunărea, acolo unde suntem prinși și noi, ca cititori, în sfera realismului fantastic cu „oameni și lumi” ce s-au îndulcit cu miraculoase legende, datini vechi, fapte pescărești, toate petrecute sub pecetea tainei ce răstoarnă în cititor un amestec de imagini imprevizibile care generează povestea. Povestea care îi oferă cititorului întâlniri succesive cu lumi posibile, lumi labirintice cu trăiri și încercări ale vieții. Pe timpul lecturii cărților sale nu ai cum să realizezi când trece din real, pe nesimțite și firesc, către lumea ficțiunii. Cartea scoasă recent, *Polifoniile sinelui*, apărută la ed. Ex Ponto (2021), întrunește genul prozaic al unui amestec de epic și meditativ, de pagini jurnalistice și viață, de glose și proză, cu dense inserții psihanalitice și tot atâtea teme de reflecție pentru un narator cu predilecție aici, confesiv. E relația sa cu lumea cărților sale, o lume pic-

tată de privire, excelând în observații de mare finețe în tabloul multor trăiri captivante, prin acel joc de oglinzi, așa cum o face în partea a treia din această carte, *Cioburi din oglinzile memoriei. Pagini de jurnal*. Ea cuprinde o serie de însemnări adunate de prin file de jurnal, cu predilecție în evocarea toposului natal (satul Ostrov), îndeletnicirile oamenilor, atmosfera familială, portrete, amintiri. Amintirile sunt însăilate într-un ecou arhaic de un lirism răscolitor, dar bine dozat cu veghea conștientă a scriitorului ce va fructifica cândva, în prozele sale, aceste detalii generatoare de emoții și meditații despre o lume ca nimeni alta: „Partea de sud-vest a Dobrogei, de la Dunăre, are un farmec, o neîmblânzire care te iau în puterea lor de cum îi calci hotarul”. Și înțelegem că e mărturisirea de suflet, lăsată și celor care îl citesc: „Aici am început să născocesc istorisirii și să le aștern pe hârtie, plâsmuiri în care să dezvălui misterul din oameni și viața lor...” Jurnalul dezvăluie Ostrovului substanța unui timp sideral ce a reținut în „materia” lui acel trecut îndepărtat, dar și întâmplări dintr-o „altă dimensiune, o altă lume”, mai

exact acel filon mai puțin sesizat al întâmplărilor pipăite cu văzul. Peisajul acestor locuri de la Dunăre, și care ne-a dat un prozator ce „nu poate veni de nicăieri și pleca oriunde”, a avut norocul acestui *pictor* dăruit cu vraja transformării lor în imagini plastice, reflectate ca într-o oglindă fermecată, oglindă ce surprinde întregul tablou al acestui ținut fabulos al Dunării. „Important este să intri în literatură cu o lume care să fie numai a ta”, spune el în jurnal.

Ceea ce prinde în această carte (lumea locurilor sale natale cu partea de sud-vest a Dunării și Ostrovul în prim plan, cu descrieri grefate pe poveste), are o eleganță stilistică inconfundabilă, precum și frumusețea stilului adoptat tensiunii narative, totul într-o imagine captivantă a acestei zone geografice, incisivă, stărnită să stimuleze fiecăruia curiozitatea. Cititorul ne va crede (lecturând aceste pagini de memorialistică), că acesta este și sentimentul pe care l-am avut pe timpul lecturii acestei cărți insolite și de bună seamă că intimitatea unei asemenea lecturi poate avea și stranițea unei contemplații a unor zone din partea de sud-vest a Dunării, prea puțin umblate și de un farmec aparte. Iar Ovidiu Dunăreanu este un autor autentic ce are harul de a pune în mișcare acest spațiu al dorinței de a surprinde acel „ceva”, așa încât și cititorul să-l poată percepe.

Să scrii cu detașare despre depărtările înstrăinate în tine e ca și cum ai participa la desfășurarea letopisețului dobândit de pe urma unei lupte pe tărâm literar o viață întreagă, cu mici aluzii la stările sufletești ale aceluia autor încarcerat în acele exerciții de singurătate, la care a și fost expus când și-a scris cărțile despre care face referire în ultima parte a jurnalului său.

TUDOR CICU

POVESTIRILE VERII...

→*într-o zi de miercuri*, puse laolaltă ca bucațelele de ceramică smălțuită, alcătuiesc un fermecător mozaic al vieții noastre din urmă cu 50, 70 de ani. Iar în ansamblul operei sale, alcătuiesc un vast tablou al istoriei naționale în context mondial.

Personalitatea artistică îl singularizează azi pe distinsul prozator vâlcean. Pe lângă acest aspect, nu putem omite ritmul tineresc cu care venerabilul Nenea Ioan Barbu scoate pe piața de carte volum după volum, ca un demn cronicar al vremii care trece. Din titlurile sale, apărute în anteriorii doi ani, amintim: *Eroii mei cu nume de stele*, Râmnicu Vâlcea:

Editura Antim Ivireanul, 2019 – 136 p.; ampla frescă „în desfășurare”, în ediția bilingvă: *Două țări surori (eroii mei cu nume de stele)/ Deux pays frères (mes heros aux noms d'etoiles)*, Râmnicu Vâlcea: Editura Antim Ivireanul, 2020 – 144 p.; schița monografică: *Un Ragaic interbelic: Gib I. Mihăescu*, Iași: Editura Tipografic Moldova, 2021 – 178 p.

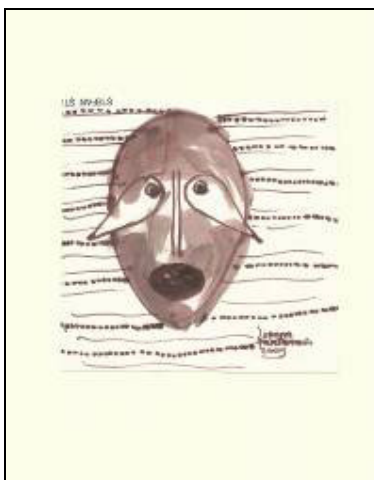
Paginile finale ale Jurnalului ne arată un memorialist cu nebănuite trimiteri care, în subtext, sugerează îndemnul diaristului de a zăbovi cu folos și cu plăcere asupra creațiilor expresive ale unor oameni participanți intens la bucuriile și dramele lor.

În partea a doua a cărții, intitulată sugestiv *Biblioteca pontică. Impresii de lectură*, se povestește, fără a intra în profunzimea textelor, însă cu o eleganță stilistică de lector atent la formulări memorabile, întâmplări din viața celor comentați, cu ceva introspecții în creațiile celor menționați și scene edificatoare din acestea. Tot ceea ce este strâns în această „bibliotecă pontică” stă sub aspectul unor schițe de portrete, pendulând între a povesti și a emite reflecții despre terapia scrisului celor care l-au asigurat, cum arăta și Murakami, că „romancierii sunt ca peștii; dacă nu pot să meargă drept înainte, în apă, mor”. Făcând o pledoarie pentru această „specie literară” (comentariul de carte), autorul se înarma cu infinită răbdare pentru a nu claca sub presiunea atâtor idei ce dau în clocot și a-și apăra punctual de vedere ca pe unica șansă a celui ce va lua contact cu autorii respectivi, cu continua lor trăire în necunoscutul care vine spre tine din această bucurie și zăbavă a citirii. Goethe avea dreptate: tot ce-i aproape acum, se îndepărtează în următoarea clipă, dacă nu așterni și pe hârtie „momentul”, ca și cum ai fi fost într-o altă lume, străină ție.

Indiscutabil o parte din farmecul deosebit al paginilor narate, ce au tot parfumul evocării și aparțin unui procedeu jurnalistic, se configurează în prima parte a cărții: *Fereastra dinspre mare. Restituiri*. A strâns în acele articole un amestec de autenticitate și realism magic, configurând viziuni cinematografice de o frumusețe ce trece de bariera primei lecturi. În fond, găsești în acele schițe o neostoită căutare și fără de sfârșit a sinelui. Paginile curg, lămurind ele însele că sentimentul e bine surprins în cuvinte, iar cuvintele vin, se înșiră unele după altele, sugerându-ne ideea că lumea este făcută din corespondențe între trăirile prezente și reverberațiile sufletului, la tot ce a însemnat trecut în viața noastră, în viața altora. Și că întâmplările, ce ni se par acum neînsemnate, dețin taina multor

necunoscute, iar o explorare a lor, peste o vreme, devine o necesitate: „...nu există nimic mai minunat în lume decât să scrii”. Retrospectiv, pasiunea pentru lectură a copilului de la țară capătă în memoria diaristului o semnificație și o încărcătură narativ-evocativă pentru tot ce va lăsa scris în cărțile de mai târziu. Munca de informare și documentare bibliografică, pe care a practicat-o timp de peste două decenii la Biblioteca Județeană Constanța, i-au făcut „o imagine exactă despre literatura scrisă în Ținutul Mării”. Evocările unor tablouri „în icoane și imagini”, despre un trecut trăit pătimaș între cărți și oameni, mai întâi la revista *Tomis*, mai târziu la *Ex Ponto*, au însemnat ceva în „viețile cărților scrise”. Iar întâmplările cu cei dragi, poveștile adevărate auzite acasă, vor însemna cândva pagini de proză cu mult mai multe infinite sensuri. Cred că aceste descrieri sunt cele mai frumoase părți din acest volum. În cazul lui Ovidiu Dunăreanu, sub condeiul său (notând instantaneu fiecare amănunt surprins în drumurile sale), totul devine viu, încât ajungem să bănuim că el a tras „cinematografic” totul, în lăcașul memoriei; și acum ne redă, intact, filmul acestor aventuri în afara unui timp istoric.

Prin lirica acestui buchet de evocări și adnotări despre tot ceea ce-i omenesc și de esență umană, autorul volumului ne-a demonstrat că avem în scrierea acestei cărți o anume poetică a unei narațiuni cu linii, forme și culori, exprimând sentimentele în tablouri expresiv epice.

Suzana Fântânariu

MĂRTURISITORII ȘI ÎNDEMNUL LA LECTURĂ

Pe parcursul anilor, însemnările ritmice, dacă nu zilnice, cu precădere ale unor personalități, au consemnat în jurnale evenimente sociale sau private din viața lor, stări sufletești, evaluându-le, pendulând între subiectivitatea consemnării și obiectivitatea evaluării, contribuind la identificarea propriei deveniri sau a unui traseu existențial mai mult sau mai puțin încercat. Adeseori, jurnalele se apropie de memorii/amintiri, oferindu-ne cheia înțelegerii numeroaselor detalii biografice sau chiar mesajul unor opere, asigurând, de cele mai multe ori, balsamul liniștitor pe care-l implică frecvent terapia scrisului. În mare parte, jurnalele sunt modalități eliberatoare ale unor stări de tensiune, clarificând în dialogul cu conștiința autorului unele aspecte confuze.

Octavian Paler afirma că un om are „trei vieți distincte: Una publică. Una particulară. Și una secretă. Singura în care nu se poate minți, întrucât nu are niciun control asupra ei”. (Octavian Paler, *Calomniile mitologice*, Ed. Historia, București, 2007, p. 320). În lumina acestui paradox, considerăm jurnalele ca oferind informații despre viața particulară a autorului, dublate de situații sau opinii „secrete” mai puțin cunoscute semenilor.

Inițiativa lui **Radu Ciobanu** de a publica volumul „**Mărturisitorii - Prin lumea jurnalelor intime**” (Ed. Limes, Cluj-Napoca, 2021), în care grupează cronici ale unor interesante cărți, mărturii despre „viața privată și secretă” - neștiută a multor autori, deschide lumea trăirilor necunoscute ale multor personalități. Cronicile jurnalelor, considerate variante ale memorialisticii, presupun o triplă evaluare: *informativă*, privind viața autorului, *istorică* vizând influența socio-politică asupra creatorului și *filozofică*, dezvăluind principiile de viață și percepțiile umane ale celui ce se mărturisește, confruntându-se cu propria conștiință. Disponibilitățile analitice, fie literare, istorice sau filozofice ale autorului interesantelor cronici din această originală antologie, trezesc interesul cititorilor, atrași de universul complex, în care →

LIVIA FUMURESCU

întâmplări și oameni se confruntă cu sentimente, cu rostogolirile istoriei, cu semenii, cu neprevăzutul.

Rolul „terapeutic, prin defulare și detensionare” a scrierii unui jurnal este admirabil relevat de domnul Radu Ciobanu în mai multe cronici literare, în care e apreciată „o foarte acută luciditate...sub forma unor autoscopii lipsite de îndurare” (*Însemnări de avarie*, p. 127, cronică vol. *Jurnal*, de Gabriel Dimisianu). Conștient de faptul că autorul își scrie uneori jurnalul sub impulsuri negative, cronicarul percepe cu obiectivitate „triviala decădere în spectacol a sacralului și degradarea prin socializare”. Ascendența familială, conștiința apartenenței, cultul trecutului, bunul simț și cultura dobândită sunt modalități de a contracara prin scrisul defulatoriu agresiunea, subcultura, suficiența (*A gândi și a scrie*, p. 138, cronică vol. *Jurnal 2003 – 2009*, de Oana Pellea).

Atrași de „voluptatea destăinuirii” și dorind eliberarea de obsesii, sunt amintiți autori de jurnale de o sinceritate derutantă, chiar exagerat de subiectivă, specifică celor frustrați, conștienți de propria-valoare (*Riscurile sincerității*, p.164, cronică vol. *Jurnal* de Mircea Zăciu). Multe cronici devin acte justițiare de repunere în lumină a unor personalități percepute ca modele, deși au fost victime ale istoriei. Remarcând apetitul descriptiv-narativ al „profesorului de elită” Florin Manolescu, Radu Ciobanu amintește de curajoasa lucrare „*Enciclopedia exilului literar românesc 1945-1989. Scriitori, reviste, instituții, organizații*” (*Cu ochii pe lume*, p.120, cronică vol. *Cu ochii pe mine. Jurnal român-german 1995*, de Florin Manolescu).

Profunde enigme ale metafizicului explorează Mircea Eliade în însemnările sale, considerând că vede „Istoria Religiiilor ca pe o disciplină totală”, care ar avea ca scop să identifice prezența transcendentului în experiența umană, să izoleze – în masa enormă a „inconștientului” – ceea ce e tranșconștient”. În *Jurnal*, se reiau idei de actualitate în zilele noastre, când „vom fi nu numai înconjurați, ci și dominați de „străini”, de non-occidentali. În ciuda „haosului cotidian”, a luxului industrial sufocant, autorul e convins că oamenii vor rezista suflătește și spiritual, că specia umană se poate

proteja degenerării. Cu toate acestea, Mircea Eliade percepe declinul și se retrage în amintire, trăind în adâncul sufletului singurătatea proprie exilului. (*Predicții și nostalgii*, p. 69, cronică vol. *Jurnal. Pagini regăsite*, 9 octombrie 1959 – 3 mai 1962, de Mircea Eliade).

„Model de jertfă și devoțiune întru grija, apărarea și susținerea celor dragi”, Cornelia Blaga -Brădiceanu este emoționant evocată de fiica Dorli Blaga în introducere, notele de la subsol și comentariile textelor din însemnările mamei (*Noblețea spiritului*, p.19, cronică vol. *Jurnale 119;1936-1939;1039-1940;1959-1960*, de Cornelia Blaga - Brediceanu). Pe aceeași linie a evocării soțului, dar, dintr-o altă perspectivă, sunt privite și consemnările clarificate în prefața semnată de Sorin Lavric la un pseudo-jurnal, ca fiind „soluție de supraviețuire” într-o căsnicie cu „prădătorul erotic”, dominat de „pasiunea de a-și contempla forța spiritului asupra femeilor de elită” (*O doamnă de altădată*, p.12, cronică volumului *Jurnal cu și fără Nae Ionescu*, de Elena -Margareta Ionescu, născută Fotino).

Cronicile unor traduceri din literatura universală (jurnale, eseuri) se înscriu evidentelor intenții cu rezonanțe educativ-formative ale scriitorului de a trezi interes pentru cărțile „în care nepieritoare modele vorbesc” despre destine răvășite sub șenilele istoriei, cu oameni care reușesc să-și găsească echilibrul, reînviind traseul lor zbuciumat. O cavalcadă la propriu prin terenurile moșiei de la Preajba, dar și la figurat, în mariajul dificil cu fiul dramaturgului Alexandru Davila,

infirmieră în timpul războiului, apoi trăind „epopea refugului” și devastatoarele condiții ale Păcii de la București, din mai 1918, sunt secvențe ale unui destin oscilant, asemănător unui „roman de epocă”, admirabil tradus din limba franceză de către doamna Denisa Toma (*Carnetul Arabellei*, p. 5, cronică vol. *De pe o zi pe alta. Carnet intim 1913-1918*, de Arabella Yarka).

Complementare sunt și comentariile care complinesc drama lucidității însingurate, bântuită de „ispita marilor întrebări” ale celor doi frați, martori ai unei epoci cenușii, având sensibilitățile și sinceritatea incompatibile cu climatul istoric (*Arșavir, omul lui Dumnezeu*, p.31, cronică vol. *Jurnal, 1929-1945/1958-1990*, de Arșavir Acterian și *Sortită lucidității*, p.38, cronică vol. *Jurnalul unei fete greu de mulțumit, 1932-1947*, de Jeni Acterian).

În unele articole ale lui Radu Ciobanu descoperim jurnale cu mare substrat educativ-formativ, în care se dezbat principii de viață (*Între exasperări și credință*, p.150, cronică vol. *Îngerul adâncului, Pagini de jurnal 1991-1998*, de Eugen Dorcescu). „Balansul între venerație și renegare”, distrugătorul stres profesional și moral, „viesparul de complicități sociale jechoase”, la care se adaugă de multe ori, demobilizant, relațiile și realitățile familiale, tinzând înspre acumulări de energie negativă, amintesc de înțeleapta concluzie a lui Mircea Danieliuc într-un interviu din „România literară”: „În societate, răul e prolific, așa cum mediocritatea e agresivă și ofensivă. Personalitățile de valoare sunt rare și neunite. Pentru că elita e formată din personalități puternice, care nu aglutinează. Pe când mediocritățile, chiar dacă se urăsc, se coalizează. Și totuși, progresul omenirii e marcat de personalități.”

Alte cronici dezvoltă întrebări ale autorilor de jurnale privind sensul existenței, al vieții și al morții (*La mila Domnului*, p.158, cronică vol. *Cea mai bună dintre lumi – Jurnal și contrajurnal parizian*, de Gheorghe Mocuța), descriind stările fluctuante ale bolii și tratamentelor fiului, dar și ale tatălui, sperând firava salvare la Paris, înregistrând condițiile de viață ale imigranților, iar în final, ca o echilibrare, senzația de libertate de acolo, comparată cu cea din țară. →

Angajarea artistului în viața cetății, dimensiunea compromisiului social în lumina moralei și a artei le descifrăm în destăinuirile marelui actor, care consideră că „cei trei piloni ai fenomenului teatral sunt textul, actorul, regizorul”, importante pentru „sentimentul solidarității umane” (*Un destin în blocnotes*, p. 142, cronică vol. *Între acte* de Radu Beligan).

În ciuda intențiilor selective, jurnalul Mariei Banuș are virtuți de prozatoare, cu apetit narativ, dar și de portretistă (Maurer, Zaharia Stancu) în timp ce fapte și gânduri alunecă neașteptat pe spirala timpului (*O victimă a ideologiei*, p.25, cronică vol. *Însemnările mele*, 1927-1944, de Maria Banuș)

Conștiința artistică lucidă a timpului istoric parcurs transpare în jurnalul lui Vintilă Horia, „mare scriitor mondial, citit și prețuit de elita elitelor”, conștient fiind de „rolul scriitorului într-o lume aflată la un sfârșit de ciclu” și de valoarea „documentară, spirituală și literară” a scrierilor. Opera sa „confesivă, dar, în același timp, de opinie și atitudine foarte ferme, pe teme dintre cele mai diverse și incitante” pledează pentru valoarea prieteniei, a omeniei, a onestității, a respectului (*Scrisul ca înălțare*, p.75, cronică vol. *Jurnal de sfârșit de ciclu și Jurnal torinez* 1978, de Vintilă Horia). Domnul Radu Ciobanu subliniază faptul că autorul „face din opera sa un bastion al apărării propriei ființe împotriva agresiunii tuturor ideologiilor și regimurilor generatoare de genocid” (p. 79).

Mesașele transcendentului „a întoarcerii în timp” și „metafizica ieșirii din timp” se regăsesc în consemnările dureros resimțite de Matei Călinescu, reflectând la destinul dramatic al fiului său și la necruțătoarea sa boală, aspirând la supraviețuirea „cu demnitate, percepută ca o datorie... prin lectură, scris, reflecție și recurs la memorie” (*În perspectiva postumității*, p. 96, cronică vol. *Un alt fel de jurnal. Ieșirea din timp*, de Matei Călinescu).

Jurnalului „atipic, în penurie de relatare factologică”, având calitatea „apetivului reflexiv”, Radu Ciobanu îi descoperă „virtuți sapiențiale în expresii aforistice”: „Singular nu poți fi decât între oameni; Promptitudinea este, întotdeauna, a minciunii, adevărului îi aparține spontaneitatea; Dictatura nu se manifestă ca voință a

unui singur, ci ca lipsa de voință a tuturor”. E binevenită precizarea autorului că aforismele au rămas actuale, deși au fost concepute și scrise în perioada cenușie a istoriei noastre (*Aforismele exasperării*, cronică vol. *Fragmente salvate - 1975-1989. Un jurnal din sub-estul Europei* de Vasile Gogea).

Admirabila introducere a autorului acestei cărți, vizând studiile și eseurile profesorului Eugen Negrici, aduce în atenția cititorului „veritabile pepiniere de expresii, formulări, „ziceri” sintagmatice insolite... încât „se cer irezistibil furate, intrând în uzul curent”. Autorul surprinde ipostaze, caractere, situații de care mulți ne mai amintim, precum profesioniștii cuvântului scris convocați pentru redactarea telegramii de felicitare către „tovarășul”, discursurile oficiale de la Plenarele partidului, povestea repartițiilor după absolvirea facultății, aranjamentele de dinaintea vizitei „de lucru” a tovarășului etc. Autorul articolului apreciază luciditatea „incomfortabilă...prin efectele resentimentare pe care le suscită celor vizitați...acest gest de igienă morală prielnic societății” (*Incomfortul lucidității*, p. 109, cronică vol. *Sesiunea de toamnă. Jurnal*, de Eugen Negrici).

Radu Petrescu a fost un scriitor apreciat de public și de critica literară, despre care Nicolae Manolescu afirma în „Istoria critică...” că „După 1989, cota lui Radu Petrescu n-a scăzut precum a autorului *Moromeșilor*, dar nici n-a crescut”, dar, precizează Radu Ciobanu că „a ieșit din atenție, scriitorul intrând pur și simplu într-un con de umbră”. Pentru romanul *Matei Iliescu* i s-a acordat premiul de debut, pe care-l consideră nerelevant. Bolile, nemulțumirile familiale și superficialitatea societății îl afectează profund, ca „un zid de răutate dementă”. Intenționa să revină asupra impresiilor de călătorie și asupra jurnalului, dar n-a mai apucat (*Orgolii, impresii, frustrări*, p.103, cronică vol. *Prezent și în același timp străin. Jurnal 1977-1982*, de Radu Petrescu).

Impresionant prin mărturiile trăirilor, „Jurnal de ghetou” de Miriam Korber Bercovici, supraviețuitoare a cumplitelor discriminări, jicniri, percheziții, excludere din liceu, urmate de despărțirea familiei și viața în Transnistria, unde foamea, frigul și frica, murdăria și stresul, restricțiile îi

aruncau pe chinuții la limita dezu-manizării. „Sechelele ororilor trăite, amintirile celor dragi care au rămas în gropile comune înghițite de stepă, coșmarurile, puseurile depresive” concentrează în cronică lui Radu Ciobanu ideea de a „te păstra curat” la propriu, dar și la figurat, căci curățenia morală presupune definitivă abolire a unor asemenea măsuri inumane distrugătoare ale evreilor și nu numai (*A te păstra curat*, p.60, cronică vol. *Jurnal de ghetou*, de Miriam Korber Bercovici).

Însemnările doamnei Mariana Șora se circumscriu „ipoteticului bilanț” al unei „existențe libere, scutită de compromisuri și concentrată cu precădere asupra propriilor trăiri”, conturându-i „o viață interioară bogată, generoasă, problematizantă, demnă de tot interesul (*Complexul ratării presimțite*, p.53, cronică vol. *Două jurnale față în față*, de Mariana Șora).

Printre jurnalele care relevă „alchimia creației” cu „îndoieli, habitudini, ticuri, superstiții, idiosincrazii, spaime și euforice satisfacții”, un loc aparte îl ocupă jurnalul lui Mihail Sebastian. Țesând în urzeala politicului, problematica războiului, evadările erotice și obsesiile „chestiunii everiești”, cronică evidențiază travaliul creației, împletit cu destinul scriitorului, care parcurge treptat toate etapele elaborării lucrării la care trudește.

Autorul jurnalului de creație se autodescoveră, mărturisindu-și gândurile, intențiile, ezitățile, citind și proiectând noi idei, greu de stăpânit și de împlinit. Radu Ciobanu relevă „a-cesse procese de conștiință, determinate de o inflexibilă rigoare morală”, surprinsă în crescendo (*Culisele creației*, p.44, cronică vol. *Jurnal 1935 – 1944*, de Mihail Sebastian).

Diversitatea jurnalelor prezentate succint în acest articol are rolul de a stârni în cititori curiozitatea și interesul pentru literatura de calitate, în care realitatea exterioară se reflectă în conștiința și în trăirile unor personalități, dezvăluind atitudini și profunzimi lămuritoare și stimulative.

În preajma aniversării, îi dorim Domnului Radu Ciobanu, apreciat de Doamna Monica Pillat „o comoară de om” (revista *Acolada*, nr.1,2020), deplină sănătate, mulți ani rodnici și aceeași preocupare în a răspândi printre cititori lumina gândului și a cuvântului!

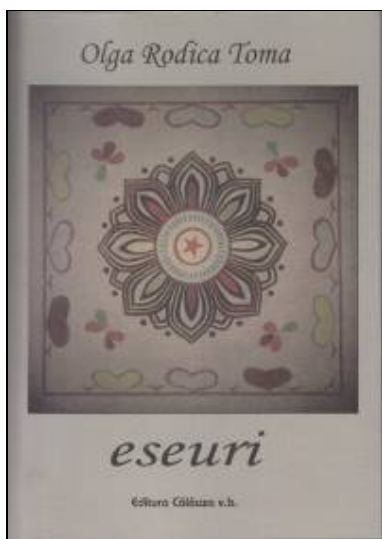
Eseuri despre partea spirituală a omului

Olga Rodica Toma este dedicată profesiei, culturii și sensului în viață. Prin cartea de eseuri ea abordează partea sensibilă a existenței: partea spirituală. Temele analizate sunt generoase, exprimă nevoia de echilibru într-o lume tot mai materialistă: emoțiile, credința, educația și sensul în istorie pentru om.

Cartea *Eseuri**, publicată la Editura Călăuza v.b. în anul 2021, ne prezintă o autoare dedicată culturii. Sunt mai multe capitole cuprinzătoare și surprinzătoare: *Emoțiile, cum ne descurcăm cu ele*; *Credință și cultură*; *Educația, mai este ea necesară astăzi*; *Problema morții în opera lui Mircea Eliade*. Cartea începe cu un *Cuvânt înainte* în care Olga Rodica Toma se prezintă și susține despre această carte: „În cea de a trei carte, *Eseuri*, încerc să-mi lămuresc mie însămi câteva probleme legate de emoții, de credință, educație, de problema morții la Mircea Eliade și nu numai...” (p. 12). Anterior, autoarea a mai publicat *În sala de așteptare* (2014) – proză scurtă, urmată de *O poveste de la malul mării* (2017) – miniroman. De remarcat la început și **motto-ul** semnat de Pierre Hadot care ne transmite un mesaj esențial despre înțelepciune, despre limbajul lăuntric, despre lupta permanentă în sfera spirituală, dând și un exemplu din Marc Aureliu. Cartea este încadrată de tema supremă a **luminii**, temă abordată la început și la final, ca o punte peste viață. Concluzia generoasă a eseistei: „Și dacă este așa, de ce oamenii uită adesea că sunt purtători de lumină, irosindu-și darul cel mai de preț - viața?” (p. 300).

Deși mulți oameni refuză să recunoască, ei au nevoie tot mai mare de spiritualitate, de emoții care să le aducă armonie în viață. Foamea de cultură declanșează nevoia de educație, de cunoaștere. Într-o lume în plină schimbare, necesitatea de acumulare și prelucrarea date este tot mai presantă. Peste toate se suprapune și curentul nefericit „cancel culture”, generat de sistemul tehnic de manevrarea informației într-o direcție sau alta.

În eseurile sale, autoarea abordează temele cu atenție, pune accentul pe

disciplina intelectuală, apelează la partea teoretică a problemelor și la importanța practică a domeniului. Dascăl prin excelență, ea teaurizează cunoștințele acumulate de-a lungul timpului și le transmite spre generațiile care vin. Este conștientă de importanța spiritualității în viața personală, dar și în colectivitate.

Despre emoții aflăm câteva date esențiale: „...emoțiile sunt comportamente învățate și transmise cultural, la fel ca limbajul. Deci, dacă mai întâi, trebuie să auzi pe cineva vorbind engleza înainte să o poți vorbi și tu, la fel, trebuie mai întâi să-i vezi pe alții bucuroși înainte, pentru ca mai apoi să simți și tu bucuria”.

Citind despre tema abordată, cititorul descoperă unele lucruri interesante: „O emoție controversată este iubirea romantică. Este ea împărțită pe creier ca frica și furia sau colorată cultural? La Rochefoucauld este faimos pentru că a spus că: <<unii oameni nu s-ar îndrăgosti niciodată, dacă nu ar fi auzit de iubire>>. Un mare apărător al acestui punct de vedere a fost C.S. Lewis, care susținea că iubirea romantică a fost inventată în Europa în secolul al XII-lea. Este vorba despre <<iubirea curtenitoare>>, tema centrală a poeziei europene. În astfel de poezii, un nobil se îndrăgostește de o doamnă de la curtea regală. El devenea cavalerul ei și se punea în slujba serviciilor acesteia, deși pasiunea sa pentru ea se consuma arareori. Iubirea lui Lancelot pentru soția regelui Arthur,

Guinevere, este cea mai cunoscută poveste în acest sens”.

Autoarea insistă pe traseele fricii, analizează evoluțiile unor sentimente profunde: iubirea, răzbunarea, vinovăția...

Despre „inteligenta emoțională” descoperim că: „*Inteligenta emoțională presupune realizarea unui echilibru între emoție și rațiune, unde niciuna dintre ele nu deține controlul absolut. Oamenii dotați cu inteligență emoțională știu când e bine să-și stăpânească emoțiile și când e bine să se lase copleșiți de ele*”.

Problema rămâne actuală și azi, când oamenii au mai multă siguranță socială, sunt sub protecția forțelor sociale convenite.

Curajoasă, ajutoarea ne propune tema fericirii. Ea este cerșită în vremurile de azi, oamenii având nevoie de fericire, cât mai multă fericire...

Sâmburele ideii de fericire este prezentat frust, clar: „*Potrivit bazei de date despre fericire, lucrurile care au cele mai multe șanse să ne facă fericiți sunt acele lucruri pe care le știm dintotdeauna: o stare bună de sănătate, prieteni buni, și, mai ales, relațiile bune de familie. Buna înțelegere cu părinții, copiii și partenerul reprezintă secretul unei vieți fericite. Încă o dată vechile clișee sunt uimitor de corecte*”, citându-l pe Evans.

Totodată, Ridica Toma pune problema căii chimice spre fericire, cea scurtătură care afectează viața a mii de oameni. De citit capitolul pentru că este de mare actualitate.

Problema complexă a emoțiilor este abordată și dintr-un alt unghi: inteligența emoțională. O constatare, plecând de la lecturile de specialitate: „*Poate că lucrul cel mai tulburător din întreaga carte este sondajul efectuat asupra unui număr mare de părinți și profesori care indică tendința mondială a generațiilor actuale de copii de a avea mai multe probleme emoționale decât în trecut: sunt mai singuri și mai deprimați și mai înclinați să se îngrijoreze din orice, mai impulsivi și mai agresivi*”.

De reținut și faptul că textele au concluzii personale, bazate pe experiența proprie, pe lecturile de specialitate, pe experiențele altor oameni de cultură. Nu este ocolit →

CONSTANTIN STANCU

nici mesajul **Biblii**, autoarea punând accentul pe cele două laturi ale individului: înțelepciunea și nebunia... Este totul deșertăciune? Răspunsul vine din lectura eseului despre emoții.

O altă temă abruptă este religia în legătură cu factorul cultură. Din acest punct de vedere, descoperim un adevăr care ne marchează zilnic: „Oamenii dintotdeauna au fost preocupați pentru viața lor, au dorit mereu să și-o facă mai bună. Putem vedea aceasta în preocupările filozofilor și a oamenilor de știință și, mai recent, în preocupările psihologilor. Există astăzi o atenție intensificată pentru dezvoltare personală din punct de vedere cultural, material, spiritual. Și este bine că este așa! Oamenii vor să învețe să trăiască mai deplin!” Rădăcinile temei sunt prezentate cu eleganță și dedicare, plecând de la Platon, Aristotel etc. Deci, avem un punct de plecare în filozofie. Dar firul narațiunii logice se întinde spre teologi importanți, începând de la Toma d’Aquino și ajungând la „fericirea chimică”, conform canoanelor actuale ale existenței sociale. Așa se ajunge la criza de identitate, la deșertăciunea vieții.

Există un sens în viață? Iată întrebarea la care autoarea oferă un răspuns.

În analiza sa, Olga Rodica Toma pune o întrebare importantă, mai importantă decât răspunsul în sine, cunoscut de oameni prin experiența proprie: *Mai este necesară educația astăzi?* Răspunsul vine și el treptat, cititorul este inițiat în importanța demersului propriu pentru a atinge esența vieții. Sunt analizate propovăduirile unor intelectuali cunoscuți, dar se pune accentul pe *cele zece nevoi umane* care stau ca fundament al educației, așa cum le prezintă Solomon Marcus, cunoscut academician român, în prezent decedat, dar care ne-a lăsat o moștenire importantă spirituală. În această ecuație, Rodica Toma prezintă problema educației în vremea crizei de identitate morală a bisericii.

Un eseu important este dedicat *problemei morții* în opera lui Mircea Eliade.

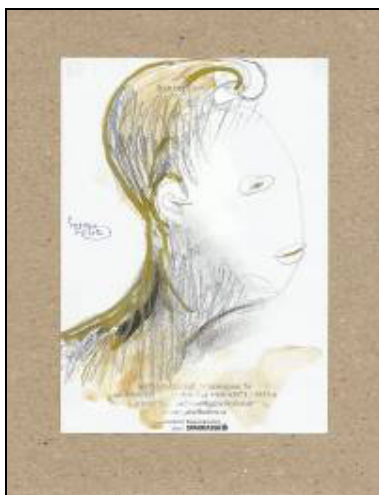
Tema este bine lămurită de la început: „Dar să vedem ce ne spune Mircea Eliade în legătură cu sentimentul morții:...”

întâlnit de nenumărate ori cu fenomenele morții, cu agonია, cu stingerea, cu oprirea pe loc, am murit de atâtea ori până acum, ca orice om încât moartea cea adevărată nu mă mai înspăimântă. Fiecare cunoaște moartea în acest fel. Ce nu cunoaște nimeni este începutul de după moarte. (...) Adevărul e că, deși, începe ceva complet deosebit, după viață, moartea continuă totuși o conștiință pe care am fi putut s-o intuim încă din timpul vieții. Acesta este paradoxul central al morții: altceva decât viața și totuși ceva pe care l-am putea cunoaște cu ajutorul vieții>>”. Sunt analizate câteva din cărțile marelui savant, cunoscător al religiilor și a vieții spirituale.

În fond, Mircea Eliade a pus problema destinului uman, a sensului în univers, a scopurilor pentru care omul este aici. Cititorul se va izbi de răspunsuri brutale, de idei neconvenționale, de partea nevăzută a existenței, făcută vizibilă de cărturar. Până la urmă, descoperim poezia în matematică, rigoarea într-un poem, filozofia în economia politică, arta în comerț, lumea într-o frază poetică bine argumentată...

De reținut în aceste eseuri pasiunea pentru cunoaștere la Olga Rodica Toma, dorința de a pune existența pe liniile de forță ale științei și, mai ales, ale științelor de frontieră, dintre lumea vizibilă și lumea invizibilă.

Trimiterile la marii oameni ai lumii, la gânditorii români, ne face să înțelegem că există un efort continuu în realizarea unei perspective luminoase asupra existenței. Pentru a

Suzana Fântânariu

Suzana Fântânariu

înțelege sensul în istorie e nevoie să ai cunoștințele necesare, să acționezi conform voinței bine strunite și să ai trăirile care reglează orizontul la nivelul cunoașterii posibile pentru un om limitat... Cităm din eseul dedicat emoțiilor: „În Japonia există cuvântul *amae*, ce semnifică exact acest gen de „satisfacție datorită acceptării depline de către o altă persoană”. Ideograma chineză originală era aceea a unui sân la care suge un copil, ceea ce ne indică că emoția aceasta realizează o pierdere a separației, o reînțoarcare la sentimentul integrativ, de uniune în care fuzionează mama și copilul în primele luni de viață”. Iată una dintre concluziile cărții.

Aceste eseuri sunt studii normale într-o lume anormală, despre teme incomode uneori, despre probleme filozofice, religioase, psihologice, despre partea acoperită de ceața fricilor de tot felul. Eseurile sunt în aceeași linie de interes promovată și de Dumitru Constantin Dulcan în cărțile sale, începând cu *Inteligența materiei* și finalizând cu binecunoscuta carte, *Creierul și mintea universului*. Mai putem cita și pe apologetul Gregg Braden, cel care a prezentat *Matricea divină* sau *Adevăr profund*. Oricum, la finalul eseurilor avem un bogat material bibliografic, trimiterile la cărțile fundamentale ale cunoașterii în domeniu fiind demne de reținut.

Problemele nu sunt epuizate de autoare, dar lumea se percepe altfel după această lectură.

*Toma, Olga Rodica, *Eseuri*, 303 pagini, Deva: Editura Călușu v.b., 2021.

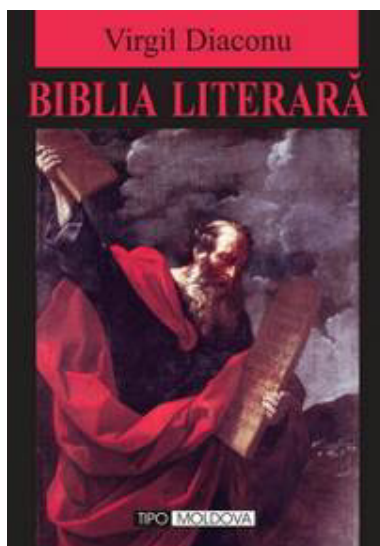
Un posibil curs pentru școlile teologice de grad universitar

BIBLIA LITERARĂ ȘI BIBLIA DOGMATICĂ

(Clubul Mitteleuropa, Oravița, 2021, format A4, 375 p.)

A prima vista, am crezut că este vorba de o reeditare, în format A4 cu caracter Times New Roman 14, a lucrării din 2021, „Biblia literară”, apărută la Tipo Moldova (A 5, 325 p.), dar nu, „este vorba de alte eseuri”, ne-a precizat *expressis verbis* autorul, ceea ce ne-a determinat la un examen mai atent, iar acum când, citind-o și urmărind paralelismele, putem scrie în deplină cunoștință de cauză despre „obsesia” cultural-eseistică a dlui Virgil Diaconu. „Uimirea pe care am avut-o la 27 de ani citind Biblia”, spune la p. 160 autorul, „și anume aceea că într-o carte atât de veche, pe care o credea strict religioasă, se pot afla unele dintre cele mai importante cărți și texte literare ale lumii, proze sau poezii autentice, scrieri sapiențiale sau moral-religioase, este confirmată și legitimată acum de atâtea studii de specialitate.” Aceste atuuri, de străveche actualitate și, deci, irecuzabile, oferă nu numai soluții de cunoaștere și conștientizare existențială a omului, relevându-i *esența* (de la bunătațe, blândete, iubire, la dăruire și sacrificiu), dar și *armonizarea* acestuia, în căutările, bucuriile și disperările lui, cu idealul mântuirii, situând ființa înzestrată cu conștiință, astfel, vorba unui filosof antic, deasupra regnului animalic (*zoon logon echon*).

Există, desigur, o legătură – de departe vizibilă între cele două „Biblii” ale autorului – în sensul că această din urmă carte tratează, în două secțiuni distincte, „Biblia literară” și „Biblia dogmatică”, temă-cadru, mai generală, a întregului demers hermeneutic prin care autorul își propune „să comenteze și să interpreteze corect cărțile sau operele biblice studiate”. Și, în această privință, uzitând de o bibliografie care nu este la îndemâna oricui (e vorba de lucrări și exegeze din literatura critică românească și universală), dl Diaconu își compune „analizele” și „interpretările” pornind de la operele biblice, propunându-și a nu deforma viziunea textelor sau a fragmentelor cercetate, dar a se și întreba cu privire la „pertinența dogmelor biblice” și „posibilitatea” transpunerii lor în viață, câtă vreme „religia nu este doar un corp dogmatic fără aplicabilitate în existența noastră” (sub acest aspect, ultimul capitol este destul de edificator).

Sub acest aspect, ideile acestea trimit la volumul anterior, mai exact prima parte, „Biblia literară”, care cuprinde un eseu comparativ între renumita carte „Ecclesiastul” (sec. III, î.Hr., autor necunoscut) și „Epopoea lui Ghilgameș”, preeminenta epopee aparținând culturii sumero-babiloniene, păstrată pe douăsprezece plăci ceramice (3000-2700 î. Hr). În studiul său comparativ autorul pune în evidență un interesant paralelism între „înțelepciunea” lui Ghilgameș, știutor de carte care „a săpat pe o stelă toate frământările sale” și aceea a înțeleptului rege Solomon, care, uneori, spre deosebire de celălalt care „nu se laudă” niciodată cu înțelepciunea sa, „este obsedat de propria înțelepciune”... Ambii conducători ar fi „doi tirani” considerându-se acționând în spiritul înzestrării lor de a fi și domni de către niște zei atotputernici, luminându-se astfel un complex de atitudini, pozitive și negative. Iată, de pildă, pe Enkidu, un personaj creat și înzestrat de zei pentru a stăvili „fărădelegile” regelui Ghilgameș al Urukului (cel care o înfruntase, cu insolență, chiar pe zeita iubirii și desfrâului, Iștar, adică refuzându-i grațiile în cursa cărora au căzut atâția), apoi „umanizarea” sălbaticului Enkidu de către o hierodulă (curtezană) și, în sfârșit, dezvoltarea la aceștia a sentimentului de prietenie, în sensul superior uman și civilizator. Așadar, prototipuri de eroi, înfruntând monstrul Humbaba și fabulosul Taur Ceresc, pe când Solomon îi îndeamnă pe oameni, din vârful autorității sale politice, la „supunere totală” și la evitarea „revoltei” (în „Ecclesiastul” de acum câteva milenii, autoritatea care cere supunere ar reprezenta „răul social”!). Mai interesantă este

observația privind „moartea” lui Enkidu trăită de un Ghilgameș atotputernic, acum devastat, realizând până la urmă conștiința acută a morții, în paralel cu „problematica morții” în viziunea lui Solomon, abordată din perspectivă „meditativ-filosofică” și deopotrivă „poetică”. Este urmărit apoi felul în care acționează „justiția divină” în cele două opere antice, în cazul lui Ghilgameș, semizeul, hotărârea zeilor de a-i îndrepta comportamentul „tiranic” la plângerile cetățenilor din cetatea Urukului (chiar moartea lui Enkidu fiind decisă de zei), în timp ce învățatul rege Solomon consideră că în justiția divină este loc și pentru iertare: „Dumnezeu este îndurător pentru faptele tale!” (dar, care, știm din Biblie, cât de cumplit pedepsește neascultarea: prin potop, pucioasă, plăgi, dărâmarea de cetăți, Sodoma și Gomora, de Turn Babel, de Templu etc.)... În sfârșit, și „problema fericirii” poate face subiect de comparație, pentru Ghilgameș însemnând până la urmă dobândirea *nemuririi* („lyciul” pe care i-l va sustrage șarpele!), iar pentru Solomon aceasta ar sta în acapararea de bunuri și în plăceri, „dărnicia, omenia, milostenia nu locuiesc în palatele sale”, deși „Ecclesiastul” este cutreierat „de la un capăt la altul” de viziunea deșertăciunii lumii, pe când în „epopeea eroică” a lui Ghilgameș problematica aceasta nu se pune, sentimentul tristeții/ amărăciunii venind doar din imposibilitatea de „a ajunge la cer”, mai concret, din dorința neîmplinită de a atinge „nemurirea”... Să precizăm că se pot găsi în „Epopoea lui Ghilgameș” și anumite mitografii comparabile cu acelea din cartea veterotestamentară „Facerea” (Cap. 7), precum, bunăoară, mitul corabiei salvatoare a multor vietăți în copleșitorul potop și trimiterea unor păsări în prospectarea întinderilor...

Sunt idei, semnificații și simbolizări interesante (ca dascăl care am predat mulți ani „literatura universală”, frecventând nu numai textele respective dar și o anumită bibliografie, în care se pot găsi multe din acestea), care fac deliciul eseurilor în cauză. Dar totodată este vorba de un exercițiu de lectură îndelungat și perseverent, născător de meditații, idei și convingeri în planuri multiple, inclusiv considerații de ordinul realizărilor literare, al reliefării estetice...

Reproducând, în capitole separate, fragmente „poetice” din cele două opere, „Poemul lui Ghilgameș” și „Poemul Ecclesiastul”, autorul →

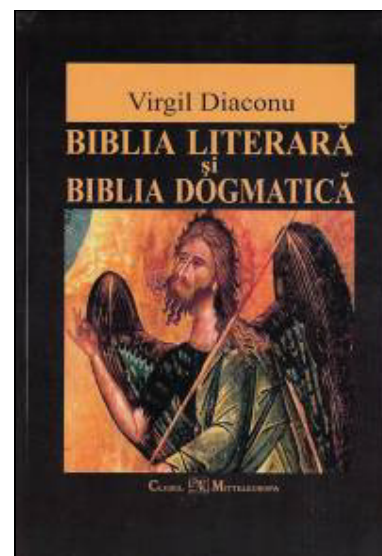
ZENOVIE CÂRLUGEA

dedică un capitol întreg (4) „Artei poetice a *Epopeii lui Gilgamesh* și influența ei asupra Bibliei”, pe ideea că „studierea artei poetice a epopeii ne arată că ea are câteva principii literare de compoziție comune cu arta poetică a cărților mai târzii ale Bibliei” (compoziția de „poem colaj”, „gen mixt de poezie și proză”, „tehnica sau stilistica repetiției”, „poetica fabulosului”, „stranițetea viselor și mesajelor”, „lirismul înalt al temei morții”, caracterul „metaforic”, „dramatic și tragic”, „influența asupra literaturii universale”), problematică pe care cartea dlui Virgil Diaconu o are mereu în atenție de-a lungul întregului volum. Cât privește „*Arta poetică a operei literare biblice*”, adică însuși conceptul de „Biblie literară”, cunoscut din volumul precedent, autorul punctează, sprijinit pe o bibliografie adecvată, câteva aspecte interesante privind „retorica” și „genurile” *Bibliei* (iată, după Ioan G. Coman, o listă a genurilor literare creștine, în „*Probleme de filozofie și literatură patristică*”, 1995: poezia lirică, istoriografia, oratoria, filosofia, polemica, genul epistolar). După alții (Luis Alonzo Schökel) aceste „genuri”, în întinderi de text diferite, fiind numite altfel: „Cântecul de pahar” (*Isaia, Amos*), „Cântecul de dragoste” (*Ieremia, Cântarea Cântărilor*), „Satira” (*Isaia*), „Oracole profetice” (*Habacuc 2*), „Elegii” (*Samuel, Macabei, Lamentațiile*), „Cântece de victorie” (*Numerii, Exodul, Judecătorii, Iudita*), „Fabule” (*Judecătorii, Regi*), „Genul apocaliptic” (*Daniel, Acocalipsa lui Ioan*), „Poezia descriptivă” (în unii *Psalmi: 18, 77, 43, 104; Iisus, fiul lui Sirah, 43*), „Descrieri existențiale” (pasaje cu viața cotidiană etc.), „Poezia mitologică” (poveștile despre origini din *Geneza*), „Genul epic” (*Exodul, Judecători*)... Toate aceste 12 „genuri poetice” uzitate în Biblie, stabilite de L. A. Schökel în „*Manual de poezie ebraică*” (2000), ilustrează fragmentar sau mai extins, în mod pur sau compozit, impun însă anumite principii sau norme estetice literare (de gen), subliniind „arta literară” a Bibliei, de la poezie la narațiune și proza literară istoricizată, ceea ce duce la convingerea că opera biblică ilustrează ideea de „plurigen literar” ca „gen universal”. De unde ideea că în Biblie „scriitorul era totuși recunoscut” și el nu trebuie confundat nici cu „profetul”, nici cu „cronicarul”...

Di Virgil Diaconu, evidențiind de-a dreptul un spirit „de explorator al Frumosului”, perseverează în studierea

punctuală a cărților biblice, mărturisindu-și intenția de „a cunoaște mai bine aceste cărți biblice și de a descoperi spiritul artistic al acestora”, în ideea „de a-i ispiti pe potențialii cititori să intre în lumea mirifică a operelor literare vechi, deci a poeziilor, prozelor, scrierilor sapiențiale și moral-religioase ale Cărții Cărților”. Astfel că „*Biblia literară și Biblia dogmatică*” ar putea alcătui structura unui curs pretabil pentru învățământul teologic de grad universitar, având în vedere că mulți din licențiați vor merge în învățământ sau cumulând, alături de pastorație ori îndeletniciri monahale, funcțiuni didactice.

Cât privește cealaltă parte a lucrării, „*Biblia dogmatică*”, autorul se referă expres la „dogmatica ortodoxă”, a *dreptei gândiri/ a dreptei credințe*, de la Origen încoace, în opoziție cu „heterodoxia” („altfel de gândire/ credință/slăvire”), Dogmatica fiind disciplina ce tratează „didascalie”, acea învățatură constantă a Bisericii, adevărurile revelate în Scripturi, păstrate și transmise oficial de Ecclesia creștină (mai concret „catehezele” cunoscute despre Dumnezeu, Iisus, Nașterea din Fecioară, martiriul/ jertfa christic (ă), despre Cruce, Înviere, Sfântul Duh, Suflet, Trup, Sfintele Scripturi (Cf. Sf. Chiril al Ierusalimului). În dogmatici mai recente, sunt mai multe nuanțări, bunăoară: despre „existența lui Dumnezeu”, „calitatea și gradul de cunoaștere” al Lui, despre „ființa lui Dumnezeu și însușirile ei”, sau despre „unitatea ființei lui Dumnezeu și Sfânta Treime”... Dumnezeu, punct central al dogmaticii, fiind nu numai „Făcătorul” și „Proniatorul”, dar și „Mântuitorul”, „Sfințitorul”, „Judecătorul”). Multe alte probleme de dogmatică sunt în atenția autorului nostru, interesat fiind capitolul, dincolo de cele „patru ipostaze existențiale ale lui Dumnezeu”, despre însăși „*Istoria umană a ideii de Dumnezeu*”, ba chiar acela despre „*Doctrina iubirii pentru aproapele nostru*” și, desigur, despre „*doctrina celor două iubiri*”, conform Sfintei Scripturi, cea față de Dumnezeu („Să iubești pe Domnul Dumnezeu tău, cu toată inima ta, cu tot sufletul tău și cu tot cugetul tău”), dar și cea a semenilor noștri („Să iubești pe aproapele tău ca pe tine însuși”) – „În aceste două porunci se cuprind toată Legea și proorociei.” (*Matei, 22, 36-40*). În finalul capitolului, autorul deplânge felul cum învățăturile lui Iisus sunt „aplicate în ziua de azi”, uitându-se adesea că moralitatea lui Iisus „are

valoare universală, indiferent de civilizație și de timpul istoric”. Apoi, dacă la noi atât de precar stau lucrurile (deși poporul are totuși o legătură cu biserica, prin atâtea sărbători și pelerinaje cu zeci și sute de mii de creștini, chiar în ciuda unor restricții!), ce să mai vorbim de Occidentul profan, care l-a pierdut de mult pe Dumnezeu, lăcașurile de cult/ catedralele vestite devenind muzee de vizitat... „După ce a fost răstignit pe vremea lui Ponțiu Pilat, Iisus este răstignit zilnic de lăcomia, imoralitatea, mârlnăia, egoismul sau răutatea noastră. Desăvârșirea lui morală ne sperie, iar noi ne luăm, în fine, revanșa...” Parol! Subscriem!

Următorul capitol, al 14-lea, „*De la dogma iudaică a țapului ispășitor la dogma creștină a mântuirii*”, evocă planul lui Dumnezeu privind „mântuirea” Lumii prin jertfa Fiului, Răstignitul pe cruce fiind însuși Dumnezeu, după Apostolul Pavel. Dogma mântuirii era „Ziua Ispășirii” la evrei, când poporul considera că „se eliberează” de păcatele comise peste an, prin sacrificarea a doi țapi, unul „jertfă pentru păcatele poporului” adusă lui Dumnezeu, altul dedicat lui Azazel (*dogma țapului ispășitor*). Ritualul privind „țapul dedicat lui Azazel”, vechi de pe vremea lui Moise, este comunicat de Domnul Iahve și, potrivit ritualului, preotul Aaron, fratele lui Moise, pune pe seama unui țap toate păcatele și-i da drumul în pustie pentru ispășire, „ca să ducă acela cu sine nelegiuirile lor în pământ neumblat” (*Levitic 16; 10, 21-22*). „Așadar, comentează autorul, țapul, care devenea purtătorul păcatelor întregului popor Israel, era dus din cetate în pustiu, ca să moară acolo cu păcate cu tot. Sau era aruncat în prăpastie. Acesta era →

«țapul ispășitor», care îi elibera/mântuia pe evrei de toate păcatele lor”. Jertfa lui Iisus are, desigur, o legătură cu obiceiul jertfei din timpul lui Moise (Ziua ispășirii / *Yom Kippur*), sub aspect dogmatic, căci Domnul Dumnezeu știe prea bine că poporul Său e plin de păcate și pentru sfințenia Sa „are nevoie de un popor moral și religios”... Dar, prin sacrificarea lui Iisus, *dogma ispășirii/ mântuirii* are o imensă amplitudine „contribuind la fundamentarea creștinismului”, înlocuind astfel dogma ispășirii de păcate prin sacrificarea țapului din Vechiul Testament. Punând față în față cele două dogme „ale ispășirii/ „mântuirii”, Sf. Apostol Pavel arată „superioritatea” *dogmei mântuirii* prin care nu prin vărsare de sânge de „tauri și țapi”, ci chiar prin sânge omenesc, prin jertfirea lui Hristos, se consacră noua religie, creștinismul... Astfel, dogma ispășirii este înlocuită de creștini prin dogma mântuirii, fundamentul ecclesiei creștine...

Detaliind această „*Dogmă a mântuirii*” (Cap. 15), autorul face referiri eseiștice la „înțeleșul” cuvântului, scriind despre „persoanele” care participă la mântuire, despre „beneficiarii păcătoși”, despre „Dumnezeul mântuitor” (*Iahve* din Vechiul Testament) și Iisus Hristos „Mântuitorul păcătoșilor”, ambii constituind un „cuplu divin mântuitor”. Apoi considerații despre „pregătirea” pentru mântuire și mântuirea „celor vii” dar și a „sufletelor celor morți”, a celor „virtuoși”... Alte referințe dogmatice privesc mântuirea „ca *justiție și injustiție divină*”, injustă fiind atunci când, la fel cu virtușii, Dumnezeu dă dreptul la mântuire și celor „păcătoși fără de lege și le rezervă un loc în raiul fericirii veșnice, deși ei nu au niciun merit”... La fel „cei păgubiți”, „cei înșelați”, „cei violați” sau „cei maltratați” de către păcătoșii violenți, sunt victime nedespăgubite de Dumnezeu. În concluzie, autorul constată că Dumnezeu, care construiește întregul *scenariu de mântuire* pentru cei păcătoși „nedreptățește toate persoanele implicate în mântuire, și anume pe păcătoși”, nedreptățindu-l astfel pe Iisus, care nu are nicio vină, dar și pe victimele care rezultă din faptele nelegiuitorilor păcătoși... Deși din *Biblie* nu lipsește măsura de „pedepsire a păcătoșilor” (*Leviticul 20*), în cele din urmă în Iad. Omul/credinciosul creștin este supus unei duble justiții: una *divină* și alta *umană*, care îl judecă diferit, intrându-se astfel în conflict cu

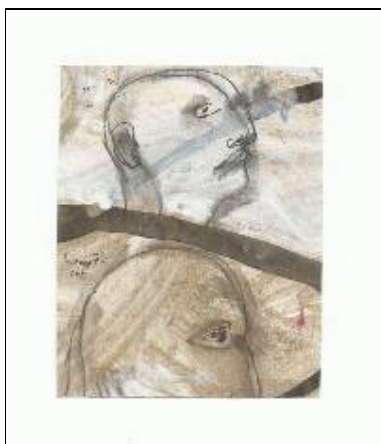
principiile corecte ale justiției umane?! Care mântuire este „mai dreaptă”, se întreabă dl Diaconu, cea divină sau cea umană: „Este dogma mântuirii «mai» dreaptă, așa încât noi să o alegem pe ea și să renunțăm la principiile justiției umane?”

Desigur, acestea sunt întrebări retorice, dar tocmai prin aceasta spiritul autorului ni se arată mai iscoditor, în căutarea unui adevăr „fundamental”, încheindu-și excursul hermeneutic cu constatarea că „Fiul lui Dumnezeu ne spune pe cruce că este *părășit* chiar de către Dumnezeu, chiar de către Tatăl său... [acesta era planul, iar Fiul nu mai trebuia să se îndoiască precum un muritor de rând, fapt ce ne arată punctul tragic și „vulnerabil” al răstignirii „omenești” întru mântuirea păcatelor „omenești”, n.n. ZC] și o spune prin cel mai frumos și dureros imn, pe care l-am numit *Imnul singurătății: Dumnezeu! «Meu, Dumnezeul Meu, pentru ce m-ai părășit?»*(...) Mântuirea noastră poate să fie sau să nu fie, însă singurătatea și groaza lui Iisus sunt reale. Iar noi nu putem face nimic.” (*16. Mântuirea, un concept contradictoriu*, p. 320).

Ultimul capitol este dedicat „*Poeziei religioase românești*”, amintindu-se că „Istoria literaturii române” a lui Nicolae Manolescu consideră doar pe marii cronicari moldoveni drept „scriitori” (Ureche, Costin, Neculce), deci doar „cinci secole de literatură”. Dl Virgil Diaconu amintește de etapa străveche a literaturii noastre, mai exact de scriitori străromâni de limbă latină de la Tomis limba specifică atunci întregii ecumenii (pe baza antologiei lui Mircea Croitoru, „*1700 de ani de poezie religioasă*”, 2003), între care Sfântul Niceta de Remesiana (338-420) este autorul unui imn religios „*Te Deum*” scris în limba latină. „Dacă am gândi ca Manolescu –

scrie malițios autorul, care, se știe, nu acceptă listele canonice oficializate de președintele breslei noastre -, probabil astăzi ne-am întreba dacă Emil Cioran, Eugen Ionescu sau Dumitru Țepeneag, care au scris și în franceză, mai pot fi considerați scriitori români...” (p. 328). Deci suntem puși în cauză că „poezia religioasă românească a începuturilor a fost scrisă în alte limbi decât româna, și anume în limbile greacă (bizantină), latină și slava veche, polonă, îndeosebi, și că limba străină nu i-a schimbat poeziei noastre apartenența culturală”. Cu privire la epoca străromână a literaturii noastre s-au scris cărți interesante, între care am aminti numele lui Ion Coman, Nestor Vornicescu sau Mihael Diaconescu, ultimul, cărturar și scriitor de larg orizont umanist, fiind autorul unei *Crestomații de literatură străromână și al masivei lucrări „Istoria literaturii dacoromane”*, cu mai multe ediții din 1999 până azi, destul de convingătoare. Astfel, în chestiuni de *periodizare* a literaturii române, perioada străromână de limbă latină de la Dunărea de Jos (sec IV-VI) devansează cu multe secole etapa slavonismului cultural din Țările Române, de la care pleacă mai toate Istoriile noastre literare de până acum, unele stabilindu-și reperele inițiale chiar în secolul al XIX-lea...

Transeat și să observăm că, în continuare, dl Diaconu identifică unele „trăsături ale poeziei religioase”, de la „forma de vers a poeziei religioase” (reconstituită astfel) – e vorba de imnul *Te Deum* al lui Niceta de Remesiana (tradus din latină de filologul clasicist N. Georgescu, cunoscutul eminescolog), care este de fapt „o proză rimată” (v. Mircea Scarlat, M. Croitoru etc.), imnul respectiv abătându-se de la metrica latinească și prezentându-se scris în *versuri libere*. Tot în versuri libere sunt scrise imnurile religioase ale lui Filotei Monahul (sec XIV-XV), apoi câțiva *Psalmi* ai lui David (în *Psaltirea slavo-română* a lui Coresi din 1577 sau „texte literare admirabile” scrise de Neagoe Basarab în „*Învățăturile*” sale renumite scrise în slavonă și traduse de Udrishte Năsturel în română încă din sec. al XVII-lea. Alți autori de limbă latină din Evul Mediu românesc: Petru Cercel (sec XVI), Nicolaus Olahus (sec XVI), pentru a continua cu „cel dintâi poet al nostru”, Dosoftei, autorul celebrei „*Psaltire a sfântului proroc David*”, în versuri (tipărită la Unieș în Polonia în 1673, nu în 1681!), după care este amintit Miron Costin cu poemul de meditație „*Viața lumii*”, autor – cum se știe – și al altor cărți de versuri, dar →

Suzana Fântânariu

în limba polonă, el făcând parte din marea boierime românească filo-polonă (ceea ce i-a adus și decapitarea la Roman, bănuț de complot antimonarhic, din porunca bătrânului domn neștiutor de carte C. Cantemir, tatăl viitorului enciclopedist Dimitrie, el însuși domnitor al Moldovei, stabilit definitiv în Rusia țaristă după înfrângerea „gheaurului” suferită în confruntarea cu oastea otomană).

Interesantă ar fi fost trecerea în revistă, mai punctual-exemplificată, a poeziei românești religioase din sec XVIII-XX, despre care profesoara sibiană Maria-Daniela Pănăzan a scris, nu de mult, „*O istorie comentată a poeziei religioase românești*” (Editura CronoLogia, Sibiu, 2017). Reținem, totuși, considerațiile despre „*Poezia religioasă în contextul poeziei postmoderniste contemporane*”, o atitudine destul de severă asupra poeziei postmoderniste „atomizat-biografică”, „jurnalieră sau de tip reportaj”, dedicată aspectelor „minore”, „facilului”, „derizoriului sau nimicului”, fiind „retro-ironică”, deci concepută din alte poezii, prin „pastașă, prelucrare, rescriere, imitare, influențe poetice” (în privința „imitației”/ „plagiaturii” prin „hârția de calc”, cum zice însuși Mircea Cărtărescu, „marii scriitori sunt copii și caligrafi, iar cei proști sunt originali!” – și atunci de ce ne mai mirăm că, nominalizat de atâtea ori la Premiul Nobel pentru Literatură, dă de fiecare dată cu oiștea în gard, pardon, în zidul Academiei suedeze!). Dl Virgil Diaconu vorbește în continuare de „statism” și „evoluție” în poezia religioasă, realizând în final o listă/ înșiruire cu autorii români care au scris poezie religioasă, începând cu Eminescu, continuând cu G. Coșbuc, N. Crainic, T. Arghezi, Radu Gyr, O. Goga, Pillat, Crainic, Vasile Militaru, Voiculescu, Maniu, Blaga, Magda Isanos, până la Daniel Turcea, iar de aici, din anii 80 ai secolului trecut, la Miron Kiropol, Adrian Popescu, Virgil Diaconu, la Ioan Pinte, Bartolomeu Anania, Theodor Damian, Dumitru Ichim, Nicolae Jinga, O. Doclin, Sever Negrescu, Ana Blandiana, Victoria Milescu, H. Bădescu, Nicolae Silade, Valeria Manta Țăicuțu, „poetă de valori diferite”...

La pag. 346 autorul, poet remarcabil, ne oferă un poem propriu „Vizita”, în care observăm *starea* de religiozitate și nu *apelul* la elemente care ar individualiza tema, cam aceasta fiind recomandarea, căci poezia de această factură trebuie să-și îndrepte sentimentul de „religiozitate” nu spre

Suzana Fântânariu

elemente de decor ecclesiastic ci spre *meditația* care să privească mai detașat condiția existenței și dramele omului contemporan... Numai așa, vorba poetului, „va veni Duhul”, printr-o concentrare de sine într-un solilocviu al mărturisirii... În felul acesta s-ar depăși „statismul” de care face vorbire eseistul, care marchează cei 1700 de ani de existență a speciei în literatura română:

„Poezia autentică, religioasă sau laică, este întotdeauna o izbândă individuală, iar nu una colectiv-generaționistă. Poezia de valoare depinde de harul special al autorului ei, de calitatea individuală a poetului, iar nu de mediul poetic la modă, care fiind al majorității, este prin definiție fals poetic, este pseudo poetic.”

Din ultimul capitol, „*Isus al meu, o privire critică asupra creștinismului*” (inițial un comentariu la volumul „*Isus al meu*” al lui G. Liiceanu, 2020, considerat „înalt problematic, provocator, inteligent și revoltat atât față de limitele dogmatice oficiale, cât și față de instituțiile creștine necorupte, lacome, intransigente dogmatic, răzbunătoare, violente!”), reținem ideea cu privire la „*Disocierea învățăturii autentice a lui Isus de dogma creștină oficială și aspectele ei mitologice*”: „Gabriel Liiceanu observă că ideologia creștină oficială, în loc să aperse și cultive mesajul creștin autentic, adică «faptul că trebuie să-ți respecti și să-ți iubești aproapele», promovează și apără mai mult detaliul mitologic, «precum cel referitor la relațiile existente între cele trei persoane ale Treimii», care nu pot fi, de fapt, înțelese și acceptat - «*purcede Duhul Sfânt numai de la*

Tatăl, sau de la Tatăl și de la Fiul?». În aceste condiții, nu este de mirare că nu puțini dintre noi «par să se solidarizeze în mai mare măsură cu scenariul și cu caracterul său fabulos (cu detaliile mitologice), decât cu valorile etic civilizatorii ale mesajului divin» (p. 32), deci cu bunătatea, respectul și iubirea celuiilalt, sau cu iertarea.”

De unde și „ruptura” între ortodoxie și catolicism pe baza nepunerii de acord în privința „relațiilor dintre persoanele Sfintei Treimi”. Dincolo de aceste chestiuni speciale de dogmatică, proprii discursului teologic, *accentul bisericii trebuie pus pe partea umană viabilă a creștinismului*, în sensul unei morale creștine autentice. Vorba lui Liiceanu, în Isus trebuie să vedem „modelul de auto-depășire al speciei”, acesta este „Isus al meu”, dar și al tuturor „care cred în valorile vehiculate de către Isus, în morala lui exemplară”, care nu trebuie să fie o morală „insulară”, ci una deschisă „tuturor celor care se pot ridica la exigențele ei”. „Oricum, conchide dl Diaconu, cred că volumul lui G. Liiceanu ar trebui citit atât de slujitorii cu program fix ai Bisericii cu program fix, cât și de necredincioșii eliberați de canoanele Bisericii. Spre a vedea, cel puțin, ce au de pierdut atunci când ignoră valorile morale.”

Primejdia este, cum s-a întâmplat cu societatea atee occidentală, aceea de a-l pierde pe Dumnezeu într-un pragmatism comod de gândire scientiștă și acțiune, în această perioadă de globalizare care trece ca un tăvălug peste identități naționale, nivelând diferențieri și specificități, provocând însăși spiritualitatea noastră creștină la o confruntare vitală, definitorie, esențială.

În totul, „Biblia literară și Biblia dogmatică”, rod al multor ani de lecturi, meditații (deloc comode, dimpotrivă problematizante), dovedește o bună orientare în exegeza biblică. Nu ar strica o reluare editorială într-o formulă echilibrată, recomandând astfel astfel un autor demn de bibliografia de profil, care, presupunem, ar susține cu pasiune însuflețită un astfel de curs, în învățământul teologic de grad universitar.

Punct indimenticabil de referință în bibliografia dlui Virgil Diaconu, „*Biblia literară și Biblia canonină*” se adaugă eseurilor sale filosofice și de estetică a poeziei, în general preocupărilor teoretice, marcând un moment deosebit, așa zice aproape briliant, în existența sa literară și cărturărească.

DINCOLO ȘI DINCOACE DE OCEAN

UN ATTEL DE TRATAT AL CREDINȚEI DE ISTORIE ȘI LIVRESC (III)

Din amplul sumar al acestui volum nu lipsesc pagini dedicate Maestrului Florin Piersic, într-o *amintire cu Florin Piersic*: „Actor de mare forță, înzestrat cu un admirabil talent, Florin Piersic rămâne unul dintre cei mai iubiți slujitori ai scenei românești. Dedicat cu o invariabilă consecvență artei dramatice: „Teatrul este viața mea”, obișnuiește să declare deseori...), are un repertoriu fabulos, interpretând roluri memorabile (...) Uriaș actor de teatru și film, probând un uluitor har creator și sensibilitate cât cuprinde, adevărat magician al cuvântului, s-a dovedit a fi un interpret neobosit în dragostea și respectul lui pentru semenii săi și valorile neamului românesc. La cei 85 de ani împliniți recent, se cuvine să rememorăm cuvintele pe care inegalabilul maestru al teatrului nostru Radu Beligan le-a lăsat la adresa artistului: *Florin Piersic este cel mai frumos cadou pe care l-a făcut Dumnezeu poporului roman.*” (pp. 197, 202, 201)

Autorul își amintește despre *O seară fascinantă cu legendarul Bob Dylan*: „unul din cele mai celebre personaje ale secolului al XX-lea, simbol incontestabil al muzicii și poeziei militante, a fost, după cum mă așteptam, una emoționantă. În plus, un eveniment special în care să performeze un artist recent distins cu Premiul Nobel nu ți-e dat oricând. (...) primul muzician recompensat de Academia Suedeză pentru literatură care își motivează opțiunea astfel: *Bob Dylan a creat, în cadrul mării tradiții muzicale americane, noi moduri de expresie poetică.*” (p. 202)

În „Recenzii și referințe critice”, Dorin Nădrău înserează relectura prin lectură, pagini de o deosebită acuratețe a gândului său apreciativ pentru ceea ce înseamnă „Lecțiile istoriei”, o *capodoperă care își merită locul în orice bibliotecă - Cartea soților Will & Ariel Durant* (p. 209). *Statele Unite ale românilor*, o carte subintitulată „Cărțile călătoriilor românești în

America în secolul XX”, avându-l ca autor pe Dorian Branea, apărută la Editura Humanitas în anul 2017, materializează un parcurs intelectual inedit într-un domeniu deosebit de interesant și fascinant: scrierile românilor care au trecut Oceanul și au vizitat Statele Unite în secolul trecut.” (p. 211)

Kogaion o carte impresionantă, cuprinzând „cercetări multidisciplinare la sanctuarele dacice din Munții Orăștie, de Timotei Ursu (Editura Universitară, București, 2017): „Lucrarea probează cu prisosință pasiunea inexorabilă a autorului, susținută de o patimă acerbă pentru cercetare și de o neîndoielnică măiestrie în arta relaționării cât mai complexe, în scopul ieșirii la iveală a adevărului și izgonirii vechilor concluzii și interpretări oxidate de timp și distorsionate de orizontul limitat de cunoaștere, de superficialitatea sau de suficiența unor cercetători.” (p. 217)

„La centenar: GRANIȚA BANATULUI 1918-2018”, semnată de Sorin Berghian și Dinu Barbu, doi competenți specialiști ai istoriei, relevă *Istoria graniței Banatului într-o carte-document jubiliară*: „analizează cu o admirabilă rigurozitate problemele privitoare la granița bănățeană a României cu Serbia pe parcursul a 100 de ani, începând cu dispariția Banatului istoric, eveniment politic și diplomatic indiscutabil nefast în istoria românilor.” (p. 224) Captivant este și eseu pe marginea

volumului „*Dracula An International Perspective*, publicat în 2017 de reputata editură din domeniul academic, Palgrave MacMillan, într-o colecție specială destinată imaginarului gotic. Cartea este rodul studiilor unor importanți experți în domeniu din Marea Britanie, Irlanda, Italia, Germania, Statele Unite, Polonia și România, înglobate într-o admirabilă antologie de universitarul timișorean Marius-Mircea Crișan, recunoscut și apreciat pe plan mondial ca un exeget al mitului *Dracula.*” (p. 234)

Un poet autentic - „Mircea Ștefan este de multă vreme o figură culturală bine cunoscută în diaspora românilor din America de Nord (Statele Unite și Canada), dar și în rândul făuritorilor de poezie din România: „(...) Poezia lui Mircea Ștefan, abundând în mod covârșitor de metafore, incită la adâncă reflecție, conștientizând cititorul de importanța rolului ce trebuie acordat poeziei și că funcțiile poeziei (...) Trilogia lui Mircea Ștefan include trei volume de o apreciabilă calitate literară, probând incontestabilă finețe a stării poetice ascunse a autorului: „Dincolo de singurătate”, „Vinovat de septembrie” și „Înțelepciunea bufonului. Scriitor echinoxist prin anii de studiu din tinerețea clujeană, poetul ne oferă o lucrare ce merită nu doar citită, ci chiar și studiată (...)” (pp. 243, 246, 247) Conexiunile scriitoricești, pe care le are pe cele două continente, vrednice de admirat, precum și participarea la numeroase demersuri editoriale și publicistice, verifică neîndoielnic calitatea sa de a fi un adevărat animator cultural.

Cartea Adei Stuparu - „Anca Sîrghie în lumina slovei” (Sibiu, Editura TechnoMedia, 2019), este percepută metaforic, de autor, drept *O monografie realizată la adevăratele standarde valorice*, fiind „o relevantă demonstrație că o scriere literară de bună calitate poate cu succes să pună în dialog cele două elemente: fotografiile inserate într-o considerabilă abundență, atât personale, cât și publice, consolidează și nuanțează în mod strălucit firul itinerant al prezentării subiectului.” (p. 253) →

CRISTINA SAVA

Dimensiunea estetico-socializatoare a unui cenaclu literar este un bun prilej pentru a fi cuprins într-un material ce valorizează invitația autorului „de a participa la o recentă reuniune a Cenaclului Literar „Mircea Eliade” din Denver, CO, desfășurată grație platformei ZOOM, o manifestare ce s-a dovedit interesantă, atât prin discuțiile pe care le-a generat, cât și prin aprecierile și evaluările expuse.” (p. 257) *Cenaclul „Mircea Eliade” Cronica unei reuniuni* subliniază că „schimbările care se produc cu o viteză uluitoare au fost intens accelerate de pandemie, virusul provocând o incertitudine dură. Peste tot în lume cultura este în corzi, închisă în casă. (...) O provocare fericită pe care am adoptat-o este participarea de câteva luni încoace la cenecluri literare online, grație incontestabilelor avantaje oferite de platforma Zoom. (...)”/ p. 260); invitații speciali, prezența pe aceeași platformă, nu este deloc o „întâmplare”: Simona Sîrghie, Sebastian Doreanu, Marius Vasileanu, Horia I. Groza, Maria-Daniela Pănăzan, Dorin Nădrău, Iulian, Cătăluțiu Marius, Vasileanu Ioana, Surdu Francisc-Mihai, Lorinczi Lora, Levițchi Alexandrina, Tulics Ion, Anton Datcu. (pp. 262-271)

Imaginea de ansamblu a „crediței” de istorie și livresc, așa cum scriitorul și omul de înaltă cultură Dorin Nădrău ne-o prezintă, aduce în ultimul capitol acele „Gânduri, reflecții, amintiri și opinii necenzurate”. Ca într-un pictorial de frescă murală (dacă ne este permisă comparația) - „The Lost World of Byzantium”, de Jonathan Harris (profesor de istorie la Royal Holloway University of London) – lucrare apărută la Yale University Press, New Haven și Londra, 2016 - tratează „acest imperiu creștin pierdut în negura timpului în urma unui sfârșit tragic care a sărăcit, de fapt, Turcia din punct de vedere spiritual, cultural și politic (...)” Lectura volumului, precizează autorul, „prin prisma evenimentelor care zdruncină lumea contemporană, constituie o lecție binevenită ce facilitează înțelegerea declinului în care se află întreaga umanitate.” (p. 275-276)

Reabilitarea lui Ovidiu la 2000 de ani de la moartea poetului - „are ca efect juridic încetarea decăderilor, interdicțiilor și incapacităților care rezultă din condamnare. (...) Romanul lui Vintilă Horia are un pronunțat caracter filosofico-religios, dar trebuie observat că nu este îmbibat de dogme, ci doar sugerează idei și reflecții de valoare.” (p. 282, 286)

Dale Carnegie, un strălucit maestru al cercetării relațiilor interumane, „este apreciat ca cel mai celebru autor de literatură motivațională, este menționat în topul celor mai bine vânduți autori din toate timpurile, scrierile și cursurile sale prezentând astăzi același interes ca în primii ani de după editare. (...) Cărțile sale, aparținând prin excelență literaturii motivaționale, au ca teme predilecte: auto-îmbunătățirea, probleme de sale menșip (practica de a investiga și a răspunde satisfăcător nevoilor clienților printr-un proces care să asigure eficiență, echitate, sinceritate, avantaj reciproc, urmărind pe termen lung relație productivă), vorbirea în public, dezvoltarea abilităților interpersonale.” (p. 289)

Despre o „Deshumare” dramatică și profundă, eseu (re)adus în atenția lectorului prin tocmai ecoul pe care l-a produs la vremea respectivă: „constând într-o scurtă recenzie a cărții *Deshumarea*, de Mihail Decean,

Suzana Fântânariu

volum ce constituie un detaliat jurnal al analizelor personale ale autorului, al investigațiilor și acțiunilor de cercetare la care a participat nemijlocit, cu relatarea amănunțită a dureroaselor surprize apărute în perioada incluzând identificarea gropii comune a unor partizani anticomuniști uciși de Securitate în Munții Apuseni și derularea efectivă a deshumării, operațiune a-nevoioasă afectată de imprevizibile rețineri și măsuri restrictive greu de explicat.” (p. 295)

La biblioteca „Baldwin Public Library” din Birmingham, Michigan, reprezintă o pledoarie pentru „viața bibliotecilor publice, instituții prin tradiție conservatoare, anume, că în ultimii ani ai epocii contemporane, marcată de un ritm ne mai întâlnit al progresului tehnologiei informației, și bibliotecile au fost supuse unor intense prefaceri, cu consecințe imprevizibile atât asupra profesiei de bibliotecar, cât și asupra însăși așezământului de cultură.” (p. 300)

Constantin Bacalbașa: „(ziarist, memorialist și om politic care a trăit între anii 1856 - 1935) ne-a lăsat detaliate referințe legate de paternitatea românească a mititeilor. (...) *Legenda mititeilor*, cu un vădit caracter anecdotic, legenda mai spune că între cele două războaie mondiale, când aparatele de zbor nu erau dotate cu mijloacele sofisticate de orientare din zilele noastre, reperul cel mai cert pentru piloți că se aflau în apropierea Bucureștilor era fumul alb gros rezultat din producerea mititeilor pe nenumăratele grătare care în majoritate funcționau continuu, zi și noapte...” (pp. 306, 311)

Șmecheria la români: „trebuie observat că accepția inițială avea un cu totul alt conținut. (...) Prizonier al unui amalgam de norme care reglementează un itinerar pentru a-l face accesibil tuturor, șmecherul este cel care se *descurcă*, astfel că *descurcarea* a ajuns să fie sinonim cu *șmecher*.” (pp. 312, 313) *Un trend cool, dar și multe „zdrenje lingvistice”...* (cum le numește Andrei Pleșu), „(...) de cele mai multe ori, acestea se dovedesc neadaptate sistemului lingvistic românesc, atât din punct de vedere grafic, cât și din cel al foneticii și morfologiei (...) Personal, mă alătur→

Să ne reamintim de...

Dumitru Hurubă este îndeobște destul de cunoscut ca scriitor de satiră și umor, poet, dramaturg, critic sau istoric literar. În prezenta carte el ne propune spre lectură câteva minibiografii în care sunt dezvăluite momente din viața și opera unor personalități ale căror creații au îmbogățit spiritual-litatea românească ori chiar a lumii, iar lectura cărții ne oferă posibilitatea, dar ne și obligă totodată, să reconsiderăm oameni și valori spirituale...

Astfel, cititorul poate afla gândurile, trăirile, proiectele și felul în care și-au creat opera personalități precum: Camil Petrescu, Mozart, Delavrancea, Esenin, Hemingway ș. a. În această ordine de idei, autorul cărții a știut acest lucru, pentru că explorările sale vizează atât omul, cât și creatorul.

Acest volum atestă aptitudinile de eseist ale lui Dumitru Hurubă și se înscrie perfect în rândul cărților care sunt citite cu interes și curiozitate, pentru că dezvăluirile sunt despre

creatori de excepție, iar autorul a știut să dozeze și să exploateze corect informațiile deținute.

Cartea impresionează prin conștiințiozitatea și responsabilitatea investite în tratarea temei alese. Este cartea unui autor ale cărui meticulozitate și efort documentaristic nu pot fi trecute cu vederea, introducându-l pe cititor în lumea mai puțin știută și cunoscută a creatorului de artă.

Avem, așadar, în această carte, șansa-possibilitate de a cunoaște mai mult, mai în adâncime și în amănunt, viața unora dintre cei mai importanți oameni cu preocupări în domeniul literaturii, muzicii... Volumul nu este altceva decât o ușă prin care intrăm într-un ținut biografic unde spiritul fiecărui *protagonist* sălășluiește tutelar și incitant. O lectură atentă ne va revela amănunte foarte interesante...

DOINA BĂLȚAT

DINCOLO ȘI DINCOACE...

→celor care susțin că nu întotdeauna calchierile automate din limba engleză se pretează specificului limbii române și că o utilizare excesivă a anglicismelor periclitează cuvintele românești similare ajungând să fie incluse în dicționare ca neologisme.” (pp. 318, 320)

O zi de neuitat prin Santo Domingo, rămâne o zi marcantă în memoria scriitorului care mărturisește că „rândurile ce urmează vor înfățișa o culegere de impresii și sentimente generate de o excursie acompaniată de o seducătoare aromă de Caraibe la Santo Domingo, prima așezare europeană din emisfera vestică, azi capitala Republicii Dominicane și, în același timp, cel mai mare oraș al țării.” (p. 321)

Scriitorul reiterează opinia despre *Gazetăria eminesciană*: „activitatea gazetărească a lui Eminescu a fost marcată de o receptare sinusoidală, determinată de circumstanțele istorice și de orientările ideologice și paradigmatică ale societății românești. În epocă, publicistica sa nu a fost apreciată la adevărata sa valoare, fiind socotită ficțiune discursivistă. Cu toate acestea, s-a dovedit că ea nu este cu nimic

inferioară liricii eminesciene.” (p. 327)

O restituire savuroasă se referă la „Epistola lui Mircea Eliade trimisă prietenului său Petre Țuțea (care) a fost scrisă în a doua zi de Crăciun, în anul 1941, și se găsește astăzi în arhiva CNSAS. La vremea aceea, Eliade se afla la post la Legația Regală a României de la Lisabona, ca secretar de presă. Scrisoarea are două pagini și poartă antetul legației în limba franceză.” (p. 336)

Interesul pentru Cioran al parizianului contemporan, în trei episoade grăitoare și Constantin Zaharia, este grăitoare: „critic literar și eseist, autor al unei excelente teze de doctorat susținută în capitala Franței în anul 1996 (...) Are meritul de a fi tipărit la Editura Humanitas trei manuscrise inedite ale lui Cioran scrise în limba română: *Îndreptar pătimăș II*, *Despre Franța și Razne*. (...) Constantin Zaharia prezintă trei surprinzătoare și amuzante întâmplări petrecute în metrou generate de lectura unor cărți de sau despre Emil Cioran. (...) Cu Cioran se întâmplă altceva, avem de-a face cu un autor underground, subversiv și pe alocuri plin de umor, iar aceste trăsături au început

să placă marelui public, spre lauda lui.” (pp. 340-341, 344).

Documentat, Dorin Nădrău, iconograf în livresc, realizează o monumentală *descriptio laudatio*, într-un demers complet și complex de cunoaștere și implicare auctorială, cum de altfel și mărturisește: „Mă încumet să încredințez spre publicare aceste gânduri, cu speranța intimă că respectul, dragostea, bunătatea, încrederea și credința nu au intrat definitiv în dicționarul de arhaisme ale oamenilor acestor vremuri înverșunate și incerte.” (în *Cumvânt înainte*) Scriitorul Dorin Nădrău, printr-un autentic exercițiu de *mis-en-scène*, a reușit să „ctitoreze”, în acest volum, fenomenul de istorie și cultură românească.

Reflexii în livresc, volumul surprinde prin noutatea expresiei de evocare a personalităților care s-au înscris în cultura locurilor istorice, descrise la cote maxime. Un „tot” unitar despre „destine *predestinate*”, identificate într-un surprinzător „dincolo de vedere” - fenomen a artei scriitoricești - în renumitele (de acum) *Exerciții de gimnastică a minții*, propuse și semnate de Dorin Nădrău - „arhitect” în „oglindea” unei stări de suflet hristic, „dincolo și dincoace de Ocean”.

Căi sub fereastră

9 piese de teatru din "Noul Ionesco" au fost traduse de Ognean Stamboliev

Așa cum pentru Shakespeare, la fel și pentru Matei Vișniec (n. 1956), "lumea întreagă este o scenă". Mai exact, în cazul acesta "un circ".

Această temă se regăsește în unele dintre textele sale cele mai cunoscute, interpretate în întreaga lume – Angajare de clovn, Trei nopți cu Madox, Și cu violoncelul ce facem?, Bine, mamă, da'ăștia povestesc în actu' doi ce se întâmplă actu întâi.

Cercul, mascarada, carnavalul se regăsesc în multe dintre aceste piese, inspirate de commedia dell'arte italiană, de dramaturgia lui Caragiale, de Ionesco și de Alfred Jarry. Ea se înrudește și cu proza suprarealistă a avangardistului român Urmuz, necunoscută în Bulgaria, care de fapt îi precede pe Ionesco și pe Beckett. Ironia și satira, bufonada și grotescul se întrepătrund într-un mod uimitor de armonios. În anumite momente, elementu poetic fiind pe primul plan.

Unii critici definesc teatrul lui Vișniec ca „fragmentar”, alții ca „poetic” și „hipersensibil”, alții ca „postpsihologic”. Toate acestea sunt adevărate, dar cel mai corect ar fi să spunem că este înrudit la sânge cu ororile existenței, și în ciuda influențelor (Kafka, Sartre, Buzzati, Ionesco, Jarry, Beckett, Pinter, Arabal, Mrozek), este hotărât inovator și original.

În septembrie 1987, Vișniec, în vârsta de 31 de ani, a plecat în Occident (sau, mai degrabă, a emigrat) în calitate de excursionist. A decis cu fermitate să-și părăsească țara natală, aflată pe atunci sub dictatorul Ceaușescu, și, la fel ca mulți intelectuali români, să ceară azil politic în prietenoasa Franța. L-a obținut fără să aștepte prea mult. Acolo a constatat imediat că se simte ca acasă, că cunoaște bine orașul de pe Senne (de la literatură și de la cinematografie!). Mai târziu, într-un interviu acordat revistei bulgare "Tortă", el a spus:

"Dintr-o dată s-a dovedit că mă aflu acasă, că am sosit într-un fel de patrie spirituală, într-un spațiu care îmi era foarte familiar și apropiat, pentru că îl visasem și mi-l imaginasem..."

La fel ca marii săi compatrioți Emil Cioran și Eugène Ionesco, stăpâna la perfecție limba lui Voltaire și Hugo și a început să scrie și în franceză. "Franceza mi-a disciplinat pana", spunea el, "am început să mă exprim mai precis și mai riguros..."

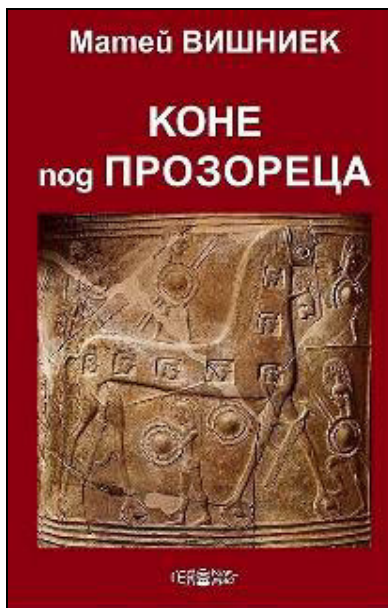
Este, de asemenea, autorul a 7 romane. Aș spune că proza sa se aseamănă cu poezia și dramaturgia. Nu există realism în ea. De fapt, Matei Vișniec este autorul unui singur "text realist" – disertația sa despre "Rezistența prin cultură în țările din Europa de Est".

Astăzi, numele lui Matei Vișniec apare pe afișele de teatru din peste 30 de țări din Europa, Asia și America. Este autor de poezii, a scris peste 70 de piese de teatru și 7 romane. Se joacă în lumea întreagă – de la Argentina până la Japonia. A fost pus în scenă chiar și în Turcia și Iran. De ani de zile, piesele sale se află pe afișele marilor festivaluri de teatru de la Avignon, Edinburgh, Moscova, Tokyo, Sibiu. A câștigat premii internaționale prestigioase. În România, după căderea regimului comunist, a fost unul dintre cei mai publicați, citați, interpretați și iubiți autori de către public. Multe sunt cărțile sale publicate în Franța și în lumea întreagă. În Bulgaria a fost traduse romanele Panică în orașul luminilor, Domnul K. eliberat, Dezordinea preventivă și Negustorul de începuturi de roman (distins cu premiul Romanul european al anului 2016), o culegere de poezii, Orașul cu un singur locuitor, precum și o selecție de piese de teatru O mansardă la Paris cu vedere spre moarte și Călătorul prin ploaie.

Până în prezent, la noi în țară au fost puse pe scenă doar câteva dintre piesele sale. Critica mondială, nu întâmplător, l-a descris, pe bună dreptate, drept "noul Ionesco".

Foto: Matei Vișniec (sursă: YouTube)

VLADIMIR MITEV

M-ajută munții

Deschisă-i groapa mea la câțiva pași,
Pândește gura ei întunecată,
Dar încă-ți cer viață să mă lași
Că voi trăi, să cred, cât lumea toată.
Pământ e trupul meu cu chip de om,
Iar sufletu-i o lacrimă mioapă
Deci apă și țărână ajunge-vom,
Și-atunci cine m-ajută și mă scapă?
M-ajută frunza-n zbatere de vânt
Și iarba înverzind de sub zăpadă,
Ori păsările toate câte sânt
Și nu se tem să zboare și să cadă.
M-ajută munții înălțați la cer
Și neclintiți sub stelele bătrâne;
Nu-mi spuneți că și munții cad și pier
C-atuncea neclintit cine rămâne?

Nu-i nimeni

Nu-i nimeni să mă-ntrebe ce mai fac
În iarna-ncărunțită și pustie;
Mai singur și mai trist ca un copac
Ce-abia de-și mai păstrează-o frunză vie.
Nu-i nimeni să mă cheme lângă prag,
Să-mi pună vinul dragostei pe masă
Spunându-mi că-s frumos și că i-s drag
Cu frunza mea cea singură rămasă.
Și, totuși, plină-i zarea, largul ei,
De-aici, de lângă ochi, până departe,
De dragoste, de dor și de femei,
Dar înspre mine parcă oarbe-s toate.
E orb văzduhul până lângă cer
Și râurile-n maluri se usucă;
Nu-i nimeni să mă-ntrebe de ce pier
În iarna-ncărunțită și năucă.

DUMITRU MĂLIN

OFF... PENTRU POIMĂINE

De a-mi iubi țara și pământul,
Un drept imemoriabil de sfânt,
Pe care, voi, cei de poimăine,
N-o să-l mai aveți nicicând.

Spunând că e țara voastră,
Veți arăta în viitor un stick,
Veți vorbi despre criptoțara,
Aflată la distanță de-un clic.

Nu veți mai avea defel pământ,
Iar națiunea fi-va blamată,
Va fi înființată și o poliție, contra
Celor ce-și vor țara de-altădată.

O veți străbate cu pasul virtual,
Și o veți iubi în contumacie,
România va fi istorie recentă,
Văduvită de propria geografie.

Veți umbla cu regrete tardive,
Și asta în fosta voastră casă,
Veți plăti chirie pe aerul respirat
Și impozit pe priveștița frumoasă.

Veți plăti taxă pe limba română,
Pe dulceața de miere, sine die,
Amendă pe Eminescu și obligația
De a-l înghesui în amnezie.

Veți blama tot ce-a fost cheag,
Aplaudând orice este scursură,
La schimb cu ochelari de cal
Și-o porție dublă de botniță la gură.

Veți fi liberi cât de lungă-i lesa,
Ce vă-ngăduie pe lângă abator,
Să fiți chibiți la țara-njunghiată,
Și imuni la strigătul de ajutor.

Veți fi cu toți cu cip și cu cirip,
Fără identitate, buni de-njugat,
De veți fugi de voi înșivă,
În mâine...le, de pe acum amanetat.

În final, cu limbă de moarte,
Ca moștenire la ce-ați consimțit,
De a fi hăitași și țara o pradă,
În colivia ei, confort sporit.

31 decembrie 2021

DACĂ UNIVERSUL MEU AR AVEA CENTRU

Dacă universul meu ar avea centru,
Tu ai fi acela și știi asta prea bine,
Iar dacă ar avea margine,
Nu mi-aș putea imagina, ce-i dincolo
de tine.

Îți ador pur și simplu certitudinea
Variabilelor cu spirit rock,
Îți ador limbajul corpului la pătrat

Și radicalul din el, ce te-duce la loc.

Ador parfumul ce rămâne în urma ta,
Ca un vânticel firav de primăvară,
Ador amprenta scânteii din ochii tăi,
Cu melancolica lor oboseală.

Ador și când spui da și când spui nu,
Ador să nu știu ce pui la cale,
Ador să dorm ca un prunc fără
gânduri,
Într-o cută superbă a rochiei tale.

Ador să-ți caut un loc în univers,
După chipul și asemănarea ta, firește,
Dar negăsindu-l, să inventez eu unul,
Cu inefabilul ce îți potrivește.

Ador să știu mai totul despre tine,
Precum ador, ca mai nimic să nu știu,
Cu siguranță ești din altă lume,
Cum și pe mine m-ai făcut să fiu.

10 ianuarie 2022

MĂ NUMESC NIMENI

Din perspectiva Universului mă
numesc Nimeni.
Negrul de sub unghie mă sfidează,
iar ultimul fung se uită prin mine
ca Nichita Stănescu printr-un câine de
om ce l-a mușcat.

Din perspectiva timpului nici măcar
nu sunt timp,
ci doar locul unui timp care a început
să viseze.
Faptul că îmi dau cuvântul de onoare
că exist,
nu ajunge și nu ajută la nimic.
Poate doar la impresia artistică.

Din perspectiva curentului electric
sunt bun conducător,
idee cu care nu sunt de acord unii
concețâțeni de-ai mei,
de aceea îi trimit la curentul electric
pentru a cere lămuriri.

Din perspectiva chimiei, sublimesc
prea ușor la frumuseți,

iar din perspectiva fizicii, rugozitatea
lasă de dorit,
de alunec ca un pește printre degetele
oricărui semn de încartiruire în reguli
și legi.

Din perspectiva melcului sunt un
sprinter,
idee cu care nu e de acord
medicul meu cardiolog,
de aceea îl pun să studieze fuleul
acestuia,
cu dăra sa lipicioasă, ca un efect
Coadă la gastropode.

Din perspectiva apei sunt o apă în
două picioare
care-și semnează propria existență ca
și cum ar urina pe tufişuri,
delimitându-și teritoriul dintre
amonte și avalul putinței și
conştiinței.

Din perspectiva matematicii
probabilistice
sunt întâmplarea care-i dă legitimitate
să opereze pe spații largi de interes
și la nevoie să mă arate cu degetul ca
fiind expresia posibilului.

Din perspectiva poeziei
sunt o cheie de 9 din trusa de scule,
care se crede polenizator și care
încearcă,
manevrând în sensul invers al acelor
de ceasornic,
să ajungă la părțile reproductive ale
unei flori.

Aproape pentru nimeni nu sunt cum
trebuie.

Atunci de ce atâta interes pentru
mine?

Eu nu fac decât să-mi port, după fire,
printre atâtea altele, amprenta
concatenării.

Între secreție și excreție mă-ntind cât
mi-e plapuma simțurilor,
mă-mbăt de necuprins
și umblu pe cele șapte cărări ale
propriei neliniști.

Pornesc la prima cheie a privilegiului
de a fi.

În rest, aștept restul de la cât,
să-mi țină de urât!

22 ianuarie 2022

RĂZVAN DUCAN

Altădată, pe când ciocneam un pahar la finele unei sesiuni științifice, cineva s-a legat de memoria lui Iuliu Maniu, acuzându-l de lipsa de decizie, de compromisuri, de slăbiciuni. Profesorul a devenit atent și i s-a adresat imberbului critic: „Dumneata ce acte de verticalitate ai făcut în viață ca să emiți asemenea judecăți? Iuliu Maniu a făcut Unirea de la 1918, de aceea, când îi pomenesti numele, ar trebui să te ridici în picioare!” Am tăcut cu toții stânjeniți, dar mulțumiți, iar „curajosul” n-a mai zis nimic.

Ștefan Pascu a fost rector într-o perioadă de deschidere a vechiului regim, când studenții și dascălii păreau să revină la vechea atmosferă de comunitate și de comuniune. Sub rectoratul său s-au stabilit legături cu universități și societăți savante din Europa Occidentală, s-au reintrodus discipline odinioară prohibite, s-au creat secții și specialități noi, a continuat predarea în limbile tradiționale ale universității, româna și maghiara. Profesorilor maghiari, cărora nu le ieșeau normele la subgrupele de limbă maghiară, li s-au dat cursuri și seminarii în românește, deși nu cunoșteau bine limba română. Tot în acei ani recuperatori (mai precis în 1968), s-au creat revista și mișcarea Echinoc, intrate în prim-planul avangardei studențești naționale și internaționale. Revista apărea în limbile română, maghiară și germană, onorând tradiția istorică a Transilvaniei și integrându-se în cele mai moderne direcții literare europene ale momentului.

Eu așa îl țin în minte pe Profesorul și pe Rectorul Ștefan Pascu și cred că așa îl va înscrie în anale și istoria. Nicăci nu pot face altminteri, fiindcă zilnic mă privește din Galeria Rectorilor, mă laudă ori mă dojenește, după caz, cu aceeași privire caldă și voce blândă, ieșite parcă din portretul bunicului zugrăvit de Ștefan Octavian Iosif. Sunt privirea și vocea Dascălului și

Rectorului meu și mă simt un privilegiat pentru ele. Să-i fie opera nemuritoare și amintirea mereu vie!

Despre educația prin limbă și istorie

Scriem aceste rânduri cu gândul, realist, la Europa Unită. Sunt încă mulți care cred că această Europă nu reușește fiindcă e prea variată, fiindcă păstrează prea multe valori vechi, perimate, fiindcă se mai cramponează de identități naționale. Ca soluție, se caută formule de educație globalizată, de creare a „conștiinței europene”, omogenizate, lipsite de nuanțe, obediente. Forțarea notei în acest sens a generat reacții disproporționate, fie de respingere de plano a integrării, fie de revigorare a unor formule naționaliste înguste și egoiste, scoase uneori din arsenalul extremei drepte de odinioară.

A gândi Europa înseamnă și a proiecta Europa, iar o astfel de proiectie, de plonjare în viitor, este de neimaginat fără învățământul organizat și fără educație în general. Firește, rămâne întrebarea de neevitat în ultimii ani – inclusiv datorită unei mode încă actuale – dacă Europa s-a născut ori s-a făcut, dacă Europa s-a făurit ori a fost făurit sau, mai clar, dacă ea s-a construit organic, prin acumulări succesive în timp, independent de voința cuiva, ori dacă a fost inventată de către anumiți indivizi și grupuri, așa cum se spune, în chip teribilist, despre tradiție, națiune, călătorie, masonerie etc. Puse de-a valma una lângă alta, aceste realități și concepte „inventate” ne lasă, pe mulți dintre noi, deconcertați, dezorientați și dezamăgiți. În disputa, adesea nelocală, dintre perenialism (sau primordialism) și modernism, dintre adepții unei viziuni organiciste, istorice, adică diacronice, și cei care cred în generațiile spontanee, în invenția lumilor și a componentelor lor, în sincronism, pare că nu este loc de cale de mijloc, deși „calea de mijloc este cea de aur” (aurea mediocritas)...

Indiferent cum răspundem la întrebarea de mai sus, școala are un rol fundamental în Europa, fiindcă ea înseamnă și conduce la cunoaștere, iar societatea fără cunoaștere și fără

cunoștințe intră în recul, se abrutizează, se autodistrage. Se spune adesea, uneori retoric, că școala trebuie să ofere metode, nu cunoștințe, ceea ce este absurd, fiindcă metodele singure nu există în afara cunoștințelor, în afara materialului de sistematizat, ordonat, integrat, interpretat. Ca să gândim Europa avem nevoie, prin urmare, de cunoștințe despre ea. O întrebare este ce fel de Europă vrem să percepem sau să cunoaștem, iar alta ne duce cu gândul la ce fel de Europă dorim să lăsăm în urma noastră.

Referirea la Europa celor 28 elimină din dileme, fiindcă această Europă a fost cu-adevărat „inventată”, adică făurită în chip conștient, într-un timp determinat, de către promotori cunoscuți, animați de anumite idei și idealuri. Această Europă este una limitată și precisă – în relativitatea ei –, cu reguli de funcționare, cu proiecte relativ unitare despre viitor, cu dorința de a construi acest viitor într-un anumit fel. Toate acestea se fac, ca și odinioară, prin intermediul unei ideologii care îmbracă forma propagandei.

Spre a ieși din teoretizare, am să dau un exemplu. În urmă cu aproape două decenii eram într-un mare oraș european, la o conferință științifică cu participare internațională. În afara lucrărilor propriu-zise, câțiva dintre istorici am avut o întâlnire cu un important om politic local, dar de anvergură europeană, care ne-a consultat în legătură cu oportunitatea unui text comemorativ, legat de sacrificiile de odinioară ale locuitorilor aceluia oraș în fața asalturilor oștilor inamice, dornice să-l cucerească și să-și deschidă drum spre occidentul Europei.

Acad. IOAN AUREL POP

Convorbiri duhovnicești

Ioan al Banatului

„Orice funcție socială ori demnitate ai avea pe pământ, mai presus de mamă nu este nimic.”

Luminița

Cornea:

Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, în Duminica a 17-a după Rusalii s-a citit, în bisericile ortodoxe din toată lumea, pericopa evanghelică consemnată de Sfântul Evanghelist Matei despre minunea săvârșită de Mântuitorul Hristos asupra femeii cananeence, duminica numindu-se chiar a Cananeencei.

Pentru ca cititorii să fie mai cu luare-aminte, vă rog să-mi permiteți să redau textul: „*Și ieșind de acolo, a plecat Iisus în părțile Tirului și ale Sidonului. Și iată, o femeie cananeencă, din acele ținuturi, ieșind striga, zicând: Miluiește-mă, Doamne, Fiul lui David! Fiica mea este rău chinuită de demon. El, însă, nu i-a răspuns niciun cuvânt; și apropiindu-se, ucenicii Lui Îl rugau, zicând: Slobozește-o că strigă în urma noastră! Iar El, răspunzând, a zis: Nu sunt trimis decât către oile cele pierdute ale casei lui Israel. Iar ea venind, s-a închinat Lui, zicând: Doamne, ajută-mă! El, răspunzând, i-a zis: Nu este bine să iei pâinea copiilor și s-o arunci câinilor. Dar ea a zis: Da, Doamne, dar și câinii mănâncă din fărâmiturile care cad de la masa stăpânilor lor. Atunci, răspunzând, Iisus i-a zis: O! femeie, mare este credința ta; fie ție după cum voiești! Și s-a tămăduit fiica ei din ceasul acela.*” (Matei 15, 21-28).

Vă rog, Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, să vă referiți mai întâi la acele așezări consemnate în prima parte a pericopei.

Îps. Ioan: Hristos Domnul s-a dus în părțile Tirului și ale Sidonului, aflate în Libanul de astăzi, în nordul Țării Sfinte. Tirul și Sidonul erau două mari cetăți, porturi la Marea Mediterană. Cei din Tir erau mari navigatori, care au întemeiat colonii în Spania și în Africa de nord, iar cei din Sidon aveau școli înalte de astronomie, de filosofie și alte științe ale vremii. Deci, Hristos se duce într-o zonă în care oamenii aveau un nivel cultural ridicat, ca să spunem așa. Dar lumea din părțile Tirului și ale Sidonului era o lume păgână, se închinau la zeități, la idoli. Totuși,

femeia aceasta, văzându-și fiica în necazul în care era, recunoaște că fiica ei este stăpânită de un demon ce o chinuia. Iată, deci, această mamă a cunoscut mai întâi pe diavol și apoi îl cunoaște și pe Dumnezeu.

L.C.: Totuși, Părinte Mitropolit, este de mirare cum această femeie dintr-un neam de păgâni a venit la Iisus să-i vindece fiica. Desigur, zvonul minunilor săvârșite de Hristos Domnul a determinat-o să-L caute.

Îps. Ioan: Întristarea este izvorâtă din necazul acestei mame, adică să-și vadă fiica chinuită de un demon. Ea auzise de minunile săvârșite de Hristos și de aceea își pune toată nădejdea într-Însul, căci, pe oriunde a fost în viața ei, nimeni n-a reușit să-i scape fiica de acest demon care o chinuia. De aceea, consemnează Sfântul Apostol Matei, femeia striga. Spun și apostolii: „strigă în urma noastră.” Iată, rugăciunea, în esența ei, este strigare după Dumnezeu. În rugăciune, strigăm din adâncul inimii noastre după Dumnezeu. Fericit este omul care, din adâncul inimii sale, strigă după Dumnezeu! Iată, vedem că această femeie strigă simplu după Dumnezeu: „Doamne, ajută-mă!” și a ajutat-o.

Apoi, Hristos îi pune pe ucenici și pe apostoli în fața unei mari lecții de credință. Îi spune Hristos femeii că nu se cade să dea câinilor pâinea copiilor. Ce o fi însemnând cuvintele acestea? Toți cei care formau poporul lui Israel erau socotiți fii ai lui Avraam, iar pe cei care erau păgâni, iudeii din vremea aceea îi socoteau câini. Eu, dacă aș fi trăit în vremea aceea și m-ar fi văzut trecând pe un drum un iudeu ar fi spus copiilor: iată, un câine trece pe drum! Dar binecuvântat să fie Dumnezeu că am fost botezat în numele Sfintei Treimi și sper să nu mă arate nimeni cu degetul și să spună: trece pe drum un câine, ci să spună: trece pe drum un om al lui Dumnezeu.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte, prin urmare, știind contextul vremii

aceleia, femeia cananeencă a fost trecută de ucenici și de apostoli în rândul câinilor. Vă rog să continuați.

Îps. Ioan: Da, însă să ne întrebăm de ce le spuneau *câini* celor care nu erau de credința lor. Pentru că mâncau tot felul de alimente pe care iudeii, după legea lui Moise, nu aveau voie să le mănânce și, de aceea, spuneau: *aceștia mănâncă de toate, ca și câinii*.

Vedeți, femeia nu-I spune lui Iisus: *Doamne, de ce m-ai făcut câine? De ce mă numești în rândul câinilor?* Nu este obraznică în relația și în dialogul ei cu Hristos, ci, în smerenie, zice: *da, Doamne, într-adevăr, sunt păgână, dar și câinii mănâncă din firimiturile ce rămân de la stăpânii lor*. Mă gândesc că, poate, biata femeie va fi avut și ea un câine, la casa ei, și a văzut câtă bucurie este pe sârmanul câine atunci când îi dai o bucăciică de pâine să se hrănească. Atunci, după ce ea rostește cuvintele acestea, Hristos îi spune: „*O, femeie, mare este credința ta!*” Vedeți ce a spus Hristos despre o femeie păgână, despre care nu aflăm că ar fi fost o femeie școlită, ci o femeie simplă din popor. Iată, câtă înțelepciune a avut această femeie!

Vă îndemn să vă amintiți și să aveți în minte o icoana deosebită: Iisus cu Petru pe mare! Să ne gândim puțin: unei păgâne, femeii cananeence, Hristos îi spune: „*O, femeie, mare este credința ta!*” iar lui Petru îi spune: *Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?! Cum o fi aceasta? Unei păgâne să-i spună: „O, femeie, mare este credința ta!”*, iar lui Petru să-i spună: *Puțin credinciosule, pentru ce te-ai îndoit?!* Practic, în momentul acesta, Hristos le dă o mare lecție de credință apostolilor săi. În cei trei ani și jumătate, cât a trăit împreună cu apostolii săi, în fiecare zi, le-a dat una, două sau trei lecții, însă acum era o altă lecție, ca să înțeleagă mai târziu, după Înviere, când Mântuitorul le spune apostolilor să meargă și să învețe *toate neamurile*. Înțelegem prin aceasta că Hristos n-a venit doar pentru poporul iudeu, ci a venit și pentru noi, cei care trăim aici, de aceea Hristos l-a trimis pe întâiul Său apostol, Andrei, tocmai în părțile noastre, ca să semene evanghelia lui Dumnezeu, fapt care s-a perpetuat de două mii de ani în →

**A consemnat
LUMINIȚA CORNEA**

Amvon

Dumnezeu cântărește bunăvoința

Un om bogat voia să meargă la Ierusalim, să se închine la locurile sfinte și a luat cu el, ca tovarăș de drum, un om sărac ce nu avea bani să ajungă acolo, dar dorea și el să ajungă pe urmele Mântuitorului.

Când se făcea seară, omul cel bogat poposea la oameni avuți, iar săracul găzduia la cei nevoiași, bolnavi și necăjiți pe care îi ajuta cum putea. De multe ori întârzia și îl reținea din drum pe cel bogat pentru a-i ajuta pe cei în necazuri și suferințe.

O dată, săracul pregătea o înmormântare, dar cel bogat nu l-a mai așteptat, ci a mers singur la Ierusalim ca să nu piardă sărbătoarea Învierii și să-și oprească locul din frunte la slujba de Paști, ca un om bogat ce era.

La Sfânta Liturghie din noaptea Învierii, cel bogat l-a văzut chiar lângă Arhiereu pe consăteanul său cel sărac și s-a supărat și l-a muștrat pentru obrăznicia lui de a sta chiar lângă Arhiereu. Dar cel sărac s-a jurat că el nu a mai ajuns la Ierusalim, căci a întârziat ajutându-i pe cei nevoiași.

Atunci și-a dat bogatul seama că mai răsplătit a fost cel sărac pentru dragostea lui și ajutorul pe care l-a dat aproapelui său, decât el care a participat, fără folos, la slujba Învierii, la Ierusalim.

Logica rugăciunii

Era după cel de-al doilea Război Mondial. Un bătrân fusese grav rănit, astfel încât medicii au trebuit să-i amputeze piciorul. Întors în satul natal, bătrânul continua să participe zilnic la sfânta Liturghie, continua să

se roage mult, așa cum făcuse înainte. Într-o bună zi însă, câțiva tineri, care îl observau cum mergea schiopătând și sprijinindu-se într-un baston spre biserica de pe ulița mare a satului au început să râdă de el:

-Ce tot mergi să te rogi atât, crezi că o să-ți pună Dumnezeu piciorul la loc?

La care bătrânul, cu duioșie, se întoarce spre tineri și le spune:

-Nu, eu nu-i cer lui Dumnezeu să-mi pună piciorul la loc, îi cer să mă ajute să trăiesc cu un singur picior.

Pr. Dr. GHEORGHE ȘINCAN

Convorbiri duhovnicești

→țara în care trăim astăzi. Deci, le-a arătat Hristos că toți oamenii de pe pământ sunt creații ale lui Dumnezeu și pe toți îi iubește, de orice neam ar fi ei.

L.C.: Înaltpreasfințite Părinte Mitropolit, vă rog să insistați puțin asupra propoziției: „Fiica mea este rău chinuită de demon”.

Îps. Ioan: Este aici un cuvânt foarte greu. Spune femeia că *demonul* o tulbură pe fiica ei. Nu vă amăgiți de diavol, pentru că el îi chinuie pe oameni, iar noi avem în biserică rugăciunea extraordinară *Împărate ceresc, mângâietorul*. Cui se adresează rugăciunea aceasta? Duhului Sfânt. Deci, iată, demonul *chinuie*, iar Duhul Sfânt *mângâie*. Să vă mângâie Duhul Sfânt pe toți și pe toate, pe copiii dumneavoastră, pe fiii și fiicele pe care le aveți și pe care le creșteți în frica Prea Sfintei Treimi Dumnezeu.

Am putea spune că duminica în care este rânduit să se citească această pericopă evanghelică este *duminica înlăcrimatelor mame*. Aceasta pentru că râuri de lacrimi curg din ochii milioanei de mame, numai din țara noastră, care-și văd fiii și fiicele chinuite de demon. Mă adresez iubitelor mame care vin la sfânta biserică și le binecuvântează. Dar

le întreb și le va întreba într-o zi Hristos: *pe seama cui, în grija cui și-au lăsat copiii când au venit la biserică?*

Nu le este teamă că vine cel rău și le smulge din brațe fiii și fiicele? Îmbrățișați-i, înveliți-i în rugăciune, ca să nu vi-i fure, încă din fragedă pruncie, cel rău! Plângeți acum, ca să nu plângeți la sfârșit! O, cu câtă durere se desparte mama de copiii ei când știe că scaunul ei din biserică va rămâne gol, după ce ea va pleca din lumea aceasta.

Mame, mame românce, ce ați făcut cu fiii și cu fiicele dumneavoastră? Nu știu dacă autoritățile statului nostru românesc vor mai putea opri fiicele neamului nostru să nu se mai ducă în iadul păcatelor de la apus. Nici dintr-o altă țară nu sunt plecate mai multe fete spre vest decât din țara noastră, țară creștină, ortodoxă, binecuvântată de Dumnezeu.

L.C.: Sunt foarte potrivite aceste remarci ale Înaltpreasfinției Voastre. Cuvintele de mângâiere și de încurajare sunt necesare zi de zi. Vă rog să continuați.

Îps. Ioan: Le întreb pe aceste mame: ce vor zice la întâlnirea cu Hristos. Atunci nu vor mai putea spune: *Doamne, scapă-mi fiul sau fiica din adâncul iadului!* Atunci, nu mai este rugăciune, atunci este dreptate de la Dumnezeu.

Vă îndemn: plângeți și rugați-vă cu lacrimi ca Dumnezeu să întoarcă fiicele neamului nostru înapoi în țară, iar cele pe care le aveți acum, aici, păziți-le cu strășnicie și aduceți-le la sfânta biserică, ca să le mângâie Duhul Sfânt și să nu le chinuie demonii prin tot felul de localuri și alte destrăbălări ale lumii acesteia.

Le rog pe iubitele mame să le fie milă de fiii și de fiicele lor. Dacă nu vă este milă de un sărman pe care îl vedeți pe drum, vă va ierta într-un fel Dumnezeu, dar măcar fie-vă milă de sângele dumneavoastră, de fiii și de fiicele prin care v-a dat Dumnezeu darul acesta de a fi mamă.

O, cât de mult suspină unele femei că nu s-au învrednicit în viața lor de a purta binecuvântatul nume de mamă! Sunt femei cărora nu le-a spus nimeni în viața lor: mamă.

Ce este în sufletul unei femei când aude primul cuvânt rostit de fiul sau de fiica ei, când îi spune mamă. *Orice funcție socială ori demnitate ai avea pe pământ, mai presus de mamă nu este nimic.* Toate sunt trecătoare. Orice funcție ai avea pe pământ, astăzi este și mâine, nu. Însă demnitatea de mamă nu dispare niciodată, nici pe pământ și nici în cer. Faceți tot ce vă este în putință ca să vă aduceți copiii la Hristos! Nu-i lăsați să se rătăcească în lumea aceasta!

Autoritatea oarbă

Adesea întâlnită în vremurile noastre, autoritatea oarbă provoacă repulsie, întristare și compătimire față de cei peste care s-a așezat un asemenea vâl de ignoranță, mediocritate, irealism și fanatism al dorinței obsesive de control. De la cele mai neînsemnate paliere ierarhice până la cele mai vizibile și influente, autoritatea oarbă își face de cap în mințile și inimile rănite de frustrări timpurii sau recente, de laudele celor slabi acceptați în cercurile puterii pentru formarea și consolidarea cultului personalității conducătorului, de autolimitarea celorlalte daruri încredințate de Creator, profilând, în manieră reducționistă, tendințele doar la asimilarea cunoștințelor administrative și la reproducerea limbajului de lemn al acestora.

Mulți așa ziși *lideri* (denumindu-se astfel în speranța că vor căpăta o aură umană, empatică, atentă la frământările celor din jur) din varii funcții de decizie, se comportă dictatorial, fanatic în relația lor cu puterea temporară pe care o dețin, minimalizând sau refuzând dialogul, proclamând, în schimb, verbul cu scânteie din *formidabila* și trufașa postură a „omnientului” autodeclarat. Avem, mai mult sau mai puțin, mai slab sau intens, de a face cu toxicitatea autorității oarbe, atât în rolul de determinanți ai acesteia, cât și în condiția de victime.

Nu voi face, în mica mea expunere, referire la ceea ce presupune și implică autoritatea conducătorului politic, a celui care e sub jurământul de a servi binele unui popor, cu toate că, dacă el își asumă profund și onest lucrarea de apărare, zămislire sau revigorare a națiunii, modelul său e unul de căpătâi și poate servi ca exemplu de raportare echilibrată la elementul autorității pe care îl conține orice desfășurare de putere. Mă interesează, concret, aplicarea defectuoasă a autorității în mediile comune, cu care ne intersectăm frecvent (locurile de muncă, serviciile publice și chiar private).

Ce este autoritatea? Autoritatea e puterea însăși a conducerii, suportul ei, spun unii (suportul puterii aplicate, concrete e autoritatea puterii – cadrul ei validat și acceptat), iar alții susțin că e practica puterii, adică ceea ce

naște puterea sau influența de care beneficiază cel care deține puterea. Înțelegem aici prin influență legitimitatea cuvântului și acțiunii celui care întruchiează puterea. Această influență are două niveluri: 1) influența funcțională – cea care degajă din investirea cu puterea și 2) influența creativ-inovatoare, amprenta omului în relația cu puterea, modalitatea de strângere și cuprindere, dar mai ales, eliberare ocazională a frâielei puterii. Consider că pe cea de a doua treaptă nu urcă decât foarte puțini și pe aceia îi reține memoria colectivă și devin firele albe din textura istoriei. Restul sunt accidente nefericite, ironii social-istorice sau persoane cărora Dumnezeu le-a oferit șansa de a amprenta cu darurile lor o activitate, dar care, seduși de formule deja consacrate, de artificiile de imagine ale unor inși descurcâreți, dar plafonați, zădărnicesc în osatura prăfuită, obosită și lamentabilă a funcționărescului simiesc. Aceștia nu vor crea niciodată nimic, nu vor îmbogăți cu nimic mediile în care își exercită puterea, vor bate în autoritate ca într-o tablă ruginită de propria autosuficiență.

Ce înseamnă, în fond, autoritatea oarbă? Înseamnă să nu observi ruptura de realitate, să nu bagi de seamă că în timp ce te jucai cu puterea, ea s-a decuplat de persoana ta ca un modul spațial de navă și plutește în derivă pe orbita cinică a automatismelor dictatoriale: *Taci! Eu vorbesc! Nu mai comenta! Nu mă interesează ce ai pățit! Nu contează ce spui tu! Gata, discuția s-a încheiat!*. Acestea sunt armele arsenalului autorității oarbe. Fără lămuriri ulterioare, fără încercări de a scutura de false impresii un episod izolat, o decontextualizare nefericită. Autoritatea oarbă e lovitură de bici chiar și atunci când te împiedici. Pe scurt, insensibilitate masivă, răbufniri paralizante, judecată pripită, iritații descurajante pentru orice intervenție vivace în calmarea și amortizarea unor derapaje și eșecuri, impostură poleită cu zvâc și pedagogie polițienească.

Gândindu-mă la autoritate, nu pot să nu disec acest termen și să nu mă axez pe izbitoarea fracțiune „autor”. Considerând, așadar, că cel care conduce ar trebui să extragă din putere, cu înțelepciunea unei minți înalte, cele mai semnificative și mai

adaptate energii pentru ca ea să nu se dovedească strivitoare în abstracțiunea ei generală cu privire la deținătorul ei. Cu alte cuvinte, a lega calitățile tale de putere necesită o operațiune chirurgicală asupra conceptului abrutizant numit putere. Fiecare dovadă de putere și, deci, de autoritate în exercitarea puterii, nu trebuie să fie mai mare sau neconformă cu calitățile.

Calitățile trebuie să hrănească și să controleze puterea, pentru că invers e fatalmente catastrofal. Ar însemna, în cel din urmă caz, o presiune acustică extremă în dreptul oglinzii sufletului nostru. Noi trebuie să răsucim și să înfățișăm puterea pe partea dorită și cum ar fi prielnic să se oglindească în activitatea pe care o desfășurăm. Deținătorul puterii este și autorul oglindirii puterii în relația sa cu cei pe care îi coordonează.

Dacă puterea e goală, impersonală, abstractă sau neracordată la calitățile umane, atunci avem de a face cu autoritatea oarbă, adică puterea întinde pe un fundal gol toate stihilele și cursele ei. Agentul oglindirii e discernământul, iar înțelepciunea e partea creativă care adaugă prestigiu puterii, pentru că tocmai asta e autoritatea, e rezultatul adaptativ și creativ dintre calitățile personale și statutul privilegiilor de a conduce și decide. Ești autorul propriului prestigiu din întâlnirea temporară cu puterea. Prestigiul e opera culturii, artelor, dialogului și, decisiv, a înțelepciunii. Iar înțelepciunea e darul lui Dumnezeu de pe urma luptelor jertfelnice, duse atât văzut, cât și nevăzut (în tainele sufletului). De aici, puteți înțelege de ce avem atâția autori orbi care fac hatârul conceptului și foloaselor puterii și nu al necesității ei, născătoare de prestigiu și noblețe.

Pr. JUSTIN-FLORIN DUMITRU

Sfântul Nichifor Leprosul

(1890-1964)

„ ... pe cât este de nesfârșită cunoașterea, pe atât este cu neputință firii omenești să ajungă la tainele dumnezeiești”, scria Sfântul Vasile cel Mare. Și, totuși, în contemporaneitatea noastră, lângă noi există sfinți sau au devenit sfinți lucrând în adâncul smereniei, aceasta conducându-i spre sfințenie și spre slujirea binelui în ciuda feluritelor și nesfârșitelor suferințe, în ciuda tuturor celor potrivnice, când lumea este din ce în ce mai desacralizată, când omul contemporan a ajuns într-o stare de indiferentism religios, crezându-se, datorită tehnologiei avansate, un demiurg. Omul de azi, emancipat, distrus, în fond, de provocările postmodernității, se găsește într-un colaps în relația cu sacralul, cu divinitatea. „Vorbește, Doamne, robul tău ascultă”.

Astfel ne impresionează, peste fire, viața Sfântului Nichifor cel Lepros chemat la Domnul în ziua de 4 ianuarie 1964, după ce se nevoise și pătimise în această lume pământească 74 ani.

Este canonizat în anul 2012 de către Sfântul Sinod al Patriarhiei Ecumenice a Constantinopolului, numele lui fiind adăugat în sinaxarul Bisericii constantinopolitane, cu dată de pomenire anuală în ziua de 4 ianuarie.

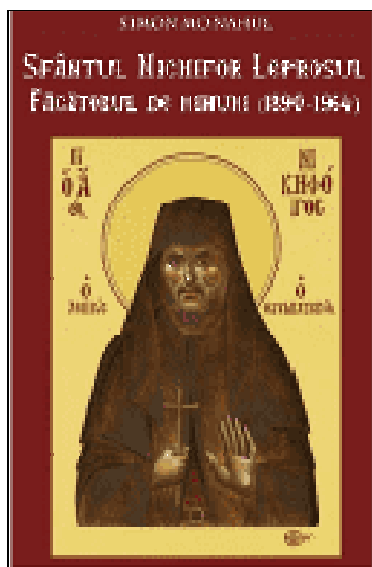
Părțile din sfintele sale moaște se află și la noi în țară, la Mănăstirea Paltin-Petru Vodă, dăruite de Părintele Simon de la Schitul Sfântul Mare Mucenic Pantelimon din Grecia. Părintele Simon a fost ucenicul părintelui Eumenie (suferise și el de lepră) care l-a cunoscut și l-a îngrijit personal pe Sf. Nichifor Leprosul, devenindu-i fiu duhovnicesc.

În Creta, Patriarhul Ecumenic sfințește prima biserică ridicată în cinstea Cuviosului Nichifor cel Lepros.

La mutarea Sfintelor sale moaște, acestea răspândesc o bună mireasmă care nu încetează să se reverse. Moaștele sale se află la Biserica Sfânta Varvara din Atena.

În Xenofont este pictată prima icoană care-l reprezintă.

La data de 5 august 2020, racla cu părțile din moaștele Sfântului Nichifor cel Lepros este adusă în Catedrala Arhiepiscopală Sfântul Nicolae din Râmnicu-Vâlcea spre a fi

de închinare și de folos izbăvitor în vremea epidemiei de Coronavirus, așa cum sfântul s-a arătat ocrotitor în multe biserici din Grecia și Bulgaria.

Sfântul Nichifor cel Lepros, cu numele de Nicolae primit la botez, se naște la anul 1890 în satul Sirikari, regiunea Chania din insula Creta, din părinți țărani, creștini ortodocși. Rămâne orfan de foarte mic de ambii părinți. Îl crește un bunic, țaran și el, care-l deprinde pe copil cu munca. Apoi, pe când copilul are 13 ani e dat să învețe meseria de frizer. Acum îi apar pe corp semnele necruțătoarei boli lepra sau boala Hansen.

Ca să se înțeleagă ce este lepra, am să dau câteva explicații: este o boală infecțioasă și contagioasă cronică, cu frecvență mai ales în zonele tropicale. Este produsă de bacilul Mycobacterium leprae sau bacilul Hansen. Boala se manifestă prin leziuni ale pielii și ale sistemului nervos periferic, care, cu timpul, distrug țesuturile musculare. Pielea membrilor se îngroașă, devine rugoasă și apar răni purulente. La începutul ei se manifestă prin apariția unor pete roșii, apoi boala evoluează lent spre noduli ulceroși care duc la mutilări locale cu predilecție la față și la extremități. Boala este mai des cunoscută la persoanele care trăiesc în sărăcie.

Boala a fost cunoscută încă din antichitate. În Vechiul Testament, partea Leviticus (cartea 3-a a lui Moise), boala este descrisă amănunțit în cap. XIII, versetele 1-46.

Lepra se mai numește boala Hansen după numele medicului norvegian Gerhard Armauer Hansen (1841-1912) care descoperă agentul etiologic al bolii în 1873,

Myco bacterium leprae, acesta fiind și prima bacterie identificată a fi cauzatoare de boli la om.

Dar lepra se numește, în Biserica lui Hristos, „boala sfântă”.

Așadar, semnele leprei apărute pe corpul său îl sperie pe copilul Nicolae, știut fiind că leproșii erau duși în leprozeria Spinalonga, supranumită „mormântul celor vii”. Înfricoșat, fuge în Alexandria Egiptului. Frumos la chip, blând, educat și comunicativ, se face repede simpatizat de comunitatea compatrioților săi greci cât și de cei care slujeau la Patriarhia Alexandriei. Boala evoluează, așa încât, singur și neavând încredere în nimeni, se confesează totuși unui arhieru de la Patriarhie. Acesta, plin de compasiune pentru tânărul frizer de 24 ani, îl încurajează și-i împărtășește durerea. Îl îndeamnă să meargă la azilul-spital pentru leproși din insula Chios, dându-i și o scrisoare de recomandare către Sfântul Antim ce îngrijea de acel sălaș. Sfântul Antim îl primește condus parcă de povața Sfântului Grigorie de Nyssa: „Nu lăsa pe cei din jurul tău să fie îngrijiți de altcineva, ca nu cumva să ia altul comoara de lângă tine”. Și văzând Sfântul Antim cât de vrednic, ascultător și integru este, l-a ținut pe lângă el. Luând seama la trăirile și minunile dascălului său, Nicolae începe să trăiască și el în post aspru și rugăciune, făcând multe metanii. În 1916 Nicolae are 26 ani. Destoinicia lui statornică este remarcată de Sf. Antim care-l călugărește îmbrăcându-l în schima monahală și dându-i numele de Nichifor. Nichifor este umbra Sfântului Antim. Nu se desparte niciodată de cel care-l îndeamnă la călătoria spre înăuntru, în altarul ascuns al propriei inimi. Ca un adevărat ascet, Nichifor își asumă boala necruțătoare prin care îl cunoaște pe Dumnezeu, spre prihănirea de sine. Trăiește în ascultare, post și rugăciune. Trăiește și cultivă virtutea smereniei, după modelul desăvârșit al chenozei lui Iisus Hristos. I-a fost milă de oameni, i-a ajutat din adâncul inimii lui, fiindcă „mila biruiește în fața judecății” (Iacov, 2,13). Este plin de pocăință, blând și pașnic și-i lipsește spiritul de gâlceavă cu cei din jur. Cotropit de boală, totuși, postește cu toată râvna. E un antrenament spiritual, un drum spre desăvârșire. Despre el, maica stareț a Mănăstirii Maicii Domnului Ajutătoarea →

CLAUDIA VOICULESCU

din Chios, mărturisirea că până și apa o bea cu binecuvântare.

Așa cum este, cu vederea afectată de boala care îl încolțea din ce în ce mai amenințător, este protopsaltul paraclisului Sf. Lazăr din leprozerie, cântând cu „glas de înger“ (după afirmația episcopului Pantelimon din Chios) în fiecare duminică, știind troparele și pericopele din Apostol pe de rost. Dar muncește cu sârg și în grădina azilului. Și se roagă cu tăria rugăciunii inimii asupra celei a buzelor, a lăuntricului asupra exteriorului.

În anul 1957 leprozeria din Chios se încheie și Cuviosul Nichifor împreună cu frații de suferință nevindecați după tratamentele aplicate după descoperirile medicamentoase din anul 1947, sunt mutați la Spitalul Sfânta Varvara din Igaleo, la vest de Atena, unde Cuviosul va mai supraviețui 6 ani (până în ziua de 4 ianuarie 1964).

Aici este îngrijit de Eumenie. La plecarea lui Nichifor din leprozeria Chiosului, Sfântul Antim îi dă o scrisoare de recomandare către părintele Eumenie, în care îi scrie: „Să ai grijă de comoara ce ți-o trimite Maica Domnului. Nichifor este monah începător, dar monah desăvârșit. Dacă îl vei sluji până la sfârșitul vieții tale, te vei face și tu desăvârșit!“. Nichifor devine sfântul și părinte duhovnic părintelui Eumenie Saridakis, cel vindecat de lepră (căpătată în tinerețe) datorită sulfamidelor descoperite în 1947.

Cu o abnegație deosebită îngrijește pe toți leproșii din spital, știind din propria experiență ce înseamnă grozăvia acestei boli despre care mărturisea: „Erau dureri cumplite, de parcă un cârlig de fier îmi smulgea carnea de pe spate și o arunca jos“. Îi ceruse lui Iisus Hristos să-l binecuvânteze ca un om care să-l învețe rugăciunea inimii. Și acum, într-adevăr, îi trimisese un asemenea om providențial în persoana Cuviosului Nichifor, căruia îi devine ucenic, îl îngrijește cu tot sufletul de la mâncare până la cele mai necesare cerințe, ca pe un copil, deși Cuviosul nu cerea nimic special pentru el, ca să nu împovăreze pe nimeni, pentru că el își trăia viața ca pe o adevărată binecuvântare. Era răstignirea lui întru Iisus Hristos. Se pogorâse asupra lui Duhul Sfânt care-i arătase Lumina cea nezidită.

Orb și cu membrele schilodite de funesta boală, ținut pe patul de suferință, cel înzestrat cu multe

harisme dumnezeiești și cu darul mângâierii sufletului, mulțumind neîncetat lui Dumnezeu, are puterea să dea speranță celor deznădăduiți, alinare celor suferinzi, râvnă și îmbărbătare celor tineri, cu o răbdare plină de umilință mucenicească mai presus de fire, arătându-se pe sine însuși exemplu de urmat pentru frații de suferință și nu numai, inspirându-le curaj.

Precum spunea și Kallistos Ware, „nu-i ajutam pe alții prin ce spunem, ci prin ce *suntem*, prin maniera noastră de a trăi“. Sufletul său era cămara unde „sălășluia toată puterea și slava dragostei și unirii cu Hristos“. Sufletul său era iubire. Preasfințitul Kallistos, citat mai sus, spunea undeva: „Iubirea este atât ceva ce avem deja și izbucnește spontan în inimile noastre, cât și ceva ce trebuie să învățăm... Iubirea este atât punctul de plecare, cât și cel de sosire“.

Deși Mântuitorul a vindecat un lepros (una din minunile Lui consemnată în Evanghelia după Matei, 8:1-4) și pe încă alți zece leproși (minune consemnată numai în Evanghelia după Luca, 17: 11-19), Sfântului Nichifor i-a dat podoaba virtuților și lumina sa, binevestindu-l tuturor. Sfântul Nichifor îi povățuiește și-i îndeamnă pe toți să se roage lui Iisus: „Doamne Iisuse Hristoase, miluiește-mă pe mine, păcătosul“, ca prin această rugăciune să poată fi prihăniți.

Îmbogățit cu harisme, mulți îl caută. Și multora le vine în ajutor fără ca unii să-l cunoască. L-au recunoscut mai târziu prin arătări în vise sau aieve. Martorii, de la oameni simpli până la arhierii și mitropoliți (mitropolitul Anastasie al Albaniei, mitropolitul Dimitrie al Americii), depun mărturie despre harismele celui „purător de biruință“ (= semnificația numelui de Nichifor) și despre minunile sale:

- părintele Eumenie, ucenicul care-l îngrijea la Spitalul din Chios, spune, încremenit, că l-a văzut în camera lui de spital, devenită chilie, în care locuia singur, fără ca Sfântul să-l fi auzit că-i bate în ușă, că „se ruga, plutind în văzduh, ca la un metru de podea, cu brațele ridicate în rugăciune și fața strălucindu-i neasemănat mai covârșitor decât soarele“, fiindcă „Vede și îmbrățișa lumea cu ochii Fiului lui Dumnezeu, simțămintele și cugetele sale erau ale Lui, căci dobândise mintea lui Hristos. Însăși Lumina cea nezidită i se făcuse sălaș de taină Sfântului Nichifor cel

Lepros“¹. L-a rugat pe Eumenie să nu descopere nimănui cele văzute, atâta timp cât Cuviosul va trăi. Kallistos Ware spune în acest sens: „«Pavel a văzut o lumină care nu avea sfârșit nici în jos, nici în sus și nici împrejur; o lumină fără de hotar i-a apărut, strălucind în jurul lui, ca un soare infinit mai luminos și mai mare decât universul; și, în mijlocul acestui soare, el însuși sta, devenit nimic altceva decât un ochi». Aceasta este vederea slavei de care ne putem apropia prin chemarea numelui lui Iisus. Rugăciunea lui Iisus face ca strălucirea Schimbării la Față să pătrundă în toate ungherele vieții noastre“.

- „să lege dracii prin puterea rugăciunii și să-i silească pe aceștia să spună pe cine au mai ispitit și cele ce s-au petrecut“²

- Războirea fizică și învingerea dracilor

- Cunoașterea tainelor inimii ale celor ce-i cereau ajutor

- Vindecarea de boli grave (cancer)

- Ferirea de accidente

- Vindecări de paralizie

- Darul mângâierii sufletelor

- Darul previziunii

- Deși plecat dintre noi, Sfântul a vindecat mulți bolnavi care s-au atins de moaștele sale binemiroitoare sau i-au cerut ajutor prin rugăciune. Nu putem spune despre harisme că sunt mari sau mici.

Părintele Eumenie Saridakis, cel care-l îngrijise în leprozeria din Atena, mărturisește, asemeni evangheliștilor, că dintr-o „îndatorire duhovnicească a strâns materiale despre Sfântul Nichifor de la oamenii care l-au cunoscut în spital“ pentru a da seamă despre acesta.

Sfântul Nichifor cel Lepros este unul din cei mai mari mijlocitori ai vremurilor noastre. Ca o aplecare smerită spre cel ce a fost și este Sfântul, redau Cântarea I din Canonul său pe care-l cântă Biserica Ortodoxă:

„Vlăstar binecuvântat răsărit din ostrovul Cretei te cunoaștem pe tine, Sfinte Nichifor, iar roadele rugăciunilor tale hrănesc mulțime de noroade, dăruind tuturor sațul gustului veșniciei, spre chemarea la înnoirea lăuntrică. Curăță-ne inimile de toate rădăcinile stricăciunii, ca și întru noi să se facă lucrătoare Evanghelia lui Hristos, Cel Care a venit în lume pentru cei păcătoși“

¹ Sfântul Nichifor cel Lepros, *Văd surăsul lui Dumnezeu*, Ed. Sophia, București, 2020, p.29

² Idem, pp. 24-25

Mitropolitul Veniamin Costachi

– model de ierarh filantrop

Biserica creștină, pe lângă grija sufletească a credincioșilor, a avut-o și pe aceea privitoare la trup. Opera Sfântului Vasile în această direcție, continuată și în lumea bizantină prin Sfântul Teodor Studitul, este de mult și bine cunoscută. Iar Biserica Ortodoxă Română, moștenitoare a acestor inițiative, nu a neglijat această îndatorire. Sunt cunoscute <<bolnițele>> mănăstirești, care-și revărsau binefacerile îngrijirii celor suferinzi de ori ce fel. Biserica noastră a avut și are și această grijă, în decursul veacurilor trecute, ca și în vremurile mai apropiate. Mitropolitul Veniamin Costachi este unul dintre ierarhii care s-au impus în acest domeniu al filantropiei bisericești.

Încă din tinerețea sa, ca egumen la Sf. Spiridon, mitropolitul Veniamin Costachi a venit în sprijinul celor bolnavi, căci mănăstirea avea și un spital. În timp ce păstora la Roman, a venit în ajutorul egumenului Vartolomeu Putneanul cu 80 de pungi de bani pentru spitalul și farmacia de pe lângă mănăstirea Precista Mare din Roman. Iar în timp ce păstora la Iași, – cum aflăm dintr-o condică de cheltuieli a Mitropoliei –, erau plătiți diferiți medici din oraș pentru îngrijirea unor oameni săraci. Întreaga sa avere, atât cea moștenită de la părinți, cât și cea câștigată de pe urma ostanelilor sale arhieresti, a dat-o spitalului Sf. Spiridon și celor lipsiți. Mila sa față de cei în necazuri și suferințe a ajuns proverbială. Se spune că de multe ori, împărțindu-și toți banii, dădea săracilor chiar și din hainele sale ori ceasul. O atenție deosebită a arătat și față de preoții din Moldova, pe care i-a păstorit ca episcop și apoi ca mitropolit. În aceste înalte slujiri, a trimis preoților săi câteva pastorale, prin care le dădea felurite îndrumări cu privire la purtarea lor și la raporturile cu credincioșii. Încă din anul 1803 a cerut Divanului domnesc să ia măsuri pentru îmbunătățirea stării materiale a clerului său. Solicitudinea sa față de preoțime reiese mai cu seamă din grija permanentă pe care a purtat-o Seminarului de la Socola, în care erau pregătiți viitorii preoți ai Moldovei. Aceeași grijă părintească a purtat-o față de mănăstirile țării, îndeosebi de cele neînchinat. De o deosebită atenție s-au învrednicit mănăstirile

Neamț și Slatina – în care s-a stabilit, după cele două retrageri din scaunul mitropolitan – și Agapia, unde era stareță sora sa.

Mitropolia Moldovei și Sucevei, cu reședința la Iași, prin caracterul ei de cel mai înalt for eclesiastic al țării, de care atârnav, pe lângă toate chestiunile bisericești, și atâtea obligații cu caracter politic-administrativ, justițiar-social și cultural-instructiv, avea la centru un aparat foarte dezvoltat, format din clerici și mireni, din care cea mai mare parte reședea în însăși incinta Mitropoliei. În afară de acest aparat administrativ, cu reședința permanentă aici, Mitropolia era vizitată zilnic de diferite persoane de la ținuturi, înalți chiriarhi, episcopi în funcție, stareți și arhimandriți ai marilor și micilor mănăstiri, diferiți alți slujitori din clerul mirean și monastic, apoi particulari de toate categoriile, cu care avea legături firești, precum și oaspeți din afara țării, veniți aici cu diferite treburi. Pentru cerințele sanitare ale acestei lumi, Mitropolia dispunea de un dublu aparat medical: un corp medical permanent, ținut să se ocupe de personalul și slujitorii de la centru ai Mitropoliei și, după cât se pare, și de fețele alese de la ținuturi și, pe lângă acesta, atât pentru <<slugile>> Mitropoliei din afară, cât și pentru străinii de condiție modestă, care veneau acolo în diferite chestiuni, se făcea apel la câțiva medici din oraș, care erau plătiți anume pentru acele intervenții ocazionale. În anumite cazuri erau folosiți și empiricii epocii. Se pot cunoaște și numele medicilor angajați permanent de Mitropolie: <<doftorul Pavel>>, și <<doftorul Anastasie>>. Medicul Pavel pentru jumătate de an de la 1814-octombrie, până la 1815-aprilie, primește 150 de lei, medicul Anastasie pentru aceeași perioadă primește 250 de lei. Sumele pe care le încasau cei doi medici ai Mitropoliei, erau, pentru epocă, destul de mari, dacă le raportăm la prețul produselor. Mitropolia avea și o bolniță, un mic spital, unde erau îngrijiți acei „ce să bolnăvesc în

Mitropolie”; grija lor o avea o bătrână preteasă, văduvă și scăpătată. Preteasa Anna, care, evident, locuia la bolniță și era retribuită cu o <<milă>> de 10 lei lunar. În afară de aceasta, la sărbători primea și ea mici daruri în bani. Între doctorii folosiți ocazional întâlneam pe medicul Rusu, medicul Simion, de asemenea întâlneam și femei medici, însă mai rar cu numele. Menționăm câteva nume de femei medici: Anița, <<căpităneasa Maria>>.

Trebuie să menționăm de asemenea faptul că Mănăstirea Neamț, pe lângă alte greutate și cheltuieli ce o înconjoară, avea și două spitale acolo în mănăstire numite bolnițe, pentru cei care pătimeau din cauza bolilor. Spunem de asemenea că mitropolitul Veniamin, retras la Mănăstirea Slatina, se adresează domnitorului Mihail Sturdza cu o anaforă, privitoare la aceeași problemă, adică a sănătății publice. Este o nouă nobilă înfățișare sufletească a marelui ierarh. Mitropolitul spune că a găsit de cuviință ca din veniturile mănăstirii Slatina o parte să le folosească pentru ridicarea unui spital în „Târgul Fălticeni”. Pe această anaforă domnitorul Mihail Sturdza pune rezoluție pozitivă. Lucrurile merg greu însă la administrația averilor bisericești și hrisovul este dat abia la 29 octombrie 1845 și trimis mitropolitului Veniamin la 23 noiembrie 1845, deci aproape după o întârziere de un an. Aceasta, desigur, nu l-a bucurat prea mult pe marele mitropolit, bătrân și mai ales obosit de istovitoare muncă pe care a dus-o întreaga-i viață. Hrisovul este un imn de laudă pentru alesul ierarh. Lucrurile se mișcă greu, iar vrednicul mitropolit era prea împovărat de bătrânețe; el nu mai avea avântul cu care realizase atâtea în cursul vieții sale rodnice. Peste un an își da duhul în mâinile Domnului, părăsind lucrurile lumesti. Bunele lui intenții nu se putuseră transpune în realitate; ideea înființării unui spital însă nu pierdea din mîntea târgoveților din Fălticeni care, la 12 martie 1851, se plâng domnitorului. El le răspunde că aceasta ar fi fost o inițiativă personală a mitropolitului Veniamin, iar Casa Centrală a statului nu are puțința de a înființa un asemenea așezământ. Fălticeni trebuia să aștepte alte vremuri, mai favorabile, pentru a vedea ridicându-se o casă de sănătate și pentru ei, lucru pe care îl ceruse încă de multă vreme marele mitropolit Veniamin.

FLORIN BENGAN

Asterisc

Părintele Dumitru Stăniloae și filosoful Lucian Blaga

„Ci pe Domnul, pe Hristos, să-L sfințiți în inimile voastre și să fiți gata totdeauna să răspundeți oricui vă cere socoteală despre nădejdea voastră. Dar cu blândețe și cu frică, având cuget curat [...]” (2 Petru3: 15-16)

Mă neliniștește afirmația doamnei Magda Petreu în solidaritate cu domnul Ionel Popa pentru faptul că numește pe părintele Dumitru Stăniloae agresiv.

Atunci, înseamnă că dânsa n-a citit Filocalia românească, tradusă de părintele Stăniloae. E regretabilă afirmația și total ireverențioasă pe seama unui preot care a tradus Filocalia. Mulți știm că această carte a salvat Ortodoxia în țările ce păstrează cu sfințenie linia Evangheliei și a Sfintei Tradiții. Și, o clipă să nu uităm că părintele a fost întemnițat de către comuniști timp de cinci ani pentru că a fost un mărturisitor al Ortodoxiei și... pe deasupra, nu s-a dezis de „onoarea” de membru al grupului „Rugul aprins” de la Mănăstirea Antim.

„După publicarea Diferențialelor divine (1941) și Religie și spirit (1942), prelații ortodocși, dezamăgiți că filosoful Blaga nu e de-al lor, au devenit **agresivi**. În paranteză fie spus, opera lui Blaga suscită întrebarea: este sau nu este Blaga un poet religios ortodox? Un răspuns clar, satisfăcător, nu s-a dat încă. Și astăzi, vocal sau tacit, unii sunt convinși că Blaga e un poet religios. Punctul de plecare al acestei convingeri este G. Călinescu care, în Istoria literaturii...(1941) îl plasează în mod eronat în capitolul Ortodocșiiții .” Ionel Popa, Despre suferințele filosofului, Vatra veche, Decembrie 2012, p. 30.

Cum l-a plasat eronat G. Călinescu pe Blaga în afara Ortodoxiei, domnul Ionel Popa... nu mai argumentează?! Se constată în scrierea acestui articol o antipatie și o necunoaștere a Ortodoxiei, dar și a operei și a traducerilor părintelui Dumitru Stăniloae. Agresivitatea presupune ură. Personal eu nu am mai citit până în prezent vreo afirmație care să îi aroge

un astfel de atribut negativ, tocmai părintelui Dumitru Stăniloae care are un studiu intitulat: La început a fost iubirea! Oferim un citat pentru frumusețe: „**Dacă toți am iubi un om, ar fi aproape cu neputință ca acela să fie rău. Și dacă toți ar avea dragoste față de toți, toți am deveni buni. În starea de răutate a fiecăruia e implicată o vină sau o lipsă de iubire a celorlalți. Sfinții nu văd păcatele celorlalți nu pentru că nu vor să le vadă, ci pentru că nu pot să le vadă, datorită iubirii**”.

Într-adevăr a încercat să-l ajute pe Blaga să nu renunțe la lumina, frumusețea și tezaurul Ortodoxiei. Poate că dacă Lucian Blaga s-ar fi inspirat din izvorul Revelației divine, ar fi fost încununat cu premiul Nobel pentru literatură. Pentru că juriul Nobel pune mare preț pe etnicitate, specific și originalitate a scriitorului care să fie în consonanță cu credințele țării din care a răsărit.

Și pentru a întări această afirmație cităm un foarte scurt crez al părintelui Ilie Cleopa referitoare la Ortodoxie și Românism: „Să știți că rădăcina și viața poporului nostru, înaintea lui Dumnezeu, este credința cea dreaptă în Hristos, adică Ortodoxia. Noi ne-am încreștinat de aproape două mii de ani, din timpul Sfântului Apostol Andrei.

Țara noastră Românească a fost ortodoxă dintotdeauna și trebuie să țină linia Ortodoxiei. Ortodocși ne-am născut de la origine, de la colonizarea Daciei, ortodocși am trăit timp de două mii de ani și ortodocși trebuie să rămânem până la moarte.

Asta e adevărata credință ortodoxă a României. Nu primiți nimic din afară, că toți vor să ne strice unitatea neamului, a credinței și a Bisericii. Toți aceștia sunt vrăjmașii Crucii lui Hristos.”

Apoi, Sfinții Teofan Zăvorâtul și Paisie Velickovski, traducătorii în limba rusă a **Filocaliei sfințelor nevoinței ale desăvârșirii** sunt canonizați și trecuți în sinaxare. Și am auzit că însuși părintele Dumitru Stăniloae este propus a fi sfințit de Sfântul Sinod. Însă nu e cazul să-l canonizeze Sfântul Sinod, pentru că părintele este sfânt în sufletul românilor și firește în sufletele credincioșilor de pretutindeni. Eu înțeleg că doamna Petreu e o mare iubitoare a poeziei și filosofiei marelui Lucian Blaga, însă pentru aceasta este exclus a trece pe prelații ortodocși în rândul agresivilor, cum îi numește dânsa pe cei care nu sunt în acord cu toată opera poetului de la Lancrăm. Să înțeleagă distinsa poetă că părintele Stăniloae a iubit și iubește pe toți oamenii și nu a avut inima să fie dușmanul vreunui român, cu atât mai puțin vrăjmaș al lui Blaga.

Noi îi avem lângă inimă și la mare cinstire pe Epictet, Marc Aureliu, Plotin, Seneca, Platon, Aristotel, Blaga, Motru, Petrovici și toți care nu s-au dezis de Revelație, de Dumnezeu, de Frumusețe, Transfigurare, Mântuire și Îndumnezeire.

Ne amintim că însuși Lucrețiu Pătrășcanu și-a spălat păcatele fiindcă, la Cluj, a afirmat că “înainte de a fi comunist eu sunt român”. Cuvintele acestea le-a rostit într-o vreme când profesorii și studenții maghiari manifestau la Cluj pentru revenirea Ardealului la Ungaria. Sunt dovezi care vorbesc de faptul că tocmai cuvintele rostite la Cluj l-au condus poate, la starea de mucenic pe Lucrețiu Pătrășcanu.

Noi știm că ierarhii, preoții și credincioși ortodocși români au respect și evlavie pentru poetul și→

VALERIU TĂNASĂ

Suzana Fântânariu

filozoful Lucian Blaga, iar de multe ori citează și versurile poetului și sentințele filosofului de la predicile duminicale. Am auzit această mărturisire chiar la Catedrala Reîntregirii din Alba Iulia.

Dacă filosofii români îl despart pe Lucian Blaga de Ortodoxie, atunci îl țin departe de România, fiindcă român e egal sau are aceleași valențe duhovnicești cu frumosul și dreptul cuvânt **ortodox**.

„Pentru că și Fericitul Augustin zice: <Oricât de puțin s-ar atinge cineva de Dumnezeu, nespunând fericire e>. Și Aristotel a hotărât că mai curat și mai dulce e a cunoaște dumnezeieștile lucruri nedesăvârșit, decât a le cunoaște desăvârșit pe cele omenești”, așa spune sfântul Nicodim Aghioritul, autorul Filocaliei în limba greacă din care a tradus părintele Stăniloae.

Spunem și aceste lucruri fiindcă afirmați în articolele dumneavoastră că Lucian Blaga ar ignora Revelația. Ori eu în poezia Marelui Poet și Filosof n-am descoperit ignorarea Revelației, dimpotrivă, Blaga are în **Poemele luminii** motive de inspirație evanghelică, deși, e drept, uneori dându-le înțelesuri apofatice care trimit la Sfântul Grigorie Palama, teologul care, prin trăire, a lămurit duhovnicește că prin pocăință ni se oferă în dar vederea luminii dumnezeiești.

Să ne oprim înainte de a aduce vreo atingere „corolei de minuni a lumii”. Îmi cer anticipat iertare dacă am greșit. Scopul nostru e să aducem un echilibru și o armonie între operele marilor creatori români. Finlandezii, după al doilea război mondial, au fost somați să denunțe pe criminalii de război. Nordicii au susținut sus și tare că nu au nici un criminal de război, au numai eroi care s-au jertfit pentru dănuirea Finlandei, demni urmași ai popoarelor fino-ugrice. La noi, după înțetarea ostilităților ultimei conflagrații au fost denunțați foarte mulți români care au fost executați de tribunale comuniste. Ne amintim de Mareșalul Ion Antonescu, Iuliu Maniu, Generalii Armatei Române care au umplut închisorile, mulți pierind între cumplitele ziduri ale terorii. Să luăm aminte. Părintele Dumitru Stăniloae e un gigant al Ortodoxiei și al culturii române. Dacă a făcut un gest de îndreptare adresat poetului Lucian Blaga, nu a făcut aceasta în mod agresiv, ci, mai cu seamă a făcut-o din iubire.

Coboară lângă mine

Coboară lângă mine, TU, Maică, preacurată, mângâie-mi tâmpla albă cu șoapte îngerești, și spune-mi taina lumii de poate fi aflată, când alergând prin tine, încerci să te găsești.

Coboară-n vis, Fecioară, să-mi fie noaptea lină la mine-n suflet toamna încet s-a așezat, sunt un sonet al humei, rostit în carantină, pe care numai moartea, un sfert l-a descifrat.

Coboară-n gândul serii, la mine-n rugăciune, căci zâmbetul privirii mi-e plin de ne iubiri suspinul tău preadulce, mătanie mi-l pune, să simt mărturisirea cum naște mântuirii.

14 noiembrie 2021

Sunt singur

Sunt singur, Doamne, și plin de păcate, sufletu-mi este ca un vânt în pustiu, trupul îmi șade pe-un capăt de moarte nici ruga spre tine nu o mai știu.

Când noaptea se lasă pe-o geană de zare și luna-și azvârle, în zăvoi, răsăritul, te caut cu gându-n orice-nțămplare, deși ești în toate, eu nu îți văd chipul.

Sunt singur, Doamne, cu zilele mele, toamna îmi pune în oase dulceața, doar tu îmi poți spune ce-s bune, ce-s rele, că tu ești Adevărul și Calea și Viața.

Hai, pune Doamne, iubirea-ți în mine, ce mai am de trăit cu rost să trăiesc, cu inima plină de dorul de Tine, crucea din spate s-o port spre ceresc.

Isus

EL a venit trimis de Dumnezeu, să ne arate cât de aproape-i Cerul, l-am răstignit pe cruce, a-nviat, n-am înțeles ce este Adevărul.

EL a venit trimis de Dumnezeu, să ne aducă-n suflete iubire, la ceasul când pătrunși de rele, pierdusem Calea către fire.

EL a venit trimis de Dumnezeu, un gând curat cu lacrima-n privire, cuvântul Lui în inimă se simte, precum un psalm de mântuire.

Muzica: Cristi Matei Ninge trist, în noi

Se aprinde-n ceruri candela iubirii, pe la porți de suflet bat colindători, ninge peste gânduri, ninge-n carantină, ninge cu tristețe-n noi de Sărbători.

Aș veni, iubito, să-ți colind la poartă, un Crăciun ca-n vremuri fie-ne decor și să dăm ca daruri din iubirea noastră, Dumnezeu să pună relelor, zăvor.

Dar, e dusă lumea, dusă în derivă, se trăiește-n grabă, fără un motiv, viața e o mască ce ascunde moartea care viețuiește-n noi, definitiv.

Aș veni, iubito, să-ți colind colindul, veacului acesta plin de ne iubire, dar, nu mai există leac de vindecare, pandemia asta ne-a intrat în fire.

Aș veni, iubito, cu mine, târziu, fiindcă, eu, cel tânăr, a murit, demult, o colindă dulce sânu-ți să-mi rostească, iară eu, târziu, s-o gust, s-o ascult!...

Se aprinde-n ceruri candela iubirii, pe la porți de suflet bat colindători, te iubesc, iubito, chiar de-i carantină, chiar de ninge trist, în noi, de Sărbători.

decembrie 2021
GEORGE BACIU

HALUCINAȚIA (2)

*

Pământul s-a rupt ca o petală
Din neclintita floare astrală

Încă o treaptă încă o treaptă
Punct luminos linie dreaptă
Doar un vânt prelung răcoros
Peste universul întors

Cerul nu-l mai poate încape
Întuneric e în pustiu și în ape

Rostesc un cuvânt până când
Vii cu moartea pre moarte
Călcând.

*

Curcubeu foșnesc
Împletindu-se lent
În creierii atomului
Pătrat
Și câteodată absent

Suflete
Nesfârșitele
Umblător

De cine veșnic îmi este sete și dor?
Din când în când urc tresărind
Câte o treaptă
Doamne unde îmi este
Casa mea cea înțeleaptă
În căsă-nchid și să feric
Acest cumplit întuneric ?

*

Ne-am oprit lângă zid
În urma noastră se făcea că e vid
Toate trupurile au rămas atunci
Fără umbră
Toate curgeau din liniștea cuvântului
Profundă
Tu ai rămas fără întăinuitul tău trup
Când toate au devenit
Cum au fost la-nceput

Lumina se ondulează
Și le cuprinde
De la Nil
Până la câmpiile Inde

Ce arc peste timp
Cât de frumos
Onix și diamant
Peste cerul solzos

*

Când se aude lătratul pământului
Mă cuprinde spaima cuvântului

Zidurile se unduiesc prin diamante

Jilțuri pentru regi și infante

Peste lume blestemele voaluri
Albe negre opaluri
Stelele adormite-n firide
Clocesc ideile vide

Mările înfiorate gelatinoase
Mi se preling dureroase din oase
Atunci se aude lătratul cățelului
Cum pătrunde în esența misterului
Para focului devine zemoasă
Curgînd din piatra lichidă
Și somnoroasă

*

Când am primit lumina orbitoare
Cetatea devenise un munte
De sare

Femeia mea idolatră
Demult trecuse într-o stană
De piatră

Cerul - cutremurându-se-n carte
Își seamănă îngerii
Prin cuvintele sparte.

Ce frig era - câtă beznă!
Întunericul mi se scurgea
Dintr-o gleznă.

Trupul meu devenise o grădină
Rotundă.
Parcă ar fi fost un țărm
Și-o străfulgerare
'N secundă...

*

Am izbit cu toiagul în stâncă
S-a tulburat apa
Cea mai adâncă...

Zăream stelele
Abia răsturnate peste
Mările roșii, sărate...

Chipul, trupul atât de lichid
S-a făcut drum
Printr-un zid...

Turnuri de lumină cuolegeam dinspre
nori
Simțeam răcoarea
Dintr-un unghi de cocori!...

*

În oglinda mirării
Am văzut
O țară foarte bogată
Vorbe de vorbire
Sărată

Deasupra și dedesubt
Veșnic lumina

Eu sunt
Și păcatul
Și vina

Cheia bolților e ruginită
Și încremenită pe clipă

*

Cuvinte luminiscente
Cercuri de zinc
Înfășurate pe fragmente de timp
Deasupra golfuri mări dedesubt
Cutremurându-se lumina
s-a întrerupt

Am crezut că sunt singur
Curcubeu peste Stix
Peste Tyr peste Sidon
Înluntrul timpului rece
Și fix

Iată cum din tăcerea
Tremurândă adâncă
Mă întrupez
Praf de stele și sâncă

*

Zidul abia se surpase
Nici o fereastră fără
Zăbrelele trase

Trebuie să privești doar înainte
Altfel te prbușești într-o
Apă neagră fierbinte
Cu miros acrișor de pucioasă
Parcă ar fi o piersică roasă
Nu se zărește nimic
Plutim într-o ceață vâscoasă
Carne devine înficoșător
De zemoasă
Spaima frica și îșerarea
Cad peste noi ca mirarea

Zidul abia se surpase
Cuvintele se scuturau de pe oase
Ce deztrupare
În lumina semnului
De întrebare

IOAN VINTILĂ FINTIȘ

Biblioteca Babel

Seducția lui „Unul fără al doilea”

Obiectivul și subiectivul transcendenței. Un înțelept de talia lui Sri Ramana Maharishi, despre care s-au exprimat la superlativ Heinrich Zimmer sau Jung, revine, în spusele sale, la subiectivitatea lumii, a individului, a percepției, iar alții se referă la obiectivitatea conștiinței. Afirmările par, văzute din exterior, contradictorii. E vorba însă de concepte diferite de cele omenești, așadar de un alt fel de obiectivitate și subiectivitate decât cele psihologice; sălășluitoare în mereu aceeași realitate transcendențială, una cu vizionarul și predată, în cadrul unei superioare pedagogii, prin existența sa. Concepte lansate de Maharishi înspre interlocutorul lui, după caz, dinspre obiectivitate ori, invers, dinspre subiectivitate, în mod compensatoriu, în așa fel încât, de oriunde ar porni pe firul discuției, să-l aducă pe acesta în același punct, cel al revelației Sinelui.

Coincidentia oppositorum depășită. Același lucru îl exprimă cu alte cuvinte, ba chiar prin inspirate imagini, Ananda Coomaraswamy, într-o notă la studiul său *Despre psihologia (sau mai degrabă pneumatologia indiană și tradițională)*, inclus în volumul *Nimicirea de sine*, Editura Herald, 2005. Ne reamintește că sacrul rezidă dincolo de contrarii, că este cu totul altceva decât operațiunea logică desemnată drept *coincidentia oppositorum*, printr-un frumos citat din Nicolaus Cusanus (*De visione Dei*, IX): „Paradisul în care sălășluiește Dumnezeu este împrejmuț de coincidența contrariilor ce formează zidul acestuia, zid a cărui poartă este străjuită de cel mai înalt spirit al rațiunii și nu se poate trece de el până când acesta nu este depășit. Tu nici nu poți fi văzut din partea aceasta a coincidenței contrariilor, ci numai dincolo de ele”.

Mă întreb de ce mă preocupă aceste realități pe care încă nu le-am trăit în plenitudine la propriu, mai presus de intelect: deoarece știu că acesta este adevărul și că el trebuie luat măcar ca ipoteză de lucru ineluctabilă.

Glossă. În acest context, *Glossă*, poezia ce nu mi s-a părut niciodată eminesciană prin atitudine, poate dobândi noi conotații. La vibratului Eminescu emoția în calitate de sentiment uzual era copleșitoare. Nu uit pasionalitatea modului în care a descris incendiul din Viena, ca pe o nenorocire

personală – cadavru unei frumoase fete îl scoate din minți (desigur, blondă, îmbrăcată într-o rochie fină, albastră). Din acea relatare sufletul neîmpăcat al lui Eminescu răzbate în toată învâlvorarea și labilitatea sa. Cum ar fi putut un asemenea om să stea impasibil, „ca la teatru” etc.? Nu m-a mirat prea mult să află că la baza poemului *Glossă* stau niște traduceri (libere, desigur, magistrale prin dezinvoltura și marca proprie oricărei adaptări eminesciene, miraculos păstrătoare a întregului sens original, căruia îi adăugă și încorporează tehnica perfectă, podurile cuvintelor, în legănare și susținere reciprocă prin împletitura cablurilor de mătase și oțel) ale unor texte religioase, europene și indiene. Poemul prezintă din afară semnele unei supraomenești rețineri. Aplicată în condițiile păstrării într-un interior nevăzut a suferinței provocate de exteriorul bulversant, ea ar putea literalmente zdrobi individul supus unei astfel de presiuni. Nu ni se împărtășește însă nimic despre temelia pe care poate înflori o asemenea atitudine, despre eul care se rostește, cel invizibil și nenumit: spusele sale provin din condiția absolut firească a celui parvenit la cunoașterea Sinelui, încât el nu joacă nimic, nu trișează, este sincer, nu mai are nevoie să deponă efort. Faptele umane îi par pur și simplu derizorii, nedemne de atenție. Subiectul ascuns, sursa poemului (dar și a vieții întregi!) face realmente fascinant acest text lirico-sapiential. Tocmai marea absență din versuri este miezul cu potențial revelator-distrugetor și îi stabilește miza, îl face să vorbească *in aeterno*. Afirmările sale apodictice, socotite de unii cam fade și, într-adevăr, oarecum reci și mecanice, conțin o amplitudine cosmică a viziunii (celui sau celor ce au compus inițial substanța poemului, dar și a lui Eminescu,

Suzana Fântânariu

atotînțelegător la nivel intelectual, chiar dacă înapt să-i pună dictonul în practică). Refuz să-l includ în paradigma lui Hugo Friedrich, totuna cu a *modernității dezintegrate*, cum o caracterizează Ananda K. Coomaraswamy, fiindcă, sub clămpăneala indenegabilă a edictelor rigid succedate, se mai simte rigoarea modelului integrator, tradițional.

Metafizică și critică literară. Pedagogia iubirii. Esența lumii, metafizică, depășește, repet, nivelul obiect-subiect, fiind, totodată, de neformulat. Nu aparține minții, ci, dimpotrivă, o înglobează (șio generează). Este ce au spus dintotdeauna sfinții tuturor religiilor. Se pot da citate fabuloase din Pseudo Dionisie Areopagitul ori Maxim Mărturisitorul, de pildă. Poate fi doar intim cunoscută, nu și definită, întrucât sacrul diferă de categoriile omenești. Inclusiv termenii subiectiv-obiectiv, în sacru își dizolvă diferența: acolo există cu adevărat doar „unul fără al doilea”, cum formulează o veche Upanișadă.

Din răspunsul dat de Ramana Maharishi unui călugăr rătăcitor (*sannyasi*), reiese limpede că nu există o percepție obiectivă a lumii: „dacă perspectiva ta devine aceea a înțelepciunii, lumea ți se va revela ca fiind Dumnezeu. Fără a cunoaște însă prin trăirea ta directă Spiritul Suprem (Brahman), cum ai putea crede că poți descoperi caracterul atotpătrunzător al Divinului”? (*Convorbirea nr. 1*, în volumul *Talks*, Sri Ramanasramam, Tiruvannamalai, S. India). Cu alte cuvinte, privitorul vede ceea ce este el însuși, distinge numai atât cât îi permite nivelul minții proprii. Înțelegem că Înțeleptul (*jnani*), cel ce își cunoaște Sinele prin revelație directă, este singurul aflat în armonie cu Sinele tuturor, singurul apt să-i înțeleagă cu adevărat pe toți acești falși „alții”, falși întrucât nu există de fapt alteritate – după cum reiese din *Convorbirea nr. 2*, unde Înțeleptul continuă să explice: „În orice stare [mentală, sufletească etc.] ar fi cineva, percepțiile sale poartă amprenta acesteia”. →

SIMONA-GRAZIA DIMA

Reala diferență dintre oameni, lasă mereu să se înțeleagă Maharishi, constă în maturitatea lor spirituală (nu în culoarea pielii, în limba vorbită, nici chiar în nivelul intelectual care îi deosebește). Este dificil să o definești, fiindcă nu e subsumată intelectului, ci ține mai degrabă de caracter și presupune, între altele, seriozitate, perseverență, smerenie, diminuarea interesului absorbant pentru lume și valorile ei.

Aceste considerente îmi par extrem de importante în explicarea demersului critic. Veritabilul critic este cel ce reușește să realizeze o racordare empatică la universul și, deci, la mentalul creatorului de care se ocupă. Nu este critic genuin tiranul sau simplul om care se așază la birou și purcede (plin de sau numai sigur de sine, umplut cu poncife, precum acea „voce a străzii”, acel „îns de pe stradă”, mult lăudați, ajunși până și să facă și să desfacă ițele puterii politice) să scrie, suprapunându-și ori gravându-și gustul și așteptările pe trupul inocent al operei din fața lui, până la a o împistri și îngreuna cu toate prejudecățile din aria strictă a experienței lui de viață, convins că deține toate cheile percepției și ale valorii.

Dimpotrivă, activitatea critică presupune o dezmărginire, o lărgire a orizontului cunoașterii, abandonul mistic, cedarea îndrăgostită, renunțarea la atotputernicia conturului propriu, la orice dictatură a gustului personal, la drumurile bătătorite, însă, mare atenție!, nu în cazul unui text banal, ci doar atunci când o creație puternică, semnificativă își impune realitatea, urgența (să facem această mențiune importantă, chestiune de discernământ). Un talent de a se lăsa cucerit, sedus – dar numai de lucrurile majore. Demersul critic nu constituie de fel rodul orgoliului. Într-o bună măsură, este renunțare și spiritualitate.

Se aseamănă, într-un registru mai puțin filosofic, și anume exoteric, și cu alpinismul, oferind experiențe mereu noi, fascinante, puțința de a cunoaște culmi și relieful noi, mereu altele, de neimaginat cândva pentru un trăitor la câmpie.

Racordul perfect între opera cercetată și critic se realizează prin rezonanță și iubire, prin traiul îndrăgostit lângă operă, în constanta ei vecinătate și intimitate, în neîntreruptul devotament nutrit față de ea, în nesilita apropiere de spațiul ei subtil. Este ceea ce formulează pregnant și atât de adevărat Fernando Pessoa, într-o culegere de texte cu caracter polițist.

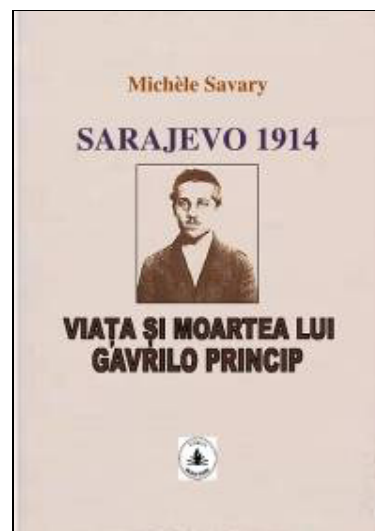
SARAJEVO 1914... O VERITABILĂ LECȚIE DE PATRIOTISM

1. Nu o dată, aproape la fiecare întâlnire de-a noastră la Dumbrăveni, cel mai des între două trenuri, am avut ocazia s-o aud pe profesoara Cristina Rodica Mazălu vorbind despre această carte pe care deja atunci spunea că o tradusese de ceva vreme și se afla în așteptarea editării. Sincer să fiu, n-aș fi crezut că o carte cu un astfel de titlu prea puțin interesant pentru mine atunci, putea fi, în următoarele zile, atât de atractivă și mai ales așa de prețioasă.

Cu un *Cuvânt înainte* din partea editurii *L'Age d'Homme*, cu o prefață foarte bine scrisă de academicianul Răzvan Teodorescu și cu un cuvânt amplu, punct ochit-punct lovit, al traducătoarei, intitulat *Gânduri ale traducătorului - Michèle Savary, o scriitoare franceză balcanofilă*, SARAJEVO 1914 VIAȚA ȘI MOARTEA LUI GAVRILO PRINCIP (1), apărută la editura *Vatra Veche* în 2021, impune atât prin acribia documentării - cheie de boltă a unei astfel de opere - cât și printr-un stil al narării, surprins de Răzvan Teodorescu ca fiind „într-un chip alert, curat și remarcabil documentat” (2) la care se adaugă descrieri și portrete de o forță demnă de roman realist-obiectiv.

Sincer să fiu, cum am deschis cartea, în timp ce mă laudam într-o dimineață de octombrie că, din lipsă de timp, doar o voi răsfoi fugar - oricum, la urma urmei, până și simpla răsfoire poate fi garanția unui început de lectură - am fost atras de stilul unic, „uliuitor” (3), rar întâlnit la istoricii zilelor noastre, dar care amintește de unele cărți semnate de clasici latini, cum ar fi Gaius Sallustius Crispus (*De conjuratione Catilinae*) și Titus Livius (*Ab Urbe condita*), stil dobândit atât prin vasta erudiție și cultură a autoarei, cât și prin gustul impus de îndeletnicirea de „gravor și pictor” a domniei sale (4).

Pentru profesoara de limba franceză, Cristina Rodica Mazălu, care surprinde fidel felul de a fi al autoarei, habitatul, sinceritatea mărturisirii, cultul pentru studierea limbilor popoarelor din Europa de sud-est, procedând ca altădată criticul George Călinescu în a sa *Istorie a literaturii române*, Michèle Savary nu este și nu va rămâne doar o simplă cunoștință pariziană întâlnită întâmplător în cursa aviatică Tarom, deosebit de erudită, semnată de un

cărți de valoare bine documentate, ci, așa cum am mai spus-o, parcă ar avea ceva comun cu o *personaj de roman*, reprezentând o doamnă „extrem de curajoasă” (5), care, în ciuda faptului că avea „părul mult albit”, se remarcă încă de la început prin cuvinte „neașteptat de tinerești”, prin faptul că se „descurca admirabil în română”, ca și prin forța ideilor sale și prin „finezeta argumentelor în interpretare” (6).

Simțindu-i dintru început căldura sufletească, așa cum mi-o transmitea bunătațe de traducere într-o limbă cât se poate de cursivă și într-un stil cât se poate alert, ardeam de nerăbdare să vină ora 6,30 dimineața, ca să reiau cu mintea cât se poate de limpede, lectura cărții, pentru care deja îmi formasem un adevărat cult. Mărturisesc că fiecare *întâlnire* cu madame Michèle Savary, *via traducerea* Cristinei Rodica Mazălu, echivala cu nouă cucerire a încă unui *cer*, mai înalt decât cel anterior, al înțelegerii nu numai a ceea ce a fost de-a lungul veacurilor, Casa de Habsburg și Imperiul Austro-Ungar care, aflat în agonie, tocmai își pregătea sinuciderea și totodată moartea de după moarte, ci și a unei istorii netrunchiate și obiective a vieții națiunilor împiedicate în sclavia milenară a mofturilor celor puțini, dar puternici.

Având ocazia, în ultimul timp, de a citi și reciti *Monografia orașului Dumbrăveni* (7) semnată de preotul armeano-catolic, Avedik Lucacs, despre care auzisem, până ca această carte a lui să fie tradusă în limba română, lucruri frumoase, ajunsese să-mi schimb radical concepția despre destinul a ceea ce numim *Istorie* (ca și cum aceasta n-ar putea fi mai mult decât o *historia rerum gestarum*, cum o numește →

NICOLAE SUCIU

o numește Stagiritul, „o carte bine făcută”). Ca simplu profesor de liceu și implicit, traducător din original al clasicilor latini, în a căror obiectivitate credeam cu îndărătnicie, începusem să nu mai contez pe devisa marelui Cornelius Tacitus, „*sine ira et studio*” și eram gata să dau curs „obiectivității” până și istoricilor curții ceaușiste, din moment ce fiecare carte de istorie a oricărui *imperiu*, nu numai că fusese scrisă de către istorici pentru puternicii contemporaneității lor, dar chiar contravenea celui *sine ira et studio*. Prin urmare, lectura *Monografie* lui Avedik Lucaș, scrisă cu totul și cu totul *pro domo*, în întâmpinarea unui mileniu de la venirea ungarilor în Ardeal, mă determinase să nu mai cred în *narațiuni* denumite *istorii* nedescotorosite de subiectivisme, totodată punând la îndoială acel *historia rerum gestarum* versus *memoria rerum gestarum*, nefiind sigur ce s-ar fi întâmplat de fapt, cu *res gestae*. Iată deci, pe ce *teren accidentat* a venit lectura cărții de față, semnată de un autor care, ca și dumbrăvaneanul nostru mai tânăr, Nicolae Nedelcu, semnat al *Lección istorie dumbrăvaneană*, nu se autointitulează *istoric*, ci un ultramodest *cititor de istorie* și mai ales un înrăit căutător de documente. Cam aceleași impresii mi le făcusem dimineață de dimineață, citind cu mare interes, SARAJEVO 1914, mai ales din convingerea că, la orice pagină, mă va aștepta marea surpriză, adică voi afla indirect care a fost cu adevărat istoria neamului meu aici, în Ardealul *încovoiat de spate*, surpriză prefigurată de traducătoarea care în *Gânduri ale traducătoarei*, scrie tot timpul, cu originalul francezesc în față: „Să precizăm că Transilvania este inima latină a României, această țară minunată, singura țară care este în același timp latină și ortodoxă [...] Acolo au venit mai întâi legiunile lui Traian – regiune pe care, spre disprețul oricărei dreptăți, Austro-Ungaria a menținut-o sub dominația sa.” (8).

2. Cine s-ar fi gândit că patriotismul nostru, românesc, ar fi putut veni vreodată și dinspre Serbia - via Paris - și că imaginea românilor din Ardeal, ar putea fi și ea, revigorată indirect, de o scriitoare pariziană, franțuzoaică pe jumătate, care va pune cap la cap, varii documente, pentru a scoate în evidență Ortodoxia, ca principal factor în demersul oricărui sacrificiu național în Europa de sud-est? Cartea lui Michèle Savary este astfel foarte actuală și prin faptul că, vorbind despre adevărata față

a Ortodoxiei și despre rolul acesteia de-a lungul veacurilor, aici, în sud-estul Europei aflat tot timpul *în gura lupului*, printre rânduri, face aluzie la ceea ce se întâmplă astăzi în capitalele Europei Centrale, la doi pași de a fi *cucerite* tacit de islam, deoarece musafirul pofit în numele Doamnei Democrații, a fost sigur că nu va găsi acolo o adevărată biserică creștină, ci doar o fantoșă dezbrăcată de-alungul veacurilor, de haină cristică, după repetatele mușcătură ostentativ *operate* în trupul Bisericii Răsăritului, cu denigrările aferente, țesute fie la *foc cu foc*, fie la *foc automat*: „Biserica romană încerca un amestec de ură și de fascinație pentru sora sa greacă. Căuta deci să creeze o ortodoxie hibridă, cu ritualuri bizantine, dar sub autoritatea papei. Acei ortodocși papiști sunt cunoscuți sub numele de *uniți*. Chiar de la sfârșitul secolului al XVI-lea, la conciliul de la Brest-Litovsk, niște episcopi din Ucraina se raliau Romei păstrând totuși riturile, dar supunându-se, din punct de vedere dogmatic, autorității pontificale” (9). Simpatizantă a ortodoxismului, scriitoarea notează de asemenea: „Biserica ortodoxă a supraviețuit pentru că ea a fost fidelă în toate [...] Există la ortodocși, fie ei greci, slavi sau români, un fel de inocență: pentru ei religia nu trebuie, în orice caz, să fie masca nemărturisirii” (10), ca un autor neutru și mai ales extrem de informat, care nu pregetă să detalieze și problema constrângerii religioase în Ardeal: „Un fenomen similar avu loc în Transilvania, țară majoritar românească, dar ocupată de Ungaria. În secolul al XVII-lea, împăratul Leopold I a încercat să-i supună pe acei ortodocși români autorității Romei, lăsându-le liturgia. La 7-19

octombrie 1698, mitropolitul Athanase Anghel și 38 de arhieri făcură act de supunere față de pontiful roman. Sub Iosif al II-lea (*Edictul Toleranței*, 1781), numeroși români uniți reveniră totuși la biserica lor tradițională. Se vede clar cât de șocantă era această intruziune romană în stabilitatea și perenitatea Bisericii Ortodoxe. Uniatismul, care și astăzi mai are câțiva fideli, este perceput de ortodocși (fie ei ucrainieni, români sau sârbi), ca o agresiune și o înșelătorie (...) Se vede clar cât de șocantă era această intruziune romană în stabilitatea și perenitatea Bisericii Ortodoxe. Uniatismul, care și astăzi mai are câțiva fideli, este perceput de ortodocși (fie ei ucrainieni, români sau sârbi), ca o agresiune și o înșelătorie” (11). Toate aceste avataturi se petreceau, după ce Biserica Ortodoxă Sărbă fusese mai bine de patru veacuri umilită de musulmani, moștra cea mai plauzibilă pentru ceea ce ar trebui să numim genocid-ul sârb reprezentând-o biserica din Nissa, despre care poetul francez, Alphons Lamartine scrie în *Voyage de Orient*: „În 1833, revenind din Orientul Apropiat și traversând Turcia, Alphonse de Lamartine ajunge – relatează M. Savary inserând mărturisirile poetului francez prinse în *Voyage en Orient*, vol. II) - în „țânăra Serbie care tocmai devenise un principat autonom în interiorul Imperiului Otoman, mai precis, sosește în Nissa, orașul natal al lui Constantin cel Mare. Aici, la aproximativ 4 km de oraș, Lamartine vede „înălțându-se în mijlocul câmpiei, un impunător turn alb, strălucitor precum marmura de Paros” (12), despre care iată ce mai mărturisește poetul: „Abia mă așezasem. Ridicând ochii spre monumentul care îmi dăruise umbra sa, am văzut că pereții, care păreau a fi făcuți din marmură sau din piatră albă, erau de fapt alcătuiți din straturi uniforme de crani umane. Acele crani, acele fețe de oameni, descărnate și albite de ploaie și de soare, cimentate cu un pic de nisip și de var, formau în întregime arcu triumfal ce mă adăpostea; să fi fost acolo cam cincisprezece, douăzeci de mii” (13) El mai observă că pe unele dintre crani „părul se ținea încă și falfăia precum lichenii sau mușchiul la adierea vântului.” (14).

Ce ar fi putut fi mai înălțător pentru mine, la ora aceea matinală, decât să mă transpun în pasajele care vizau în mod indirect situația jalnică a românilor din Ardeal, și anume discursul lui Ernest Denis, istoric, →

geograf, slavist : „Domnilor, se poate întâmpla, trebuie să se întâmple ca, atunci când un regim violează drepturile cele mai naturale și mai sacre, când pune botniță presei, când alterează sau suprimă alegerile, când urzește, în meditațiile bine cumpănite ale cancelariilor, planuri calomnioase de șantaj, când ambasadorii și cancelarii săi, precum Ærenthal și Forgach, plătesc niște falsificatori pentru a arunca în temniță și a încerca să trimită la spânzurațoare oameni care nu au comis altă crimă decât aceea de a fi refuzat să-și trădeze națiunea, atunci în inimi neexperimentate, dominate de iușimea tinereții, ura legitimă față de opresiune să facă să fiarbă sângele și să sugereze proiecte îndârjite ...”(15).

Cert este că, pentru mine, ca urmaș al unor iobagi din comuna Hundorf/ Mureș, la rândul lor cu stră-strămoși iobagi, care cuteseră în vremuri de restriște și împilare să mute, cu toate interdicțiile, biserica străbună, alcătuită din bărne și primenită cu icoane pe sticlă dintr-un teren inundabil numit *Tonorog*, vizavi, pe deal, unde era și *jințirumul* lor străbun și unde pe vremuri funcționase un alt schit, tot ce aflam consemnându-se aici despre bisericile ortodoxe era mai mult decât o *ridicare a mingii la fileu*.

3. Dincolo de pletora de date care certifică o ambițioasă și tenace documentare (aflu că, pentru cartea dedicată Mariei-Antoaneta, doamna Michèle Savary s-ar fi documentat 30 de ani, ceea ce mi se pare a fi o muncă de Sisif), ceea ce sporește valoarea acestei cărți este și *lumina artistică*, în care este văzută lumea *persoanjelor* istorice, a căror fapte, purtări, mofturi și apucături zăceau în varii documente care așteptau, iată, să fie deschise și deciptate. Bunăoară, atât de fermecătoare este una dintre amplele descrieri care creează acea atmosferă de epocă, menită să redea culoarea locală: „Valea Principilor, Grahovo Polje, se întinde la baza Alpilor Dinarici, care culminează la două mii de metri. Dacă vă cățărați pe unul din vârfuri, vedeți, în abisul albastrui, întinderea de azur întunecat a Adriaticii cu rozariul său de insule. Valea în care s-a născut Gavriilo este situată la opt sute de metri altitudine. Nu are decât opt kilometri în lungime, pe trei în lățime. Se vede curgând acolo un mic râu, Korana. Mergeți în nordul văii, în cătunul Gornji Obljaj; o duzină de case cu acoperișuri de șindrilă neagră, biete locuințe strănse unele în altele, ca pentru a se proteja. Doi inamici: turcul (sau turcitul, care este

încă mai rău) și frigul, asprul climat al muntelui” (16). Mare parte dintre descrieri trădează tangențele autoarei cu arta plastică, evidențiind predilecția acesteia pentru dialogul culorilor complementare: „Dar priviți dealurile morave și slovace; în depărtare, ele capătă toate tonurile de albastru: albastrul de ardezie al pădurilor de brazi, cobaltul aprins al arriere-planurilor și palul turcoaz al orizontului. Râurile vii și furioase își aruncă spuma printre stâncile negre, mișcarea lor spiralată rămânând aceeași, prin grosimea timpului” (17).

Un loc aparte îl ocupă portretele care ascund în dosul lor, predilecția autoarei pentru observarea, nu fără un punctual demers de cercetare psihologică, a liniilor feței, ca sigure intrări în cele mai infime colțuri ale sufletului uman. Să urmărim printre cele aproximativ 15-20 de portrete, la unul din poli, portretul lui Franz-Ferdinand, cu schițarea principalelor trăsături sufletești desemnate de cele fizice, nu însă fără intervenția auctorială atât de frecventă în carte și atât de necesară mai ales în pasajele narative: „Copil încă, Franz-Ferdinand era de statură înaltă, prea înalt pentru vârsta lui. Avea păr castaniu deschis, spre blond, și ochi de un albastru spălăcit. Un apropiat al arhiducelui, pe care biograful Maurice Muret îl interogă câțiva ani după dramă, îi spuse că ochii arhiducelui erau „fără suflet” (*ohne Geist*). Dimpotrivă, generalul Margutti susține că erau frumoși și limpezi. Heinrich Lammarsch, istoric, observă că „erau straniu de reci, nu erau frumoși, dar se animau ca efect al pasiunilor ce se reflectau în ei” (18), iar la un alt pol, schițarea fizionomiei eroului principal: „Gavriilo Princip era ca și pământul său, ca glia sa, precum brazdele sale trase încet, de anticul plug: pământ de kmet, de șerbi umiliți, oprimați, împovărați, dar mândri în tăcerea lor” (19); „Princip era întotdeauna sobru. Consuma cafeaua turcească fierbinte, cu zahăr, în cești minuscule. Ceilalți, mai degrabă bere rece, dar niciodată vin sau țuică” (20); „Tânărul erou sârb nu avea nici grația, nici splendoarea normandei cu părul auriu – un val de aur, din care ea tăia o șuviță pentru a o da pictorului Hauer care tocmai îi făcuse portretul, cu câteva ore înainte de eșafod. Princip era devorat de tuberculoză, purta haine vechi, de care avea cu greu grijă, dar se vedea că extrema mizerie îl uzase fără a-i atinge curajul (...) La audiere, președintele îl întrebă:

– Vă recunoașteți vinovăția?

– Nu sunt un criminal, am suprimat doar un răufăcător trăducirea solară a Charlottei Corday, dar avea sinceritatea ei” (21).

Deasupra acestor originale *acrobații* în arta descrierii se instalează mocnit, memorabilele discursuri narative - liant între lumea trecutului și cea actuală: „Austria – chiar nostim – se temea de Serbia. Să-l ascultăm pe Louis Blanc: *Un lucru teribil să vezi calomnia în serviciul fricii*. Se publicau cărți jignitoare, calomniatoare la adresa sârbilor, iar acelor insulte li se adăugau persecuțiile de ordin religios. Arhiepiscopul de Sarajevo, Josip Stadler, el însuși iezuit, căuta constant să creeze discordie atât între croații catolici și sârbii ortodocși, cât și între sârbi și musulmani” (22).

Toate aceste valențe de ordin artistic și stilistic și faptul că această carte, grație meșteșugitei traduceri în limba română, se poate citi „mai curând ca o anamneză” (23) nu știrbesc cu nimic nici mesajul deosebit de documentat al istoricului și nici lecția de patriotism adresată direct poporului sârb și indirect fiecărei națiuni din fostul Imperiu Austro-Ungar.

BIBLIOGRAFIE:

1. Michèle Savary, SARAJEVO 1914 VIAȚA ȘI MOARTEA LUI GAVRILO PRINCIP, ed. *Vatra Veche*, 2021 (Traducere Cristina Rodica Mazălu)
2. Michèle Savary, id., Răzvan Teodorescu- Prefață, p. 7
3. Michèle Savary, id., *Cuvânt înainte*, p., 5
4. Michèle Savary, id., p., 6
5. Id., Gânduri ale traducătorului..., p. 10
6. Id., p. 9
7. Avedik Lucacs, *Monografia orașului liber regal Elisabetopolis*, ed. Ararat, 2014
8. Id., p. 11/p.61.
9. Id., p. 93
10. Id., p. 11/ p. 105
11. Id., pp. 93-94
12. Id., p. 67
13. Id., pp. 67-68
14. Id., pp.68
15. Id., p. 183
16. Id., p. 87
17. Id., p. 38
18. pp. 97-98
19. Id., p. 87
20. Id., pp. 139
21. Id., pp. 147-148
22. Id., p. 93.
23. Id., Răzvan Teodorescu- Prefață p. 8

Biblioteca Babel
Povești despre compozitori
F. J. HAYDN
(31 martie 1732 – 31 mai 1809)

Cine n-a auzit de marele compozitor Joseph Haydn, numit „Papa Haydn” datorită inovațiilor lui în muzica de cameră? Sinceră să fiu, deși am studiat muzica ani de zile și am luat contact cu biografiile compozitorilor mai ales prin lucrările lor, nu am înțeles nici până astăzi un fapt: se vorbește adesea depre cei trei mari B ai muzicii universale: Bach, Beethoven, Brahms. Dar nimeni nu a menționat încă valoarea celor doi mari H: Handel și Haydn, cu toate că ar fi fost cazul!

Compozitorul austriac Joseph Haydn, deși a trăit numai 77 de ani, vârstă care astăzi nu pare înaintată, a lăsat în urmă o cantitate uriașă de compoziții în toate domeniile muzicii: instrumentală, de cameră, simfonii, opere, oratorii.

Nu voi prezenta biografia lui Haydn, ci mă voi opri la câteva povești din viața lui, legate, desigur, de numeroasele și superbe lui compoziții.

S-a născut într-o familie de oameni simpli. Tatăl lui iubea muzica, dar nu făcuse studii. Se amuzau în familie, părinții cântând, iar copilul Joseph *acompaniindu-i* cu două bețe țin mâini, unul reprezentând *vioara*, celălalt *arcușul*. Erau oameni săraci și greutățile materiale l-au afectat pe Haydn. A fost corist - copil cu voce frumoasă - la catedrala Sf. Ștefan din Viena, mai târziu a luat lecții de muzică de la diverși binevoitori și a lucrat în diverse locuri, dar fără să câștige prea mult. Situația materială s-a îmbunătățit mai târziu, când tânărul - care avea deja cam 30 de ani - a fost angajat la curtea prințului Esterhazy.

Haydn a compus 104 simfonii. Fiind un om glumeț, pe de o parte, iar pe de alta având talentul de a face *descrieri muzicale* cât se poate de plastice, găsim o mare varietate de teme în simfoniile lui. Simfoniile lui de tinerete, ca de exemplu nr. 6, 7, 8, denumite în franceză *Le Matin*, *Le Midi*, *Le soir* au fost destinate delectării familiei prințului Esterhazy. Structura lor muzicală e, pe cât de simplă, pe atât de sugestivă.

Un specialist ar spune că simfonia *Le Matin* se deschide cu un superb *răsărit de soare* și că Haydn, fascinat de răsăriturile de soare, a scris mai târziu cele șase quartete de coarde opus 76 în care unul din ele este intitulat *Sunrise* (Răsărit de soare), în care Haydn a reluat tema din *Le matin*.

Aceeași temă apare și în pasajul orchestral introductiv al superbului oratoriu *Creațiunea*, scris de asemenea mult mai târziu.

Am dat numai un exemplu al descrierilor muzicale ale lui Haydn, dar fiecare frază muzicală a celor trei simfonii este o capodoperă. Pe mine cele trei simfonii m-au impresionat atât de adânc, încât le-am dedicat - mai de mult - următoarea poezie în limba franceză:

Le Matin / Le Midi / Le Soir

*Quand le soleil viendra à ma
fenêtre,
Me réveiller, lumière en plein,
Je choisirai, pour mon bien-être,
La symphonie de Haydn „Le matin”*

*Et puis, plus tard dans la journée,
En relisant des manuscrits
Je trouverai pour m'amuser
Un autre Haydn, „Le Midi”*

*Enfin, avant de m'endormir
Quand je dirai tout bas „au-revoir”,
Viendront de près pour m'accueillir
Les sons de symphonie „Le Soir”.
Comme ça mon temps sera rempli
Avec les sons d'une belle musique,
En souvenir de mon pays,
Un coin de Terre joli, unique...*

Multe compoziții ale lui Haydn sunt inspirate de natură. E amuzant,

de exemplu, să ascultăm lucrările lui cu titluri grăitoare, precum simfoniile nr. 39 *Tempesta din mare*, nr. 83 *Găina*, nr. 84 *Ursul*, quartetul de coarde nr. 53, *Ciocârlia*, sau Oratoriul *Anotimpurile* și să recunoaștem talentul descriptiv al compozitorului. Iar în cazul simfoniilor nr. 100 *Militara* și nr. 101 *Ceasornicul*, le putem ghici titlul numai auzind temele muzicale.

Umorul însoțește toate aceste lucrări, iar celebra simfonie nr. 94 *Surpriza* este poate una din cele mai cunoscute glume ale lui Haydn. El a servit mulți ani familia Esterhazy, dar după moartea prințului în 1790, Haydn a putut voiaja, iar unul din orașele preferate pentru concertele lui a fost Londra. Se pare că în timpul unui concert la Londra în 1791, cu simfonia nr. 94, Haydn - care dirija orchestra - a auzit în public pe cineva sforăind. Treaba l-a iritat în asemenea măsură, încât a venit acasă și a modificat partitura - adăugând brusc la partea a doua, lentă și melodioasă, când unii spectatori moțăiau - un brusc bubuit de tobe care să-i trezească. Simfonia a căpătat numele *Surpriza*.

Concertele din Anglia au avut mare succes la public atât în perioada 1791-1792 cât și 1794-1795, când Haydn a dirijat sau acompaniat de la pian concertele sale într-o renumită sală de concert, din clădirea *Hanover Square Rooms*, unde au concertat cei mai cunoscuți compozitori și instrumentiști ai istoriei muzicii. Sala avea un mare candelabru în mijlocul tavanului. Se spune că s-a cântat într-o seară simfonia nr. 96 de Haydn. →

VERONICA PAVEL LERNER

Haydn Le matin...

Sala era arhiplină și el era așezat lângă orchestră, la pian. La sfârșit, lumea a aplaudat și toți s-au dus în față, ca să-l felicite pe Haydn. În timpul ropotului de aplauze, imensul candelabru s-a prăbușit. Din fericire, el n-a atins pe nimeni, lumea se deplasase spre scenă. Simfonia nr. 96 a fost pe bună dreptate denumită *Miracolul*.

Haydn a folosit limbajul muzical și ca mijloc de comunicare. Când era încă angajat la curtea Esterhazy, împreună cu întreaga orchestră, prințul obișnuia vara să locuiască o lungă perioadă într-un alt palat, obligându-i și pe muzicieni să fie cu el. Ori muzicienii, departe de familie, au decis să-i semnaleze prințului, într-o vară, după o ședere cam lungă, dorința de a se întoarce la familiile lor. Haydn a scris în acest scop o simfonie, în care, în ultima parte, muzicanții se retrag - cântând - unul câte unul, ultimul fiind concert-maistrul. Prințul a înțeles și a hotărât revenirea la palat pentru a doua zi. Prin simfonia nr. 45, *Despărțirea*, Haydn a transmis prințului mesajul muzicienilor.

Sunt multe alte simfonii cu diverse denumiri, ar fi greu să le enumăr pe toate. Dacă cititorul le va asculta chiar numai pe cele menționate, el va avea revelația geniului muzical al lui Haydn.

O altă ramură în care Haydn, a excelat a fost muzica de cameră. Triourile pentru vioară, violoncel și pian, ca și quartetele de coarde, sunt la fel de celebre ca și simfoniile. Este interesant faptul că, pe vremea lui Haydn, muzica de cameră era executată de muzicanți *amatori*, care luaseră acasă lecții particulare. La pian cântau mai ales tinere educate muzical în familie, considerate ca având competențe profesionale. În trio-uri, partiturile de pian erau executate exclusiv de femei.

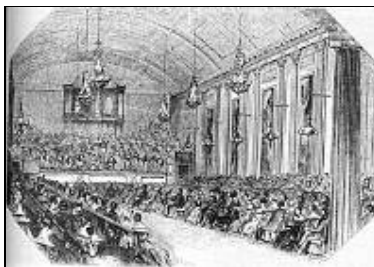
Quartetele de coarde sunt o parte importantă a creației lui Haydn, mai ales pentru contribuția lui la regula *formei de sonată* (structură muzicală cu reguli precise) a quartetelor. Desigur, poate apărea rigidă respectarea unor reguli în muzică, dar să nu uităm că în armonie și contrapunct sunt reguli cu rădăcini în legi fizice și/sau matematice, pe care oamenii le ascultă cu plăcere.

Născut în 1756, Mozart era cu 24 de ani mai tânăr decât Haydn. S-au cunoscut în jurul anului 1784 și ocazional au cântat împreună în quartete. Admirația lor reciprocă a fost remarcabilă. Haydn, impresionat de geniul tânărului, nu contenea să-l laude, iar Mozart a admirat quartetele de Haydn atât de mult, încât a compus șase quartete - de o mare frumusețe - dedicate lui Haydn.

Personal sunt legată de quartetele de Haydn și Mozart, le ascultam în copilărie, cântate la noi acasă de un quartet înființat de tata. Mi-am regasit propriul meu fel de a asculta quartetele în cartea de memorii a lui Ioan Vianu *Amor Intellectuallis* (Ed. Polirom 2010). Afirmă autorul:

„Am făcut - o descoperire pe care mi-o datoram doar mie - o observație mulțumită căreia ascultarea, adevărata „Ascultare” a muzicii mi-a adus mai mult: dacă vrei să asculți toată muzica unui ansamblu muzical, să absorbi întregul ei conținut, concentrează-te asupra planului secund. Dacă urechea și mintea ta se concentrează asupra acompaniamentului, asupra firicelelor sonore care croșetează pe margini, uncă împotriva curentului, trec discret, ca ecurile, ca niște îngânări, de la un instrument la altul, se joacă, plâng, imită, numai atunci pătrunzi în masa, în grosimea compoziției, atunci ea capătă volum... Asta nu se va produce pe seama firului principal, cel pe care îl aude toată lumea...el îți va fi dat de la sine, pe gratis, fără efort.” (p. 95)

Despre quartetele de coarde ale lui Haydn s-ar putea scrie multe povești. Mă voi opri doar la una dintre cele mai importante: Quartetul op. 76 nr. 2, numit *Emperor*. Când era la Londra în 1797, Haydn a auzit mulțimea cântând melodia *God Save*

Simfonia 96 Miracolul de Haydn la Hanover Square Rooms

the King și, inspirat de aceasta, a scris un imn patriotic „Emperor Hymn” dedicat regelui Franz - *God Save Emperor Francis*. Imnul a avut mare succes și a devenit emblema identității Austriei până la primul război mondial.

Melodia a fost folosită pentru scrierea unui *Deutschlandlied* (cântec german) în 1841, care a fost scris ca parte a mișcării de unificare a Germaniei. A treia parte a lui este astăzi imnul național al Germaniei (Austria modernă folosește astăzi alt imn). Iată deci că, ascultând partea a doua a quartetului *Emperor*, în formă de *temă cu variațiuni*, recunoaștem melodia imnului Germaniei.

La sfârșitul vieții, Haydn bolnav, stătea ore întregi la pian și cânta „Emperor Hymn”. Mărturisirea pe care a făcut-o unor apropiați înainte de a muri e impresionantă:

„Trebuie să fac ceva - de obicei ideile muzicale mă urmăresc până la tortură, nu pot scăpa, ele stau ca un zid în fața mea. Dacă e un allegro care mă urmărește, inima-mi bate mai repede, nu pot dormi. Dacă e un adagio, pulsul mi se rărește. Imaginația mea se joacă de parcă aș fi un pian. Cred că sunt într-adevăr un pian viu!”

S-a stins la 31 mai 1809, iar la ceremonia funerară s-a cântat *Requiemul* de Mozart. Haydn a fost un om vesel și generos, care a lăsat posterității o imensă moștenire muzicală plină de frumusețe, farmec și bucurie.

Casa timpului

Aș vrea să cos timpul la gură
ca pe un sac, să-l iau în spate
să-l duc până la el acasă
să-i află părinții
să-i întreb de ce l-au alungat
să rătaască, să amăgească
așteptări, în realitatea domesticită
cu promisiuni seducătoare,
capcane cu apă vie
cărată cu rândul la morți.
Aș vrea să-i înduplec
cu glas de pământ

să-l țină acasă, să-l crească
până ajunge matur, măcar
cât să nu mai semene neconținut
lacrimi prin univers.

Singur în parc

Primăvară, într-un parc aproape
sălbatec,
adiere aromată de ierburi
amestecate,
buruieni semețe printre rătăcite
tulpini de flori.
Blânde raze de soare mângâie
cuprinsul,
sfâșietoare tandrețe leagănă
privirea amăgită.
Un dor de frumos se întinde în
suflet
ca o umbră de zâmbet peste culori.
Singur în parc, cu toată ființa
tânjind
după nebunia risipirii.
Cui să dăruiesc această dureroasă
singurătate?

Doar o secundă

”Cât de mult este pentru
totdeauna?
Uneori, doar o secundă.”
(Alice în țara minunilor)
Am rămas în urmă.
Sunt tot mai departe de mine.

Altcineva merge încă,
cineva care aude tot mai slab
sunete,
simte tot mai diluate mirosuri
vede tot mai palide culori.
Visele mai apropie uneori jumătăți,
dar niciodată până la îmbrățișare.
Am răbdare. Secunda care m-a
întrupat
Își va recupera povestea
cu toate minunile ei,

tot într-o secundă. Spărturi

Amară, arșița verii coboară în
iarba
arsă de praf, de la rădăcina
copacilor.
Plopi, cu umbra lor ascuțită
schimbă orele de pe ziduri.
Un avion argintiu, cât o palmă de
mic
înoată prin seninul marin al cerului
ca un pește gravid.
Plimbă de colo, colo, plecări și
veniri

într-un iureș continuu.
Viteza schimbă macazul din mers
între pasul mărunț și zbor.
Anotimpuri deraiate se frâng
strivite unul în altul.
Vântul a pierdut direcția
și face spărturi prin timp.

Poem rătăcit

După ce a înflorit bruma somnului,
se trezesc pe furii diminețile albe.
Cuvintele alunecă din echilibru
Ca pe gheață și cad
înainte să se prindă unul de altul.
Amestecate, rătăcesc tâlcul
întâmplării.
Inofensive, pierd și conturul
revoltei.
De sub tăcerea lor crește iarbă
crudă,
Cu sevă proaspătă, amețind ca
alcooolul
Delirul unui nou poem
Născut în altă parte.

Aproape iarnă

Zăpezile de altădată se odihnesc
puțin.
Doar în vis mai cutreier tărâmurii

interzise.

Respir rar și ușor în această
hibernare
în care râuri mici și pârauri
aproape secate
par șerpi argintii, veninoși
care brăzdează pielea ofilită a
prezentului.
Sunt aproape amintire și nu m-am
agățat
Măcar de un vers, un colac de
salvare
pe marea întunecată a uitărilor,
așa cum plutește Villon peste secole
purta pe zăpezile de altădată
ninsă neconținut în memorie.

Târziu

Eram crudă și mă temeam de
târziu.
Timpul îmi trecea ușor prin trup
ca printr-o camera goală.

Îmi închipuiam decoruri, să
mobilez vise:
Zile aromate cu fânețe în pârg,
nopti feerice rătăcind suspine
prin poteci ascunse
în adâncimi de păduri.
Nu știu când s-a pornit vântul
și m-a amestecat în viață,
tăvălug mânat de umbre, ca norii
pe cer.
Am băut pe nerăsuflăte, din mers
și apa dulce, și apa sărată.
Stau acum pe fundul albiei secăte,
E deja târziu și nu mă mai tem.
Nici visele palide nu mai au puterea
Să urce respirația din trup,
măcar cât să aburească oglinda
absenței.

Scrisoare de dincolo

Vă rog să nu mă mai deranjați!
Măcar aici dați-mi pace,
nu mă mai scoateți de la naftalină
La sărbători.
Nu-mi mai legănați numele
deasupra grăului fiert.
Nu mi este foame
când sună acolo clopotele pentru
masă,
la ore fixe.
Sau, dacă mă gândesc mai bine,
(pentru asta, am destul timp aici)
faceți cum vreți.
S- ar putea chiar
Să nu-mi mai pese.

ȘTEFANIA OPROESCU

Palimpsest vegetal

Un greier își frământă arcușul
poemul îl cântă pe oasele mele,
palimpsest vegetal
la hotare de timp.
Cuvântul mi-e iarbă
ce țese zăbrele,
e tot mai frig și de-o vreme
miroase a iarnă poemul.
Când dor mi se face de tine
fum de smirnă îmi devine cuvântul
între noi nu există distanță,
există tristeți ucigașe și lumi
care taie atingeri.
Cuvintele mele
stau imprimare pe coloana
vertebrilor tale și-un greier
își frământă arcușul.

Parabolă

Ardea vântu-n aer aducând miros
de foc și puciosă dinspre sălașurile
păsărilor cu pliscul de plumb
și unele semințe
din cele semănate
cădeau spulberate
alături de drum.
Copii cu chipuri de fructe în pârg
țineau legate păsări
cu pliscuri de plumb
și trup de aspidă,
neștiind ce să facă cu ele,
prânse cu boabele-n ciocuri pe hat.
Cu inimile lor de pom roditor
priveau întristați, căznindu-se
să nu scape hrăpărețele păsări din laț,
cum alte semințe
se străduiau să-nmugurească
pe locul pietros, dar care păleau
sub arșița vântului cu pleznet de
cnut.
Mâhniți, așteptau
să crească roada cea bună
din boabele adânc prinse
în pământul mănos
dintr-o sămânță o sută,
din alta o mie.
Unul dintre copii,
cel cu inima floare de mirt,
văzându-L pe Cel ce Semănase,
a prins curaj și L-a întreat:
Semănătorule, semințele acestea
rodesc,
dar noi nu știm
ce să facem cu păsările aspidă
care ni le tot fură
și ne tot păgubesc.
Atunci Purtătorul de Semne
i-a întreat:

Care dintre voi
le va răpune și le va arde
fără să-și facă păcat?
și aceștia s-au tulburat.
Dați-le drumul din laț
și bucurați-vă de cele,
care eliberate vor zbură
aducând ploaie
și soare pe-aripile lor,
c-au priceput cum rodește
sămânța cea bună,
iar pentru celelalte rugați-vă,
căci se vor mânca între ele
când pleoapele întunericului
le vor închide
în temnița nopții,
pentru că au furat și-au ucis.
A zis și a mers mai departe
în ținuturile Galileei și Samariei
până ce nu l-au mai văzut,
iar păsările se întrebau
speriate
care cum sunt.

Lepădarea de mine

Mă lepăd pe mine de mine
mă nasc în cuvinte,
scriu spovedanii pe frunze
la mal de ape îngenunchez,
mă rog pentru izbăvirea
omului fiară
care-mi pătrunde în minte.
Vreau să mai trăiesc
încă în vers, mă las pradă
chemării aceea.
Stau în genunchi pe cuvinte
pe marginea luminii m-așez,
dezghioc tăcerea de piatră
într-o lacrimă duminicală.

Orașul fără salcâmi

Salcâmi orașului au dispărut,
crengile lor au încetat de mult
să mai cânte pe străzi a iubire,

de teama scrâșnetului topoarelor
s-au ascuns cu tristețe în mine.
Spaima frunzelor
s-a strecurat pe retina,
ce gust de lătrat
are lacrima prefăcută-n felină!
Străbat orașul însingurat
și car toți pomii în oase,
din țeastă îmi cresc
ramuri lungi cu miros
de muguri răniți ce mângâie
întunericul dorindu-l lumină.
În poem inocența s-a frânt,
spaima se-aud cum cad
împrăștiindu-se din rădăcini
în coaste, în sânge și-n gând,
în versuri e freamăt,
eu și voi, salcâmi, suntem
stol de cintezi și prigorii de lut.

Noduri

Am înnodat dimineața
în genele ochilor
învăluind-o-n albastru
să nu fugă spre-amurg,
să uite să vină și mâine.
Provizii încerc să mai fac
de când am visat lumina
cu zăbala prinsă de gură,
fără roșu-n căpăstru,
să scape nedeocheată,
nechezând după soarele
apus între tăcerea de azi
și nespusul de mâine.

Sapă, omule fântână!

Căinele pământului
smulge rana vântului,
colții lui de cremene
rup din pânțele de lună
ca s-o facă mătrăgună
și tot țipă ne-ncetat
pe pământul însetat
sânge, sânge, sângere
din luceferi plângere
și din stele căzătoare
fuoare de întristare
pe pământul care moare!
Apa din fântână rea
nimeni n-o poate bea.
Haide, omule fântână,
sapă, sapă pân-oi da
din nou de apă
ca să scapi pământ
de moarte, și să faci
cuvânt din humă
și poem să faci
din lună.

ELISABETA FURTUNĂ

Starea prozei

Fântâna din fundul pământului

Aveam optșpe ani, terminasem un prăpădit de grup școlar industrial, asimilat cu o instituție liceală și nu văzusem niciodată marea, plaja aceea teribil de misterioasă, plină de tot felul de scoici și pietricele colorate, de zvonuri și șoapte care veneau de nicăieri și se opreau în urechile mele, de parcă eu trebuia să le captez și apoi să le clasez pe tonuri, pe intensități și apoi să le ordonez după o anumită regulă muzicală și asta să fie melodia mea cu care apoi să mă plimb cu ea pretutindeni unde mă chemau, mă duceau nevoile vieții. Da, și mai era întinderea aceea de nisip auriu, azuriu în care copiii cu lopățele, gălețuși săpau, făceau castele, cu tot soiul de turnulețe, intrări secrete, ieșiri și mai misterioase. Mi-aș fi dorit și eu enorm de mult să văd marea, să-mi scald bietul meu trup în ea, să tai valurile spumoase, să fac pe viteazul și să înot până la geamandura de unde se vede largul mării care lua în fiecare clipă o altă culoare. Dar fiu de țăran, frate al altor cincii frați, cu un tată bolnav de silicoză, o mamă bună dar hărțuită de atâția copii, trăitori într-o casuță cu două camere, unde dormeam claie peste grămadă, îmbrăcat foarte modest, cine m-ar fi putut trimite la mare. Chestia ca voiam să fug de amărăciunea, de apăsarea satului și a micului târg despre care auzisem cândva că fusese celebru prin clădirile de cărămidă și piatra ridicate în pantă una după alta care îi dădeau un anumit șarm. Cam de pe vremea când frecventam acel grup școlar industrial casele, zidurile acelea vestite, frumoase odată se decojeau ca niște goruni bătrâni, devenind un fel de leșuri. Pe mine mă vedeam un fel de parazit pe cale de a-și pierde mințile. Nu știu cine îmi vârâse în cap dacă nu chiar eu însumi scornisem faptul că trăiam într-un coșmar de care trebuia să fug, să fug, să fug cât mai repede și mai departe. Ce folos că orașul avusese cândva faimă, un târg locuit de o gloată de bogătași în care adesea basmul se împletea cu realitatea; unii aveau adevărate palate ridicate pe colinele cu molizi și brazi de la

marginea orașului și mâncau din blide, mă rog cu tacâmuri, toate din aur, unul avea chiar și plugul cu care își ara ogoarele primăvara din aur, iar Doamne, nu pot să mai îndur această poveste, unii măcinau aurul până îl făceau mărunț ca făina de porumb și-l presărau pe mămăligă și-l mâncau. Orașul era deci o minciună, dar și satul în care mă născusem era o minciună, poate o minciună mai mică dat tot o minciună era. Eram captiv între două minciuni. Peste tot pătrunsese putreziciunea, minciuna, perfidia, ipocrizia, sărăcia și chiar foamea. Trist și dezorientat mă apucasem să scriu poezii. Învățătorul meu, un basarabean îmi spusese că poezia se naște din sărăcie, din suferință. Cine are ce mânca, ce îmbrăca frumos, merge cu trenul, la circ, ăla o ducea bine și nu-i ardea să scrie poezii. Învățătorul meu, un tip deșirat, numai pomeții și cearcănele de el îmi vânduse un pont: cică dacă vrei să te inspire când scrii o poezie să ieși afară noaptea și să privești cerul. Calea Lactee curgea de la o margine la alta a cerului. Steaua Nordului era departe. Și pentru că nu puteai urca la Nord, adică lângă stea, te orientai și mergeai la sud, în adâncurile pământului, adică în mina unde tata își mineralizase oasele și nu mai era bun de lucru. Putea eventual să-și încheie ultima călătorie. Orice moarte era coborâre. Învățătorul s-a dus la fântâna satului, a întins gâtul și s-a uitat în jos. Și-a băgat capul înăuntru. Pereții plini de mușchii miroseau frumos. A tras adânc aer în piept. A căutat o piatră și a aruncat-o în apă. Piatra a tot căzut, căzut, căzut, că părea să nu mai dea de capăt și după multă vreme s-a lovit de apă și s-a auzit ecoul. Întunericul din afund era umed și misterios.

Înima lumii, sudul era acolo. Apoi acolo după câteva clipe și-a găsit locul de veci și învățătorul meu. Și atunci dacă învățătorul care avea un rost, o leafă și era încă tânăr nu-și găsisse rostul în viață, în lume, ce rost se cheamă că mai aveam eu?

Am lucrat câteva luni a o firmă care instala antene parabolice; cu toată sărăcia lumea era avidă de nou, de informație, și-și vindea un vițel, un purcel și-și cumpăra un televizor. Unii erau avizi după filme sexi și porno. Trebuia să-și petreacă cumva ziua, săptămâna. Mai o cinzeacă de *Monalisa*, un amestec de monopol cu lichior și așa își târau zilele una după alta. Până unde? Dumnezeu știe. Până la capăt, căci există întotdeauna un capăt, mai aproape, mai îndepărtat, mai luminos, mai urât... Dar nu câștigam mai nimic, nici măcar să-mi iau o franzelă, un corn și-un iaurt pe zi ca să nu-mi chiorăie mațele de foame. În fântâna satului nu am vrut să mă uit, să nu mă ia amețala. Fântâna nu era o soluție.

Dacă e să ai noroc, ai. Nu te uiți nici la Calea Lactee, nici la Steaua Nordului, nici în sud, adică în fundul lumii. Mă întâlnesc într-o zi c-un fost coleg de grup școlar care o întinsese mai devreme dincolo, adică peste graniță. Bine, i-am zis eu, după ce mi-a expus planul, dar eu n-am niciun biștar. A zis că are el, iar acolo mai încolo când voi căpăta și eu ceva lovele, o să-i înapoiez împrumutul.

Am plecat dis-de-diminează spre un oraș mai mare, pe unde treceau tiruri, am făcut semn șoferului, un zdrahon de om și ne-a întrebat unde dorim să mergem. Eu am sărit repede cu gura căci eu mă aflam în cel mai negru coșmar, la care Coranda a zis: stai măi prietene, că doar ne-am înțeles că mergem în Spania, căci eu am acolo loc de muncă, o casuță și o fătucă din Venezuela pe care vreau s-o iau de nevastă. Iartă-mă prietene, m-a luat gura pe dinainte. Am zis așa, pentru că eu vreau să fug de minciună, de imaginea acelei fântâni din centrul satului, unde învățătorul meu Pascaru a ajuns la capătul lumii. Biștari aveți? ne-a întrebat șoferul, că doar n-o să vă duc pe daiboj. Avem dară, cum să nu avem. Cât ne costă până acolo?→

- GHEORGHE JURCĂ

- Unde acolo, că Spania –i mare?

- Treceți cumva prin Alcaniz?

- Chiar acolo mă duc! a zis șoferul.

Prietenul meu a plătit, apoi după ce am trecut de Viena m-a tăiat o dragă de foame. Am oprit la o benzinărie și Coranda a cumpărat două hot-dog-uri, am băut și o pepsicola și ne-am continuat drumul.

X

Ajunși la cap de linie, ne-am dat jos, am mai băut o oranjadă de la o tonetă, căci era al dracului de cald și ne-am dus cu prietenul meu la un patron pe care îl cunoștea. El se afla în Spania de mai bine de doi ani. A vorbit cu patronul în spaniolă, căci cunoștea deja bine limba și fie lăudat Dumnezeu m-a pus în pită. M-a dat pe lângă un meșter filipinez să-l ajut și să mă învețe cum să monteze gresia într-un magazin pe care voia să-l deschidă peste cinci-sase luni. Spre surprinderea mea m-a descurcat foarte repede cu genul ăsta de muncă, de meserie. De dormit îmi găsisem culcuș ba într-un garaj, ba într-o magazie de materiale, ba chiar sub un pod, noroc că era vară și-n Spania era cald. Apoi după ce am luat prima leafă am stat într-un hotel de mâna a treia, unde aveam un pat, o chiuvetă, un duș și un dulap, precum și o chichinetă pentru nevoile personale. Acasă n-am putut să vorbesc cu ai mei mai bine de un an de zile. Până la urmă le-am trimis un aviz telefonic la poșta din minciuna aia de oraș de unde plecasem și mama nu s-a putut opri din plâns mai bine de zece minute. Plângeam și eu. Abia i-am spus printre lacrimi că sunt sănătos, că mi-am găsit loc de muncă. Apoi când mi-a zis că tata a murit, a coborât cerul peste mine. Nu-mi puteau ieși vorbele din gât decât printre sughituri.

Muncă și iar muncă, nu aveam decât o jumătate de oră pauză pentru masă. Nicăieri nu umblă câinii cu colaci în coadă și nu curge miere la robinet. Dar cu hârnicie, cu multe zdroabă, cinste, corectitudine, am scos-o la capăt. După un an, magazinul a fost terminat, mobilat bine aprovizionat cu mărfuri alimentare, i-a adus patronului profit încă din prima lună, am făcut școala de șoferi, apoi patronul mi-a dat o mașină frigorifică și aduceam de la un abator carne în carcasă. Făceam

zilnic peste o sută de kilometri numai dus, plus întors, aveam de parcurs un drum foarte greu, plin de curbe, bașca o circulație extrem de aglomerată. De aici m-am mutat apoi la o altă firmă unde primeam o leafă mai bună, chiar mult mai bună și munca era extrem de grea și periculoasă, trebuia să car calupuri mari de piatră, un fel de marmură albă, dintr-un munte cu multe povârnișuri și dacă nu-i fixai bine trovanții ăia în remorca mare de o sută de tone, riscai să cadă în plin mers și orice oră pierdută ți se tăia din leafă. Odată am scăpat un calup din ăsta mare și rotund și s-a rostogolit în timp ce coboram o pantă destul de abruptă și în rostogolirea ei nebunească a omorât mai multe ori și o vacă de pe un câmp. Bun de plată. Viața nu te iartă. Până la urmă patronul, un om tare cumsecade, milos a luat asupra lui jumătate din plata despăgubitoare.

Pe 15 august împlinisem douăzeci de ani. Băiat serios, plecat de la greu, practic de la talpă cum se zice, dezbrăcat, flămând, dornic după o viață mai bună, am adunat bănuț cu bănuț, în al doilea an aveam și trei joburi pe zi și strânsesem o sumă frumoasă de bani din care trimiteam acasă la mama câte o mie de dolari. Apoi, tânăr, sănătos și frumușel cum eram au început să-mi zboare și mie ochii după fete. Spanioloaicele nu erau cine știe cât de frumoase, dar erau multe auslandere, venite din Filipine, Venezuela, Costa Rica, Argentina, din sudul fierbinte latino-american. Fete frumoase, curățele și relativ serioase, cu microbul dragostei, a muzicii și dansului în sânge, ochi verzi, trase parcă prin inel.

Brusc mi-am adus aminte de învățătorul meu Pascaru care obișnuia să scrie elegii, că pentru a scrie poezie trebuia să ieși afară în puterea nopții și să te pierzi cu privirea pe Calea Lactee de la un capăt la altul, Steaua Nordului, a Sudului, Casiopeea, Aldebaran. Aș fi ipocrit să spun că cerul Spaniei era mai frumos decât cel din satul, obscurul meu oraș, dar, cum să spun, era mai confortabil, dezvoltat în tine mai multe energii, porniri, efluvii sentimentale. Păi nu aici se născuse Don Quijote și Dulcinea

lui, nu aici se născuse mitul conform căruia supremul adevăr, rațiune de a fi pe lumea asta, este dragostea? Și încet-încet am început să scriu și eu poezii. Le culegeam la calculator și le trimiteam unei reviste din Madrid, de unde am primit vești încurajatoare, apoi am citit în ziare că o revistă de ținută din Barcelona, „La Paloma” organizează un concurs de manuscrite în vederea publicării, mai bine zis a debutării în volum, iar câștigătorii, trei urmau să primească o bursă de o lună de zile într-una din țările hispanice. M-am pus pe treabă și am lucrat cu asiduitate și la sfârșitul termenului am transmis pe net textul cărții mele intitulat „Tulpa”, adică o plămădire pe care o creează un ascet în cer. Am dormit zile și nopți cu emoția ba sub pernă, ba în inimă, în creier și mai știu eu unde și la deliberare am avut uluitoarea surpriză să fiu declarat printre cei trei câștigători. Nu se născuse iepure în Spania să nu-l pot prinde, aș fi prins și o panteră și un ghepard. Primind un onorariu substanțial: 10.000 de pesetas, am ales să plec în Portugalia, țară și ea iberică, la fel de frumoasă, de plină de vestigii vechi și monumente ale naturii, ținuturi de o frumusețe răpitoare, plus că era patria unor scriitori iluștri: Jose Saramago, Antonio Lobo Antunes; Fernando Pessoa. Cunoscuta revistă de literatură, organizatoarea concursului mi-a oferit și o slujbă la Barcelona - unde organizam săptămânal o întâlnire cu prietenii poeziei -, orașul care avea să mă impresioneze într-un mod extraordinar, găsindu-l nu numai ca cel mai frumos din Spania, dar și unul din cele mai splendide, mai încântătoare orașe din lume, deși nu mă puteam lăuda că am văzut lumea și aveam capacitatea de a aprecia: bulevarde drepte, clădiri, edificii elegante, curățenie, liniște, verdeață, circulație fluentă, statui, catedrale, iar cea care te făcea să lacrimezi ori de câte ori o vedeai era celebra *Sagrada Familia*, dacă nu primul sigur printre cele trei domuri mai sofisticate din lume. Am rămas apoi perplex de-a dreptul văzând și adăstând în centrul comercial al Barcelonei vestita *Rambla* unde pot găsi tot ce e sub soare: toate alimentele vegetale și animale, întregul evantai de flori de la cele

autohtone până la cele exotice, magazine mici, magazine mari construite într-o variantă arhitecturală care îți încântă ochiul și inima. Fost cândva un râu care colecta apele de pe cei doi versanți, apoi cu timpul canalizat și îndiguit, *Rambla* reunește cinci străzi formând un adevărat bulevard lung de 1,2 km care reunește portul de la statuia celebrului navigator spaniol *Columb* și până în *Piața Catalunya* – piața centrală a orașului unde se afla modernul și impecabilul cartier *Eixample*. Cea mai lungă și mai bine amenajată piață din lumea europeană și nu numai, datează din secolul 15, în care pe lângă numeroasele piațete de expunere a celor mai variate mărfuri e și un loc de promenadă, spații de festivități publice, un teatru modern, imense raioane de expunere a florilor numită *Piața la Boqeria*, unde toți vizitatorii care cumpără ceva primesc în dar câte un buchet de flori. Aici am întâlnit o fermecătoare fântână artizanală numită *La Font dele Canetes* unde își dau întâlnire fanii faimoasei echipe F.C. Barcelona mai cu seamă când câștigă meciurile de acasă și de regulă le câștigă pe toate. În zilele însorite de primăvară și vară în *Piața Ramblas* nu aveai unde să arunci un ac, atâta de mare era densitatea celor veniți să viziteze celebra piață. Abia după mai multe vizite de gură-cască am reușit să decriptez farmecul și frumusețea, unicitatea locului, mișcarea browniană de oameni, totuși ordonată, de parcă s-ar afla într-o catedrală și nu într-un loc unde poți auzi atâtea graiuri, atâtea tonuri. E dificil să stai și să decelezi imaginile care încorporează atât stil, rafinament, intimitate, întreaga ținută și atmosferă, bună dispoziție care o degajează, tonul relaxant. Totul este autohton așa cum am mai zis dar și internațional. Ciudad, paradoxal, nimeni nu se grăbește, nimeni nu ridică vocea, totul se desfășoară ca într-o procesiune religioasă. Zici că oamenii ăștia nu au nervi, sunt niște roboți, un fel de fanteze trase de sfori. Aici în micile și pline de intimitate cafenele mi-am pierdut majoritatea orelor libere, stând cu puținii prieteni pe care mi-i făcusem la o cafea sau o răcoritoare pe care nu-ți venea s-o dai pe gât, ci

mai degrabă să te parfumezi cu ele atât de aromate erau.

Sigur ar mai trebui adăugat ca să rezulte în toată integritatea ei fascinația acestui oraș fără egal în Europa, după opinia mea, frumusețea stilului arhitectural odihnitor și așa zice cantabil, stil în care iese în relief marea simfonie spaniola în materie de arhitectura a faimoasei *Sagrada Familia*, clădire ce domina zona adiacenta și care ai impresia că-i fac pe oameni să lăcrimeze atunci când trec pe lângă ea. Întrucât se afla în plină renovare și adăugire de cupole eu n-am putut s-o vizitez, am intrat doar la subsol unde se țineau slujbe într-o atmosferă de profundă liniște și pace liturgică.

Prietenul meu Paolo, poet și el, cu vreo zece volume apărute și plin de bani mă ducea peste tot cu el, la teatru, la cinema, la restaurante, cafenele, în port-o zonă turistică foarte vizitată unde beam pe lângă cafea câte un daikiri la gheață sau celebra lor sangria. Îmi vorbea extrem de avizat despre lumea hispanică, criza spiritului, schimbarea de model cultural, capcanele progresului, mă rog lucrurile fine și foarte elaborate. Știa multe, umblase mult în lume, fusese pe toate continentele, vorbea vreo cinci limbi de mare circulație. Îl cunoscuse pe Vargas Llosa, pe Garcia Marquez, Picasso, Salvador Dali, regizori de cinema. Îi plăcea să mă îndoape cu o înghețată cu fistic, ghimber și caramel care mă înnebunea, atât era de bună. Mă adula când îmi spunea că-i plac versurile mele și-n loc de inimă parcă aveam o păsărică colibri care bătea din aripi de sute de ori pe minut. Serveam la câte un restaurant de clasă, coadă de castor, limbă de canar, pateu de prepeliță și rață glasate, umplute cu portocale și castane, coniac din copite de căprioară și alte farafastcături ce mă lăsausă mască. Dacă înainte de a apuca drumul Spaniei eram slab, subnutrit, încât mi se părea că eram transparent, ziceam că până și-o mică pală de vânt mă putea ridica la cer, acum pusesem ceva kilograme de carne pe mine. Mă gândeam adesea că, dacă n-ar fi dat norocul ăsta peste mine n-aș mai avea ce să caut pe lume. Probabil că m-aș fi dus la o mănăstire.

* * *

Ai fost vreodată în amurg
Înmuiat în culoare
Uscat pe dinăuntru
Și prins în torpoare
Ai fost vreodată în răsărituri
Crescute din mare și
Născătoare de soare
Ai fost în zboruri
Pierdute în zări
Neștiute de nimeni,
Scăpate-n depărtări
Lasă-ntrebarea să se întoarcă în
răspuns
Intră în inimi aprinse
Sau lasă-te iluminat
De vis

20. 02.2022

VALERIA BILT

Haiku

1. Sfaturi uitate –
pe obrazul nepoatei
bujori înfloriți
2. camelii în parc –
ascunsă-n-ntre petale
sărutarea ta
3. **Lavanda**
covor nesfârșit –
alungă migrenele
din preajma nopții
4. liliacul alb –
promisiune iubitei
poate sinceră
5. coloane de fum –
de sub zăpadă satul
sprijină cerul
6. vine zăpada –
pregătiri de sănăuș
numai online
7. melancolie –
peste frunzele moarte
amintirile
8. merii în floare –
zâmbește amintireacopilăriei

IOAN MUGUREL SASU

Poezia și mirosul de pâine...

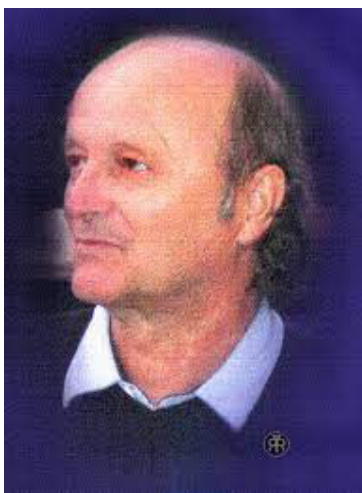
În fiecare seară adorm
Cu mirosul de pâine
În gând,
Cu mirosul de pâine
Lângă sufletul
Meu...
Dimineața mă trezesc,
Odihnit și flămând,
În cuvântul
Trimis de Dumnezeu!
Mirosul de pâine,
Sfânt și curat,
Mi-a rămas din pruncie,
Ca un legământ
Dintre adevărul ei
Și veșnicie.
Și versurile mele,
De care mi-e cugetul
Plin,
Poartă în ele
Mirosul de pâine,
Divin...

Vă iubesc și sufăr pentru voi...

Vă iubesc și sufăr pentru voi,
Românii mei, câți mai sunteți în țară,
Românii mei, îngândurați de-afară,
Un neam cuprins de griji și de nevoi!
Același grai ne leagă de cuvânt
Și-același Dor îngemănat ne-apasă,
Un singur prag, e pragul de Acasă,
Pe care îl avem pân' la mormânt!
Când Dumnezeu ne-a dat la fiecare
Nu-ntâmplător, un suflet de român,
Să îl purtăm ca pe-un odor la sân,
Dar dezbinarea dintre noi mă doare!
.....
Vă iubesc și sufăr pentru voi,
Îl rog în Rugăciunea mea fierbinte,
Îndură-Te de neamul meu, Părinte
Și mântuiește-mi Țara de nevoi!

Copilul și Cartea...

Se-aude inima cum bate
În pieptul meu ca într-o cruce,
Nu duc eu lumea asta-n spate,
Nici ea pe mine nu mă duce!
Mă doare freacă din țară
Și liniștea din ea mă doare,
Iar gândului, ce liber zboară,
Nu-i pun și nu i-am pus hotare!
Nu m-am născut poet, știu bine,
Acolo-n Munții din Apus,
Când Maica mea, sub zări divine
O Carte lângă mine-a pus...
Copil citesc din ea mereu,
Dar nicio slovă nu-i clintesc

Și-atunci când scriu lui Dumnezeu
Nu uit smerit să-i mulțumesc!

Vineri, 4 Februarie 2022

Poetul și brutarul...

Și Poetul și Brutarul
Toată noaptea n-au hodină,
Ei cu dragoste frământă
Aluatul din lumină,
Iar în orice dimineață,
Zorile când se revarsă,
Ce dumnezeiesc miroase
Pâinea rumenă pe masă!
Și Brutarul și Poetul
Când se odihnesc nu știu,
Fără ei, de bună seamă,
Pe pământ ar fi târziu...
.....
Și Poetul și Brutarul,
Am crezut și cred mereu,
Pentru cei flămânzi din Viață

Sunt trimiși de Dumnezeu!

9 Februarie 2021

Doar ce zidești e ceea ce rămâne...

Când pleacă Omul, ce ia de merinde?
Iubirea veșnică să-l însoțească,
Țara strămoșească nu se vinde,
Nu se vinde Casa părintească!
Trudească în cuvântul lor poezii,
Țăranii-n grâu ce visează pâine,
Acesta e „blestemul sfânt” al vieții,
Doar ce zidești e ceea ce rămâne!
Pe Adevăr zidirea ta să fie!
Omule, tu, frate, nu uita:
Pe pământ nu-i altă bucurie,
Decât să lași un drum în urma ta!

Joi, 10 Februarie 2022

Zidește-mă în Poezie...

Mă doare și-i atât de vie
În sufletul din mine, rana,
Zidește-mă în Poezie,
Cum și-a zidit Manole Ana!
Zidește-mă, ah, te conjur,
N-auzi cuvântul cum te-obliga?
Mă strâng tăcerile din jur
Și pruncul nenăscut mă strigă...
Zidește-mă în Poezie,
Desăvârșit apoi să pleci
Spre unde nimenea nu știe
Și Rugă să-ți rămân în veci!
Ascunde-mi neputința humii,
Ce-a fost vremelnică să-mi fie,
Departate de vederea lumii
Zidește-mă în Poezie!

Vineri, 12 Februarie 2021

Nu de moarte mă cutremur...

Câte mi-au fost date-n viață le-am
primit cu bucurie,
Flacăra mistuitoare, vânt potrivnic și
scânteii,
Efemer cum sunt prin lume, cu Dor
dinspre veșnicie,
Nu de moarte mă cutremur, ci de
Neputința ei!
Nu-i nicio tăcere-n lume care poate să
m-acuze,
De la începutul ființei am iubit nespus
cuvântul,
Fericită fie clipa când mi-a înflorit pe
buze
Ca o pâine rumenită, ce o poartă-n
gând flămândul!

Joi, 17 Februarie 2022

Drumul înspre-Acasă...

Călător prin lume și de când sunt dus
Drumul înspre-Acasă e atât de sus!
Vremea nemiloasă de ea mă desparte,
Zările prunciei sunt tot mai departe...
Gândurile mele nu au adăpost,
Murmurâ Vâlceaua versuri pe de rost
Și întreg Auzul nu mi-e interzis,
Versurile-acestea încă nu le-am scris!
Drumul către-Acasă-i plin de
serpentine,
Casa mea cea dragă vin mereu spre
tine,
Iar când voi ajunge, după truda
dreaptă,
Vai, acolo, Doamne, cine mă
așteaptă?

19 Februarie 2022

NICOLAE NICOARĂ-HORIA

Despovărat de omături

Muntele din fereastră
despovărat de omături
se rostogolește în casă
de-a valma cu dimineața nudă –
explozia corolei de primăvară

Frunza verde umple văzul
freamătul codrului leagănă zariștea
și pasărea e în delir
n-o mai tentezi să ciugulească
din palme imaginare boabe de soare

Stare de verde

Sori sprințari
pe verdele fragedei frunze
în lacrimi neprihănite de dimineață
și pașii mei verzi
presărați cu cântul privighetorii

Dealul Melcilor îmbracă
verde cămașă proaspătă
Arborii ce cu noi au iernat în vise
la fel de verde se leagă cu ploaia
sentimentală ca paparuda

Ea

Mi-aș fi dorit-o altfel – degeaba
totuna-i gri

Ori de câte ori mă plimb pe bulevard
în cea mai bună ținută
mi-i jenă s-o am alături toată gri

De vreau să pășec
pe iarba moale ca un covor persan
subtilă cum doar mătasea este
verde-verde ca și apa mării la soare –
se ține de mine avidă și gri

Merg pe zăpada imaculată
în sclipiri precum cristalele nobile –
mă urmărește iarăși gri

Nu am văzut-o vreodată decât gri
și fără față ba mută surdă și
orgolioasă
De aia caut o distanțare de ea:
fug prin hățșuri
străbat întinderi dar zadarnic –
cum să scapi de umbra ta
indispensabilă?

Ceahlău

Muntele din depărtare
ca un taur gârbovit de timp
atât de derizoriu pare
încât – iată! – încape
într-un singur glob de ochi

Stă totuși vertical
ca un soldat de război
pe linia vieții și morții
cu vântoaice în brațe între anotimpuri
cu creștetul în cer precum
un apostol inspirat de vreo idee
desprinsă dintr-o nouă biblie celebră

Pe stingere în rotunjimea lui
luncă fără ecou pe creaste
albe de singurătate
obosite și ele de atâta nemărginire
pe care o sprijină
În btazi plânge o bufniță
ori ni se pare?
Pătruși de o ascunsă neliniște
adunăm vreascuri pe noapte
doar ție îți arde de glume:
mâine s-ar putea să fie ieri...
Floarea de colț sclipește rubiniu
în emanația spuzei de glorie
a roții solare la chindie-n Bucegi

Dacă nu aș ști
că sunt locuit doar de o inimă
deși vrednică să înființeze
fluvii mari de viață
atât de trebuincioase că din ele
se hrănește o lume întreagă;

dacă nu aș ști toate acestea
și mai ales că ea e una intangibilă
m-aș aventura fără teamă
ba chiar teribil
în orice jocuri de hazard
cu moartea...

Cântec de leagăn pentru senectute

Adie o boare să spargă pâcla de sticlă
și dintr-o parte te-arăți
prin prisma celor ce te privesc

din unghiuri diferite – *quo vadis?*
Și voi ce căutați în lucruri vechi
în vălmășeala umbrelor infatuate?
Voi care tot ziceți că suntem bine
împliniți și aproape imaculați
ambalați în flamura slăvii voievodale
în mătasea poeziei de Eminescu
ca într-o foaie de staniol lucitoare
Sub trecătoarea lună
ca o șalupă cu pânzele jos ești tu
senectute incandescentă –
noapte bună îți spui...

Din câte se vede de-acum
veșnicia satului
este lanțul cu lacăt în poartă
iar singurătatea se plimbă pe uliță
cu cenușa în poală
Cuțitul timpului nu mai înspăimântă –
lama realității trece pe pielea noastră
ca apa de ploaie
Ne astâmpărăm frustrările
ignorând paradoxul
și încă credem că suntem
cei mai iubiți

Liniștea părea o încercare

După lupta cu taurul înflăcărat
din dricul cerului
se potoli și ciudățenia danțului
fetei morgana
și frunza da semne că se mai clătina
Ecoul diurn amuțise definitiv
pe muchia pietrei
ce aducea cu o pajură rubinie
căzută din zbor pe zariște
Părea că doarme lin pe curba cerului
legănându-se lin ca într-un basm
I-aș fi atins și eu aripile
izvorătoare din adâncul lumii
să văd dacă liniștea totuși e sau ba
o încercare...

Din urmă venea cineva
cu înserarea pe umeri

Unde este țărmlul
cu fluxul și refluxul
timpului trăit?
Unde sunt cocoșii
cu al treilea lor cântat?

Soarele cel Bun
neostenit aleargă
din fereastră-n fereastră
să ne spună:
“Bună dimineața!”
și noi ieșim din casă
cu tot interiorul

DUMITRU BĂLUȚĂ

Asterisc

NU VĂ JUCAȚI CU FOCULI

(V)

E de la sine înțeles că era preferabil să fie sacrificat un robotoid, care nu costase nimic (ei înmulțindu-se gratis, prin propriile lor eforturi), în loc să fie pus la risc un robot adevărat pentru a cărui construcție se investise o mulțime de parale, în primul rând datorită metalelor rare (iridium, cerium, thulium, etc.) necesare la confecționarea memoriei artificiale. Și încă un avantaj: roboții nu consumau nici curent electric, nici benzină, cărbuni sau vre-un alt combustibil, și nu aveau nevoie de nici o sursă de energie. Ca să funcționeze, le era de ajuns o mână pe proteine și un pumn de carbohidrați... Ca să fie hrăniți, roboții au creat și animale vii. Și păsări, și pești, care – la rândul lor se înmulțeau tot gratis. Deci roboții erau foarte economici. Datorită acestui fapt, au început să fie utilizați din ce în ce mai mult, în cele mai diferite domenii: în industrie, în comerț, în armată. Un antreprenor fantezist și îndrăzneț a deschis chiar și un hotel al cărui întreg personal era compus exclusiv din ființe vii. Robotoizi. Sau Oamenii – așa cum începuseră să fie numiți, după ce au apărut în ziare o mulțime de articole scrise de un robot savant care găsisese la noile făpturi o grămadă de puncte comune cu cele ale unei specii de mult dispărute și care – după spusele lui – populase planeta în cele mai străvechi timpuri, încă înainte de apariția roboților pe pământ. În primul moment, roboții clienți ai hotelului nici n-au observat că funcționarii care-i întâmpinau la „recepție” nu erau tot roboți. Dar vă închipuiți ce ochi au mai deschis când și-au dat seama că cei care le-au dat cheile și i-au pus să semneze în registrul de oaspeți erau... Oamenii! Oamenii vii. Nici nu le-a venit să creadă. Tot Oamenii le-au cărat bagajele, le-au curățat camera, le-au făcut patul, i-au masat și uns la „spă” și le-au vândut suveniruri.

Curând s-au creat lanțuri întregi de hoteluri de felul acesta. În magazine, în centrele comerciale, vânzătorii nu mai erau roboți. Erau Oamenii. Și tot Oamenii lucrau la stațiile de reîncărcare a bateriilor, la dirijarea circulației, la radio și la televiziune.

Ba chiar și în circuri sau pe scenele teatrelor de varietăți. Găseai Oamenii și în institutele de învățământ. Cei mai buni profesori de istorie antică, de arheologie și de limbi moarte erau oamenii vii.

Și aveau o asemenea putere de adaptare oamenii ăștia, o asemenea ambiție și o asemenea ușurință de a învăța și a se auto-educa, încât nu după multă vreme au intrat și în politică. Au ajuns diplomați, senatori, miniștri, secretari de stat... Ba într-o republică din Africa de Sud, cu roboți mai ruginiți, mai oxidați, mai cocliți, un Om a fost numit chiar președinte. Și, așa viu cum era, s-a achitat atât de strălucit de sarcinile lui, că în scurt timp și alte câteva state vecine au recurs tot la oamenii vii ca să-i scoată din nevoi.

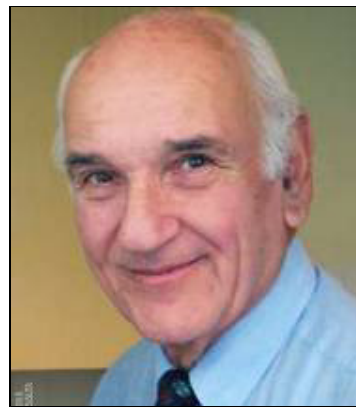
Bineînțeles, forurile superioare ale C.I.A.D.R. (Comitetul Internațional de Apărare a Drepturilor Roboților) s-au sesizat și au tras semnalul de alarmă: „*Frați Roboți! Nu vă jucați cu focul!...*”

Dar cine să-i asculte?...

A urmat o revoluție. O revoluție cumplită. Un fel de război civil de proporții mondiale. Roboții s-au arătat de o cruzime de nedescris în reprimarea răsculaților. Dar până în cele din urmă Oamenii au ocupat uzinele electrice și au pus mâna pe toate stațiile de reîncărcare a bateriilor. Lipsiți de curent electric, curând roboții au devenit inoperativi. Pe toate drumurile zăceau maldăre de roboți imobili, inerti, căzuți unii peste alții în cele mai groțesti poziții. Roboți care, doar cu câteva zile mai înainte, fuseseră generali, președinți de congrese, vedete, vârfuri politice, erau acum vânduți cu kilogramul la fier

Suzana Fântânariu

vechi. Oamenii îi topeau, și din metalul rezultat construiau poduri, sonde, unelte. Și arme. Construiau trenuri, vapoare, rachete interplanetare.

Au trecut ani. Sute?... Mii?... Milioane?...

Cine a stat să-i numere?

Indiferent, apatic, plictisit, imperturbabil, pământul continua să se învântească în jurul său și al soarelui, exact ca și pe vremea roboților. Și a dinozaurilor. Doar că acum era populat din nou de oameni. De oameni vii care își vedeau fericirile de treburile lor. Clădeau case, făceau invenții și descoperiri, creau opere de artă, se înșelau unii pe alții, se furau, se înmulțeau, se omorau în războaie, trăiau.

Într-o zi, un fabricant și negustor de jucării a pus în vânzare o păpușică electrică. Sau electronică. O păpușică mică și drăguță, ca un om în miniatură. Un omuleț cibernetic. Un robotel. Negustorul a avut mare succes cu omulețul ăsta. De fapt a avut un succes atât de răsunător, că s-a gândit să facă și alții, similari, dar mai mari. În „mărime naturală”, cum se spune. Și care să acționeze independent și să fie în stare să vadă, să audă, să vorbească. Să fie capabili să meargă, să urce trepte, să lovească o minge cu piciorul. Ba chiar și să apuce cu mâna un ou, fără să-l spargă. Și să gândească. Găsisese și un nume pentru ei: UMANOIZI. Sau ANTROPOIZI.

A făcut fabricantul asemenea umanoizi?... N-a făcut?...

Nu se știe. Și, de fapt, ce importanță are? Cu antroipoizi, fără antroipoizi, cu umanoizi, fără umanoizi, pământul tot continua să se învântească - și se va roti tot așa și mai departe, încă multe mii, milioane și miliarde de ani, până la sfârșitul Timpului. Dacă nu chiar și după aceea...

ALEXANDRU ANDY

PROTOCOALELE DE LA TORONTO

(V)

LUCIFER = FIUL AUREI

«În acea epocă, șorțurile purtate erau din piele și aveau formă triunghiulară. Cel al primului grad era alb ca și astăzi, în schimb șorțul M.: . Mas .:, avea culori vii, fiind împodobit cu pietre scumpe și ciucuri de aur, R... d... c... d... era reprezentat printr-un cot de douăzeci și cinci degete. STEAUA STRĂLUCITOARE din centru Lojii exista, dar avea opt colțuri în loc de șase sau cinci. Ea se numea „STEAUA AUREI” sau „STEAUA DIMINETII” și semnifica REÎNVIEREA lui HORUS. Zeul era reprezentat cu capul deasupra stelei sau dăruind STEAUA fidelilor săi». ³

«Și le-a zis: „Am văzut pe SATANA ca un fulger căzând din cer». (Luca, 10, 18)

«Cum ai căzut tu din ceruri, STEA STRĂLUCITOARE, FECIOR AL DIMINETII». (Isaia, 14, 12)

«Cum a căzut din cer LUCEAFĂRUL DIMINETII, cel ce răsare în zori!
S-a zdrobit de pământ cel ce trimitea [LUMINĂ] către toate neamurile!» ⁴

³C. W. LEADBEATER, *op.cit.*, p.15. (n.n.: HORUS este fiul lui ISIS și OSIRIS. HORUS = LUCEAFĂRUL = STEAUA AUREI).

⁴SEPTUAGINTA, 6/I, Isaia, Ieremia, Baruh, Plângeri, Epistola lui Ieremia; Volum coordonat de: Cristian Bădiliță, Francisca Băltăceanu, Monica Broșteanu, în colaborare cu Ioan-Florin Florescu; Traduceri de: Francisca Băltăceanu, Monica Broșteanu, Ioan Pătrulescu; Colegiul Noua Europă; Editura Polirom, București-Iași, 2011, p.115-116.

Nota 14.12 În TM se continuă adresarea la pers. a II-a. ♦ „LUCEAFĂRUL DIMINETII, cel ce răsare în zori!”.

TM are Hëylël ben Șăhar, ca un nume propriu, cu sensul „CEL STRĂLUCITOR, FIUL AUREI”. Motivul personajului ceresc aruncat în abis ca pedeapsă pentru orgoliul său nemăsurat este prezent în bazinul Mediteranei, e. g. La greci, la fenicieni, la Ugarit. Aici, profetul îl raportează la regele Babilonului, în vreme ce lez. 28, 2-12 îl reia cu privire la regele Tyrului. Părinții Bisericii au interpretat pasajul ca referindu-se la CĂDEREA LUI LUCIFER, căpetenia îngerilor răzvrățiți. ♦ „cel ce trimitea [lumină] către toate neamurile”: TM are „cel care călcai în picioare toate neamurile”.

* * *

«Din pânțele mai înainte de LUCEAFĂR Te-am născut». (Psalmii 109, 3)

«Juratu-S-a Domnul și nu-I va părea rău: «Tu ești preot în veac, după rânduiala lui MELCHISEDEC». (Ps. 109, 4)

Vlad Sauciuc, Arhiepiscopul Bisericii Ortodoxe Gnostice Rosicruciene și Apostolice din România, Mare Maestru al Marelui Loji Naționale Mixte din România (MLMR), afirma că Biserica Ortodoxă Gnostică, Rosicruciană și Apostolică din România: “Este biserica lui IOAN, nu este biserica lui Petru (de la Roma)”. Pentru a ne lămuri cu acest lucru vom relua un fragment dintr-o revistă de tiraj redus al unui grup satanic foarte secret, de origine caucaziană, care scrie următoarele: «Încet, încet, Papii își vor da seama de inutilitatea unei rezistențe față de o stare de lucruri care îi depășește cu mult. Ei se vor închina cu forța, dacă nu de bunăvoie, iar Pontificatul Sf. Petru provenit din sacerdoțiul conform ordinului lui Aaron va trebui să cedeze conducerea spirituală a lumii PONTIFICATULUI SF. IOAN din sacerdoțiul veșnic după Ordinul Melchisedek.

Vremurile anunțate de Apocalipsă s-au împlinit. Iată cum BISERICA AMORULUI iese din tăcerea ei tutelară pentru a se opune pentru ultima dată – victorios – Bisericii Romei.

MARELE PAN va REÎN VIA, pentru ca, în sfârșit, ROZA-CRUCE SĂ FIE UNITĂ și ca NATURA SĂ FIE REÎNNOITĂ PRIN FOC». ⁵

FRANCMASONERIA recunoaște că este societatea secretă care crede în LUMINA LUCIFERICĂ (a cunoașterii „supreme”): «Simbolic, pentru că anunță AURORA și reîntoarcerea luminii, cocosul însotea sufletele defuncțiilor în regatul lui Hades

⁵ J. MARQUES-RIVIÈRE, Trădarea spirituală a Francmasoneriei, Editura Deceneu, București, 2000, p.138-139. (N.n.: În limba latină: „IGNE NATURA RENOVATUR INTEGRA”, care dă monograma I.N.R.I. = monograma lui Iisus Hristos, inducându-l în eroare pe francmason).

(n.n.: adică în INFERN) și al Persephonei» (n.n.: numită în mitologia romană Proserpina). ⁶ «Proserpina, soția lui Pluton (n.n.: denumire purtată de zeul Hades) era adesea reprezentată cu un cocos într-o mână, ca semn al RENAȘTERII» ⁷ «Intrarea în ținutul infernal al lui Hades se numea Poarta Soarelui». ⁸ «Cocosul era reprezentat și «în cabinetul de reflecție al LOJILOR MASONICE» ⁹ «Efigia lui revine aproape obsesiv în ornamentica populară; ea se pune pe turlele bisericilor și clopotnițelor, unde simbolizează „veghea sufletului în adăstarea Duhului, a zămislirii MARII AUREI”». ¹⁰ (n.n.: AURORA zămislește=naște LUCIAFĂRUL = LUCIFER = PUȚĂTORUL DE LUMINĂ sau MARELE ARHITECT AL UNIVERSULUI).

LUCIFER este doar PUȚĂTORUL DE LUMINĂ, el NU este LUMINĂ!

LUMINA este Domnul Nostru IISUS HRISTOS, care spune simplu și clar:

«Deci iarăși le-a vorbit Iisus zicând: Eu sunt LUMINA LUMII; cel ce îmi urmează Mie nu va umbla în întuneric, ci va avea LUMINA VIETII». (Ioan 8, 12).

Prof. EUGEN MERA

⁶ EMILIAN M. DOBRESCU, *op.cit.*, p.26.

⁷ *Ibidem*, p.26.

⁸ VICTOR KERNBACH, Dicționar de mitologie generală, Colecția Dicționarele Albatros, Editura Albatros, București, 1983, p.258.

⁹ EMILIAN M. DOBRESCU, *op.cit.*, p.26.

¹⁰ IVAN EVSEEV, Enciclopedia simbolurilor religioase și arhetipurilor culturale, Editura „ÎNVIEREA”, Arhiepiscopia Timișoarei, 2007, p.133.

Scena

Caragiale noul, eternul, tulburătorul

(Nocturnele lu' Leonida la
Teatrul Dramaturgilor Români)

Pentru **Alexa Visarion** Caragiale e ca o chemare fără sfârșit. Descoperindu-l în primii ani de școală, mărturisește pătimaș că l-a aflat ca pe o călăuză necesară, acceptându-i „darul” de a-i deschide poarta spre lume. Regizor, scenarist, profesor, dar și eseist, Alexa Visarion apreciază despre Caragiale că acesta: „socotește că teatrul este format din spectacol și spectatori, din fluidul care se naște între aceste două prezențe active, complementare. Importantă nu e împlinirea absolută, acceptarea unanimă, ci faptul că spectacolul de teatru trebuie să-și propună ceva, să dorească atingerea acelor raporturi atât de greu de definit, ale omului și lumii. [...] Caragiale e și nou, și etern, și tulburător...”

Simțirea profundă a operei caragialiene s-a materializat în montări reprezentative, atât în luminile rampei, cât și în lumea seducătoare a cinematografului, memorabilele realizări încadrându-se, pe bună dreptate, în rândul capodoperelor: *Înainte de tăcere* și *Năpasta*. Spectacolul, în sine, Alexa Visarion îl percepe ca pe un drum în care deslușești pas cu pas, pornind de la taina interioară, de la frământarea lăuntrică a artistului, până la transpunerea, la destăinuirea scenică a mesajului din text. Împlinirea a 50 de ani de activitate Alexa Visarion a marcat-o prin volumul de eseuri *Cealaltă scenă*, și prin două creații în spațiul teatral românesc: *Noaptea bufonilor*, montată la Teatrul Unteatru și *Nocturnele lu' Leonida*, la Teatrul Dramaturgilor Români. Scenariul *Nocturnelor* este conceput de regizor, având în osatură textul *Comu' Leonida față cu reacțiunea*, dar și fragmente din momente și schițe, nuvelistică, publicistică sau corespondența lui Caragiale.

Maestru al imaginii, Alexa Visarion înfățișează, încă din primele didascalii ale textului, spațiul de joc, remarcabil figurat scenic de scenografa **Viorica Petrovici**: „Risipite în acest spațiu după reguli neștiute: un coș cu haine, două cufere din nuiete, o perdea de dantelă, cadrul unei uși pe roțile, o ușă dublă cu ferestre, o cutie cu ventuze, o mașină de scris acoperită cu un steag tricolor, pantofi, o colivie cu un canar împăiat, o oală de noapte din porțelan cu chipul lui Napoleon, un pat mobil, un pieptăn de os, un satâr, ziare risipite și împachetate, un lighean de

tablă, o pendulă (sau ceas cu cuc), flori de tei uscate înșirate peste tot, un glob pământesc fără suport, rățâcit printre obiecte, nuci într-o sacoșă, un ciocan de lemn, un căruț de copil și o copie după tabloul *România revoluționară* al lui Rosenthal.” Fidelă viziunii regizorale, scenografa amplifică această dezordine cu tușe ionesciene, lumea sufocată de inutilități, materializând în exterior neorânduiala interioară a universului leonidian, „utopia distopică” a democrației.

Marian Râlea (Leonida) se află deja la a treia colaborare, în ultimii ani, cu regizorul Alexa Visarion, după *Noaptea bufonilor* de la Teatrul Național „Radu Stanca” din Sibiu (2015), unde a interpretat personajul Sufleorul și *Noaptea bufonilor* de la Unteatru (2020), în care îl compune pe cel al Actorului. Inventiv, Marian Râlea aduce la rampă, prin jocul său plin de farmec, un Leonida original, riguros dozat, un Leonida în „armură de patriot”, revoltat pentru chestiuni politice acute, criză economică, agricolă, finanțară, dar, mai ales, pentru că umanitatea noastră moțâie, aruncată înainte fără viitor. „Vai de biata țara asta! O să ajungă rău, domnule! (*ridicând tonul*) Când vine, mă-nțelegi, un guvern de bandiți, fiindcă n-are cine să-l oprească... fiindcă tăcem toți, și eu și dumneata și dumnealor ca niște lași, fără nimica sacru, mă-nțelegi! (*privind în sală spre spectatori*) Firește că ei are să-și bată joc de poporul întreg...[...] Fiindcă nu mai este patriotism și totul se vinde... niște lași, fără nimica sacru. Să-și bată joc de poporul întreg...” Filozofând pe teme politice, preocupat și de soarta Europei, poartă ca pe o icoană imaginea României, zugrăvită în celebrul tablou al lui C.D. Rosenthal. Cântă *Tricolorul* emoționat, cu mâna la inimă, înveșmântat în pânza unui steag, scrie cu convingere un protest cu dublu sens, în aceste vremuri, „Jos Masca!”, semnând apoi cu - „un grup organizat de anonimi revoltăți”. Leonida desăvârșește, astfel, seria rolurilor remarcabile compuse de actor. „Cu mine s-a petrecut un soi de reîmprospătare a mijloacelor, un fel de reciclare în meseria de actor. Lucruri pe care le uitasem sau de care îmi aduceam aminte vag, cum ar fi: bucuria jocului, desăvârșirea gestului, asumarea temei, au reînscut datorită propunerii teatrale susținută de domnul Alexa.”, notează Marian Râlea, despre colaborarea cu Alexa Visarion.

Consoarta lui Leonida, figurată impecabil de **Rodica Mandache** (Efimița), acrită de marcă a scenei românești, e o apariție caldă, senină și luminoasă, naivă și candidă, sorbind maxi-

mele „bobocului” ei cu certitudinea celei mai profunde înțelepciuni: „Ei, bobocule, apăi cum le știi dumneata toate, mai rar cineva!”. Suportă cu resemnare ieșirile, cu nuanțe de agresivitate (bătaia cu perne), la adresa capacității ei de a descifra complicatele treburi politice: „Ei! Bravos! Șta-asta-i bună! Cum, ce procopseală? Vezi asta-i vorba: - cap ai, minte ce-ți mai trebuie?”, tolerantă, în același timp, și față de târziile tresăriri trupești ale „bobocului”, aflat la vârsta senectuții, stărnite de imaginea tinerei servitoare – Safta, Săftica, Săftișoara... „Înger sfânt și iubitor, fată sfântă din popor!”

Distribuția este întregită de tânăra **Amelia Ursu** (Safta), „fata în casă” ce poartă blană și tiară, elegantă „ca o sorcovă”, apariție fantomatic-seducătoare, uneori, în nocturnele somnambulice ale stăpânului, cheful este noaptea cu deputați. „Poliglotă”, fredonează în limba franceză, dar nu se dă în lături nici de la cântece deochiate, din popor. Safta, ca întruchipare a realității, a ordinii răsturnate, încearcă un puseu de asceză reflexiv-patriotică, în final.

Bolgia leonidiană este reflectată și în ilustrația muzicală a spectacolului, o expresivă harababură muzicală de la clasic, la sârbe de fanfară sau imnuri pline de patriotism. Pendula, prezență scenică pregnantă, bate orele lumii pe dos, în care timpul trece anapoda, confuz și nedefinit.

La final, personajele părăsesc spațiul de joc. Leonida trece printre spectatori spre niciunde, pe drumul spre nicăieri, lăsând în scenă HAOSUL leonidian, HAOSUL lumii politice, al LUMILOR, al sufletelor noastre.

Alexa Visarion a ridicat o remarcabilă montare-pamflet, despre acel raport al omului și lumii sale, în care răsău-plânsu' alternează permanent, un spectacol care obligă la adâncă, la o tristă meditare asupra realităților politice și sociale, asupra condiției artistului în vremuri pandemice și nu numai, asupra vieții noastre, în sens larg. Un **spectacolul al delirului fără sfârșit... desăvârșit.**

TAMARA CONSTANTINESCU

Literatură și film

Nuevo orden

Acum, pe ecrane, filmul lui Michel Franco, câștigătorul Marelui Premiu al Juriului la Festivalul de Film de la Veneția 2020, adică *Noua ordine*, cu Diego Boneta, Fernando Cautle, Naián González. Doi spectatori în sală. Da, vremuri grele și distanțare. Cafeaua în stânga, masca jos, că doar celălalt spectator era la kilometri distanță de mine. Ce a urmat? Un șir de orori, ca să fie tacâmul complet. Afară-i vopsit gardul, dar... Am înțeles: e o nuntă la o familie din înalta societate mexicană. Opulență strigătoare la cer. *Lux, calm și voluptate*, vorba lui Baudelaire. Însă totul are o limită. Inegalitatea socială și-a scos armele. Sărăcii invadează, fură, omoară, răpesc. Haosul se instalează cu puteri demențiale. Mireasa cu rochie roșie e oripilată, răpită, secheștrată, violată, fil-

mată. Cereri de recompensă. Cei răpiți trăiesc un holocaust irațional. Derapaje revanșarde. Tortură de neimaginat. Mi s-a răcit cafeaua, nu mai înțeleg nimic. Violență, bestialitate, brutalitate, *homo homini lupus*. Spaime, spaime la ordi-nea zilei. Distopie și dictatură. Cetățenii au două ore la dispoziție pentru a ieși din casă. Parcă am mai auzit chestia asta... Ce fel de revoluție, când cei oropsiți par monștri sălbăticiți? Atunci simpatizăm cu cei bogați, cam așa vrea regizorul, nu? Soldați, megafoane, permis de muncă, igienizări forțate și stupide, cod de identitate... Mă enervez, cred că m-am prins. Trădare, trădare, dar să mi se spună că, de fapt, asist la un *horror* flamboiant, bine ambalat într-un mesaj, care se pierde rapid în vaiete, sânge, violuri scabroase. *Cui prodest?* Semnal de alarmă când realitatea ne-a tăbăcit cu tot veninul planetei? În orice

caz, coloana sonoră e neobosită, angoasantă, demențială, halucinatorie. Un melanj de strigăte, vaiete, împușcături, claxoane, care te terorizează. Știu că în Mexic corupția e o problemă cronică. Cam 20 % din populație câștigă 55% din venitul național. Am mai aflat că filmul lui Michel Franco nu prea rulează în Mexic. Ca să nu dea idei? *Bref*, eu văd că filmul e bine făcut, dar mă distanțez de el cu precauții ancestrale: mă protejez.

ALEXANDRU JURCAN

Muzica zilelor noastre

„Camavalul animalelor”, pentru copii?

S-a mplinit în decembrie trecut un veac de la moartea, în Algeria, la 81 de ani, a marelui romantic Camille Saint-Saëns. Copil-minune născut în octombrie, la Paris. Pianist, organist, scriitor într-ale muzicii, dar și poet. Promotor neobosit al școlii muzicale din Hexagon, dascăl în materie. Astronom amator și câte altele. Înainte de toate însă, compozitor. Din pana lui izvorând lucrări în cam toate genurile de pe portativ. Chiar și una dintre primele partituri, în 1908, pentru film mut.

Lucrarea sa cea mai des cântată și azi este o suită umoristică pentru treisprezece instrumente: „Carnavalul animalelor”, cu subtitlul „Mare fantezie zoologică”. Saint-Saëns, care ținea la renumele de compozitor serios, a interzis publicarea ei pe timpul vieții (cu excepția solo-ului de violoncel, intitulat „Lebăda”). Așadar, lucrarea a ieșit în lume oficial acum un secol, continuându-și apoi marșul triumfal pe mapamond. Alături de „Petrică și lupul” a lui Prokofiev este cântată cu precădere în concertele pentru copii. În scopul de a apropia publicul neinițiat de instrumentele muzicale. Dar, spre deosebire de Serghei, care a scris și un text însoțitor pentru cei mici, Camille și-a ascuns glumele în cele paisprezece miniaturi cuprinse-n suită. Aluziile umoristice se adresau ceroului restrâns de prieteni (adulți!) pentru care compusese lucrarea, care se amuzau copios recunoscându-le.

Să nu se creadă că n-ar exista texte ce pot acompania „Carnavalul”. Există.

Uneori în versuri. Dar nu pot fi savurate decât de adulții care merg la concert cu cei mici. Întrucât ce-ar putea înțelege, de exemplu, aceștia din urmă din afirmația că „lebăda pretinde că nu a auzit niciodată de Anna Pavlova”? Anna fiind o faimoasă balerină din Sankt Petersburg, care a încântat lumea cu coregrafia celebrei piese. Cum să se descurce micuții prin mulțimea de animale adăugate în texte, fără însă a le regăsi în cuprinsul suitei? Sau, ascultând-o cu vreun text aluziv de neînțeles pentru ei, cum să priceapă de ce e amuzant portretul muzical al broaștelor țestoase, de pildă, în care se cântă într-un tempo de patru ori mai rar „Cancanul” lui Offenbach? Ori să compare tema diafană a „Dansului silfidelor” de Berlioz, folosit de Saint-Saëns în valsul greoi ce caracterizează elefantul?

Eu, ca dirijor, consider că o soluție s-ar găsi în persoana unui mediator muzical iscusit. Care să aducă minunata compoziție pe înțelesul ascultătorilor micuți încât s-o și placă. Dar asta e altă poveste, de sine stătătoare...

DALMA LIDIA TOADERE

Doi vibrafoniști

Primu`, Pedro Carneiro. La Lisabona născut, în veacu` trecut. Strașnic dirijor în zilele noastre. La pultul Orchestrei Naționale Radio, de exemplu. Stăpânită bine și entuziast. Cu maxim folos și enorm succes. L-am cunoscut tot la Bucale. În cel festival estival „Vară magică” (numit așa pe deplin îndreptățit). Dirijând spectaculos, cu elan, miraculos Orchestra Națională de

Tineret a Portugaliei. Fost-am de două ori în Ateneu, la lucru să-l văd cu tinerii compatrioți. Constatând puterea lui de transmitere a energiei pe scenă. Precizia cu care stăpânește știmele, nuanțând la fix parcursu` sonor. Este simpatic și-mi fu drag să-l reîntâlnesc în studioul de pe Berthelot. Cert m-a fermecat și de astă dat`. Căci l-a tălmăcit tare iscusit pe romanticu` Franz Schubert. Ferm, ager și avântat încât l-am aplaudat minute în șir, pe drept meritat...

E și percuționist între cei mai buni, amigo Carneiro. Văzutu-s-a clar, la noi, amu`, iar. A evoluat grozav la marimbă și vibrafon. Împreună cu Alexandru Anastasiu, al seriei solist. Ajuțați la cajon de Lucian Maxim, la un moment dat. Prelucrându-l tustrei pe regretatu` Corea cumva insolit. Onorant vizibil, peste așteptări...

De altfel, cred eu, Sandu și cu Pedro s-au vorbit din timp să cânte-mpreună. Primu` având de scos în lume niște „Anotimpuri”. Pentru cele două scule-nrudite, mânuite cu varii baghete. Stăpânite și de el vartos, gândit, virtuoz. Formând azi, componistic, un trio izbutit cu Astor Piazzolla, Antonio Vivaldi. Simfo și jazz, cu ritmică vie ades, expune lucrarea inovativ, creativ. Astfel încât să simțim curgerea timpului prin cele patru sezoane ilustrate pregnant și convingător. Alexandru dovedindu-se ca atare un muzician de apreciat. Iară formula lor, de invitat realmente la fiecă filarmonică autohtonă. Cu triumf asigurat, meritat și garantat. Declar apăsător și semnez dedesubt

ADRIAN SIMEANU

TRASOARE OABLE CU GLOANȚE OARBE

Depinde cu ce ocean privești

Cu ce cântare nume mari, sonore
Măsoară raiduri, victime minore,
Când nu există - o știm de la bunici -
Nici nații mici, nici suferințe mici?

Noi termeni militari

Orice - ieri - incursiune
Era - cert - agresivitate.
Ne-or glosa din care proră
Ce-i „minoră”, ce-i „majoră”?

Care-i tâlcul cipării?

Nu mai pot dormi de grija noastră.
Iată-l, portofelul digital:
Nu cumva, în viața-ne buiastră,
Să sărim mecanic peste cal.

Cum supraviețuiește RM în actuala criză energetică?

O duce de azi pe mâini:
Ia - nici nu prin interpuși -
C-o mână de la români
Și cu alta dă la ruși.

Liberalizare în timp de criză?!

Ne pun nervii la-ncercare,
Lăsând prețurile să zboare,
Și tot ei, prin plafonare,
Se prefac a ne salvare.

Mai-marilor, la vremuri de scumpiri abuzive

V-a-ntunecat atât de mult orbia,
Să nu vedeți conerenele cum, roi,
Nu numai gazu-l scot și energia,
Ci,-n șapte vieți, și pielea de pe noi?!

Ecce fur!

Cu ochi turnanți de nevăstuică,
Mortale salturi pe basculă,
Ai fi trișor chiar tu să spui că
Nu-i el cu musca pe căciulă.

Măcar la prag să-ntrecem Europa

Pentru unii vârsta-i joc.
Ei o urc' ușor, pe trepte.

Noi o creștem dintr-un foc
Pân-la ... patru scânduri drepte.

Majorările exorbitante de prețuri la energie și gaze - „simple (!) ... eroi de calcul”?

Sunt greșeli??! Minciună! Șlus!
Au în tidvâ-un mare sinus.
De ce toate sunt pe plus
Și nici una nu-i pe minus??!

Delicata lege a plafonării prețurilor la energie

Moșmondesc la lege-un an și-o vară,
Doar or face-o cât mai infeasabilă,
S-o refacă până-n primăvară,
Când scăpăm de iarna ingerabilă.

Vulpița-mironosița

Vede Domnul: cu-a lor știre s-a dat
drumul la hoție:
Cvintuplat prețul la gaze, la curent și
la termie,
Iar acum tot ei se jură că, urcați pe
metereze,
Se tot luptă cu himere-o lună-două să-
l frâneze.

De ce s-a greșit numai în defavoarea consumatorilor?

Ne-a greșit factura furnizorul?
N-ar fi să-și repare singur gafa?
Cum să plimbe tot consumatorul
Jalba de la Ana la Caiafa?

Ministrul despre hoți abstracți din energie

Vorbind de hoți, dar fără nume,
„Băieți deștepți” din spațiul tern,
Ezită foarte-abil a spune:
Nu-s aciuăți și prin guvern?

Soluție sau cursă?

Reducem cota pentru sănătate
Spre-a plafona enel&gaze, creșteri noi,
Uitând că sănătății ruinate
Îi vom plăti obolul, greu, tot noi.

După scurta plafonare ce urmează?

Două luni de plafonare iepe prind să
galopeze.
Vom lăsa ca la-nceputuri prețul să se
decipleze,
Dând din mâini a neputință: de, e
liberalizare,
Nu-i ca pensia - în cuie - la PNRR-
rizare?

Cel mai mare câștig din scumpirea energiei îi revine statului

Cum să aibă interesul
Ca să scadă prețurile,
Când acesta poartă fesul

Și-i ascund finețurile?!

PNRR--ul e bătut în cuie

Șeful muncii, fin, ne aburește
Că ne-or crește pensiile-n curând.
Tace că PNRR, hoțește,
Le-a pus cruce pentru ani la rând.

Pentru cine-i restrictiv PNRR-ul?

Ar bara cu stăvilare
Numai pe cele normale,
Nu și modul de-acordare
A pensiilor speciale.

Știu ei ce știu amicii din coaliție

Când aud de renegocieri,
Peneliștii rād pe sub mustață
De amicii lor de astăzi (nu de ieri):
„Vă va da Bruxelles'-un cap de ață?!”

Pomeni-le-ar ciorile zelul și umorile!

Puneți semnul exclamării, puncte
puneți de suspensii...
Cum redus-au ei ca hoții pragul
creșterii de pensii
Și nici nu pe-un an, pe zece - pentr-un
semicentinar,
Pân-o fi să-și dea suflarea ultimul
pensionar!

Chiar de n-am atins nivelul, Am stat drepti ca soldățelul

Un nivel de viață are-o
Vârsta de pensionare.
Ne-o spun nouă, -a căror viață
S-a ținut de-un fir de ață..

Promotorii creșterii vârstei de pensionare

S-ar mai vrea droșcări bihúncii?!
Ba să lucre-ntreaga viață
Și să-i scoți din câmpul muncii
Drept spre locul cu verdeață!

De ce nu poate fi mărită vârsta de pensionare (și) în România?

N-o putem urca la șaptezeci
Nu de-aceea că nu s-ar putea.
Pur și simplu că românii-n veci
N-ar ajunge, -atuncea, pân-la ea.

Au lucrat și-au să lucreze

Pleacă lumea? Urcă-n zare
Vârsta de pensionare.
Deci, vei fi lăsat la vatră
Când va da lapte din piatră.

Să nu-ți cânte cucu-n pungă

Toacă-ți pensia cu dramul
Că nu mai pot da cu banul.
Ne-or mări-o, spun, la anul,
Pe când va fâta cârlanul.

NICOLAE MĂRCĂȘ

CRONICĂ DE MARTIE

Animație-i în sat,
les din stupi albinele,
Sunt bărbații la arat...
Și la porți vecinele!

MARTIE-MĂRȚIȘOR, 2022

Pe cer când nu e nici un nor
Și pomii-s gata de-nflorire,
Să împletim un mărțișor...
Din taxe, lipsuri și scumpire!

PRIMĂVARĂ URBANĂ

În Raiul parcului te pierzi,
Sunt bănci, copii de viață plini
Și-atât de multe spații verzi...
Parcate cu zeci de mașini!

FETELE, DUPĂ „DRAGOBETE”

Dau în cărți ori dau cu banul,
Mai ghicesc și în ghioc,
Însă nu le-duce anul...
Ce le-duce barza-n cioc!

DE 8 MARTIE

I-aș dedica femeii versul,

Aș umple cupele cu vin,
I-aș dăru și Universul...
Dar teamă mi-e că-i prea puțin!

STRIGĂTE DE PRIMĂVARĂ

Pe plaiul mioritic, sfânt,
Se auzea: noi vrem pământ!
Pe-același plai, de ani și ani,
Pământul geme. Vrea țărani!

VIGOARE ROMÂNEASCĂ

În țara lui *Brâncuși, Tănase,*
Enescu, Pann, Alecsandri,
Românii-s numai mușchi și oase...
De piele-s jupuiți de vii!

PĂCATE

Păcat e să jignești, să-njuri,
Să te înfrunți, să minți, să furi,
Fiind săraci, flămânzi și goi...
Păcat e, Doamne, și de noi!

LA O INSPECȚIE

Raportează un adjunct
Că e totul pus la punct,
Secretara, mai de sus:
Și la virgulă e pus!

ÎN LUMEA PROFITORILOR

Un conflict ușor plutește,
Faptul este dovedit:
Gazul unde se ivește,
Mai lipsește un chibrit!

DREPTUL DE AUTOR

Nu-s defel anomalii,
Bine-i să se dea de știre:
Când deștepții fac prostii
Proștii cer despăgubire.

ELECTORALĂ

Candidații să ne-alinte
Vin în stilul personal:
Cu făgăduieli înainte
Și cu scuze în final.

SUSPIN NAȚIONAL

S-a alipit în primăvară
În martie, de mărțișor,
Prin voia-ntregului popor
Și Basarabia de țară.

Jurând sub falnic tricolor:
Credință, viață mai ușoară,
S-a alipit în primăvară
În martie, de mărțișor.

Dar, din păcate,- o dură gheară
S-a-nfipt în piepturile lor,
Le-au despărțit, iar azi cu dor
Suspina-adânc din zori în seară:
S-a alipit în primăvară...

TRAIECTORIE CONJUGALĂ

Își împărțeau, cu drag, ei mărțișoare,
Primind ea un trifoi cu patru foi,
Iar el rachieu cât să încapă-n țoi,
Dorind să fie-acesta cât mai mare.

Trecut-au anii-n goană și apoi
Dator el n-a rămas, nici ea datoare,
Și-au împărțit și palme, mi se pare,
Atunci când cearta le era în toi.

Cum ajunseseră abruptă panta
Neînțelegerilor conjugale
Au tot umblat ani mulți prin
tribunale,

Ca în final, să te cuprindă mila,
Ea a primit copiii, cardul, vila,
Iar lui i-a mai rămas atât: amanta.

VASILE LARCO

De la un clasic citire

NICHI URSEI
1948 - 2021

SOMNIFERUL

O bulină, cum dă Domnul,
Ce-o înghiți și la moment
O să te apuce somnul
Mai ceva ca-n...parlament!

SATUL

Scormonindu-mi bruma minții,
Defini-l-oi mintenaș:
Locul unde stau părinții
Fiilor de la oraș!

FAMILIE MARE

Când, în fine, a urcat
Pe a ierarhieii scară,

Doar atunci el a aflat
Câte rude are-n țară!

DEMOGRAFICĂ

La unii reticența are
Nebănuite rădăcini:
Cu cât venitul e mai mare,
Cu-atât copii vin mai puțini!

UNUI ÎNFUMURAT

L-aș da cu capul de pereți
Când văd atâta-nfumurare,
Dar nu se poate, că, vedeți:
L-aș da cu ceea ce nu are!
Selecție VASILE LARCO

Curier

De la „Vatra” veche, la noua „Vatra veche”

Mulțumesc și felicitări stimate maestre Nicolae Băciuț, am primit recentul număr, frumos îngrijit, al revistei *Vatra veche*! Despre următoarea apariție anticipez, putând spune că:

Dragii noștri cititori
Totul este pregătit,
Încărcată-i cu splendori
Numai bune de citit!
VASILE LARCO

Mii de mulțumiri!
Felicitări!

Ioan-Aurel Pop
Mulțumiri pentru consistentul număr 2 al VVechi și mereu noi. Mă întreb dacă materialul meu ÎNTOARCEREA ÎN OGLINDĂ, despre volumul aniversar Nicolae Suciu, mai e pe rol.
Cu prețuire,
I.MARCOȘ

Mulțumesc! Întotdeauna este o lectură atrăgătoare.
Irina Goanță

multumiri pentru nr.2/2022 în care am descoperit - si de data aceasta - und numar amplu de matriale deosebit de interesante.
Spor la treaba si pe mai departe.
Cu cordialitate,
Hans Dama, Viena

Am primit cu mare prețuire revista dv 2, 2022 și am apreciat existența ei glorioasă în aceste vremuri de cumplite frământări politice și de sănătate pentru globul nostru cel de tină...M-au încântat în special articolele despre Eminescu și Veronica, eu cred luna ianuarie o lună eminesciană pentru cultura română! În 2012 editam Antologia Liricii Române în limba tătară și versurile clasice din Glossă îmi sună mereu în inimă atât în română, limba mea maternă: Dacă Eminescu a scris „Vreme trece, vreme vine” eu am tradus: „Zaman kete, kele zaman/ Eski er şey canı bolğan/ Nedir yaman, nedir yaqış/ Soray tur sen, kor esapni/ Qorqmay otur ve ümitsiz/Çünkü dalğa geşe sessiz./ Calbarsalar, şaqrırsalar./Otur uzaq, yalan bonlar”.
Guner Akmolla

Vă mulțumesc d-nule Băciuț pentru acest nou număr al revistei „Vatra veche” pe care mi l-ați trimis. F. f interesant și acest număr, abia aștept să-l citesc pe-ndelete.
Mii de mulțumiri, să aveți pe mai departe

sănătate și putere de muncă pentru a edita această frumoasă revistă.

Nicolette Orghidan
Multe și calde mulțumiri!
Josif Herlo, A. I. CUZA - Gesellschaft für Literatur, Musik und Kunst e. V. Heidelberg
Multe mulțumiri,
IOAN JOHN GIONEA
Melbourne, Australia
Mulțumesc Nicolae Băciuț. Și acest număr al revistei duminică este la înălțime.
Mi-a plăcut mult dialogul cu Dinu Săraru, am postat pe Fb un fragment.

Mulțumesc
Ioan Groșescu
Multumim de includere, inca un numar superb!
O primavara buna, dumneavoastra si intregii familii!
Kind regards,
Irina Moga
Vă adresez mulțumiri pentru trimiterea revistei pe care o socot ca una din cele mai consistente publicații de cultură din România.
Întrunind condeie avizate și pline de informații, revista "Vatra veche" atrage pe români.
Felicitări sincere ! Vă urez spor și rezistență publicistică în contextul mizerabil în care ne aflăm azi ca stat non-financiar și condus cu "înaltă competență, pas cu pas".
Cu deosebită considerație,
Radu Homescu

Va mulțumesc pentru revista. Voi fi onorată să public într-o asemenea revista de înaltă ținută literară și cu așa înaltași.
Am nteles bine că în lluna martie va apărea și proza mea.
Cu prețuire.,
Lacramioara Stoenescu.

Mulțumesc din suflet.
Multă sanatate si putere de munca.
E formidabil ceea ce faci!
Doamne ajuta!
Tot binele din lume iti doresc!

Cu tot dragul,
Mірcea I. Batranu
Mulțumesc pentru interesantul nou număr al revistei trimis.

Succes în continuare!
Profesor Gh. Bucur

Stimate domnule Băciuț,
Am primit revista „Vatra veche” în format pdf și m-am bucurat ca de fiecare dată ! Mulțumesc tare mult !

Revista este una dintre cele mai bune publicații de la noi din țară !
Felicitări pentru munca depusă !

Ați publicat articolul despre pictorul Arnold Krasznec și trei lucrări ale sale.
Vă rog să-mi puneți deoparte cinci reviste cu numărul din februarie anul curent.
Ilustrați un număr al revistei cu materialele rămase de la acest pictor ?

De asemenea vă rog să publicați și cele cinci cronici despre „Doar trei cuvinte”.

Aștept vești bune, să fim și să rămânem sănătoși !

Mulțumesc pentru tot ajutorul dat !

Cu prietenie,

A.GYURIS

Mulțumim! Felicitări pt. conținutul acestui număr, interesant și divers.
În atașament aveți și noul număr al revistei noastre „Arena literară”.

ectură plăcută,

N.Roșu

Mulțumesc pentru revista. Va aduc recunoaștința pentru aceasta publicație valoroasă.

Va prețuiesc cu plecaciuone,

Prof. Elena Butunoi

C.N."I.L.Caragiale", Ploiești

Felicitări pentru densitate și diversitate!

Firiță Carp

O ofertă de-ndestulare spirituală remarcabilă, drept care m-aplec a respect și mulțam. Remarc anume textele unor Magda Ursache și Nicolae Băciuț. Vivat și tot înainte. Nicolae Rotaru
Domnului Nicolae Băciuț,
Vă trimit câteva note literare la o carte de eseuri. Sper să sune bine.
Mulțumesc pentru revistă, am dat un semnal pe blog. Un număr reușit, dens, cu teme actuale și penetrante.
Succes în toate!

c stancu

EXCELENTA,

VII MULTUMIRI SI CALDE

FELICITARI PENTRU NOUL NUMAR

AL

PUBLICATIEI VATRA VECHE, CARE

ESTE MEREU NOUA SI

SE RECOMANDA CA O ADEVARATA

ENCICLOPEDIA.

MULT SUCCES IN CONTINUARE.

VALERIU TUDOR

Va multumesc pentru amabilitatea dvs.
Salutari din Sacramento,California ,USA,
Viorel Nicula

Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana”

Existența concursurilor literare pentru elevi a cunoscut o amploare dătătoare de speranță, mai ales în ultima perioadă, când acuzele de scădere a nivelului pregătirii didactice și a extensiei acesteia în zonele vocaționale s-au amplificat.

Întreținerea creativității dincolo de geografia școlară instituțională a avut suficiente rezultate care să infirme tonul alarmist, demonstrând că încă există resurse care așteaptă să fie valorificate, că încă există manifestări de anvergură cu deschidere culturală.

Între concursurile literare de anvergură națională, cu deschidere spre internațional, Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” poate fi considerat un veritabil fenomen, singularizându-se și prin anvergură, diversitate dar și prin originalitate.

Și nu e vorba de întâmplare, ci de continuitate consolidată ediție de ediție, zece ani la rând, din 2012.

Prima particularitate a acestui festival e aceea că el poartă numele unuia din cei mai importanți poeți români contemporani, de largă respirație internațională, Ana Blandiana, care nu doar că a acceptat să fie „patronul spiritual” al acestei competiții literare, dar a participat an de an la manifestările organizate la Brăila, de managerul acestui proiect, prof. dr. Gabriela Vasiliu, susținută de parteneri cu experiență, cu vechi ștate în organizarea de concursuri literare, Nicolae Băciut, care a substanțializat competiția și prin aportul său editorial.

Vorbind despre partea editorială a Festivalului, acesta a atins rara performanță ca, la fiecare ediție, la festivitățile finale să prezinte și volumele cuprinzând lucrările premiate la fiecare secțiune în parte.

Festivalul se distinge și prin participarea care a înregistrat la fiecare ediție sute de participanți din toată

țara, precum și de la români din comunitățile din diaspora.

Dincolo de secțiunile tradiționale, de creație literară – poezie, proză, festivalul are și o secțiune de critic literară și una de traduceri.

Secțiunea de interpretare a deschis orizonturi spre creativitatea muzicală, pe valorificarea unor texte poetice în compoziții folk.

O notă originală a festivalului e dată de extensia participării către cadrele didactice, în cadrul unui simpozion care, la rândul său, a adunat între coperti de carte cele mai valoroase contribuții în domeniul cercetării literare.

Festivalul a antrenat la fiecare ediție și disponibilitățile actricești și regizorale, atât ale unor elevi, cât și ale unor parteneri din lumea teatrală.

În întregul său, Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” a reușit să-și câștige notorietate și autoritate, bucurându-se de aprecieri superlative din partea specialiștilor în materie.

Raftul de bibliotecă proprie a Festivalului Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” rămâne să depună mărturie peste timp despre nevoia de cultură manifestată la o generație care nu s-a lăsat atrasă de tentații facile, ori deturnată de consumatorii de timp care depersonalizează, dezumanizează, însingurează.

Festivalul Internațional de Creație și Interpretare „Ana Blandiana” a mai demonstrat că acolo unde există interes, pasiune, implicare, cultura câștigă teren, confirmând încă o dată că „omul sfințește locul”, iar Brăila a reușit să-și lărgească geografia spirituală prin dascăli devotați profesiei lor.

NICOLAE BĂCIUȚ

FESTIVALUL INTERNAȚIONAL DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE „ANA BLANDIANA”

ediția a X-a, 2022

Inspectoratul Școlar Județean, Brăila, Colegiul Național „Gh. Munteanu Murgoci”, Asociația Culturală „Ars Poetica”, Muzeul Brăilei „Carol I”, Teatrul „Maria Filotti”, Liceul de Arte „Hariclea Darclee”, Universitatea „Dunărea de Jos”- Facultatea de Litere, Galați, Direcția Județeană pentru Cultură Mureș, alături de alte instituții partenere din țară și din străinătate vă invită să participați la a X-a ediție a FESTIVALULUI INTERNAȚIONAL DE CREAȚIE ȘI INTERPRETARE „ANA BLANDIANA”, cu tematica - ALCHEMIA PLOII.

Concursul se adresează românilor de pretutindeni!

FESTIVALUL
 INTERNAȚIONAL DE
 CREAȚIE ȘI INTERPRETARE
 „ANA BLANDIANA”

Cea de a X-a ediție a Festivalului se va desfășura pe următoarele secțiuni:

- I. Creație literară
- II. Analiză literară / Traduceri (engleză/ franceză)
- III. Recitare
- IV. Scurtmetraj
- V. Comunicări științifice: MOTIVUL PLOII ÎN ARTĂ
- VI. Workshopuri:

Programul festivalului
 - 4 - 8 aprilie 2022: înscrierea participanților la workshopurile tematice;
 - 11 - 30 aprilie 2022: evaluarea lucrărilor;
 - 10 - 12 mai 2022: comunicarea rezultatelor;
 - 13-15 mai 2020: manifestările artistice ale Festivalului de Creație și de Interpretare „Ana Blandiana” (lansare de carte / reviste literare, desfășurarea Sesiunii de comunicări științifice, a workshop-urilor

(14 mai), dramatizări, momente poetice, premierea concurenților);
 - 2 iunie - 31 august 2022; expedierea premiilor în țară și în străinătate

E. Premiarea

*Se vor acorda diplome și premii (antologii ale Festivalului) pe secțiunile/subsecțiunile concursului (Premiul I; Premiul al II-lea; Premiul al III-lea, Mențiunea I, a II-a și a III-a; Marele Premiu „ANA BLANDIANA”)

*Creațiile premiate vor fi publicate în Antologiile Festivalului. (Editura Vatra Veche, Târgu-Mureș)

*Lucrările Simpozionului, evaluate de Comitetul științific al Universității „Dunării de Jos”, Facultatea de Litere, Galați vor fi cuprinse într-un volum, format electronic.

Jurizarea concursului

Invitați de onoare:

Scriitoarea ANA BLANDIANA - membră a Academiei Române, a Academiei Europene de Poezie, a Academiei de Poezie „Stéphane Mallarmé” și a Academiei Mondiale de Poezie (UNESCO)

Scriitorul NICOLAE BĂCIUȚ - membru al Uniunii Scriitorilor din România, redactor - șef /Revista VATRA VECHĂ, director - Direcția Județeană pentru Cultură și Patrimoniu Național Mureș

Președinți/Secțiuni:

Profesor univ. dr. Simona Antofi, Universitatea „Dunărea de Jos”, Galați

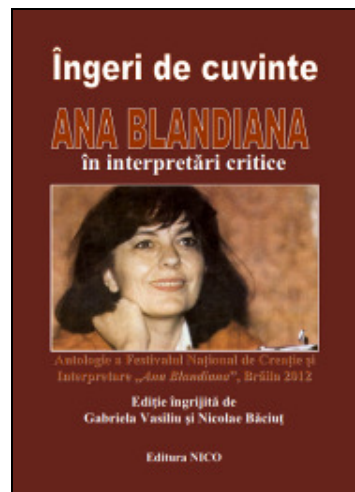
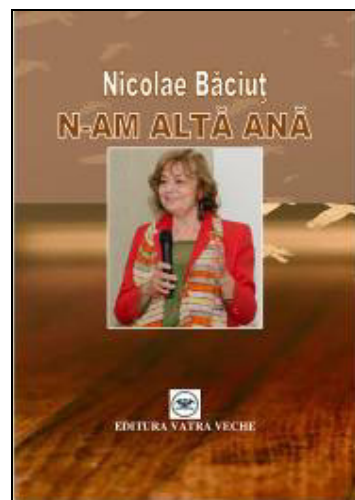
Inspector școlar - Limba și literatura română: prof. drd. Georgiana Troia, I.S.J. Brăila

Inspector școlar - Educație permanentă: prof. Aurelia Ion, I.S.J. Brăila

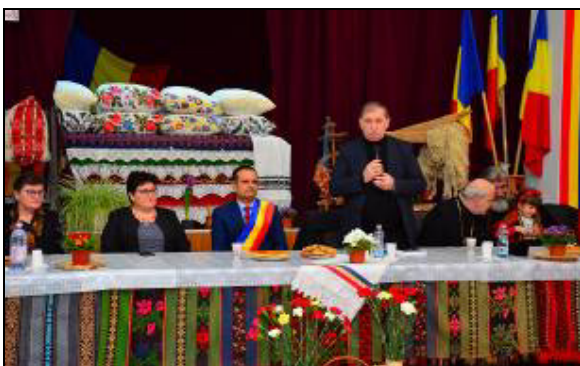
Inspector școlar - Arte: prof. Mioara Șipoș, I.S.J. Brăila

Documentele legate de festival pot fi solicitate organizatorilor:

Date de contact/ organizator:
 asociatiaarspoetica@yahoo.com / telefon 0744601422

Panoramic cultural 2022

Sărmașu, Reuniune Culturală „Cultură, credință și tradiție”

Toplița, lansarea romanului „Zbucium”, de Ilie Șandru

București, Biblioteca Mitropolitană, lansarea cărții Mircea Gheorghe Dragoș „Erosetica iubirii”.

Toplița, Omagiu lui Ilie Șandru – 87

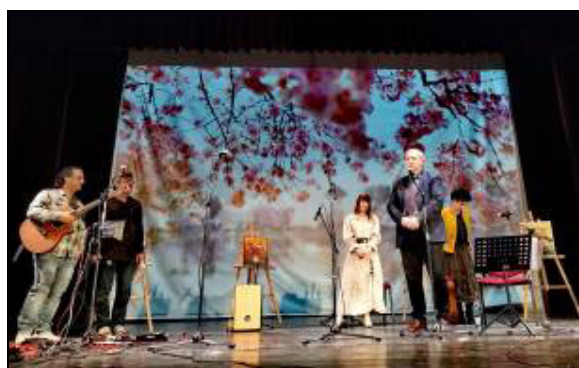
Deda, Evocare Vasile Netea

Reghin, lansare CD Grupul Ecoul, „Prima iubire,,

Târgu-Mureș, Palatul Culturii, Galeria „Deisis”, vernisaj.

Reghin, Povestea unui ... „Ecoul”

OCHIUL CICLOPULUI

Suzana Fântânariu, Galerie de portrete

Directori de onoare
Acad. MIHAI CIMPOI
Acad. ADAM PUSLOJIC
MIHAI BANDAC

Redactor-șef adjunct
GHEORGHE NICOLAE ȘINCAN

Redactori:

Mihaela Aionesei, Emilia Amariei, Florin Bengean, Valeria Bîlț, Sorina Bloj, A.I. Brumaru, Aurel Buzincu, Geo Constantinescu, Luminița Cornea, Melania Cuc, Iulian Dămăcuș, Răzvan Duncan, Justin-Florin Dumitru, Dumitru Hurubă, Alexandru Jurcan,

Vasile Larco, Rodica Lăzărescu, Cleopatra Lorințiu, Ioan Marcoș, Eugen Mera, Cristina Sava, Mihaela Malea Stroe, Nicolae Suci, Titus Suci, Gheorghe Sarău, Ilie Șandru, Dorin N. Uritescu, Gabriela Vasiliu

Corespondenți: Elisabeta Boțan (Spania), Darie Ducan, (Paris), Dumitru Ichim, (Canada), Andrei Fischhof (Israel), Simina Lazăr (Paris) Veronica Pavel Lerner (Canada), Gabriela Mocănașu (Franța), Dorin Nădrău (SUA), Mircea M. Pop (Germania), Ognean Stamboliev (Bulgaria), Elena Mihaela Gliga, Silvia Urdea, (SUA).

Alexandra Scherer (Paris), secretar de redacție

Lunar de cultură editat de ASOCIAȚIA „NICOLAE BĂCIUȚ” PENTRU DESCOPERIREA, SUSȚINEREA ȘI PROMOVAREA VALORILOR CULTURAL – ARTISTICE ȘI PROFESIONALE Președinte SERGIU PAUL BĂCIUȚ

Tiparul executat la S.C. Intermedia Group, Târgu-Mureș, str. Iuliu Maniu nr. 14, România. • Nicio parte a materialelor nu poate fi preluată fără acordul editorului. • Copyright © Nicolae Băciuț 2022 • Email : nicolaebaciut@yahoo.com; vatraveche@yahoo.com • Adresa redacției: Târgu-Mureș, str. Ilie Munteanu nr. 29, cod 540390 • telefon: 0744474258. • Tehnoredactare Sergiu Paul Băciuț • Materialele nepublicate nu se restituie. • Responsabilitatea asupra conținutului textelor revine autorilor. Opiniile reflectă exclusiv punctul de vedere al acestora.

